

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

ΛΥΣΙΟΥ ΛΟΓΟΙ

- ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ,
- ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ,
- ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ,

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΩ. ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ

- ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ
- ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ
- ΕΥΑΓΟΡΑΣ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1974

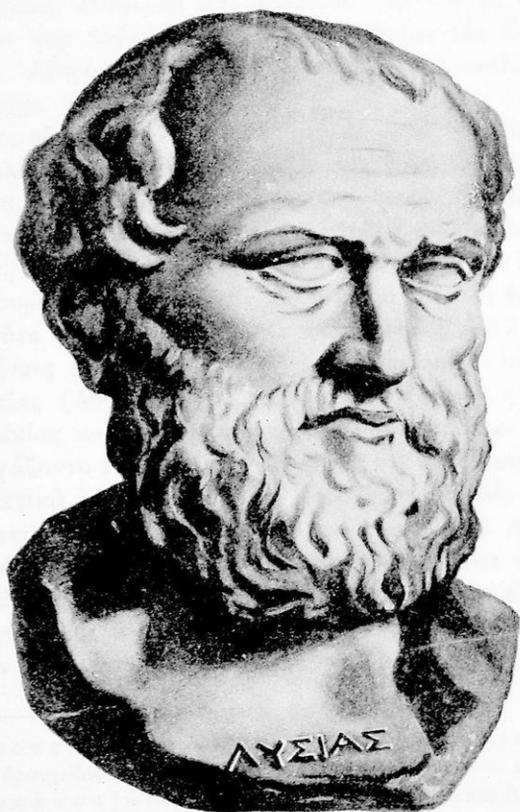
19909

ΛΥΣΙΟΥ ΛΟΓΟΙ

ΔΩΡΕΑΝ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

ΔΡΑΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Βίος Λυσίου.

Ὁ Λυσίας ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις πιθανώτατα τὸ 459 π.Χ. Ὁ πατήρ του Κέφαλος, ἐπιφανὴς καὶ πλούσιος Συρακόσιος, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ φίλου του πολιτικοῦ Περικλέους ἀφῆκε τὰς Συρακούσας καὶ ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἔζησεν ὡς μέτοικος πολλὰ ἔτη, περίπου τριάκοντα, μέχρι τοῦ θανάτου του.

Ὁ Λυσίας εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν ἀπῆλθε μετὰ τῶν δύο ἄλλων ἀδελφῶν του, Πολεμάρχου καὶ Εὐθυδήμου, εἰς τοὺς Θουρίους, πόλιν τῆς κάτω Ἰταλίας, ἀποικίαν τῶν Ἀθηναίων· ἐκεῖ ἐδιδάχθη τὴν ρητορικὴν τέχνην ὑπὸ τοῦ Τισίου, τοῦ γνωστοῦ Συρακοσίου ρήτορος. Ὅτε δὲ μετὰ τὴν ἀτυχῆ ἐκστρατείαν τῶν Ἀθηναίων εἰς Σικελίαν ὑπερίσχυσεν ἐν Θουρίοις ἡ δυσμενῶς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διακειμένη πολιτικὴ μερίς, τότε ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὰς Ἀθήνας (412 π.Χ.).

Ἐν Ἀθήναις ἔζη μετὰ τῶν ἀδελφῶν του μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς δημοκρατίας (404 π.Χ.) ὡς πλούσιος ἰσοτελής*, ἔχων κτήματα, τρεῖς οἰκίας καὶ σημαντικὸν ἐργοστάσιον ἀσπίδων ἐν Πειραιεῖ, ἐν τῇ ὁποίᾳ εἰργάζοντο 120 δοῦλοι. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ του εἶχον δημοκρατικὰ φρονήματα, ὁ μὲν ἀδελφός του Πολέμαρχος ἐφρονεῦθη ὑπὸ τοῦ Ἐρατοσθένους, ἑνὸς ἐκ τῶν τριάκοντα, ὁ δὲ Λυσίας διέφυγεν εἰς Μέγαρα, ἀφοῦ ἀπώλεσε μέγα μέρος τῆς περιουσίας του. Ἐκ Μεγάρων ὑπεστήριξεν οὗτος τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν ἐν Πειραιεῖ ὑπὸ τὸν Θρασύβουλον φυγάδων μετὰ πάσης θυσίας· οὕτως ἀπέστειλεν εἰς αὐτοὺς τὰ ὑπόλοιπα τῶν χρημάτων του, ἀσπίδας καὶ μισθοφόρους.

---

* Πᾶς ἰσοτελής ἦτο ἀπηλλαγμένος τοῦ μετοικίου — τοῦ ἐτησίου φόρου τῶν 12 δραχμῶν, τὰς ὁποίας κατέβαλλον οἱ μέτοικοι — καὶ ἄνευ ἀντιπροσώπου (π ρ ο σ τ ἄ τ ο υ) ὁ ἴδιος ὑπερήσπιζε τὰ συμφέροντά του ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ εἶχε δικαίωμα νὰ ἀγοράζῃ κτήματα.

Διὰ τὰς ἐνεργείας αὐτὰς τοῦ Λυσίου ὁ Θρασύβουλος εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατίας προέτεινεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ παραχωρηθῇ τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου εἰς τὸν Λυσίαν, ἀλλ' ἡ πρότασις αὕτη τοῦ Θρασυβούλου κατεπολεμήθη ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ του ἀντιπάλου Ἀρχίνου ὡς παράνομος καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ Λυσίας δὲν ἐπέτυχεν τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου, ἀλλ' ἔμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του ἴσοτελής.

Ὁ Λυσίας εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 403 παρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ὡς κατηγορὸς τοῦ Ἐρατοσθένους, τοῦ φονέως τοῦ ἀδερφοῦ του· ὁ λόγος οὗτος κατὰ Ἐρατοσθένους εἶναι ὁ μόνος, τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος ὁ Λυσίας ἐν τῷ δικαστηρίῳ εἶπεν. Ἐκτοτε, ἐπειδὴ εἶχεν ἀπολέσει τὴν περιουσίαν του, ἠναγκάσθη πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων νὰ γίνῃ λογογράφος, ἥτοι νὰ γράφῃ ἐπὶ χρηματικῇ ἀμοιβῇ λόγους χάριν ἄλλων, οἱ ὁποῖοι ἀνίκανοι ὄντες ν' ἀγορεύουν ἐν δικαστηρίοις ἀπεστήθιζον τοὺς ὑπὸ τοῦ Λυσίου πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ὑποθέσεών των γραφομένουσ λόγους.

Ὁ Λυσίας ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις πιθανῶς τὸ 377 π.Χ.

2. Λόγοι Λυσίου.

Ὁ Λυσίας ἔγραψε παρὰ πολλοὺς λόγους, ὑπὲρ τοὺς 230. Εἰς ἡμᾶς περιεσώθησαν 34 λόγοι καὶ ἀποσπάσματα ἐξ ἄλλων περισσοτέρων· ἐκ τῶν λόγων τούτων οἱ μὲν πλεῖστοι εἶναι δικανικοὶ (δηλ. ἀπηγγέλθησαν ἐν τοῖς δικαστηρίοις), οἱ δὲ λοιποὶ συμβουλευτικοὶ, ἀπαγγελθέντες ἐν τῇ βουλῇ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, καὶ ἐπιδικητικοὶ, ἀπαγγελθέντες κατὰ τὰς ἑορτὰς καὶ τὰς πανηγύρεις.

1. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΙΝΑΙ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

ΜΕΡΟΣ Α'

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ορίστε τον όρο «...»

2. Περιγράψτε...

3. Αναφέρετε...

4. Συζητήστε...

5. Εξηγήστε...

6. Συγκρίνετε...

7. Αξιολογήστε...

8. Προβλέψτε...

9. Αναλύστε...

10. Συστηματίστε...

ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΠΡΩΤΟ

1. Ορίστε τον όρο «...»

2. Περιγράψτε...

3. Αναφέρετε...

4. Συζητήστε...

5. Εξηγήστε...

6. Συγκρίνετε...

7. Αξιολογήστε...

8. Προβλέψτε...

9. Αναλύστε...

10. Συστηματίστε...

1. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Εἰσαγωγή. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀττικῆς ἦτο κατάλληλον ἰδίως διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐλαίας. Ἐκτεταμένοι ἐλαιῶνες ἐκάλυπτον τὸ πάλαι — ὅπως καὶ σήμερον — τὴν πεδιάδα τῆς Ἀττικῆς, ἡ δὲ ἀθηναϊκὴ πολιτεία, τῆς ὁποίας ἡ εὐπορία ἐξηρτάτο ὄχι ὀλίγον καὶ ἐκ τῆς ἐλαίας, συμφέρον εἶχε νὰ ἐμποδίξῃ τὴν ἐκρίζωσιν αὐτῆς δι' αὐστηρῶν τιμωριῶν. Ὅθεν ἐπὶ ποινῇ προστίμου ἀπηγορεύετο εἰς τοὺς ἰδιοκτητὰς κτημάτων νὰ κόπτουν ἐντὸς ἐνὸς ἔτους πρὸς ἰδίαν χρῆσιν περισσοτέρας τῶν δύο ἐλαιῶν. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἴσχυε μόνον διὰ τὰς ἰδιωτικὰς ἐλαίας. Ὅπως ὅμως ἰδιαίτεραν μέριμναν ἐδείκνυεν ἡ πολιτεία περὶ τῶν ἐλαιῶν, αἱ ὁποῖαι κατήγοντο ἐκ τῆς ἐλαίας τῆς φυτευθείσης ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἢ ἐκ τῶν παραφνάδων αὐτῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ· αὗται ἐκαλοῦντο *μορία* καὶ ἦσαν ἱεραί, ἀφιερωμέναι εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. Ὡς ἰδιοκτησίαι δὲ τῆς πολιτείας ἐμισθῶνοντο αὗται εἰς τοὺς περισσότερα προσφέροντας.

Τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν ἐπὶ τῶν μοριῶν εἶχεν ὁ Ἄρειος πάγος. Οὗτος διέταττε τοὺς ἄρχοντας νὰ ἐπαγρυπνοῦν διὰ τὴν ἐγκαιρον πληρωμὴν τοῦ μισθώματος καὶ καθ' ἕκαστον μῆνα ἐλάμβανε γνῶσιν τῆς καταστάσεως τῶν ἱερῶν ἐλαιῶν. Πάντα δὲ βλάπτοντα ἢ καταστρέφοντα μορίαν ἐτιμῶρει ὁ Ἄρειος πάγος δι' ἐξορίας καὶ δημεύσεως τῆς περιουσίας αὐτοῦ.

Αἱ καταστροφαί, τὰς ὁποίας ἐπέφεραν ἐν τῇ Ἀττικῇ ὁ πελοποννησιακὸς πόλεμος καὶ αἱ κατόπιν ἐσωτερικαὶ διαμάχαι τῆς χώρας, δὲν ἐφείσθησαν καὶ τῶν ἱερῶν ἐλαιῶν. Καὶ οὕτως ἐξηγεῖται, ὅτι μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως ἐλήφθη πολὺ μεγαλυτέρα φροντίς περὶ τὴν διάσωσιν τῆς ἐλαιοφυτείας. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὑπελείπετο ἀκόμη κεκολλωμένοις κορμὸς ἐλαίας καταστραφείσης διὰ πυρὸς ἢ ἄλλως πως, ὅστις ὑπῆρχεν ἐλπίς διὰ τὴν μεγάλην ζωτικότητα τῆς ἐλαίας νὰ γίνῃ πάλιν καρποφόρος διὰ καταλλήλου ἐπιμελείας. Ὅθεν οἱ τοιοῦτοι κορμοὶ τῶν μοριῶν περιεβάλλοντο διὰ περιφραγμάτων ξυλίνων (σηκῶν) καὶ ἀπηγορεύθη ἡ καλλιέργεια τοῦ πλησίον αὐτῶν χώρου. Ἡ λέξις σηκὸς ἐσήμαινεν ἐν τούτοις καὶ τὸν περιπεφραγμένον κορμόν. Καὶ τῶν σηκῶν τούτων τὴν ἐπιβλεψιν εἶχεν ὡσαύτως ὁ Ἄρειος πάγος καὶ ἐτιμῶρει δι'

ἐξουσίας καὶ δημεύσεως τῆς περιουσίας ἐκεῖνον, ὅστις εὐρίσκειτο ἔνοχος καταστροφῆς σηκοῦ τινος· τὸν δ' εὐρίσκόμενον ἔνοχον καλλιεργείας τοῦ πλησίον τοῦ σηκοῦ χώρου ἐτιμῶρει διὰ χρηματικῆς ποινῆς.

Διὰ τὴν καταστροφὴν τοιοῦτου σηκοῦ (δηλ. κεκολοβωμένου κορμοῦ μορίας μετὰ τοῦ περιφράγματος αὐτοῦ) ὁ Νικόμαχος — νεανίας ἄπειρος — κατηγορήσεν εὐπορόν τινα Ἀθηναῖον πολίτην. Τὸ πρῶτον ὁμως εἶχε κατηγορήσει αὐτὸν ἐγγράφως διὰ καταστροφὴν μορίας· ἔπειτα δὲ κατανοήσας, ὅτι ἡ κατηγορία αὕτη δὲν θὰ ἐτύγχανεν ὑποστηρίξεως ἐκ μέρους τῶν δημοσίων μισθωτῶν, μετέβαλε τὸ περιεχόμενον τῆς κατηγορίας καὶ κατὰ τὴν προφορικὴν διαδικασίαν κατηγορεῖ τὸν πλούσιον Ἀθηναῖον διὰ καταστροφὴν σηκοῦ. Πρὸς ἀνασκευὴν τῆς κατηγορίας αὐτῆς ἀπαγγέλλει ὁ πλούσιος Ἀθηναῖος τὸν παρόντα λόγον, τὸν ὁποῖον χάριν αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Λυσίας.

Ἡ δίκη ἐγένετο ἐνώπιον τῆς βουλῆς τοῦ Ἀρείου πάγου προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος βασιλέως. Τὸ ἔτος τῆς ἀπαγγελίας τοῦ λόγου δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστόν· κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπηγγέθη οὗτος τὸ 395 π.Χ.

- ¹ Πρότερον μὲν, ὃ βουλή, ἐνόμιζον ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ, ἡσυχίαν ἄγοντι, μήτε δίκας ἔχειν μήτε πράγματα· νυνὶ δὲ οὕτως ἀπροσδοκῆτοις αἰτίαις καὶ πονηροῖς συκοφάνταις περιπέπτωκα, ὥστ', εἴ πως οἶόν τε, δοκεῖ μοι δεῖν καὶ τοὺς μὴ γεγονότας ἤδη δεδιέναι περὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι· διὰ γὰρ τοὺς τοιοῦτους οἱ κίνδυνοι κοινοὶ γίνονται καὶ τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσι καὶ τοῖς πολλὰ ἡμαρτηκόσιν.
- ² Οὕτω δ' ἄπορος ὁ ἀγών μοι καθέστηκεν, ὥστ' ἀπεγράψην τὸ μὲν πρῶτον ἐλάαν ἐκ τῆς γῆς ἀφανίζεις, καὶ πρὸς τοὺς ἐωνημένους τοὺς καρπούς τῶν μορίων πυνθανόμενοι προσῆσαν· ἐπειδὴ δ' ἐκ τούτου τοῦ τρόπου ἀδικοῦντά με οὐδὲν εὐρεῖν ἐδυνήθησαν, νυνὶ με σηκόν φασιν ἀφανίζεις, ἡγούμενοι ἐμοὶ μὲν ταύτην τὴν αἰτίαν ἀπορωτάτην εἶναι ἀπελέγξαι, αὐτοῖς δὲ ἐξεῖναι μᾶλλον, ὅ τι ἂν βούλωνται, λέγειν.
- ³ Καὶ δεῖ με, περὶ ὧν οὗτος ἐπιβεβουλευκῶς ἤκει, ἄμ' ὑμῖν

τοῖς διαγνωσομένοις περὶ τοῦ πράγματος ἀκούσαντα καὶ περὶ τῆς πατρίδος καὶ περὶ τῆς οὐσίας ἀγωνίσασθαι. Ὅμως δὲ πειράσομαι ἐξ ἀρχῆς ὑμᾶς διδάξαι.

Ἦν μὲν γὰρ τοῦτο Πεισάνδρου τὸ χωρίον, δημευθέντων δ' ἐκείνου τῶν ὄντων, Ἀπολλόδωρος ὁ Μεγαρεὺς δωρεάν παρὰ τοῦ δήμου λαβὼν τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἐγεώργει, ὀλίγῳ δὲ πρὸ τῶν τριάκοντα Ἀντικλῆς παρ' αὐτοῦ πριάμενος ἐξεμίσθωσεν· ἐγὼ δὲ παρ' Ἀντικλέους εἰρήνης οὔσης ἔωνούμην.

Ἡγοῦμαι τοίνυν, ὦ βουλή, ἐμὸν ἔργον ἀποδειῖξαι, ὡς, ἐπειδὴ τὸ χωρίον ἐκτησάμην, οὔτ' ἐλάα οὔτε σηκὸς ἐνῆν ἐν αὐτῷ. Νομίζω γὰρ τοῦ μὲν προτέρου χρόνου, οὐδ' εἰ πολλαὶ ἐνήσαν μορίαί, οὐκ ἂν δικαίως ζημιουῖσθαι· εἰ γὰρ μὴ δι' ἡμᾶς εἰσιν ἠφανισμένοι, οὐδὲν προσήκει περὶ τῶν ἄλλοτρίων ἀμαρτημάτων ὡς ἀδικουῦντας κινδυνεύειν.

Πάντες γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι ὁ πόλεμος καὶ ἄλλων πολλῶν αἴτιος κακῶν γεγένηται, καὶ τὰ μὲν πόρρω ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐτέμνετο, τὰ δ' ἐγγὺς ὑπὸ τῶν φίλων διηρπάζετο· ὥστε πῶς ἂν δικαίως ὑπὲρ τῶν τότε τῇ πόλει γεγενημένων συμφορῶν ἐγὼ νυνὶ δίκην διδοίην; Ἄλλως τε καὶ ὅτι τοῦτο τὸ χωρίον ἐν τῷ πολέμῳ δημευθὲν ἄπρατόν ἦν πλεῖν ἢ τρία ἔτη. Οὐ θαυμαστὸν δ' εἰ τότε τὰς μορίας ἐξέκοπτον, ἐν ᾧ οὐδὲ τὰ ἡμέτερ' αὐτῶν φυλάττειν ἐδυνάμεθα. Ἐπίστασθε δέ, ὦ βουλή, ὅσῳ μάλιστα τῶν τοιούτων ἐπιμελεῖσθε, πολλὰ ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ δασέα ὄντα ἰδίαις καὶ μορίαις ἐλάαις, ὧν νῦν τὰ πολλὰ ἐκκέκοπται καὶ ἡ γῆ ψιλῆ γεγένηται· καὶ τῶν αὐτῶν καὶ ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ ἐν τῷ πολέμῳ κεκτημένων οὐκ ἀξιοῦτε παρ' αὐτῶν, ἐτέρων ἐκκοψάντων, δίκην λαμβάνειν. Καίτοι εἰ τοὺς διὰ παντὸς τοῦ χρόνου γεωργοῦντας τῆς αἰτίας ἀφίετε, ἧ που χρὴ τοὺς γ' ἐν τῇ εἰρήνῃ πριαμένους ἀφ' ὑμῶν ἀζημίους γενέσθαι.

- 9 Ἄλλὰ γάρ, ὦ βουλή, περὶ μὲν τῶν πρότερον γεγενημένων πολλὰ ἔχων εἰπεῖν ἱκανὰ νομίζω τὰ εἰρημένα· ἐπειδὴ δ' ἐγὼ παρέλαβον τὸ χωρίον, πρὶν ἡμέρας πέντε γενέσθαι, 10 ἀπεμίσθωσα Καλλιστράτῳ, ἐπὶ Πυθοδώρου ἄρχοντος· ὃς δύο ἔτη ἐγεώργησεν οὔτε ἰδίαν ἐλάαν οὔτε μορίαν οὔτε σηκὸν παραλαβών. Τρίτῳ δὲ ἔτει Δημήτριος οὕτωσι εἰργάσατο ἑνιαυτόν· τῷ δὲ τετάρτῳ Ἀλκίᾳ Ἀντισθένους ἀπελευθέρῳ ἐμίσθωσα, ὃς τέθνηκε· κατὰ τρία ἔτη ὁμοίως καὶ Πρωτέας ἐμισθώσατο. Καί μοι δεῦρ' ἴτε.

Μάρτυρες

- 11 Ἐπειδὴ τοίνυν ὁ χρόνος οὗτος ἐξήκει, αὐτὸς γεωργῶ. Φησὶ δὲ ὁ κατήγορος ἐπὶ Σουινιάδου ἄρχοντος σηκὸν ὑπ' ἐμοῦ ἐκκεκόφθαι. Ὑμῖν δὲ μεμαρτυρήκασιν οἱ πρότερον ἐργαζόμενοι καὶ πολλὰ ἔτη παρ' ἐμοῦ μεμισθωμένοι μὴ εἶναι σηκὸν ἐν τῷ χωρίῳ. Καίτοι πῶς ἂν τις φανερώτερον ἐξελέγξειε ψευδόμενον τὸν κατήγορον; Οὐ γὰρ οἶόν τε, ἂ πρότερον μὴ ἦν, ταῦτα τὸν ὕστερον ἐργαζόμενον ἀφανίζειν.
- 12 Ἐγὼ τοίνυν, ὦ βουλή, ἐν μὲν τῷ τέως χρόνῳ, ὅσοι με φάσκοιεν δεινὸν εἶναι καὶ ἀκριβῆ καὶ οὐδὲν ἂν εἰκῆ καὶ ἀλογίστως ποιῆσαι, ἡγανάκτουν ἂν, ἡγούμενος μᾶλλον εὐλογεῖσθαι ἢ ὡς μοι προσῆκε· νῦν δὲ πάντα ἂν ὑμᾶς βουλομένην περὶ ἐμοῦ ταύτην τὴν γνώμην ἔχειν, ἵνα ἡγῆσθέ με σκοπεῖν ἂν, εἴπερ τοιούτοις ἔργοις ἐπεχείρουν, καὶ ὃ τι κέρδος ἐγίγνετο τῷ ἀφανίσαντι καὶ ἦτις ζημίᾳ τῷ περιποιήσαντι, καὶ τί ἂν λαθῶν διεπραξάμην καὶ τί ἂν φανερὸς γενόμενος ὑφ' ὑμῶν ἔπασχον. Πάντες γὰρ ἄνθρωποι τὰ τοιαῦτα 13 οὐχ ὕβρεως ἀλλὰ κέρδους ἕνεκα ποιοῦσιν· ὥστε καὶ ὑμᾶς εἰκὸς οὕτω σκοπεῖν, καὶ τοὺς ἀντιδίκους ἐκ τούτων τὰς κατηγορίας ποιεῖσθαι, ἀποφαίνοντας ἦτις ὠφέλεια τοῖς ἀδικήσασιν ἐγίγνετο.

Οὗτος μέντοι οὐκ ἂν ἔχοι ἀποδεῖξαι, οὔθ' ὡς ὑπὸ πε-¹⁴
 νίας ἠναγκάσθην τοιούτοις ἔργοις ἐπιχειρεῖν, οὔθ' ὡς τὸ χω-
 ρίον μοι διεφθείρετο τοῦ σηκοῦ ὄντος, οὔθ' ὡς ἀμπέλους ἐμ-
 ποδῶν ἦν, οὔθ' ὡς οἰκίας ἐγγύς, οὔθ' ὡς ἐγὼ ἄπειρος τῶν
 παρ' ὑμῖν κινδύνων. Ἐγὼ δ', εἴ τι τοιοῦτον ἔπραττον, πολ-
 λὰς ἂν καὶ μεγάλας ἐμαυτῶ ζημίας γενομένας ἀποφήναιμι.

“Ὅς πρῶτον μὲν μεθ' ἡμέραν ἐξέκοπτον τὸν σηκόν, ὥσ-¹⁵
 περ οὐ πάντας λαθεῖν δέον, ἀλλὰ πάντας Ἀθηναίους εἰδέ-
 ναι. Καὶ εἰ μὲν αἰσχροὺς ἦν μόνον τὸ πράγμα, ἴσως ἂν τις
 τῶν παριόντων ἠμέλησε· νῦν δ' οὐ περὶ αἰσχύνης ἀλλὰ τῆς
 μεγίστης ζημίας ἐκινδύνευον. Πῶς δ' οὐκ ἂν ἦν ἀθλιώτατος¹⁶
 ἀνθρώπων ἀπάντων, εἰ τοὺς ἐμαυτοῦ θεράποντας μηκέτι
 δούλους ἐμελλον ἐξεῖν, ἀλλὰ δεσπότας τὸν λοιπὸν βίον, τοι-
 οῦτον ἔργον συνειδόμενος; Ὡστε εἰ καὶ τὰ μέγιστα εἰς ἐμὲ
 ἐξημάρτανον, οὐκ ἂν οἶόν τε ἦν δίκην με παρ' αὐτῶν λαμ-
 βάνειν· εὐ γὰρ ἂν ἤδειν, ὅτι ἐπ' ἐκείνοις ἦν καὶ ἐμὲ τιμωρή-
 σασθαι καὶ αὐτοῖς μὴνύσασιν ἐλευθέρους γενέσθαι.

Ἔτι τοίνυν, εἰ τῶν οἰκετῶν παρέστη μοι μηδὲν φροντί-¹⁷
 ζειν, πῶς ἂν ἐτόλμησα τοσοῦτων μεμισθωμένων καὶ ἀπάν-
 των συνειδόμετων ἀφανίσει τὸν σηκόν βραχέος μὲν κέρδους
 ἔνεκα, προθεσμίας δὲ οὐδεμιᾶς οὔσης τῶ κινδύνῳ τοῖς εἰρ-
 γασμένοις ἅπασιν τὸ χωρίον ὁμοίως προσῆκον εἶναι σῶν τὸν
 σηκόν; Νῦν δὲ καὶ ἐμὲ ἀπολύσαντες φαίνονται, καὶ σφᾶς
 αὐτούς, εἴπερ ψεύδονται, μετόχους τῆς αἰτίας καθιστάντες.

Εἰ τοίνυν καὶ ταῦτα παρεσκευασάμην, πῶς ἂν οἶός τ' ἦν¹⁸
 πάντας πεῖσαι τοὺς παριόντας ἢ τοὺς γείτονας, οἳ οὐ μόνον
 ἀλλήλων ταῦτ' ἴσασιν, ἀ πᾶσιν ὁρᾶν ἔξεστιν, ἀλλὰ καὶ περὶ
 ὧν ἀποκρυπτόμεθα μηδένα εἰδέναί, καὶ περὶ ἐκείνων πυνθά-
 νονται; Ἐμοὶ τοίνυν τούτων οἳ μὲν φίλοι, οἳ δὲ διάφοροι
 περὶ τῶν ἐμῶν τυγχάνουσιν ὄντες.

Οὓς ἐχρῆν τοῦτον παρασχέσθαι μάρτυρας, καὶ μὴ μόνον¹⁹

οὕτως τολμηρὰς κατηγορίας ποιεῖσθαι, ὡς ἐγὼ μὲν παρειστήκειν, οἱ δ' οἰκέται ἐξέτεμνον τὰ πρέμνα, ἀναθέμενος δὲ ὁ βοηλάτης ὄψατο ἀπάγων τὰ ξύλα.

- 20 Καίτοι, ὦ Νικόμαχε, χρῆν σε τότε καὶ παρακαλεῖν τοὺς παριόντας μάρτυρας καὶ φανερόν ποιεῖν τὸ πρᾶγμα· καὶ ἐμοὶ μὲν οὐδεμίαν ἂν ἀπολογίαὺν ὑπέλιπες, αὐτὸς δέ, εἰ μὲν σοὶ ἐχθρὸς ἦν, ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ ἤσθα ἂν με τετιμωρημένος, εἰ δὲ τῆς πόλεως ἕνεκα ἔπραπτες, οὕτως ἐξελέγξας οὐκ ἂν ἐδόκει εἶναι συκοφάντης, εἰ δὲ κερδαίνειν ἐβούλου, τότε ἂν πλεῖστον ἔλαβες· φανεροῦ γὰρ ὄντος τοῦ πράγματος οὐδεμίαν ἄλλην ἠγοῦμένην ἂν εἶναι μοι σωτηρίαν ἢ σὲ χρήμασι πεῖσαι. Τούτων τοίνυν οὐδὲν ποιήσας διὰ τοὺς σοὺς λόγους ἀξιοῖς με ἀπολέσθαι καὶ κατηγορεῖς, ὡς ὑπὸ τῆς ἐμῆς δυνάμεως καὶ τῶν ἐμῶν χρημάτων οὐδεὶς ἐθέλει σοὶ μαρτυρεῖν.
- 22 Καίτοι εἰ εὐθύς μ' ἰδὼν τὴν μορίαν ἀφανίζοντα τοὺς ἑννεὰ ἄρχοντας ἐπήγαγες ἢ ἄλλους τινὰς τῶν ἐξ Ἀρείου πάγου, οὐκ ἂν ἐτέρων ἔδει σοὶ μαρτύρων· οὕτω γὰρ ἂν σοὶ συνήδουσαν ἀληθῆ λέγοντι, οἵπερ καὶ διαγιγνώσκουσιν ἔμελλον περὶ τοῦ πράγματος.
- 23 Δεινότατα οὖν πάσχω· οὗτος εἰ μὲν παρέσχετο μάρτυρας, τούτοις ἂν ἠξίου πιστεύειν, ἐπειδὴ δὲ οὐκ εἰσὶν αὐτῶν, ἐμοὶ καὶ ταύτην ζημίαν οἴεται χρῆναι γενέσθαι. Καὶ τούτου μὲν οὐ θαυμάζω· οὐ γὰρ δήπου συκοφαντῶν τοιούτων γε λόγων ἀπορήσει, ἀπορήσας μαρτύρων· ὑμᾶς δ' οὐκ ἀξιῶ τὴν αὐτὴν τούτῳ γνώμην ἔχειν.
- 24 Ἐπίστασθε γὰρ ἐν τῷ πεδίῳ πολλὰς μορίας οὔσας καὶ πυρκαϊὰς ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐμοῖς χωρίοις, ἅς, εἴπερ ἐπεθύμουν, πολὺ ἦν ἀσφαλέστερον καὶ ἀφανίσαι καὶ ἐκκόψαι καὶ ἐπεργάσασθαι, ὅσῳπερ ἦττον τὸ ἀδίκημα πολλῶν οὐσῶν ἔμελλε δῆλον ἔσεσθαι.
- 25 Νῦν δ' οὕτως αὐτὰς περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι ὥσπερ καὶ

τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἄλλην οὐσίαν, ἡγούμενος περὶ ἀμφοτέρων τούτων εἶναι μοι τὸν κίνδυνον. Αὐτοὺς τοίνυν ὑμᾶς τούτων μάρτυρας παρέξομαι, ἐπιμελουμένους μὲν ἐκάστου μὲνός, ἐπιγνώμονας δὲ πέμποντας καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὧν οὐδεὶς πώποτ' ἐζημίωσέ μ' ὡς ἐργαζόμενον τὰ περὶ τὰς μορίας χωρία. Καίτοι οὐ θαυμαστὸν δήπου, εἰ τὰς μὲν μικρὰς ζημίας οὕτω περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι, τοὺς δὲ περὶ τοῦ σώματος κινδύνους οὕτω περὶ οὐδενὸς ἡγοῦμαι, καὶ τὰς μὲν πολλὰς ἐλάσας, εἰς ἃς ἐξῆν μᾶλλον ἐξαμαρτάνειν, οὕτω θεραπεύων φαίνομαι, τὴν δὲ μίαν μορίαν, ἣν οὐχ οἶόν τ' ἦν λαθεῖν ἐξορούσαντα, ὡς ἀφανίζων νυνὶ κρίνομαι;

Πότερον δέ μοι κρεῖττον ἦν, ὧ βουλή, δημοκρατίας οὐσης παρανομεῖν ἢ ἐπὶ τῶν τριάκοντα; Καὶ οὐ λέγω ὡς τότε δυνάμενος ἢ ὡς νῦν διαβεβλημένος, ἀλλὰ τῷ βουλομένῳ τότε μᾶλλον ἐξῆν ἀδικεῖν ἢ νυνί. Ἐγὼ τοίνυν οὐδ' ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ οὔτε τοιοῦτον οὔτ' ἄλλο οὐδὲν κακὸν ποιήσας φανήσομαι.

Πῶς δ' ἂν, εἰ μὴ πάντων ἀνθρώπων ἐμαυτῷ κακονούστατος ἦν, ὑμῶν οὕτως ἐπιμελουμένων ἐκ τούτου τὴν μορίαν ἀφανίζειν ἐπεχείρησα τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ δένδρον μὲν οὐδὲ ἐν ἔστι, μιᾶς δὲ ἐλάσας σηκός, ὡς οὗτός φησιν, ἦν, κυκλόθεν δὲ ὁδὸς περιέχει, ἀμφοτέρωθεν δὲ γείτονες περιοικοῦσιν, ἄερκτον δὲ καὶ πανταχόθεν κάτοπτόν ἐστιν; Ὡστε τίς ἂν ἀπετόλμησε, τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπιχειρήσαι τοιοῦτον πράγματι;

Δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι ὑμᾶς μὲν, οἷς ὑπὸ τῆς πόλεως τὸν ἅπαντα χρόνον προστέτακται τῶν μορίων ἐλαῶν ἐπιμελεῖσθαι, μήθ' ὡς ἐπεργαζόμενον πώποτε ζημιῶσαί με μήθ' ὡς ἀφανίσαντα εἰς κίνδυνον καταστήσαι, τοῦτον δέ, ὅς οὔτε γεωργῶν ἐγγύς τυγχάνει οὔτ' ἐπιμελητῆς ἡρημένος οὔθ' ἡλικίαν ἔχων εἰδέναί περὶ τῶν τοιούτων, ἀπογράψαι με μορίαν ἀφανίζειν.

- 30 Ἐγὼ τοίνυν δέομαι ὑμῶν μὴ τοὺς τοιοῦτους λόγους πιστοτέρους ἡγήσασθαι τῶν ἔργων, μηδὲ περὶ ὧν αὐτοὶ σύνιστε τὰ τοιαῦτ' ἀνασχέσθαι τῶν ἐμῶν ἐχθρῶν λεγόντων, ἐνθυμουμένους καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ ἐκ τῆς ἄλλης πολι-
- 31 τείας. Ἐγὼ γὰρ τὰ ἐμοὶ προστεταγμένα ἅπαντα προθυμότερον πεποίηκα, ἢ ὡς ὑπὸ τῆς πόλεως ἡναγκαζόμενην, καὶ τριηραρχῶν καὶ εἰσφορὰς εἰσφέρων καὶ χορηγῶν καὶ τᾶλλα λητουργῶν οὐδενὸς ἤττον πολυτελεῶς τῶν πολιτῶν.
- 32 Καίτοι ταῦτα μὲν μετρίως ποιῶν ἀλλὰ μὴ προθύμως οὐτ' ἂν περὶ φυγῆς οὐτ' ἂν περὶ τῆς ἄλλης οὐσίας ἡγωνιζόμενην, πλείω δ' ἂν ἐκεκτῆμην, οὐδὲν ἀδικῶν οὐδ' ἐπικίνδυνον ἐμαυτῷ καταστήσας τὸν βίον· ταῦτα δὲ πράξας, ἃ οὐτός μου κατηγορεῖ, ἐκέρδαινον μὲν οὐδέν, ἐμαυτὸν δ' εἰς κίνδυνον
- 33 καθίστην. Καίτοι πάντες ἂν ὁμολογήσαιτε δικαιοτέρον εἶναι τοῖς μεγάλοις χρῆσθαι τεκμηρίοις περὶ τῶν μεγάλων, καὶ πιστότερα ἡγεῖσθαι, περὶ ὧν ἅπασα ἡ πόλις μαρτυρεῖ, μᾶλλον ἢ περὶ ὧν μόνος οὗτος κατηγορεῖ.
- 34 Ἐπι τοίνυν, ὦ βουλή, ἐκ τῶν ἄλλων σκέψασθε. Μάρτυρας γὰρ ἔχων αὐτῷ προσῆλθον, λέγων, ὅτι μοι πάντες ἔτι εἰσὶν οἱ θεράποντες, οὓς ἐκεκτῆμην, ἐπειδὴ παρέλαβον τὸ χωρίον, καὶ ἔτοιμός εἰμι, εἴ τινα βούλοιο, παραδοῦναι βασανίζειν, ἡγούμενος οὕτως ἂν τὸν ἔλεγχον ἰσχυρότατον γε-
- 35 νέσθαι τῶν τούτου λόγων καὶ τῶν ἔργων τῶν ἐμῶν. Οὗτος δ' οὐκ ἤθελεν, οὐδὲν φάσκων πιστὸν εἶναι τοῖς θεράπουσιν. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι, εἴ περὶ αὐτῶν μὲν οἱ βασανιζόμενοι κατηγοροῦσιν, εὖ εἰδότες ὅτι ἀποθανοῦνται, περὶ δὲ τῶν δεσποτῶν, οἷς πεφύκασι κακονοῦστατοι, μᾶλλον ἂν ἔλοιντο ἀνέχεσθαι βασανιζόμενοι ἢ κατειπόντες ἀπηλλάχθαι τῶν παρόντων κακῶν.
- 36 Καὶ μὲν δῆ, ὦ βουλή, φανερόν οἶμαι εἶναι ὅτι, εἴ Νικομάχου ἐξαιτουῦντος τοὺς θεράποντας μὴ παρεδίδουν, ἐδό-

κουν ἂν ἑμαυτῷ συνειδέναι· ἐπειδὴ τοίνυν ἑμοῦ παραδιδόν-
τος οὗτος παραλαβεῖν οὐκ ἤθελε, δίκαιον καὶ περὶ τούτου
τὴν αὐτὴν γνώμην σχεῖν, ἄλλως τε καὶ τοῦ κινδύνου οὐκ
ἴσου ἀμφοτέροις ὄντος. Περὶ ἑμοῦ μὲν γὰρ εἰ ἔλεγον, ἃ οὗτος 37
ἐβούλετο, οὐδ' ἂν ἀπολογήσασθαι μοι ἐξεγένετο· τούτῳ δ' εἰ
μὴ ὠμολόγουν, οὐδεμιᾷ ζημίᾳ ἔνοχος ἦν. Ὡστε πολὺ μᾶλ-
λον τοῦτον παραλαμβάνειν ἐχρῆν ἢ ἐμὲ παραδοῦναι προσῆ-
κεν. Ἐγὼ τοίνυν εἰς τοῦτο προθυμίας ἀφικόμεν, ἡγούμενος
πρὸς ἑμοῦ εἶναι καὶ ἐκ βασάνων καὶ ἐκ μαρτύρων καὶ ἐκ
τεκμηρίων ὑμᾶς περὶ τοῦ πράγματος τάληθῆ πυθέσθαι.

Ἐνθυμεῖσθαι δὲ χρῆ, ὧ βουλή, ποτέροις χρῆ πιστεῦναι 38
μᾶλλον, οἷς πολλοὶ μεμαρτυρήκασιν ἢ ὧ μηδεὶς τετόλμηκε,
καὶ πότερον εἰκὸς μᾶλλον τοῦτον ἀκινδύνως ψεύδεσθαι ἢ μετὰ
τοσοῦτου κινδύνου τοιοῦτον ἐμὲ ἔργον ἐργάσασθαι, καὶ πό-
τερον οἴεσθε αὐτὸν ὑπὲρ τῆς πόλεως βοηθεῖν ἢ συκοφαν-
τοῦντα αἰτιάσασθαι.

Ἐγὼ μὲν γὰρ ἐγνωκέναι ὑμᾶς ἡγοῦμαι, ὅτι Νικόμαχος 39
ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν πεισθεὶς τῶν ἐμῶν τοῦτον τὸν ἀγῶνα ἀγω-
νίζεται, οὐχ ὡς ἀδικοῦντα ἐλπίζων ἀποδείξειν, ἀλλ' ὡς ἀρ-
γύριον παρ' ἑμοῦ λήψεσθαι προσδοκῶν. Ὅσφ γὰρ οἱ τοιοῦ-
τοὶ εἰσιν ἐπαιτιώτατοι καὶ ἀπορώτατοι τῶν κινδύνων, το-
σοῦτῳ πάντες αὐτοὺς φεύγουσι μάλιστα. Ἐγὼ δέ, ὧ βουλή, 40
οὐκ ἠξίου, ἀλλ' ἐπειδὴ περ με ἠτιάσατο, παρέσχον ἑμαυτὸν
ὅ τι βούλεσθε χρῆσθαι, καὶ τούτου ἕνεκα τοῦ κινδύνου οὐ-
δενὶ ἐγὼ τῶν ἐχθρῶν διηλλάγην, οἱ ἐμὲ ἠδιδον κακῶς λέγου-
σιν ἢ σφᾶς αὐτοὺς ἐπαινοῦσι, καὶ φανερώς μὲν οὐδεὶς πώπο-
τε ἐμὲ αὐτῶν ἐπεχείρησε ποιῆσαι κακὸν οὐδέν, τοιοῦτους δὲ
ἐπιπέμπουσί μοι, οἷς ὑμεῖς οὐκ ἂν δικαίως πιστεύοιτε.

Πάντων γὰρ ἀθλιώτατος ἂν γενοίμην, εἰ φυγὰς ἀδίκως 41
καταστήσομαι, ἅπαις μὲν ὢν καὶ μόνος, ἐρήμου δὲ τοῦ οἴκου
γενομένου, μητρὸς δὲ πάντων ἐνδεοῦς οὔσης, πατρίδος δὲ

τοιαύτης ἐπ' αἰσχίσταις στερηθεὶς αἰτίαις, πολλὰς μὲν ναυμαχίας ὑπὲρ αὐτῆς νεναυμαχηκῶς, πολλὰς δὲ μάχας μεμαχημένος, κόσμιον δ' ἔμαυτὸν καὶ ἐν δημοκρατία καὶ ἐν ὀλιγαρχία παρασχών.

- 42 Ἄλλὰ γάρ, ὦ βουλή, ταῦτα μὲν ἐνθάδε οὐκ οἶδ', ὅ τι δεῖ λέγειν· ἀπέδειξα δ' ὑμῖν, ὡς οὐκ ἐνῆν σηκὸς ἐν τῷ χωρίῳ, καὶ μάρτυρας παρεσχόμεν καὶ τεκμήρια. Ἄ χρὴ μεμνημένους διαγιγνώσκειν περὶ τοῦ πράγματος καὶ ἀξιοῦν παρὰ τούτου πυθέσθαι, ὅτου ἕνεκα, ἔξδὸν ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐλέγξαι,
- 43 τοσοῦτῳ χρόνῳ ὕστερον εἰς τοσοῦτόν με κατέστησεν ἀγῶνα, καὶ μάρτυρα οὐδένα παρασχόμενος ἐκ τῶν λόγων ζητεῖ πιστὸς γενέσθαι, ἔξδὸν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις ἀδικοῦντα ἀποδειῖξαι, καὶ ἐμοῦ ἅπαντας διδόντος τοὺς θεράποντας, οὓς φησι παραγενέσθαι, παραλαβεῖν οὐκ ἔθελεν.

2. ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ

Εἰσαγωγή. Τὸ πάλαι ἐν Ἀθήναις δὲν ὑπῆρχον οὔτε πτωχοκομεῖα οὔτε νοσοκομεῖα οὔτε τὰ ἄλλα σήμερον πολυάριθμα εὐεργετικά ἰδρύματα· ὡς ἐκ τούτου οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ψηφίσει διὰ νόμου νὰ παρέχουν χρηματικόν τι βοήθημα εἰς πάντα ἀδύνατον πολίτην τοιοῦτος δ' ἦτο ὁ ἔχων περιουσίαν μικροτέραν τῶν τριῶν μυνῶν (= 300 δραχμῶν) καὶ τοιαύτην σωματικὴν βλάβην, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἐργάζεται πρὸς κτήσιν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων.

Τὸ βοήθημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐλάμβανεν ἕκαστος τῶν ἀδυνάτων, ἦτο διάφορον ὡς πρὸς τὸ ποσὸν κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς· κατὰ τὸν χρόνον ὅμως τῆς ἐκφωνήσεως τοῦ παρόντος λόγου ἦτο καθ' ἑκάστην εἰς ὀβολὸς (= $\frac{1}{6}$ τῆς δραχμῆς). Ἀλλὰ πρὸς λῆψιν τοῦ βοηθήματος τούτου ὤφειλε πᾶς θεωρῶν ἑαυτὸν ὡς ἀδύνατον νὰ ὑποβάλη ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους αἴτησιν βοηθείας εἰς τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων, ἡ ὁποία ἐδοκίμαζε τοὺς ἀδυνάτους, ἐξήταζε δηλ. αὐτούς, ἐὰν πράγματι ἦσαν ἄξιοι τοῦ βοηθήματος. Ἐπειδὴ δὲ συνέβαινον πολλαὶ καταχρήσεις, ἐπετρέπετο εἰς πάντα Ἀθηναῖον πολίτην νὰ εἰσαγγεῖλη (= καταγγεῖλη) τὸν αἰτοῦντα τὸ βοήθημα ὡς ἀπατεῶνα, νὰ παρουσιασθῇ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δοκιμασίας ἐνώπιον τῆς βουλῆς καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ προφορικῶς τὴν καταγγελίαν του, εἰς δὲ τὸν ἀδύνατον ν' ἀπολογηθῇ κατὰ τῆς τοιαύτης κατηγορίας. Μετὰ τὴν ἀπολογίαν τοῦ ἀδυνάτου ἡ βουλή ἀπεφάσιζε περὶ τῆς παροχῆς ἢ μὴ τοῦ βοηθήματος. Ὁ δὲ δοκιμασθεὶς καὶ τυχὸν τοῦ βοηθήματος ἀδύνατος ὤφειλε νὰ ὑποβάλλεται εἰς νέαν κατ' ἔτος δοκιμασίαν ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ καὶ ἐνώπιον τῆς ἐκάστοτε νέας βουλῆς.

Καὶ ὁ ἀδύνατος τοῦ παρόντος λόγου εἶχε δοκιμασθῆ πολλὰκις ὡς τοιοῦτος καὶ ἐλάμβανεν ἀπὸ πολλοῦ παρὰ τῆς πολιτείας τὸ νόμιμον βοήθημα. Κατὰ τὴν τωρινὴν ὅμως δοκιμασίαν κατήγγειλέ τις αὐτὸν διατεινόμενος 1) ὅτι οὗτος λαμβάνει ἀδίκως τὸ βοήθημα, διότι εἶναι ἱκανὸς σωματικῶς καὶ εὐπορος, καὶ 2) ὅτι οὗτος λόγῳ τῆς κακῆς του διαγωγῆς εἶναι ἀνάξιος ἐπικουρίας. Πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν κατηγοριῶν τούτων ὁ ἀδύνατος ἀπαγγέλλει τὸν παρόντα λόγον, τὸν ὁποῖον χάριν αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Λυσίας. Ὁ λόγος ἀπηγγέθη μετὰ τὸ 403 π.Χ.

- 1 Οὐ πολλοῦ δέω χάριν ἔχειν, ὧ βουλή, τῷ κατηγόρῳ, ὅτι μοι παρεσκευάσε τὸν ἀγῶνα τουτονί. Πρότερον γὰρ οὐκ ἔχων πρόφασιν, ἐφ' ἧς τοῦ βίου λόγον δοίην, νυνὶ διὰ τοῦτον εἴληφα. Καὶ πειράσομαι τῷ λόγῳ τοῦτον μὲν ἐπιδειῖξαι ψευδόμενον, ἐμαυτὸν δὲ βεβιωκότα μέχρι τῆσδε τῆς ἡμέρας ἐπαίνου μᾶλλον ἄξιον ἢ φθόνου· διὰ γὰρ οὐδὲν ἄλλο μοι δοκεῖ παρασκευάσαι τόνδε μοι τὸν κίνδυνον οὗτος ἢ διὰ φθόνον.
- 2 Καίτοι ὅστις τούτοις φθονεῖ, οὓς οἱ ἄλλοι ἐλεοῦσι, τίνος ἂν ὑμῖν ὁ τοιοῦτος ἀποσχέσθαι δοκεῖ πονηρίας; Οὐ γὰρ ἔνεκα χρημάτων με συκοφαντεῖ οὐδ' ὡς ἐχθρὸν ἑαυτοῦ με τιμωρεῖται· διὰ γὰρ τὴν πονηρίαν αὐτοῦ οὔτε φίλῳ οὔτε
- 3 ἐχθρῷ πάποτ' ἐχρησάμην αὐτῷ. Ἦδη τοίνυν, ὧ βουλή, δηλὸς ἐστὶ φθονῶν, ὅτι τοιαύτη κεχρημένος συμφορᾷ τούτου βελτίων εἰμι πολίτης. Καὶ γὰρ οἶμαι δεῖν, ὧ βουλή, τὰ τοῦ σώματος δυστυχήματα τοῖς τῆς ψυχῆς ἐπιτηδεύμασιν ἰᾶσθαι. Εἰ γὰρ ἐξ ἴσου τῆ συμφορᾷ καὶ τὴν διάνοιαν ἕξω καὶ τὸν ἄλλον βίον διάξω, τί τούτου διοίσω;
- 4 Περὶ μὲν οὖν τούτων τοσαῦτά μοι εἰρήσθω· ὑπὲρ ὧν δέ μοι προσήκει λέγειν, ὡς ἂν οἶόν τε διὰ βραχυτάτων ἐρῶ. Φησὶ γὰρ ὁ κατήγορος οὐ δικαίως με λαμβάνειν τὸ παρὰ τῆς πόλεως ἀργύριον· καὶ γὰρ τῷ σώματι δύνασθαι καὶ οὐκ εἶναι τῶν ἀδυνάτων, καὶ τέχνην ἐπίστασθαι τοιαύτην, ὥστε καὶ
- 5 ἄνευ τοῦ διδομένου τούτου ζῆν. Καὶ τεκμηρίοις χρῆται τῆς μὲν τοῦ σώματος ῥώμης, ὅτι ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, τῆς δ' ἐν τῇ τέχνῃ εὐπορίας, ὅτι δύναμαι συνεῖναι δυναμένοις ἀνθρώποις ἀναλίσκειν.
- 6 Τὴν μὲν οὖν ἐκ τῆς τέχνης εὐπορίαν καὶ τὸν ἄλλον τὸν ἐμὸν βίον, οἷος τυγχάνει, πάντας ὑμᾶς οἶομαι γινώσκειν· ὅμως δὲ ἀγάῳ διὰ βραχέων ἐρῶ. Ἐμοὶ γὰρ ὁ μὲν πατήρ κατέλιπεν οὐδέν, τὴν δὲ μητέρα τελευτήσασαν πέπαυμαι τρέ-

φων τρίτον ἔτος τουτί, παῖδες δέ μοι οὐπω εἰσίν, οἳ με θεραπεύσουσι. Τέχνην δὲ κέκτημαι βραχεία δυναμένην ὠφελεῖν· ἦν αὐτὸς μὲν ἤδη χαλεπῶς ἐργάζομαι, τὸν διαδεζόμενον δ' αὐτὴν οὐπω δύναμαι κτήσασθαι. Πρόσοδος δέ μοι οὐκ ἔστιν ἄλλη πλὴν ταύτης, ἣν ἂν ἀφέλησθέ με, κινδυνεύομαι ἂν ὑπὸ τῆ δυσχερεστάτῃ γενέσθαι τύχῃ.

Μὴ τοίνυν, ἐπειδὴ γε ἔστιν, ὦ βουλή, σῶσαί με δικαίως, 7 ἀπολέσητε ἀδίκως· μηδέ, ἃ νεωτέρῳ καὶ μᾶλλον ἐρρωμένῳ ὄντι ἔδοτε, πρεσβύτερον καὶ ἀσθενέστερον γιγνόμενον ἀφέλησθε· μηδέ πρότερον καὶ περὶ τοὺς οὐδὲν ἔχοντας κακὸν ἐλεημονέστατοι δοκοῦντες εἶναι νυνὶ διὰ τοῦτον τοὺς καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐλεεινοὺς ὄντας ἀγρίως ἀποδέξῃσθε· μηδ' ἐμὲ τολμήσαντες ἀδικῆσαι καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ὁμοίως ἐμοὶ διακειμένους ἀθυμῆσαι ποιήσητε. Καὶ γὰρ ἂν ἄτοπον εἶη, ὦ βουλή, 8 εἰ, ὅτε μὲν ἀπλῆ μοι ἦν ἡ συμφορά, τότε μὲν φαινοίμην λαμβάνων τὸ ἀργύριον τοῦτο, νῦν δ', ἐπειδὴ καὶ γῆρας καὶ νόσοι καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα κακὰ προσγίγνεται μοι, τοῦτ' ἀφαιρεθείην.

Δοκεῖ δέ μοι τῆς πενίας τῆς ἐμῆς τὸ μέγεθος ὁ κατήγο- 9 ρος ἂν ἐπιδειξάι σαφέστατα μόνος ἀνθρώπων. Εἰ γὰρ ἐγὼ κατασταθείς χορηγὸς τραγωδοῖς προκαλεσαίμην αὐτὸν εἰς ἀντίδοσιν, δεκάκις ἂν ἔλοιτο χορηγῆσαι μᾶλλον ἢ ἀντιδοῦναι ἅπαξ. Καὶ πῶς οὐ δεινὸν ἔστι νῦν μὲν κατηγορεῖν, ὡς διὰ πολλὴν εὐπορίαν ἐξ ἴσου δύναμαι συνεῖναι τοῖς πλουσιωτάτοις, εἰ δέ, ὧν ἐγὼ λέγω, τύχοι τι γινόμενον, ὁμολογεῖν τοιοῦτον εἶναί με καὶ ἔτι πονηρότερον;

Περὶ δὲ τῆς ἐμῆς ἱππικῆς, ἧς οὗτος ἐτόλμησε μνησθῆναι 10 πρὸς ὑμᾶς, οὔτε τὴν τύχην δείσας οὔτε ὑμᾶς αἰσχυθείς, οὐ πολὺς ὁ λόγος. Ἐγὼ γὰρ ἠγοῦμαι, ὦ βουλή, πάντας τοὺς ἔχοντάς τι δυστύχημα τοῦτο ζητεῖν καὶ τοῦτο φιλοσοφεῖν, ὅπως ὡς ἀλυπότατα μεταχειριοῦνται τὸ συμβεβηκὸς πάθος.

Ἦν εἰς ἐγώ, καὶ περιπεπτωκῶς τοιαύτη συμφορᾶ ταύτην ἐμαυτῷ ῥαστώνην ἐξῆυρον εἰς τὰς ὁδοὺς τὰς μακροτέρας τῶν ἀναγκαίων.

- 11 Ὁ δὲ μέγιστον, ὦ βουλή, τεκμήριον, ὅτι διὰ τὴν συμφορὰν ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ὕβριν, ὡς οὗτός φησιν, ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, ῥάδιόν ἐστι μαθεῖν· εἰ γὰρ ἐκεκτῆμην οὐσίαν, ἐπ' ἀστράβης ἂν ὠχούμην, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοὺς ἀλλοτρίους ἵππους ἀνέβαινον· νυνὶ δέ, ἐπειδὴ τοιοῦτον οὐ δύναμαι κτήσασθαι, τοῖς ἀλλοτρίοις ἵπποις ἀναγκάζομαι χρῆσθαι πολλάκις.
- 12 Καίτοι πῶς οὐκ ἄτοπὸν ἐστίν, ὦ βουλή, τοῦτον αὐτόν, εἰ μὲν ἐπ' ἀστράβης ὀχούμενον ἐώρα με, σιωπᾶν (τί γὰρ ἂν καὶ ἔλεγεν;), ὅτι δ' ἐπὶ τοὺς ἠτημένους ἵππους ἀναβαίνω, πειραῖσθαι πείθειν ὑμᾶς, ὡς δυνατός εἰμι; Καὶ ὅτι μὲν δυοῖν βακτηρίαιν χρῶμαι, τῶν ἄλλων μιᾷ χρωμένων, μὴ κατηγορεῖν, ὡς καὶ τοῦτο τῶν δυναμένων ἐστίν, ὅτι δ' ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, τεκμηρίω χρῆσθαι πρὸς ὑμᾶς, ὡς εἰμι τῶν δυναμένων; Οἷς ἐγὼ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἀμφοτέροις χρῶμαι.
- 13 Τοσοῦτον δὲ διενήνοχεν ἀναισχυντία τῶν ἀπάντων ἀνθρώπων, ὥστε ὑμᾶς πειρᾶται πείθειν, τοσοῦτους ὄντας εἰς ὦν, ὡς οὐκ εἰμι τῶν ἀδυνάτων ἐγώ. Καίτοι εἰ τοῦτο πείσει τινὰς ὑμῶν, ὦ βουλή, τί με κωλύει κληροῦσθαι τῶν ἐννεα ἀρχόντων καὶ ὑμᾶς ἐμοῦ μὲν ἀφελέσθαι τὸν ὀβολὸν ὡς ὑγαίνοντος, τούτῳ δὲ ψηφίσασθαι πάντας ὡς ἀναπήρω; Οὐ γὰρ δήπου τὸν αὐτὸν ὑμεῖς μὲν ὡς δυνάμενον ἀφαιρήσεσθε τὸ διδόμενον, οἱ δὲ θεσμοθέται ὡς ἀδύνατον ὄντα κληροῦσθαι
- 14 κωλύσουσιν. Ἄλλὰ γὰρ οὔτε ὑμεῖς τούτῳ τὴν αὐτὴν ἔχετε γνώμην οὔθ' οὗτος ὑμῖν, εὖ ποιῶν. Ὁ μὲν γὰρ ὥσπερ ἐπικλήρου τῆς συμφορᾶς οὔσης ἀμφισβητήσων ἤκει καὶ πειρᾶται πείθειν ὑμᾶς, ὡς οὐκ εἰμι τοιοῦτος, οἷον ὑμεῖς ὁρᾶτε πάντες· ὑμεῖς δὲ (ὃ τῶν εὖ φρονούντων ἔργον ἐστὶ) μᾶλλον πιστεύετε τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν ὀφθαλμοῖς ἢ τοῖς τούτου λόγοις.

Λέγει δέ, ὡς ὑβριστῆς εἰμι καὶ βίαιος καὶ λίαν ἀσελγῶς 15
 διακείμενος, ὥσπερ, εἰ φοβερῶς ὀνομάσειε, μέλλον ἀληθῆ
 λέγειν, ἀλλ' οὐκ, ἐὰν πάνυ πραόνως, ταῦτα ποιήσω. Ἐγὼ
 δ' ὑμᾶς, ὦ βουλή, σαφῶς οἶμαι δεῖν διαγιγνώσκειν, οἷς τ'
 ἐγχωρεῖ τῶν ἀνθρώπων ὑβρισταῖς εἶναι καὶ οἷς οὐ προσήκει.
 Οὐ γὰρ τοὺς πενομένους καὶ λίαν ἀπόρως διακειμένους ὑβρί- 16
 ζειν εἰκός, ἀλλὰ τοὺς πολλῶ πλείω τῶν ἀναγκαίων κεκτημέ-
 νους· οὐδὲ τοὺς ἀδυνάτους τοῖς σώμασιν ὄντας, ἀλλὰ τοὺς
 μάλιστα πιστεύοντας ταῖς αὐτῶν ῥώμασι· οὐδὲ τοὺς ἤδη προ-
 βεβηκότας τῇ ἡλικίᾳ, ἀλλὰ τοὺς ἔτι νέους καὶ νέαις ταῖς δια-
 νοίαις χρωμένους.

Οἱ μὲν γὰρ πλούσιοι τοῖς χρήμασιν ἐξωνοῦνται τοὺς κιν- 17
 δύνους, οἱ δὲ πένητες ὑπὸ τῆς παρούσης ἀπορίας σωφρονεῖν
 ἀναγκάζονται· καὶ οἱ μὲν νέοι συγγνώμης ἀξιοῦνται τυγχά-
 νειν παρὰ τῶν πρεσβυτέρων, τοῖς δὲ πρεσβυτέροις ἐξαμαρτά-
 νουσιν ὁμοίως ἐπιτιμῶσιν ἀμφοτέροι· καὶ τοῖς μὲν ἰσχυροῖς 18
 ἐγχωρεῖ μηδὲν αὐτοῖς πάσχουσιν, οὓς ἂν βουλευθῶσιν, ὑβρί-
 ζειν, τοῖς δὲ ἀσθενέσιν οὐκ ἔστιν οὔτε ὑβρίζομένοις ἀμύνε-
 σθαι τοὺς ὑπάρξαντας οὔτε ὑβρίζειν βουλομένοις περιγίγνε-
 σθαι τῶν ἀδικουμένων. "Ὡστε μοι δοκεῖ ὁ κατήγορος εἰπεῖν
 περὶ τῆς ἐμῆς ὕβρεως οὐ σπουδάζων, ἀλλὰ παίζων, οὐδ' ὑμᾶς
 πεῖσαι βουλόμενος, ὡς εἰμι τοιοῦτος, ἀλλ' ἐμὲ κωμωδεῖν βου-
 λόμενος, ὥσπερ τι καλὸν ποιῶν.

"Ἐτι δὲ καὶ συλλέγεσθαι φησιν ἀνθρώπους ὡς ἐμὲ πο- 19
 νηροὺς καὶ πολλοὺς, οἳ τὰ μὲν ἑαυτῶν ἀνηλώκασιν, τοῖς δὲ τὰ
 σφέτερα σφάζειν βουλομένοις ἐπιβουλεύουσιν. Ὑμεῖς δὲ ἐνθυ-
 μήθητε πάντες, ὅτι ταῦτα λέγων οὐδὲν ἐμοῦ κατηγορεῖ μᾶλ-
 λον ἢ τῶν ἄλλων, ὅσοι τέχνας ἔχουσιν, οὐδὲ τῶν ὡς ἐμὲ εἰσι-
 ὄντων μᾶλλον ἢ τῶν ὡς τοὺς ἄλλους δημιουργούς. "Ἐκαστος 20
 γὰρ ὑμῶν εἴθισται προσφοιτᾶν ὁ μὲν πρὸς μυροπωλεῖον, ὁ
 δὲ πρὸς κουρεῖον, ὁ δὲ πρὸς σκυτοτομεῖον, ὁ δ' ὅποι ἂν τύχη,

καὶ πλείστοι μὲν ὡς τοὺς ἐγγυτάτω τῆς ἀγορᾶς κατεσκευασμένους, ἐλάχιστοι δὲ ὡς τοὺς πλείστον ἀπέχοντας αὐτῆς· ὥστ' εἴ τις ὑμῶν πονηρίαν καταγνώσεται τῶν ὡς ἐμὲ εἰσιόντων, δῆλον ὅτι καὶ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις διατριβόντων· εἰ δὲ κάκεινων, ἀπάντων Ἀθηναίων· ἅπαντες γὰρ εἴθισθε προσφοιτᾶν καὶ διατρίβειν ἀμουγέπου.

- 21 Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα, ὅτι δεῖ λίαν με ἀκριβῶς ἀπολογούμενον πρὸς ἓν ἕκαστον ὑμῖν τῶν εἰρημένων ἐνοχλεῖν πλείω χρόνον. Εἰ γὰρ ὑπὲρ τῶν μεγίστων εἴρηκα, τί δεῖ περὶ τῶν φαύλων ὁμοίως τούτῳ σπουδάζειν; Ἐγὼ δ' ὑμῶν, ὦ βουλή, δέομαι πάντων τὴν αὐτὴν ἔχειν περὶ ἐμοῦ διάνοιαν,
- 22 ἦνπερ καὶ πρότερον. Μὴ οὖν, οὗ μόνου μεταλαβεῖν ἔδωκεν ἡ τύχη μοι τῶν ἐν τῇ πατρίδι, τούτου διὰ τουτονὶ ἀποστερήσητέ με· μὴδ', ἃ πάλαι κοινῇ πάντες ἔδοτέ μοι, νῦν οὗτος εἷς ὢν πείσῃ πάλιν ὑμᾶς ἀφελέσθαι. Ἐπειδὴ γὰρ, ὦ βουλή, τῶν μεγίστων ἀρχῶν ὁ δαίμων ἀπεστέρησεν ἡμᾶς, ἡ πόλις ἡμῖν ἐψηφίσατο τοῦτο τὸ ἀργύριον, ἡγουμένη κοινὰς εἶναι
- 23 τὰς τύχας τοῖς ἅπασιν καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν. Πῶς οὖν οὐκ ἂν δειλαιότατος εἴην, εἰ τῶν μὲν καλλίστων καὶ μεγίστων διὰ τὴν συμφορὰν ἀπεστερημένος εἴην, ἃ δ' ἡ πόλις ἔδωκε προνοηθεῖσα τῶν οὕτως διακειμένων, διὰ τὸν κατηγορον ἀφαιρεθεῖην; Μηδαμῶς, ὦ βουλή, ταύτη θῆσθε τὴν ψῆφον.
- 24 Διὰ τί γὰρ ἂν καὶ τύχοιμι τοιούτων ὑμῶν; Πότερον ὅτι δι' ἐμέ τις εἰς ἀγῶνα πῶποτε καταστάς ἀπώλεσε τὴν οὐσίαν; Ἄλλ' οὐδ' ἂν εἷς ἀποδείξειεν. Ἄλλ' ὅτι πολυπράγμων εἰμι καὶ θρασὺς καὶ φιλαπεχθῆμων; Ἄλλ' οὐδ' ἂν αὐτὸς φήσειεν, εἰ μὴ βούλοιο καὶ τοῦτο ψεύδεσθαι τοῖς ἄλλοις ὁμοίως. Ἄλλ' ὅτι λίαν ὑβριστῆς καὶ βίαιος; Ἄλλ' οὐ τοιαύταις ἀφορ-
- 25 μαῖς τοῦ βίου πρὸς τὰ τοιαῦτα τυγχάνω χρώμενος. Ἄλλ' ὅτι ἐπὶ τῶν τριάκοντα γενόμενος ἐν δυνάμει κακῶς ἐποίησα πολ-

λους τῶν πολιτῶν; Ἄλλὰ μετὰ τοῦ ὑμετέρου πλήθους ἔφυγον εἰς Χαλκίδα, καὶ ἐξόν μοι μετ' ἐκείνων ἀδεῶς πολιτεύεσθαι, μεθ' ὑμῶν εἰλόμην κινδυνεύειν ἀπελθῶν.

Μὴ τοίνυν, ὦ βουλή, μηδὲν ἡμαρτηκῶς ὁμοίων ὑμῶν 26
τύχοιμι τοῖς πολλὰ ἡδικηκόσιν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ψῆφον θέσθε
περὶ ἐμοῦ ταῖς ἄλλαις βουλαῖς, ἀναμνησθέντες, ὅτι οὔτε χρή-
ματα διαχειρίσας τῆς πόλεως δίδωμι λόγον αὐτῶν οὔτε ἀρ-
χὴν ἄρξας οὐδεμίαν εὐθύνας ὑπέχω νῦν αὐτῆς, ἀλλὰ περὶ
ὀβολοῦ μόνον ποιοῦμαι τοὺς λόγους. Καὶ οὕτως ὑμεῖς μὲν 27
τὰ δίκαια γνώσεσθε πάντες, ἐγὼ δὲ τούτων ὑμῖν τυχῶν ἕξω
τὴν χάριν, οὗτος δὲ τοῦ λοιποῦ μαθήσεται μὴ τοῖς ἀσθενε-
στέροις ἐπιβουλεύειν, ἀλλὰ τῶν ὁμοίων αὐτῷ περιγίγνεσθαι.

3. ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ

Εἰς α γ ω γ ή. Ἡ Ἀττικὴ παρήγγε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα — ὅπως καὶ σήμερον — ἀφθόνως ἔλαιον, σῦκα καὶ διαφόρους ὀπώρας, ἀλλὰ σίτον ἐλάχιστον, μὴ ἐπαρκούντα διὰ τὸν πυκνὸν πληθυσμὸν αὐτῆς, ὁ ὁποῖος ὑπερέβαινε τὰς 500.000 κατοίκων, ἐντοπίων καὶ ξένων· διὰ τοῦτο ἠναγκάζοντο οἱ Ἀθηναῖοι νὰ μετακομίζουσιν σίτον ἐκ τῆς Σικελίας, ἐκ τῆς Αἰγύπτου, τῆς Κύπρου, τῆς Θυράκης καὶ πρὸ πάντων ἐκ τοῦ Πόντου.

Ἐδείκνυε δὲ ἡ ἀθηναϊκὴ πολιτεία μεγίστην μέριμναν ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον τοῦ σίτου· οὕτω πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένης σιτοδείας ἐφρόντιζε νὰ ὑπάρχη εἰς τὰς ἀποθήκας σίτος ἀφθονος καὶ διὰ νόμου ὑπεχρέωνε τοὺς ἐμπόρους, τοὺς ἀπερχομένους εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν πρὸς ἀγορὰν σίτου, νὰ μεταφέρουν αὐτὸν εἰς Πειραιᾶ, οὐχὶ δὲ εἰς ἄλλους λιμένας, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἐπεδίωκον οὗτοι, ὁσάκις ἡ τιμὴ τοῦ σίτου ἐξέπιπτεν εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηνῶν. Ὡσαύτως πρὸς πρόληψιν τῶν ἀδικιῶν καὶ πονηριῶν τῶν σιτοπωλῶν, οἱ ὁποῖοι μέτοικοι ὄντες μετήρχοντο τὰ πάντα, διὰ νὰ αἰσχροκεροδοῦν, εἶχε λάβει τὰ ἐξῆς μέτρα.

Πρῶτον, κατ' ἔτος ἐξέλεγεν ἰδίους ἄρχοντας, τοὺς σι τ ο φ ύ λ α κ α ς, πέντε διὰ τὰς Ἀθήνας καὶ πέντε διὰ τὸν Πειραιᾶ, οἱ ὁποῖοι ἔργον εἶχον νὰ καταγράφουν τὸ ποσὸν τοῦ εἰσκομιζομένου σίτου καὶ νὰ μεριμνοῦν, ὥστε νὰ μὴ πωλῆται ὁ σίτος, τὰ ἄλευρα καὶ ὁ ἄρτος εἰς ἀνωτέραν τῆς ὀρισθείσης τιμῆς. Δεύτερον, εἶχε ψηφίσει δύο νόμους, διὰ τῶν ὁποίων ἀπηγορεύετο ἐπὶ ποινῇ θανάτου εἰς τοὺς σιτοπώλας α') νὰ ἀγοράζουσιν συνεταιρικῶς καὶ εἰς βάρος τῶν σιτεμπόρων σίτον περισσότερον τῶν πενήτηκοντα φορμῶν* ἢ μεδίμων, καὶ β') νὰ κερδίζουσιν περισσότερον τοῦ ἐνὸς ὄβολοῦ ἐκ τῆς πωλήσεως ἐκάστου μεδίμου.

Ἄλλ' ἀμφοτέρους τοὺς νόμους τούτους παρέβησαν οἱ σιτοπῶλαι τοῦ παρόντος λόγου καὶ διὰ τοῦτο ἐγένετο καταγγελία κατ' αὐτῶν εἰς τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων· αὕτη κατ' ἀρχὰς μὲν ἤθελε νὰ καταδικάσῃ αὐτοὺς εἰς θάνατον χωρὶς νὰ διεξαχθῇ δίκη, ἀλλ' ἔπειτα τῇ προτάσει βουλευτοῦ τινὸς — τοῦ ρήτορος τοῦ παρόντος λόγου — παρέπεμψε

* Ὁ φορμὸς ἦτο μέτρον διὰ τὰ σιτηρὰ ἰσοδυναμοῦν πρὸς ἓνα μεδίμον (ἦτοι 40 περιπλου δκάδας).

τὴν ὑπόθεσιν εἰς τακτικὸν δικαστήριον, τὴν Ἑλλιαίαν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τούτου, προεδρευομένου ὑπὸ τῶν θεσμοθετῶν, παρουσιασθεῖς ὁ ἐν τῇ βουλῇ προτείνας τὴν παραπομπὴν τῆς ὑποθέσεως εἰς τὸ δικαστήριον βουλευτῆς ἀπαγγέλλει τὸν παρόντα λόγον, τὸν ὁποῖον χάριν αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Λυσίας.

Ὁ λόγος ἀπηγγέλθη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸ 386 π.Χ.

Πολλοὶ μοι προσεληγλύθασιν, ὧ ἄνδρες δικασταί, θαυμάζοντες, ὅτι ἐγὼ τῶν σιτοπωλῶν ἐν τῇ βουλῇ κατηγόρουμαι, καὶ λέγοντες, ὅτι ὑμεῖς, εἰ ὡς μάλιστα αὐτοὺς ἀδικεῖν ἠγεῖσθε, οὐδὲν ἤττον καὶ τοὺς περὶ τούτων ποιουμένους τοὺς λόγους συκοφαντεῖν νομίζετε. Ὅθεν οὖν ἠνάγκασμαι κατηγορεῖν αὐτῶν, περὶ τούτων πρῶτον εἰπεῖν βούλομαι.

Ἐπειδὴ γὰρ οἱ πρυτάνεις ἀπέδωσαν εἰς τὴν βουλὴν περὶ αὐτῶν, οὕτως ὠργίσθησαν αὐτοῖς, ὥστε ἔλεγόν τινες τῶν ῥητόρων, ὡς ἀκρίτους αὐτοὺς χρὴ τοῖς ἔνδεκα παραδοῦναι θανάτῳ ζημιῶσαι. Ἡγούμενος δὲ ἐγὼ δεινὸν εἶναι τοιαῦτα ἐθίζεσθαι ποιεῖν τὴν βουλήν, ἀναστάς εἶπον, ὅτι μοι δοκοῖ κρῖνειν τοὺς σιτοπώλας κατὰ τὸν νόμον, νομίζων εἰ μὲν εἰσιν ἄξια θανάτου εἰργασμένοι, ὑμᾶς οὐδὲν ἤττον ἡμῶν γινώσσεσθαι τὰ δίκαια, εἰ δὲ μηδὲν ἀδικοῦσιν, οὐ δεῖν αὐτοὺς ἀκρίτους ἀπολωλέναι.

Πεισθείσης δὲ τῆς βουλῆς ταῦτα, διαβάλλειν ἐπεχείρουν με λέγοντες, ὡς ἐγὼ σωτηρίας ἕνεκα τῆς τῶν σιτοπωλῶν τοὺς λόγους τούτους ἐποιούμην. Πρὸς μὲν οὖν τὴν βουλήν, ὅτ' ἦν αὐτοῖς ἡ κρίσις, ἔργῳ ἀπελογησάμην· τῶν γὰρ ἄλλων ἡσυχίαν ἀγόντων ἀναστάς αὐτῶν κατηγόρουμαι καὶ πᾶσι φανερὸν ἐποίησα, ὅτι οὐχ ὑπὲρ τούτων ἔλεγον, ἀλλὰ τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις ἐβόηθουν.

Ἡρξάμην μὲν οὖν τούτων ἕνεκα, δεδιὼς τὰς αἰτίας· αἰσχρὸν δ' ἠγοῦμαι πρότερον παύσασθαι, πρὶν ἂν ὑμεῖς περὶ αὐτῶν, ὅ τι ἂν βούλησθε, ψηφίσησθε.

- 5 Καὶ πρῶτον μὲν ἀνάβηθι καὶ εἶπέ σὺ ἐμοί· μέτοικος εἶ;
 «Ναί». Μετοικεῖς δὲ πότερον ὡς πεισόμενος τοῖς νόμοις τοῖς
 τῆς πόλεως ἢ ὡς ποιήσω, ὃ τι ἂν βούλη; « Ὡς πεισόμενος ».
 Ἄλλο τι οὖν ἢ ἀξιόις ἀποθανεῖν, εἴ τι πεποιήκας παρὰ τοὺς
 νόμους, ἐφ' οἷς θάνατος ἢ ζημία; « Ἐγώ γε ». Ἀπόκριται δὴ
 μοι, εἰ ὁμολογεῖς πλείω σῖτον συμπρίασθαι πεντήκοντα φορ-
 μῶν, ὧν ὁ νόμος ἐξεῖναι κελεύει. « Ἐγὼ τῶν ἀρχόντων κε-
 λευόντων συνεπριάμην ».
- 6 Ἐὰν μὲν τοίνυν ἀποδείξῃ, ὧ ἄνδρες δικασταί, ὡς ἔστι
 νόμος, ὃς κελεύει τοὺς σιτοπώλας συνωνεῖσθαι τὸν σῖτον,
 ἐὰν οἱ ἄρχοντες κελεύωσιν, ἀποψηφίσασθε· εἰ δὲ μή, δίκαιον
 ὑμᾶς καταψηφίσασθαι. Ἡμεῖς γὰρ ὑμῖν παρεσχόμεθα τὸν
 νόμον, ὃς ἀπαγορεύει μηδένα τῶν ἐν τῇ πόλει πλείω σῖτον
 πεντήκοντα φορμῶν συνωνεῖσθαι.
- 7 Χρῆν μὲν τοίνυν, ὧ ἄνδρες δικασταί, ἱκανὴν εἶναι ταύ-
 την τὴν κατηγορίαν, ἐπειδὴ οὗτος μὲν ὁμολογεῖ συμπρίασθαι,
 ὁ δὲ νόμος ἀπαγορεύων φαίνεται, ὑμεῖς δὲ κατὰ τοὺς νόμους
 ὁμωμόκατε ψηφιεῖσθαι· ὅμως δ' ἵνα πεισθῆτε, ὅτι καὶ κατὰ
 τῶν ἀρχόντων ψεύδονται, ἀνάγκη διὰ μακροτέρων εἰπεῖν
 περὶ αὐτῶν.
- 8 Ἐπειδὴ γὰρ οὗτοι τὴν αἰτίαν εἰς ἐκείνους ἀνέφερον,
 παρακαλέσαντες τοὺς ἄρχοντας ἠρωτῶμεν. Καὶ οἱ μὲν τέτ-
 τARES οὐδὲν ἔφασαν εἰδέναι τοῦ πράγματος, Ἄνυτος δ' ἔλε-
 γεν, ὡς τοῦ προτέρου χειμῶνος, ἐπειδὴ τίμιος ἦν ὁ σῖτος, τού-
 των ὑπερβαλλόντων ἀλλήλους καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς μαχο-
 μένων συμβουλεύσειεν αὐτοῖς παύσασθαι φιλονικοῦσιν, ἡγού-
 μενος συμφέρειν ὑμῖν τοῖς παρὰ τούτων ὠνουμένοις ὡς ἀξιώ-
 τατον τούτους πρίασθαι· δεῖν γὰρ αὐτοὺς ὀβολῶ μόνον
- 9 πωλεῖν τιμιώτερον. Ὡς τοίνυν οὐ συμπριαμένους καταθέ-
 σθαι ἐκέλευεν αὐτούς, ἀλλὰ μὴ ἀλλήλοις ἀντλωνεῖσθαι συνε-
 βούλευεν, αὐτὸν ὑμῖν Ἄνυτον μάρτυρα παρέξομαι, καὶ ὡς

οὗτος μὲν ἐπὶ τῆς προτέρας βουλῆς τούτους εἶπε τοὺς λόγους, οὗτοι δὲ τῆτες συνωνούμενοι φαίνονται.

Μαρτυρία

“Οτι μὲν τοίνυν οὐχ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων κελευσθέντες 10
 συνεπρίαντο τὸν σῆτον, ἀκηκόατε ἠγοῦμαι δέ, ἐὰν ὡς μάλιστα
 περὶ τούτων ἀληθῆ λέγωσιν, οὐχ ὑπὲρ αὐτῶν αὐτοὺς ἀπολογή-
 σεσθαι, ἀλλὰ τούτων κατηγορήσειν· περὶ γὰρ ὧν εἰσι νόμοι
 διαρρήδην γεγραμμένοι, πῶς οὐ χρή διδόναι δίκην καὶ τοὺς μὴ
 πειθομένους καὶ τοὺς κελεύοντας τούτοις τάναντία πράττειν;

Ἄλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, οἶομαι αὐτοὺς ἐπὶ μὲν 11
 τούτῳ τῷ λόγῳ οὐκ ἐλεήσεσθαι· ἴσως δ’ ἐροῦσιν, ὥσπερ καὶ
 ἐν τῇ βουλῇ, ὡς ἐπ’ εὐνοίᾳ τῆς πόλεως συνεωνοῦντο τὸν σῆ-
 τον, ἔν’ ὡς ἀξιώτατον ἡμῖν πωλοῖεν. Μέγιστον δ’ ὑμῖν ἐρῶ
 καὶ περιφανέστατον τεκμήριον, ὅτι ψεύδονται. Ἐχρῆν γάρ 12
 αὐτούς, εἴπερ ὑμῶν ἕνεκα ἔπραττον ταῦτα, φαίνεσθαι τῆς
 αὐτῆς τιμῆς πολλὰς ἡμέρας πωλοῦντας, ἕως ὃ συνεωνημένος
 αὐτοὺς ἐπέλιπε· νῦν δ’ ἐνίοτε τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐπώλουν
 δραχμῇ τιμιώτερον, ὥσπερ κατὰ μέδιμνον συνωνούμενοι. Καὶ
 τούτων ὑμᾶς μάρτυρας παρέχομαι.

Δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι, εἰ, ὅταν μὲν εἰσφορὰν εἰσενεγ- 13
 κεῖν δέη, ἦν πάντες εἴσεσθαι μέλλουσιν, οὐκ ἐθέλουσιν,
 ἀλλὰ πενίαν προφασίζονται, ἐφ’ οἷς δὲ θάνατός ἐστιν ἡ ζη-
 μία καὶ λαθεῖν αὐτοῖς συνέφερε, ταῦτα ἐπ’ εὐνοίᾳ φασὶ τῇ
 ὑμετέρα παρανομησαι. Καίτοι πάντες ἐπίστασθε, ὅτι τού-
 τοις ἤκιστα προσήκει τοιούτους ποιεῖσθαι λόγους. Τάναντία
 γὰρ αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις συμφέρει· τότε γὰρ πλεῖστα κερ-
 δαίνουσιν, ὅταν κακοῦ τινος ἀπαγγελθέντος τῇ πόλει τίμιον
 τὸν σῆτον πωλῶσιν.

Οὕτω δ’ ἄσμενοι τὰς συμφορὰς τὰς ὑμετέρας ὁρῶσιν, 14
 ὥστε τὰς μὲν πρότεροι τῶν ἄλλων πυνθάνονται, τὰς δ’ αὐτοῖ

- λογοποιουσιν, ἢ τὰς ναῦς διεφθάρθαι τὰς ἐν τῷ Πόντῳ ἢ ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐκπλεύσας συνειληῖσθαι ἢ τὰ ἐμπόρια κεκλήσθαι ἢ τὰς σπονδὰς μέλλειν ἀπορρηθῆσθαι· καὶ εἰς τοῦτ' ἔχθρας ἐληλύθασιν, ὥστ' ἐν τοῖς καιροῖς ἐπιβουλεύουσιν ὑμῖν, ὥσπερ οἱ πολέμιοι. "Ὅταν γὰρ μάλιστα σίτου τυγχάνητε δεόμενοι, ἀναρπάζουσιν οὗτοι καὶ οὐκ ἐθέλουσι πωλεῖν, ἵνα μὴ περὶ τῆς τιμῆς διαφερώμεθα, ἀλλ' ἀγαπῶμεν, ἐὰν ὅποσούτινοσὺν πριάμενοι παρ' αὐτῶν ἀπέλθωμεν· ὥστ' ἐνίοτε εἰρήνης οὐσης ὑπὸ τούτων πολιορκούμεθα.
- 16 Οὕτω δὲ πάλαι περὶ τῆς τούτων πανουργίας καὶ κακονοίας ἡ πόλις ἔγνωκεν, ὥστ' ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις ὠνίοις ἅπασιν τοὺς ἀγορανόμους φύλακας κατεστήσατε, ἐπὶ δὲ ταύτῃ μόνῃ τῇ τέχνῃ χωρὶς σιτοφύλακας ἀποκληροῦτε· καὶ πολλάκις ἤδη παρ' ἐκείνων πολιτῶν ὄντων δίκην τὴν μεγίστην ἐλάβετε, ὅτι οὐχ οἷοί τ' ἦσαν τῆς τούτων πονηρίας ἐπικρατῆσαι. Καίτοι τί χρὴ αὐτοὺς τοὺς ἀδικοῦντας ὑφ' ὑμῶν πάσχειν, ὅποτε καὶ τοὺς οὐ δυναμένους φυλάττειν ἀποκτείνετε;
- 17 Ἐνθυμεῖσθαι δὲ χρὴ, ὅτι ἀδύνατον ὑμῖν ἐστὶν ἀποψηφίσασθαι. Εἰ γὰρ ἀπογνώσεσθε ὁμολογούντων αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι, δόξεθ' ὑμεῖς ἐπιβουλεύειν τοῖς εἰσπλέουσιν. Εἰ μὲν γὰρ ἄλλην τινὰ ἀπολογία ἐποιοῦντο, οὐδεὶς ἂν εἶχε τοῖς ἀποψηφισαμένοις ἐπιτιμᾶν· ἐφ' ὑμῖν γὰρ ὁποτέρους βούλεσθε πιστεύειν· νῦν δὲ πῶς οὐ δεινὰ ἂν δόξαιτε ποιεῖν, εἰ τοὺς ὁμολογοῦντας παρανομεῖν ἀζημίους ἀφήσετε; Ἄναμνήσθητε δέ, ὧ ἄνδρες δικασταί, ὅτι πολλῶν ἤδη ἐχόντων ταύτην τὴν αἰτίαν ἀρνούμενων καὶ μάρτυρας παρεχομένων θάνατον κατέγνωτε, πιστοτέρους ἠγησάμενοι τοὺς τῶν κατηγορῶν λόγους. Καίτοι πῶς ἂν οὐ θαυμαστὸν εἶη, εἰ περὶ τῶν αὐτῶν ἀμαρτημάτων δικάζοντες μᾶλλον ἐπιθυμεῖτε παρὰ τῶν ἀρνούμενων δίκην λαμβάνειν;
- 19 Καὶ μὲν δὴ, ὧ ἄνδρες δικασταί, πᾶσιν ἠγοῦμαι φανε-

ρὸν εἶναι, ὅτι οἱ περὶ τῶν τοιούτων ἀγῶνες κοινότατοι τυγχάνουσιν ὄντες τοῖς ἐν τῇ πόλει, ὥστε πεύσσονται, ἤντινα γνώμην περὶ αὐτῶν ἔχετε, ἡγούμενοι, ἐὰν μὲν θάνατον τούτων καταγνῶτε, κοσμιωτέρους ἔσεσθαι τοὺς λοιπούς· ἐὰν δ' ἄζημίους ἀφῆτε, πολλὴν ἄδειαν αὐτοῖς ἐψηφισμένοι ἔσεσθε ποιεῖν, ὃ τι ἂν βούλωνται. Χρὴ δέ, ὧ ἄνδρες δικασταί, μὴ μόνον τῶν παρεληλυθότων ἕνεκα αὐτοὺς κολάζειν, ἀλλὰ καὶ παραδείγματος ἕνεκα τῶν μελλόντων ἔσεσθαι· οὕτω γὰρ ἔσονται μόγις ἀνεκτοί. Ἐνθυμεῖσθε δέ, ὅτι ἐκ ταύτης τῆς τέχνης πλείστοι περὶ τοῦ σώματός εἰσιν ἡγωνισμένοι· καὶ οὕτω μεγάλα ἐξ αὐτῆς ὠφελοῦνται, ὥστε μᾶλλον αἰροῦνται καθ' ἑκάστην ἡμέραν περὶ τῆς ψυχῆς κινδυνεύειν ἢ παύεσθαι παρ' ὑμῶν ἀδίκως κερδαίνοντες.

Καὶ μὲν δὴ οὐδ' ἐὰν ἀντιβολῶσιν ὑμᾶς καὶ ἰκετεύωσι, 21
δικαίως ἂν αὐτοὺς ἐλεήσαιτε, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τῶν τε πολιτῶν, οἳ διὰ τὴν τούτων πονηρίαν ἀπέθνησκον, καὶ τοὺς ἐμπόρους, ἐφ' οὓς οὗτοι συνέστησαν· οἷς ὑμεῖς χαριεῖσθε καὶ προθυμοτέρους ποιήσετε, δίκην παρὰ τούτων λαμβάνοντες. Εἰ δὲ μή, τίν' αὐτοὺς οἴεσθε γνώμην ἔξειν, ἐπειδὴν πύθωνται, ὅτι τῶν καπῆλων, οἳ τοῖς εἰσπλέουσιν ὠμολόγησαν ἐπιβουλεύειν, ἀπεψηφίσασθε;

Οὐκ οἶδα, ὃ τι δεῖ πλείω λέγειν· περὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλ- 22
λων τῶν ἀδικούντων, ὅτου δικάζονται, δεῖ παρὰ τῶν κατηγόρων πυθέσθαι, τὴν δὲ τούτων πονηρίαν ἅπαντες ἐπίστασθε. Ἐὰν οὖν τούτων καταψηφίσησθε, τά τε δίκαια ποιήσετε καὶ ἀξιώτερον τὸν σῆτον ὠνήσεσθε· εἰ δὲ μή, τιμιώτερον·

1. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Η ΕΡΕΥΝΑ

ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

§ 1. ἡσυχίαν ἄγω ζῶ ἡσύχως. — πράγματα ἐνοχλήσεις, ἀνησυχία. — αἰτία κατηγορία. — οἶόν τε (δηλ. ἐστὶ) εἶναι δυνατόν. — οἱ μὴ γεγονότες ἐκεῖνοι πού δὲν ἔχουν ἀκόμη γεννηθῆ, οἱ ἀγέννητοι. — διὰ τοὺς τοιοῦτους, δηλ. τοὺς συκοφάντας.

§ 2 - 3. ἄπορος δύσκολος. — ὁ ἀγὼν ὁ δικαστικὸς ἀγὼν, ἡ δίκη. — ἀπογράφομαι κατηγοροῦμαι (ἐγγράφως). — ἐλάαν (= ἐλαίαν), δηλ. μορίαν. — οἱ ἐωνημένοι (τοῦ ὠνοῦμαι) ἐκεῖνοι πού εἶχον μισθώσει (παρὰ τῆς πολιτείας). — πυνθανόμενοι ζητοῦντες πληροφορίας (ἂν ἠφάνισα μορίαν) ὡς ὑποκμ. τῆς μτχ. : οἱ συκοφάνται (δηλ. ὁ Νικόμαχος καὶ οἱ παρακινήσαντες αὐτὸν εἰς τὴν κατηγορίαν). — ἀπελέγχω (τι) ἀνασκευάζω, ἀποδεικνύω τι ψευδές. ἐμοὶ ταύτην τὴν αἰτίαν ἀπορωτάτην εἶναι ἀπελέγξαι ὅτι δι' ἐμὲ αὐτὴ ἡ κατηγορία θὰ ἦτο δυσκολωτάτη πρὸς ἀνασκευὴν : ὅτι εἰς ἐμὲ θὰ ἦτο δυσκολώτατον νὰ ἀνασκευάσω αὐτὴν τὴν κατηγορίαν. — περὶ ὧν οὗτος... = ἄμ' ὑμῖν... ἀκούσαντα περὶ ὧν οὗτος ἐπιβεβουλευκῶς ἦκει ἐνῶ συγχρόνως μὲ σᾶς... ἤκουσα τὴν κατηγορίαν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς (ὁ κατήγορος) μοχθηρῶς ἐπινοήσας ἤλθε καὶ διετύπωσε κατ' ἐμοῦ ἐνώπιόν σας. — διαγιγνώσκω κρίνω, ἀποφασίζω. — καὶ περὶ τῆς π. καὶ περὶ τῆς οὐσίας, καθόσον ὁ κατηγορούμενος ἐν περιπτώσει καταδίκης θὰ ἐξωρίζετο καὶ ἡ περιουσία του θὰ ἐδημεύετο. ἰδ. εἰσαγ. εἰς τὸν παρόντα λόγον. — διδάσκω διαφωτίζω.

§ 4. Πείσανδρος, Ἀθηναῖος, ἐκ τοῦ Δήμου τῶν Ἀχαρνῶν ὑπῆρξεν εἰσηγητὴς τοῦ κατασταθέντος ἐν Ἀθήναις τὸ 411 πολιτεύματος τῶν τετρακοσίων· μετὰ τὴν κατάλυσιν τούτων κατέφυγεν εἰς τὴν Δεκέλειαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ δι' αὐτὸ ἐδημεύθη ἡ περιουσία του. — χωρίον κτῆμα. — τὰ ὄντα τὰ ὑπάρχοντα, τὰ κτήματα, ἡ περιουσία. — δωρεὰν ὡς δῶρον (διὰ τὴν συμμετοχὴν του εἰς τὸν φόνον τοῦ Φρυγίχου, ἐνὸς τῶν τετρακοσίων). — πριάμενος, ἀβρ. α' (ἄσιγμος) μτχ. τοῦ ὠνοῦμαι ἀγοράζω. — ἐκμισθῶ τι δίδω κάτι ἐπὶ μισθῶματι, μισθώνω κάτι. — εἰρήνης οὐσης, τὸ 404/3.

§ 5. ἐλάα, δηλ. μορία. — τοῦ προτέρου χρόνου (= τῶν ἐν τῷ

προτέρω χρόνω γεγενημένων), γνκ. τῆς αἰτίας εἰς τὸ ζημιοῦσθαι· ζημιοῦμαι τιμωροῦμαι.— δι' ἡμᾶς = δι' ἐμέ ἐξ αἰτίας μου.

§ 6 - 8. ὁ πόλεμος, δηλ. ὁ πελοποννησιακός.— τὰ πόρρω τὰ (ἀγροτικά) κτήματα τὰ εὐρισκόμενα εἰς ἀπομεμακρυσμένα σημεῖα τῆς Ἀττικῆς.— ὑπὸ Λακεδ., ἐκ τῆς Δακελειᾶς.— ὑπὸ τῶν φίλων ὑπὸ τῶν ἰδικῶν μας στρατιωτῶν.— δίκην δίδωμι ὑπὲρ τινος τιμωροῦμαι διὰ τι.— ἄλλως τε καὶ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας καὶ : καὶ μάλιστα.— ὅτι, αἰτλγκ.— ἄπρατος ἀπώλητος.— πλεῖν = πλέον.— ἐξέκοπτον, οἱ ἄνθρωποι ἐκκόπτω ἐκρίζωνω.— ἐν ᾧ (δηλ. χρόνω) ὅτε.— ὅσῳ καθόσον.— τῶν τ. ἐπιμελεῖσθε, ἴδιον ἔργον τῶν Ἀρεοπαγιτῶν ἦτο νὰ ἐπιθεωροῦν καθ' ἕκαστον μῆνα τὴν κατάστασιν τῶν ἱερῶν ἐλαιῶν δι' ἐπιμελητῶν, τοὺς ὑποίους ἐξ ἑαυτῶν ἐξέλεγον.— δασὺς κατάφυτος.— ὄντα, ἡ μτχ. κατηγορητκ. ἐκ τοῦ ἐπίστασθε.— ἴδιαι ἐλάαι ἐλαῖαι ἰδιωτικά, ἀνήκουσαι εἰς ἰδιώτας· κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς μορίας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν δημόσιαι.— ἡ γῆ ψιλῆ γεγένηται ἀπομένει ἡ γῆ ἀπογυμνωμένη (ἄνευ δένδρων).— τῶν αὐτῶν... κεκτημένων ἐνῶ οἱ αὐτοὶ ὑπῆρξαν ἰδιοκτῆται.— δίκην λαμβάνω παρά τινος τιμωρῶ τινα.— διὰ παντός τοῦ χρόνου καθ' ὅλην (αὐτὴν) τὴν χρονικὴν περιόδον (δηλ. καὶ ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ ἐν τῷ πολέμῳ).— ἀφήμί τινα τῆς αἰτίας ἀπαλλάσσω τινα τῆς κατηγορίας.— ἦ που βεβαίως.— ἀφ' ὑμῶν ἐκ μέρους σας· νὰ συναφθῇ μὲ τὸ ἀζημίους γενέσθαι.

§ 9 - 10. ἀλλὰ γὰρ ἀλλ' ὅμως.— πρὶν... γενέσθαι, τὸ γίγνομαι ἐπὶ χρόνου : παρέρχομαι, περνῶ.— ἀπομισθῶ = ἐκμισθῶ (§ 4).— ἐπὶ Πυθοδώρου ἄρχ., τὸ 404/3.— τρίτῳ ἔτει... ἐνιαυτὸν = τρίτῳ ἔτει... ἐμισθώσατο καὶ εἰργάσατο ἐνιαυτὸν.— μισθοῦμαι τι λαμβάνω κάτι ἐπὶ μισθῶματι (: μὲ ἐνοίκιον).— ἐργάζομαι καλλιεργῶ.— ὁμοίως ὑπὸ τὰς αὐτὰς περιστάσεις (δηλ. οὔτε ἰδίαν ἐλάαν οὔτε μορίαν οὔτε σηκὸν παραλαβῶν).— μοι χάριν ἐμοῦ : παρακαλῶ.— ἴτε, ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς παρισταμένους μάρτυρας, οἱ ὁποῖοι ἀναβάντες ἐπὶ βήθρου, κειμένου πλησίον τοῦ βήματος τοῦ ρήτορος, ἐπιβεβαίουν τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου.

§ 11. ἐξήκει παρῆλθεν.— ἐπὶ Σουινιάδου ἄρχ., τὸ 397/6.— ὁ ὕστερον ἐργαζόμενος ὁ τελευταῖος καλλιεργητής.

§ 12 - 13. ἐν τῷ τέως χρόνω μέχρι τοῦδε.— ὅσοι φάσκοιεν = εἴ τινες φάσκοιεν = ὁσάκις τινὲς ἔλεγον.— δεινὸς σῶφρων.— ἀκρι-

βῆς ἀκριβῶς ὑπολογίζων, προνοητικός.—εἰκῆ ἄνευ ὑπολογισμοῦ.—
 ἀλογίστως ἀπερισκέπτως.—ἡγανάκτουν ἄν, ἐδῶ ὁ πρτκ. μετὰ τὸ ἄν
 δηλοῖ τὸ κατ' ἐπανάληψιν συμβαῖνον εἰς τὸ παρελθόν: ἡγανάκτουν.—
 εὐλογοῦμαι ἐπαινοῦμαι.—σκοπεῖν ἄν = ὅτι ἐσκόπουν ἄν· σκοπῶ
 ἐξετάζω, ὑπολογίζω.—ὅ τι (ἄν) κέρδος ἐγίγνετο τῷ ἀφανίσαντι
 ποῖον κέρδος θὰ εἶχεν ἐκεῖνος ποῦ θὰ κατέστρεφε (σηκόν).—περι-
 ποιῶ = σώζω διατηρῶ, δὲν καταστρέφω.—τί ἄν διεπραξάμην τί
 θὰ ἐκέρδιζα.—λαθῶν ἐάν ἔμενα ἀπαρατήρητος, ἐάν δὲν μ' ἔβλεπε
 κανεῖς.—ὑβρις ὑπεροψία, αὐθάδεια, ἀφοβία.—εἰκὸς (δηλ. ἐστὶ), δι-
 καιον, πρέπον εἶναι.—οὕτω ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως.—ἀντίδικος,
 ἐδῶ: κατήγορος.—ἐκ τούτων σύμφωνα μετὰ αὐτάς τὰς σκέψεις, μετὰ
 αὐτοὺς τοὺς ὑπολογισμοὺς (ποῦ ἀνέφερα προηγουμένως).—ἀποκρίνω
 ἀποδεικνύω.

§ 14. οὗτος, ὁ κατήγορος.—ὑπὸ πενίας διὰ ν' ἀνακουφίσω τὴν
 πενίαν μου (μετὰ τὸ ἀσήμαντον κέρδος ποῦ θὰ μοῦ παρεῖχεν ἢ πώλησις
 τῶν ζύλων).—τοῦ σηκοῦ ὄντος ἐάν ὁ σηκὸς ὑπῆρχεν (ἐν τῷ κτή-
 ματι).—ἀμπέλοις ἐμποδῶν ἦν (ὁ σηκὸς) παρημποδίζεν ὁ σηκὸς
 τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κλημάτων.—οἰκίας ἐγγὺς (ἦν ὁ σηκὸς), ὥστε
 ν' ἀσχημίζῃ αὐτήν.—ἄπειρος (ἦν) τῶν παρ' ὑμῖν κινδύνων δὲν
 ἤξευρα τοὺς κινδύνους ποῦ θὰ διέτρεχα ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου σας.—
 πολλὰς ἄν..., τὸ ἄν καὶ εἰς τὸ ἀποφῆναιμι καὶ εἰς τὸ γενομέ-
 νας=ἀποφῆναιμι ἄν, ὅτι πολλὰί... ἐγένοντο ἄν.

§ 15 - 16. μεθ' ἡμέραν ἐν κειρῷ ἡμέρας.—ἐξέκοπτον, κατὰ τοὺς
 ἰσχυρισμοὺς τοῦ κατηγόρου.— ὥσπερ οὐ δέον (αἰτ. ἀπόλ.) ὥσάν νὰ
 μὴ ἦτο ἀνάγκη.—αἰσχρὸν ἦν ἦτο ἐπονείδιστον, ἔφερεν ἐντροπὴν (ὡς
 σημεῖον ἐλαχίστης φιλοκερδείας).—ἴσως ἄν τις ἡμέλησε τῶν πα-
 ριόντων ἴσως τις δὲν θὰ ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψει τοὺς διερχομένους δια-
 βάτας (δηλ. τὰς κατηγορίας τῶν διαβατῶν ὡς ἀσημάντους προκειμένους
 περὶ αἰσχροῦ μόνον πράγματος).—ζημία, ἐδῶ: τιμωρία, ποινή.—
 ἄθλιος δυστυχῆς.—σύνοιδά τι γνωρίζω τι, εἶμαι ἐν γνώσει τινός.—
 ἐξημάρτανον, οἱ δοῦλοι.—ἐπ' ἐκείνοις ἦν εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐκεῖ-
 νων ἦτο.—τιμωροῦμαι ἐκδικοῦμαι.—ἐλευθέροις γενέσθαι, οἱ δοῦ-
 λοι ἐτύγχανον τῆς ἐλευθερίας των, ἐάν μὴνυσις τις παρ' αὐτῶν κατὰ τοῦ
 κυρίου των ἀπεδεικνύετο ἀληθής.

§ 17. οἰκέτης δοῦλος.—παρίσταται μοι μοῦ ἔρχεται εἰς τὸν

νοῦν.—**τοσούτων μεμισθωμένων καὶ ἀπάντων συνειδότην ἐνῶ** τόσοι πολλοὶ μισθωταὶ ὑπῆρξαν καὶ ὅλοι ἐγνώριζον (ὅτι ἐν τῷ κτήματι ὑπῆρξε σηκός).—**προθεσμίας οὐδεμιᾶς οὔσης...**, προσδιορίζει αἰτιολογικῶς τό : **προσηκόν** (αἰτ. ἀπόλυτος) **ὁμοίως ἅπασιν** κτλ. ἐνῶ ὁμοίως ἐνδιεφέροντο ὅλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εἶχον καλλιεργήσει τὸ κτήμα, νὰ εἶναι σῶος (νὰ διατηρηθῆται) ὁ σηκός, διότι οὐδεμία προθεσμία ὑπῆρχε διὰ τὴν δικαστικὴν δίωξιν τῆς πράξεως (διότι δὲν παρεγράφετο αὐτὸ τὸ ἔγκλημα).—**ἀπολύω τινὰ ἀπαλλάσσω τινὰ** (ἀπὸ τὴν κατηγορίαν).

§ 18. **εἰ... καὶ ταῦτα παρεσκευασάμην ἐὰν...** ἐκανόνιζα καὶ αὐτὰ (ἐλάμβανα δηλ. τὰ μέτρα μου καὶ ὡς πρὸς τοὺς μισθωτάς, συνεννοούμενος μὲ αὐτοὺς διὰ τὴν ἀπόκρυψιν τῆς καταστροφῆς τοῦ σηκοῦ).—**ἀλλήλων**, ἐκ τοῦ **ταῦτα**.—**ἀποκρύπτομαι** κρύπτω (μέσα μου) ἀπὸ τοὺς ἄλλους.—**εἰδέναι**, τὸ ἀπρμφ. ἐδῶ δηλοῖ τὸν σκοπόν.—**διάφοροι περὶ τῶν ἐμῶν τυγχάνουσιν ὄντες** εἶναι ἐχθροὶ ὡς πρὸς τὰ συμφέροντά μου (καθ' ἑκάστην δηλ. φιλονικοῦν μὲ ἐμὲ διαμφισβητοῦντες τὰ ὅρια ἢ ἄλλο τι τῆς ιδιοκτησίας μου).

§ 19. **οὖς**, ἀντικμ. τοῦ **παρασχέσθαι**.—**τούτον**, δηλ. τὸν κατήγορον.—**οὕτως** ἔτσι ἀπερισκέπτως.—**τὰ πρέμνα**, ἐδῶ = τὸν **σηκόν**· **πρέμνον** κυρ. : κορμός, στέλεχος (δένδρου).—**ἀνατίθεμαι** φορτώνω (ἐδῶ : ἐπὶ τῆς ὑπὸ βοῶν συρομένης ἀμάξης).—**ῥῆχeto**, πρτκ. μὲ σημ. ἀορ. τοῦ **οἴχομαι** ἔχω ἀπέλθει· **ῥῆχeto ἀπάγων** τὰ ξύλα ἐπῆρε τὰ ξύλα καὶ ἔφυγε.

§ 20 - 22. **τότε**, ὅτε δηλ. ἐγίνετο τὸ ἔγκλημα.—**παρακαλῶ** προσκαλῶ.—**μάρτυρας**, κτγρμ.—**ὑπολείπω** ἀφήνω.—**ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ** διὰ τούτου τοῦ τρόπου.—**ἦσθα ἂν τετιμωρημένος** = **έτετιμώρησο ἂν**.—**πράττω ἕνεκά τινος** ἐνεργῶ πρὸς τὸ συμφέρον τινός.—**πλεῖστον** (ἀργύριον) πλεῖστα χρήματα.—**ὑπὸ ἕνεκα**.—**δύναμις** πολιτικῆ ἐπιρροή.—**σοι**, δτκ. χαριστικ.—**τοὺς ἐννεὰ ἄρχοντας**, ἐδῶ προφανῶς ἐννοεῖ μόνον ἓνα ἐκ τῶν ἐννεὰ ἀρχόντων, τὸν ἄρχοντα **βασιλέα**, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποῖου ὑπήγετο ἢ ἐξέτασις τούτου τοῦ ζητήματος.—**ἐπάγω τὸν ἄρχοντα** ὁδηγῶ τὸν ἄρχοντα εἰς τὸν τόπον τοῦ ἐγκλήματος, ἵνα ἰδίῳις δμμασιν ἴδῃ αὐτό.—**τινάς**, ἐπεξήγησις τοῦ **ἄλλου**.—**οἱ ἐξ Ἀρείου πάγου οἱ Ἀρεοπαῖται**.—**ἂν συνήδεσαν** θὰ ἀνεγνώριζον, θὰ ἐπέιθοντο.—**διαγιγνώσκω**, ἰδ. § 2 - 3 (σελ. 37).

§ 23. **καὶ ταύτην ζημίαν**—καὶ τοῦτο (δηλ. τὸ μὴ εἶναι αὐτῶ μάρτυρας) **ζημίαν**.—**ἐμοὶ τοῦτο ζημία γίνεταί** τοῦτο καταλογίζεται εἰς βάρους μου.—**θαυμάζω** τινὸς παραξενεύομαι μέ τινα.—**συκοφαντῶν** ἕνας συκοφάντης (ὅπως ὁ κατήγορος).—**ἀπορῶ** τινὸς ἔχω ἔλλειψιν, στεροῦμαι τινός.

§ 24. **ἐν τῷ πεδίῳ**, νοεῖται ἡ μεγάλη πεδιάς τῶν Ἀθηνῶν ἡ διαρροσμένη ὑπὸ τοῦ Κηφισοῦ.—**πυρκαϊαί**, ἐδῶ: κορμοὶ καεισῶν μορίων· (ἢ γεν. μορίων καὶ ὄχι μοριῶν, ὡς ἐπίθ.)—**καὶ ἐπεργάσασθαι** καὶ τὸν ἱερὸν χῶρον τούτων νὰ καλλιεργήσω.—**ὄσωπερ** καθόσον.

§ 25 - 26. **οὕτω περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι τι** ἀποδίδω τόσην μεγάλην σπουδαιότητα (σημασίαν) εἰς τι.—**καὶ τὴν ἄλλην οὐσίαν** καὶ προσέτι τὴν περιουσίαν μου.—**μάρτ. τούτων**, δηλ. τῆς διαγωγῆς μου ὡς πρὸς τὰς μορίας.—**ἐπιμελουμένους** (δηλ. τῶν μορίων) οἱ ὅποιοι ἐπιθεωρεῖτε τὰς μορίας (διὰ τῶν ἐπιμελητῶν· ἰδ. § 6 - 8).—**ἐπιγνώμονες**, οὗτοι ἴδιον ἔργον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶχον νὰ ἐξακριβώσουν τὸ ποσὸν τοῦ ἐπὶ τῶν μορίων καρποῦ, ἵνα εὐρίσκηται ἀσφαλῆς κάπως βάσις διὰ τὴν πώλησιν αὐτοῦ ὑπὸ τῆς πόλεως· τοὺς ἐπιγνώμονας ἐξέλεγον οἱ Ἀεροπαγῖται ἐξ ἑαυτῶν.—**ἐργάζομαι**, ἰδ. § 9 - 10.—**περὶ τὰς μορίας**, δηλ. τὰς κατεστραμμένας.—**χώρια** γαῖαι, χῶροι.—**ἐζημίωσέ με ὡς ἐργαζόμενον τὰ...**, ἡ καλλιέργεια τοῦ πλησίον τῶν σηκῶν χώρου ἀπηγορεύετο ἐπὶ ποινῇ προστίμου· ἰδ. εἰσαγ. εἰς τὸν παρόντα λόγον.—**μικρὰς ζημίας**, ἐννοεῖ τὴν χρηματικὴν ποινὴν, τὴν ὅποιαν ἐπέβαλλεν ὁ Ἄρειος πάγος εἰς ἐκεῖνον, ὅστις εὐρίσκετο ἔνοχος καλλιέργειας τοῦ πλησίον τοῦ σηκοῦ χώρου.—**τοὺς περὶ τοῦ σώματος κινδύνους** τοὺς κινδύνους τοὺς ἀπειλοῦντας τὴν (πολιτικὴν) ὑπαρξίν μου, τὸ ἀτομόν μου· ποῖοι κίνδυνοι ἠπέλουν τὸν κατηγορούμενον, ἐὰν κατέστρεφε μορίαν ἢ σηκόν;—**οὕτω περὶ οὐδενὸς ἡγοῦμαι** ἀποδίδω τόσην μικρὰν σημασίαν εἰς τι.—**τὰς πολλὰς ἐλάας**, τὰς ἐν § 24 μνημονευθείσας μορίας.—**μᾶλλον** εὐκολώτερον· διατί; (§ 24).—**οὕτω θεραπεύω τινὰ** τόσον πολὺ μεριμνῶ περὶ τινος.—**λαθεῖν (με)** ἐξορύξαντα νὰ ἐκριζώσω χωρὶς νὰ με ἴδουν.

§ 27. **κρεῖττον** συμφερώτερον, ἀκινδυνότερον.—**ὡς τότε δυνάμενος** ὡς ἐὰν τότε (δηλ. ἐπὶ τῶν τριάκοντα) εἶχα (πολιτικὴν) ἐπιρροὴν (καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡδυνάμην νὰ παρανομήσω).—**ὡς νῦν διαβεβλημένος** ὡς ἐὰν τώρα (δηλ. ἐπὶ τῆς δημοκρατίας) ἔχω διαβληθῆ (καὶ

ὡς ἐκ τούτου ὀφείλω νὰ εἶμαι προσεκτικός).—**μᾶλλον ἐξῆν**, διότι ἐπὶ τῶν τριάκοντα οὐδεμία δικαστικὴ ἀρχὴ ὑφίστατο, ἰδίως δὲ ὁ Ἄρειος πάγος εἶχε καταλυθῆ.

§ 28. **ἦν, ἀ'** προσώπου.—**κακόνους εἰμί τινι** διάκειμαι δυσμενῶς (ἐχθρικῶς) πρὸς τινά, εἶμαι ἐχθρὸς τινος.—**περιέχει**, δηλ. **τὸ χωρίον· περιέχω** περιβάλλω.—**ἄερκτόν ἐστι** δὲν εἶναι περιφραγμένον.—**κάτοπτος** δυνάμενος νὰ παρατηρηθῆ, ὄρατός.

§ 29. **δεινὸν** παράδοξον.—**ἐπεργάζομαι** καλλιερῶ ἱερὸν ἰχθῶρον.—**καθίστημί τινά** εἰς κίνδυνον εἰσάγω τινὰ εἰς δίκην.—**ἐπιμελητὴς ἡρημένος**, δηλ. ὑφ' ὑμῶν, τῶν Ἀεροπαγιτῶν.—**ἀπογράφω** κατηγορῶ (ἐγγράφως).

§ 30 - 31. **πιστὸς ἀξιώπιστος**.—**περὶ ὧν αὐτοὶ σὺνιστε** περὶ πραγμάτων, τὰ ὅποια σεῖς οἱ ἴδιοι γνωρίζετε ἀκριβῶς.—**τὰ τοιαῦτ'...** = **ἀνασχέσθαι τῶν ἐμῶν ἐχθρῶν λεγόντων τὰ τοιαῦτα· ἀνασχέσθαι**, ἀόρ. β' ἀπρμφ. τοῦ **ἀνέχομαι**· ὁ ἀόρ. ἐν τῇ ὀριστκ. **ἡνεσχόμην** ἡνέχθην.—**ἐνθυμοῦμαι** ἐκ τινος λαμβάνω τι ὑπ' ὄψει.—**ἐκ τῶν εἰρημένων**, δηλ. ὑπ' ἐμοῦ.—**καὶ ἡ ἄλλη πολιτεία** καὶ προσέτι ἡ διαγωγὴ μου ὡς πολίτου.—**καὶ τρ. καὶ εἰσφ. εἰσφέρων καὶ χ.**, εἰς τὰς Ἀθήνας ἐκτὸς τῶν τακτικῶν φόρων, τοὺς ὁποίους κατέβαλλον οἱ πολῖται, ἐπεβάλλοντο καὶ πρόσθετοι χρηματικαὶ ὑποχρεώσεις εἰς τοὺς πλουσιωτέρους ἐξ αὐτῶν, ὀριζομένους ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἀρχόντων ἢ τῶν φυλῶν· αἱ ὑποχρεώσεις αὗται ἐκαλοῦντο **λητουργία**· ἡ δαπανηροτέρα ὄλων τῶν λητουργιῶν ἦτο ἡ **τριηραρχία**· ὁ ἀναλαμβάνων αὐτὴν ὑπεχρεοῦτο εἰς ἀρχαιότερους χρόνους νὰ ἐξοπλίσῃ μίαν τριήρη, τὴν ὁποίαν παρελάμβανε παρὰ τῆς πόλεως· ἡ **εἰσφορά** ἦτο φόρος ἐκτακτος ἐπιβαλλόμενος ἐν καιρῷ πολέμου πρὸς πολεμικὰς παρσκευάς· ἡ δὲ **χορηγία** συνίστατο εἰς τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς καταβολὴν τῆς δαπάνης διὰ τὴν διατροφήν τοῦ χοροῦ τοῦ προοριζομένου διὰ τὰς τραγωδίας καὶ κωμωδίας ἢ τὰς θρησκευτικὰς εορτάς.—**τᾶλλα λητουργῶν**, ὡς ἄλλαι λητουργίαι ἀναφέρονται ἢ **γυμνασιαρχία**, ἢ **ἀρχιθεωρία** καὶ ἡ **ἐστίασις**· καὶ ἡ μὲν **γυμνασιαρχία** συνίστατο εἰς τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς καταβολὴν τῆς δαπάνης διὰ τὸν ἐξωραϊσμόν τοῦ διὰ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας προωρισμένου χώρου καὶ διὰ τὴν ἐκγύμνασιν καὶ διατροφήν τῶν ἀθλητῶν· ἡ **ἀρχιθεωρία** εἰς τὴν ἀναδοχὴν τῆς δαπάνης τῆς ἀπαιτουμένης διὰ τὰς **θεωρίας**, τὰς ἐπισήμους

δηλ. ἀντιπροσωπείας τῆς πόλεως, τὰς ἀποστελλομένας εἰς τὰς τέσσαρας μεγάλας ἐθνικὰς ἐορτὰς καὶ εἰς τὴν Δῆλον καὶ εἰς ἄλλους ἱεροὺς τόπους· ἡ δὲ ἐστίασις ἦτο ἢ κατὰ διαφόρους ἐορτὰς παράθεσις δεῖπνου ὑπὸ τοῦ ἐστιάτορος εἰς τοὺς φυλέτας αὐτοῦ.—οὐδενὸς ἦττον πολυτελῶς τῶν πολιτῶν με ἐλευθεριότητα (γενναιοδωρίαν) ἔχι ὀλιγωτέραν ἀπὸ οἰονδήποτε ἐκ τῶν συμπολιτῶν μας.

§ 32 - 33. ταῦτα = ταύτας τὰς λητουργίας.—μετρίως ἐν τῷ προσήκοντι μέτρῳ (δαπανῶν δηλ. ὅτι ἦτο νόμιμον).—περὶ τῆς ἄλλης οὐσίας προσέτι περὶ τῆς περιουσίας μου.—ἐπικίνδυνον, ἐννοεῖ τοὺς δικαστικοὺς ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους οὐθεὶς θὰ ἐνήγεν αὐτόν, ἐὰν δὲν ἐλητούργει προθύμως.—πράξας = εἰ ἔπραξα.—καθίστημι ἑμαυτὸν εἰς κίνδυνον ἐκθέτω τὸν ἑαυτὸν μου εἰς κίνδυνον (δηλ. εἰς δικαστικὴν δίωξιν).—τοῖς μεγάλοις, οἳ εἶναι αἱ ὑπ' ἐμοῦ μετὰ τὴν ἐλευθεριότητα ἐκτελεσθεῖσαι λητουργίαι.—τεκμηρίοις, κτηρμ. τεκμήρια ἀποδείξεις.—περὶ τῶν μεγάλων προκειμένου περὶ τῶν μεγάλων (δηλ. περὶ φυγῆς καὶ δημεύσεως τῆς περιουσίας).—περὶ ὧν = ταῦτα, περὶ ὧν.—περὶ ὧν κατηγορεῖ = (ταῦτα) ἃ κατηγορεῖ.

§ 34 - 35. βασανίζειν, οἱ δοῦλοι ὡς μάρτυρες ἐγίνοντο δεκτοὶ μόνον εἰς τὰς φονικὰς δίκας· εἰς τὰς λοιπὰς, διὰ τὰ εἶναι αἱ καταθέσεις τῶν ἀξιόπιστοι, ἔπρεπεν οὗτοι νὰ ὑποβληθῶν εἰς βάσανον.—ἰσχυρὸς ἀσφαλής.—οὐδὲν φάσκων πιστὸν εἶναι τοῖς θεράπουσι ἰσχυριζόμενος, ὅτι κανὲν ἀξιόπιστον δὲν ὑπάρχει εἰς τοὺς δούλους : ὅτι οἱ δοῦλοι διόλου δὲν εἶναι ἀξιόπιστοι.—περὶ αὐτῶν προκειμένου περὶ ἑαυτῶν.—κατηγοροῦσι (=καταγορεύουσι) μαρτυροῦν καθ' ἑαυτῶν, ὁμολογοῦν τὸ ἐγκλημὰ των.—κατειπόντες, ἀόρ. β' μτχ. τοῦ καταγορεύω μαρτυρῶ ἐναντίον τινός.—τῶν παρόντων κακῶν, δηλ. τῶν βασάνων (μαστιγώσεων, στρεβλώσεων κ.τ.τ.).

§ 36 - 37. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅμως.—σύννοια ἑμαυτῷ συναισθάνομαι (ἐδῶ : τὴν ἐνοχὴν μου).—τὴν αὐτὴν γνώμην σχεῖν (ὕμᾱς), δηλ. ὅτι οὗτος συναισθάνεται ὅτι ἀδίκως κατηγορεῖ.—ἄλλως τε καί, ἰδ. § 6 - 8 (σελ. 38).—εἰ ἔλεγον, οἱ δοῦλοι.—ἐξεγένετο = ἐξῆν.—τούτῳ εἰ μὴ ὠμολόγουν ἐὰν δὲν ἐβεβαίωνον (οἱ δοῦλοι) τοὺς λόγους τούτου.—οὐδεμιᾶ (ἄν) ζημίᾳ ἐνοχος ἦν, ἐὰν ἐκ τῆς βασάνου τῶν δούλων ἀπεδεικνύετο, ὅτι ὁ κατήγορος ψευδῶς κατηγορεῖ, εἰς οὐδεμίαν οὗτος τιμωρίαν ὑπέκειτο· ὑπεχρεοῦτο μόνον, ἐὰν οἱ δοῦλοι ἐβλάπτοντο

κατὰ τὴν βάσανον, νὰ ἀποζημιώσῃ τὸν δεσπότην αὐτῶν.— πρὸς ἐμοῦ πρὸς τὸ συμφέρον μου.

§ 38. ἐνθυμοῦμαι σκέπτομαι.— οἷς εἰς τούτους, διὰ τοὺς ὁποίους.— εἰκός (ἔστι) μᾶλλον πιθανώτερον εἶναι.— ἀκινδύνως, πρβλ. § 37 «οὐδεμιᾶ ζημίᾳ ἔνοχος ἦν».— ἔργον μετὰ τοσοῦτου κινδύνου πρᾶξις συνεπαγομένη τόσοσιν μεγάλῳ κίνδυνον.— βοθηῶ ὑπὲρ τῆς πόλεως προστατεύω τὰ συμφέροντα τῆς πόλεως.

§ 39 - 40. γινώσκω σχηματίζω τὴν γνώμην.— ὅσῳ οἱ τοιοῦτοι... = ὅσῳ ἐπαιτιώτατοι καὶ ἀπορώτατοί εἰσιν οἱ τοιοῦτοι τῶν κινδύνων, τοσοῦτῳ... μάλιστα ὅσον σοβαρώτεροι καὶ ἐπικινδυνότεροι εἶναι οἱ τοιοῦτοι δικαστικοὶ ἀγῶνες, τόσοσιν περισσότερον...— φεύγουσι ζητοῦν ν' ἀποφύγουν (δίδοντες χρήματα εἰς τοὺς κατηγορούσους).— οὐκ ἠξίουν, δηλ. φεύγειν· οὐκ ἀξιῶ δὲν κρίνω ἀξίον τοῦ ἑαυτοῦ μου (ἀξιοπρεπές).— διηλλάγην, ἀόρ. β' πθηκ. με μέσῃ σημ. τοῦ διαλλάττομαι συμφιλιώνομαι, συμβιβάζομαι.— τοιοῦτους, ὅπως τὸν Νικόμαχον.— ἐπιπέμπω τινά τινα ἐξαπολύω, ἐξερεθίζω τινὰ ἐναντίον τινός.

§ 41. ἄθλιος, ἰδ. § 15 - 16 (σελ. 39).— εἰ φυγᾶς... καταστήσομαι (κατασταίην) ἐὰν ἤθελον ἐξορισθῆ.— ἄπαις μὲν ὦν..., ἐρήμου δὲ... γενομένου..., μητρὸς δὲ... οὔσης..., πατρίδος δὲ... στερηθεὶς αἰτίαις, αἱ μτχ. αἰτλγκ.: διότι δὲν ἔχω παιδιὰ, εἶμαι μόνος, τὸ σπίτι μου θὰ ἡρημώνετο, ἡ μητέρα μου θὰ ἔστερεῖτο τῶν πάντων (: δὲν θὰ εἶχε κανένα πόρον) καὶ ἐγὼ δι' αἰσχροτάτας κατηγορίας θὰ ἔστερούμην (μιᾶς) τοιαύτης (: μιᾶς τόσοσιν ὥραιας) πατρίδος.— νεναυμαχηκῶς... μεμαχημένος... παρασχῶν, μτχ. ἐνδοτικάι.

§ 42 - 43. ἀλλὰ γάρ, ἰδ. § 9 (σελ. 38).— ἐνθάδε, δηλ. ἐν τῇ βουλῇ τοῦ Ἀρείου πάγου, ἐνθα δὲν ἐπετρέπετο παρέκβασις ἐκ τοῦ θέματος.— ὅ τι δεῖ τίς ἢ ἀνάγκη, διατὶ πρέπει.— διαγιγνώσκω, ἰδ. § 2 - 3 (σελ. 37).— ὄτου, ἀναφρκ. ἀντων. πτ. γνκ. γένους οὐδ. (ὅ τι, γνκ. οὔτινος ἢ ὄτου)· ὄτου ἔνεκα τίνος, διατὶ.— παραγενέσθαι, δηλ. κατὰ τὸ ἐγκλημα.

2. ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ

§ 1. οὐ πολλοῦ δέω δὲν χρειάζομαι πολὺ, δὲν μοῦ λείπει πολὺ, σχεδόν.— **χάριν ἔχω τινὶ** χρεωστῶ χάριν εἰς τινα, εὐχαριστῶ τινα.— **ὁ ἀγών**, ἰδ. 1, § 2 - 3 (σελ. 37).—**πρόφασις** αἰτία, ἀφορμή.— **ἐφ' ἧς ἐπὶ τῆς** ὁποίας στηριζόμενος.—**ἐπιδείκνυμι** ἀποδεικνύω.—**ἄξιον** οὕτως ὥστε νὰ εἶμαι ἄξιος.—**κίνδυνος** δικαστικὸς ἀγών, δίκη.

§ 2 - 3. **καίτοι** καὶ ὅμως.—**ἀποσχέσθαι**, ἀορ. β' ἀπρμφ. τοῦ **ἀπέχομαι** ἀπέχω· **ἂν ἀποσχέσθαι** = ὅτι ἀπόσχοιτο ἂν.— **πονηρία** κακία, κακὴ πράξις.— **τιμωρεῖται** ζητεῖ νὰ ἐκδικηθῇ.— **πώποτε** ποτὲ ἕως τώρα.— **χρῶμαί τινι φίλῳ** ἔχω τινὰ φίλον.— **χρῶμαι** συμφορᾷ περιπίπτω εἰς συμφορᾷ.— **δυστύχημα** ἐλάττωμα, βλάβη.— **ἐπιτηδεύματα** ἀρεταί.— **ἰῶμαι** θεραπεύω· ἐδῶ : ἐξουδετερώω, καλύπτω.— **ἐξ Ἰσου** (= Ἰσην) **τῆ συμφορᾷ** ὁμοίαν μὲ τὸ σῶμα ποῦ ἔχει τὴν συμφορᾷ.— **καὶ τὸν ἄλλον βίον**, δηλ. τὸν ἠθικόν.— **διάξω**, δηλ. ὁμοίως πρὸς τὸν σωματικὸν βίον.— **διοίσω**, μέλλ. τοῦ **διαφέρω**.

§ 4 - 5. **ὑπὲρ ὧν** = **περὶ ὧν**.— **ὡς ἂν οἶόν τε**, δηλ. ἦ.— **διὰ βραχυτάτων (λόγων)** συντομώτατα.— **τὸ ἀργύριον** τὸ χορηγούμενον (εἰς τοὺς ἀδυνάτους) χρηματικὸν βοήθημα, τὸ ἐπίδομα.— **τῷ σώματι δύναμαι** σωματικῶς εἶμαι δυνατὸς (ἰσχυρὸς).— **τεκμηρίοις**, κτγρμ· **τεκμήρια** ἀποδείξεις.— **ἐν τῇ τέχνῃ** = **ἐκ τῆς τέχνης**.— **σύνειμί τινι** συναναστρέφομαι τινα.

§ 6. **βίος** πόρος ζωῆς, τὰ μέσα πρὸς ζωήν, περιουσία.— **τυγχάνει**, δηλ. ὧν.— **τρίτον ἔτος τουτί** ἐδῶ καὶ τρία ἔτη· νὰ συναφθῇ μὲ τὸ **τελευτήσασαν** (δηλ. τὸν βίον).— **θεραπεύω** περιποιῶμαι (κατὰ τὸ γῆρας), γηροκομῶ.— **ὠφελῶ βραχεά** παρέχω βραχεῖαν ὠφέλειαν, μικρὰ κέρδη.— **χαλεπῶς ἐργάζομαι** μὲ κόπον ἐξασκῶ.— **τὸν διαδεξόμενον** ἐκεῖνον, ὅστις μέλλει νὰ διαδεχθῇ, νὰ συνεχίσῃ (διὰ λόγαριασμόν μου)· ἐννοεῖ δοῦλον πωλούμενον συνήθως ἀντὶ 5 - 6 μῶν.— **κτήσασθαι** ν' ἀποκτήσω (δι' ἀγορᾶς), ν' ἀγοράσω.— **γίγνομαι ὑπὸ τινι** περιέρχομαι ὑπὸ τὸ κράτος (τὴν ἐξουσίαν) τινός : περιπίπτω εἰς τι.

§ 7 - 8. **ἔστιν** = **ἔξεστιν**.— **ἔρρωμένος** (πθτκ. πρμ. μετχ. τοῦ

ῥώννυμι) ὡς ἐπίθ. : δυνατός, ἀκμαῖος.— **πρεσβ... ἀφέλησθε = ἀφέλησθε (ἐμέ) γιγνόμενον πρεσβύτερον καὶ ἀσθενέστερον.**— **περὶ τοὺς εἰς τοὺς.**— **κακὸν** σωματικὸν ἐλάττωμα, ἀναπηρία.— **ἐλεεινὸς** ἄξιος οἴκου, ἀξιολύπητος.— **ἀγρίως ἀποδέχομαι** τινα δεικνύομαι σκληρὸς (ἀπάνθρωπος) πρὸς τινα.— **οἱ ὁμοίως ἐμοὶ διακείμενοι** ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὴν ἰδίαν μὲ ἐμέ κατὰστασιν.— **ἀπλῆ ἢ συμφορὰ** μόνῃ ἢ ἀναπηρία.— **εἰ... φαινοίμην λαμβάνων** ἐάν... φανερὰ ἐλάμβανον· ἀντὶ τῆς εὐκτ. **φαινοίμην** ἀνεμένετο ὀριστικῆ **ἐφαινόμην** (διότι πρόκειται περὶ βεβαίου πράγματος), ἀλλ' ἐτέθη ἢ εὐκτ. κατ' ἀφομοίωσιν πρὸς τὴν ἐπομένῃν εὐκτ. **ἀφαιρεθεῖην.**— **προσιγίγνομαι** προστίθεμαι.— **εἰ... τοῦτ' ἀφαιρεθεῖην** ἐάν ἤθελον στερηθῆ τοῦτου (τοῦ ἐπιδόματος).

§ 9. **καθίσταμαι χορηγὸς τραγωδοῖς** ὀρίζομαι χορηγὸς διὰ τραγωδοῦς (δι' ἀγῶνα τραγωδίας)· ἢ **χορηγία** ἦτο μία ἐκ τῶν **λητουργιῶν**· ἰδ. 1, § 30 - 31 (σελ. 42).— **ἀντίδοσις (τῆς οὐσίας)** ἀνταλλαγὴ τῆς περιουσίας· πρὸς ἀποφυγὴν ἀδικιῶν κατὰ τὴν ἐπιβολὴν λητουργιῶν ἐγένετο τὸ ἐξῆς : ἐάν τις ἐνόμιζεν, ὅτι τὴν ἐπιβληθεῖσαν εἰς αὐτὸν λητουργίαν δίκαιον ἦτο ἄλλος πλουσιώτερος νὰ ἀναλάβῃ, εἶχε τὸ δικαίωμα οὗτος νὰ προκαλέσῃ τὸν πλουσιώτερον εἰς **ἀντίδοσιν**, δηλ. ἀνταλλαγὴν τῶν περιουσιῶν των· ἐκεῖνος τότε ὑπεχρεοῦτο ἢ νὰ ἀναλάβῃ τὴν λητουργίαν ἢ νὰ ἀνταλλάξῃ τὴν περιουσίαν του πρὸς τὴν τοῦ προκαλοῦντος.— **δεινὸν** παράλογον.— **πονηρὸς** ἄθλιος (οἰκονομικῶς).

§ 10. **ἵππικὴ (τέχνη) ἐπιδεξιότης (ἱκανότης)** εἰς τὸ ἵππευειν.— **μιμησομαι** τινος πρὸς τινα ἀναφέρω τι εἰς τινα.— **οὐ πολὺς ὁ λόγος**, δηλ. ἔσται.— **δυστύχημα**, ἰδ. § 2 - 3 (σελ. 45).— **φιλοσοφῶ** σκέπτομαι.— **ὅπως πῶς.**— **ὡς ἀλυπότατα** μὲ ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγωτέρους πόνους.— **εἰς ἐγώ**, δηλ. **εἰμί.**— **ταύτην = τοῦτο** (τὸ ἵππευειν).— **ῥαστώνη (ῥᾶστος)** εὐκολία, ἀνακούφισις.— **ἐξευρίσκω** ἐξετάζων εὐρίσκω, ἐπινοῶ.— **εἰς τὰς διὰ τὰς.**— **τῶν ἀναγκαίων** (ὀδῶν), γνκ. διαίρηκτ.

§ 11-12. **ὕβρις** ὑπερφάνεια (προερχομένη ἐξ εὐπορίας).— **ἀστράβη**, κυρ. : ἀναπαυτικὸν ἐπίσαγμα (σαμάρει). ἔπειτα—ὅπως ἐδῶ—: ἡμίονος ἔχων τοιοῦτον ἐπίσαγμα.— **ὀχοῦμαι** ἵππεύω.— **κτήσασθαι**, ἰδ. § 6 (σελ. 45).— **ὄτι ἐπειδή.**— **ἡτημένοι** ἐζητημένοι, δανεισμένοι.—

δυνατός, ἐδῶ : ἰκανός σωματικῶς καὶ εὐπορος.—**μὴ κατηγορεῖν**, τοῦτο, καθὼς καὶ τὸ κατωτέρω **χρῆσθαι**, ἐξαρτ. ἐκ τοῦ **πῶς οὐκ ἄτοπόν ἐστι**.—**οἷς... ἀμφοτέροις**, δηλ. τῷ ἵππῳ καὶ ταῖς βακτηρίαις.

§ 13 - 14. **διαφέρω τινός τινι** ὑπερβαίνω (ὑπερτερῶ) τινα κατὰ τι.—**κληροῦσθαι με τῶν ἐννέα ἀρχόντων** (γνκ. διαιρτκ.) νὰ ἐκλεχθῶ διὰ κλήρου μεταξὺ (ὡς εἰς ἐκ) τῶν ἐννέα ἀρχόντων· οἱ ἄρχοντες, ἰδίως οἱ ἀνώτεροι, ὤφειλον νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένοι πάσης σωματικῆς βλάβης.—**δήπου** βεβαίως.—**οἱ θεσμοθέται**, οἱ ἐννέα ἄρχοντες ἐκαλοῦντο καταχρηστικῶς καὶ θεσμοθέται· εἰς τοὺς ἐννέα ἄρχοντας ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ κλήρωσις τῶν ἀρχόντων.—**ἀλλὰ γὰρ ἀλλὰ** δὲν θὰ γίνῃ τοῦτο· διότι.—**εὖ ποιῶν** καὶ καλὰ κάνει (ποῦ δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν γνώμην μὲ σᾶς) : εὐτυχῶς.—**ὥσπερ ἐπικλήρου τῆς συμφορᾶς οὔσης** ὡς ἐὰν ἡ συμφορὰ ἦτο ἐπικλήρος κόρη· **ἐπικλήρος** ἐκαλεῖτο ἡ μονογενὴς θυγάτηρ, ἡ ὁποία ὀρφανὴ γινομένη ἐκληρονόμει ὅλην τὴν πατρικὴν περιουσίαν καὶ ἡ ὁποία, διὰ νὰ μὴ περιέλθῃ ἡ περιουσία εἰς ξένην οἰκογένειαν, ὤφειλε νὰ ὑπανδρευθῇ τὸν πλησιέστερον συγγενῆ της· ἂν δὲ πολλοὶ παρουσιάζοντο ἰσχυριζόμενοι, ὅτι ἦσαν πλησιέστατοι συγγενεῖς, ἐγένετο δίκη.—**ἀμφισβητήσων**, δηλ. **τῆς συμφορᾶς ἀμφισβητῶ τινος** διεκδικῶ τι, ἰσχυρίζομαι ὅτι ἀνήκει τι εἰς ἐμέ.

§ 15 - 16. **ὑβριστῆς** ἀλαζών, θρασύς.—**ἀσελγῶς διακείμενος** = **ἀσελγῆς** αὐθαδέης.—**ὥσπερ** (μετὰ μτχ.) ὡς ἐάν.—**φοβερῶς ὀνομάζω** μεταχειρίζομαι φοβερὰς ὀνομασίας, λέξεις (ὅπως εἶναι αἱ λ. : **ὑβριστῆς, βίαιος, ἀσελγῆς**).—**ἀλλ' οὐ ταῦτα** (= τοῦτο) **ποιήσων** = **καὶ οὐ μέλλων ἀληθῆ λέγειν**.—**ἐὰν πάνυ πραόνως**, δηλ. **ὀνομάσῃ**· **πάνυ πραόνως** (= **πράως**) **ὀνομάζω** μεταχειρίζομαι πολὺ ἤπιος ἐκφράσεις.—**διαγιγνώσκω** διακρίνω.—**ἐκχωρεῖ** εἶναι δυνατόν.—**ὑβρίζω** φέρομαι ἀλαζονικῶς, αὐθαδῶς.—**οἱ ἀπόρως διακείμενοι** οἱ ἄποροι.—**τῶν ἀναγκαίων**, ἐξ ὀνομαστκ. **τὰ ἀναγκαῖα** τὰ ἀπαράιτητα διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου.—**οἱ πιστεύοντες ταῖς ἑαυτῶν ῥώμαις** ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν πεποίθησιν εἰς τὰς δυνάμεις των.—**οἱ χρώμενοι νέαις ταῖς διανοαίαις** οἱ ἔχοντες νεανικὰ τὰ φρονήματα.

§ 17 - 18. **ἐξωνοῦμαι** ἐξαγοράζω.—**κίνδυνος** δικαστικός ἀγών.—**ἐξαμαρτάνουσιν ὁμοίως** ὁσάκις περιπίπτουν εἰς παράπτωμα ὁμοίως (ὡς καὶ οἱ νέοι).—**ἐπιτιμῶ τινι** ψέγω, κατακρίνω τινά.—**μηδέν**, δηλ. **κακόν**.—**ὑβρίζω**, ἐδῶ : βλάπτω, ἀδικῶ.—**ἔστιν** εἶναι δυνατόν.—

ἀμόνομαι ἀποκρούω.—τούς ὑπάρξαντας, δηλ. τῆς ὕβρεως· ὑπάρχω τῆς ὕβρεως κάμνω ἀρχὴν τῆς ἀδικίας.—περιγίγνομαι τινος ὑπερισχύω τινός.—σπουδάζω σοβαρῶς ὀμιλῶ.—παίζω χωρατεύω, ἀστείζομαι.—κωμωδῶ διακωμωδῶ, περιπαίζω.—καλὸν σπουδαῖον κατόρθωμα.

§ 19 - 20. ὡς ἐμέ πρὸς ἐμέ, εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου.—**πονηρός**=; (§ 2 «πονηρία»)—**ἐπιβουλεύω τινί** ἐπιβουλεύομαι τινα.—**ένθυμοῦμαι** σκέπτομαι.—**οὐδέν** οὐδόλως.—**δημιουργὸς** τεχνίτης.—**ἐθίζομαι** (εἶθισμαι) συνηθίζω, ἔχω τὴν συνηθειαν.—**προσφοιτῶ** συχνάζω.—**σκυτοτομεῖον** ἐργαστήριον σκυτοτόμου, ὑποδηματοποιοῦ.—**ὅποι ἂν τύχη**, δηλ. **προσφοιτῶν**.—**ἐγγυτάτω** πλησιέστατα.—**οἱ κατεσκευασμένοι** οἱ ἐγκαθιδρυμένοι, οἱ ἔχοντες τὸ ἐργαστήριόν των.—**καταγιγνώσκω τινὸς** **πονηρίαν** θεωρῶ τινα (ὡς) κακόν.—**ἀμουγέπου** κάπου, εἰς κάποιον μέρος.

§ 21 - 23. **ἀλλὰ γὰρ ἄλλ'** ἀρκετὰ ταῦτα· διότι.—**ὄ τι δεῖ** τίς ἢ ἀνάγκη, διατὶ πρέπει.—**ἀκριβῶς** λεπτομερῶς.—**ὑμῖν**, ἀνήκει εἰς τὸ **ένοχλεῖν**.—**τῶν εἰρημένων**, δηλ. ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ.—**ὑπὲρ**= **περί**.—**τὰ μέγιστα** τὰ οὐσιωδέστατα, τὰ σπουδαιότατα (δηλ. ἡ πενία καὶ ἡ ἀναπηρία).—**σπουδάζειν** **περὶ τῶν φαύλων ὁμοίως** **τούτῳ** νὰ δεικνύῃ τις προθυμίαν (ζῆλον) διὰ πράγματα τόσον ὀλίγον σπουδαῖα, ὅσον οὗτος νοῦνται τὰ ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ περὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ ἀναπήρου λεχθέντα ἐν § 15 καὶ § 19.—**διάνοια** γνώμη.—**οὐ μόνου**, δηλ. τοῦ ὀβλοῦ.—**μεταλαμβάνω τινὸς** λαμβάνω μέρος ἐκ τινος, ἀπολαμβάνω τι.—**τῶν ἐν τῇ πατρίδι**, δηλ. **ἀγαθῶν**.—**κοινῇ** διὰ κοινῆς ἀποφάσεως.—**ἀρχαί** (δημόσια) ἀξιώματα.—**δαίμων** τύχη.—**δείλαιος** δυστυχής.—**τῶν καλλίστων** **καὶ μεγίστων**, δηλ. ἀγαθῶν (ἐν τῷ ἰδιωτικῷ καὶ δημοσίῳ βίῳ).—**εἰ... ἀπεστερημένος εἶην**, ἀντὶ ὀριστ. : **εἰ... ἀπεστερημένος εἰμί** (πρβλ. § 7 - 8 «**εἰ... φαινοίμην λαμβάνων**»)—**προνοοῦμαι** **τινος** λαμβάνω πρόνοιαν περὶ τινος.—**ταύτη** οὕτως.—**τίθεμαι** **τὴν ψῆφον** ψηφίζω, ἀποφασίζω.

§ 24 - 25. **διὰ τί ἂν** **καὶ τύχοιμι τ. ὑμῶν**; διατὶ ἄρα γε θὰ σᾶς εὔρισκα τοιοῦτους (δηλ. δυσμενεῖς πρὸς ἐμέ);—**καθίσταμαι εἰς ἀγῶνα** περιπλέκομαι εἰς δίκην.—**ἀπώλεσε τὴν οὐσίαν**, διὰ τῆς πληρωμῆς μεγάλου προστίμου ἢ διὰ τῆς δήμεύσεως τῆς περιουσίας.—**πολυπράγμων** ὁ ἀναμειγνυόμενος εἰς πολλὰ, περίεργος, ραδιοῦργος.—**φιλαπε-**

χθήμων ὁ ἀγαπῶν νὰ κάμνη ἐχθρούς, φίλερις.—τοῖς ἄλλοις, γένους οὐδ.—τοιαύταις ἀφ. τοῦ βίου τυγχάνω χρώμενος = τοιαύτας ἀφορμὰς τοῦ βίου κέκτημαι· ἀφορμὴ τοῦ βίου μέσα, κεφάλαιον πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων.—πρὸς τὰ τοιαῦτα = ὥστε τὰ τοιαῦτα πράττειν = ὥστε ὑβριστῆς καὶ βίαιος εἶναι.—γίγνομαι ἐν δυνάμει ἀποκτῶ δύναμιν (πολιτικὴν), ἐπιρροήν.—μετὰ τοῦ ὑμετέρου πλήθους μεθ' ὑμῶν τῶν δημοκρατικῶν.—ἔξὸν=εἰ καὶ ἔξῃν.—μετ' ἐκείνων, δηλ. τῶν τριάκοντα.—ἀδεῶς ἄνευ φόβου, ἐν ἀσφαλείᾳ (ὡς πτωχὸς ἀνάπηρος).—πολιτεύομαι διάγω ὡς πολιτῆς, ζῶ.

§ 26 - 27. μὴ τύχοιμι ὑμῶν ὁμοίων (=ὁμοίως δυσμενῶν) εἴθε νὰ μὴ σᾶς εὕρω ὁμοίως δυσμενεῖς.—τοῖς πολλὰ ἡδίκηκόσι=οἶων ἔτυχον ὑμῶν οἱ πολλὰ ἡδίκηκότες.—τὴν αὐτὴν ψῆφον τίθεμαι ταῖς ἄλλαις βουλαῖς ψηφίζω (ἀποφασίζω) οὕτως, ὅπως αἱ βουλαὶ προηγουμένων ἐτῶν.—ὑπέχω εὐθύνας λογοδοτῶ.—οὕτως, ἐάν δηλ. ψηφίσετε, ὅπως αἱ βουλαὶ τῶν προηγουμένων ἐτῶν.—γιγνώσκω κρίνω, ἀποφασίζω.—τούτων, δηλ. τῶν δικαίων.—ὑμῖν, ἀνήκει εἰς τὸ ἔξω τὴν χάριν.—τὴν χάριν τὴν ὀφειλομένην εὐγνωμοσύνην.—περιγίγνεσθαι τῶν ὁμοίων=πειρᾶσθαι νικᾶν (ἐν δικαστηρίῳ) τοὺς ὁμοίους.

3. ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ

§ 1. πολλοί, νοοῦνται φίλοι τῶν σιτοπωλῶν.—**ἐν τῇ βουλῇ**, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ πρῶτον ἐγένετο ἡ καταγγελία κατὰ τῶν σιτοπωλῶν (ιδ. εἰσαγ. εἰς τὸν παρόντα λόγον).—**εἰ ὡς μάλιστα=εἰ τὰ μάλιστα** καὶ ἂν ἀκόμη (ὅπερ ἀπίθανον).—**ἀδικῶ** παραβαίνω τοὺς νόμους.—**οὐδὲν ἤττον** οὐδὲ ὀλιγώτερον, ἐπίσης.—**ποιοῦμαι τοὺς λόγους περὶ τινος=κατηγορῶ τινος**.—**ὄθεν** πόθεν, διὰ ποίους λόγους (αἰτίας).

§ 2. **πρυτάνεις**, οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ πενήκοντα βουλευταί, οἱ ὅποιοι ἐπὶ 35 ἢ 36 ἡμέρας προήδρευον τῆς βουλῆς.—**ἀπέδοσαν εἰς τὴν βουλήν περὶ αὐτῶν ἀφήκαν** (ἐπέτρεψαν) τὴν περὶ αὐτῶν (τῶν σιτοπωλῶν) κρίσιν (ἀπόφασιν) εἰς τὴν βουλήν.—**ὠργίσθησαν**, ὑποκμ. : **οἱ βουλευταί**.—**τῶν ῥητόρων=τῶν βουλευτῶν**.—**ἄκριτος** ὁ μὴ δικασθεὶς, ἀδίκαστος.—**οἱ ἔνδεκα**, οὗτοι ἦσαν συναρχία ἀποτελουμένη ἐκ δέκα ἀνδρῶν κληρουμένων ἐξ ἐκάστης φυλῆς, εἰς τοὺς ὁποίους συνηριθμεῖτο καὶ ὁ γραμματεὺς· εἶχον δὲ οὗτοι τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ καὶ ἐμερίμων περὶ ἐκτελέσεως τῶν ὑπὸ τῶν δικαστηρίων ἐπιβαλλομένων σωματικῶν ποινῶν.—**ζημιῶσαι**, καθαρῶς τελκ. ἀπαρμφ. ἐκ τοῦ **παραδοῦναι**· **ζημιῶ** τιμωρῶ.—**δεινὸν** ἐπικίνδυνον.—**κρίνειν κατὰ τὸν νόμον**, δηλ. διὰ παραπομπῆς τῆς ὑποθέσεως εἰς τὴν Ἑλιαίαν· διότι ἡ βουλή εἶχε δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλῃ ποινὴν μέχρι 500 δραχμῶν· ἐὰν δὲ τὸ ἔγκλημα ἀπῆτει μεγαλύτεραν ποινὴν, εἰσῆγε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἢ εἰς ἡλιαστικὸν δικαστήριον.—**γινώσκω**, ιδ. 2, § 27 (σελ. 49).

§ 3-4. **ἐπεχείρουν**, δηλ. τινὲς τῶν βουλευτῶν.—**ὄτ' ἦν αὐτοῖς ἡ κρίσις=ὅτε αὐτοὶ (οἱ σιτοπῶλαι) ἐκρίνοντο**· πρέπει νὰ νοηθῇ ἡ δευτέρα συνεδρίασις τῆς βουλῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπεφασίσθη νὰ παραπεμφθῇ ἡ ὑπόθεσις εἰς τὴν Ἑλιαίαν.—**ἔργω** ἐμπράκτως : διὰ τῆς στάσεως, τὴν ὁποίαν ἐτήρησα.—**ἡσυχίαν ἄγω ἡσυχάζω**, σιωπῶ.—**βοηθῶ τοῖς νόμοις** ὑποστηρίζω (ὑπερασπίζω) τοὺς νόμους.—**ἠρξάμην**, δηλ. **κατηγορῶν τῶν σιτοπωλῶν ἐν τῇ βουλῇ**.—**δεδιῶς τὰς αἰτίας**, διασάφησις τοῦ τούτων ἔνεκα· αἰτίαι δέ : **διαβολαί**.

§ 5. **ἀνάβηθι**, δηλ. εἰς τὴν πλησίον τοῦ βήματος τοῦ ρήτορος κειμένην ἔδραν.—**σύ**, ἀποτείνεται πρὸς τὸν προϊστάμενον τῶν κατηγορουμένων σιτοπωλῶν.—**ἄλλο τι οὖν (νομίζεις) ἤ**; λοιπὸν δὲν ...;—**ἀξιῶ** παραδέχομαι ὅτι εἶμαι ἄξιος.—**οἷς**, ὁ πληθ., διότι τό **τι**, εἰς ὃ ἀναφέρεται, περιληπτικόν.—**ἡ ζημία** ἢ προσήκουσα, ἢ νόμιμος τιμωρία.—**ἔγωγε** (δηλ. **ἀξιῶ ἀποθανεῖν**) μάλιστα.—**συνωνοῦμαι** συναγοράζω, ἀγοράζω μαζὶ μὲ ἄλλους (συνεταιρικῶς).—**φορμός**, ἰδ. εἰσαγ. εἰς τὸν παρόντα λόγον.—**ὦν**, καθ' ἕλξιν ἀντί: **οὔς**.—**ἐξεῖναι**, δηλ. **τινι συμπρίασθαι**.—**τῶν ἀρχόντων**, δηλ. **τῶν σιτοφυλάκων** περὶ τούτων ἰδ. εἰσαγ. εἰς τὸν παρόντα λόγον.

§ 6. **ἀποψηφίσασθαι... καταψηφίσασθαι**, δηλ. αὐτοῦ· **ἀποψηφίζομαι τινος** ἀθρώνω τινά.—**παρεσχόμεθα** ὑπεβάλομεν (ἐν τῇ ἐγγράφῳ κατηγορία).

§ 7. **ἀπαγορεύων φαίνεται** εἶναι φανερόν ὅτι ἀπαγορεύει: ρητῶς ἀπαγορεύει.—**κατὰ τῶν ἀρχόντων** ὡς πρὸς τοὺς ἄρχοντας.—**διὰ μακροτέρων** ἐκτενέστερον.

§ 8 - 9. **οὔτοι**, δηλ. οἱ σιτοπῶλαι.—**τὴν αἰτίαν**, δηλ. τοῦ **συνωνεῖσθαι**.—**εἰς ἐκείνους**, δηλ. τοὺς ἄρχοντας (τοὺς σιτοφύλακας).—**ἀναφέρω** ἀποδίδω.—**παρακαλῶ** προσκαλῶ.—**ἠρωτῶμεν**, δηλ. ἡμεῖς οἱ βουλευταὶ κατὰ τὴν β' συνεδρίασιν τῆς βουλῆς (§ 3).—**οἱ μὲν τέταρες...** "Αὐτος δέ, οἱ σιτοφύλακες τοῦ Πειραιῶς ἦσαν πέντε: ἐκ τούτων ὁ "Αὐτος ἦτο σιτοφύλαξ καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος καὶ κατὰ τὸ παρόν.—**τίμιος** εἰς ὑψηλὴν τιμὴν, ἀκριβός.—**τούτων ὑπερβαλόντων ἀλλήλους καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς (= πρὸς ἀλλήλους) μαχομένων** ἐπειδὴ οὔτοι (οἱ σιτοπῶλαι) προσέφερον (εἰς τοὺς σιτεμπόρους) ἀνωτέραν τιμὴν καὶ ἐφιλονίκουν μετὰζῦ των (περὶ τοῦ τίς θά πλειοδοτήσῃ).—**παρὰ τούτων**, δηλ. τῶν σιτοπωλῶν.—**ὠνουμένοις**, δηλ. τὸν σῖτον.—**ἄξιος** εὐθηνός.—**τούτους**, δηλ. τοὺς σιτοπῶλας.—**δεῖν**, ἐκ τοῦ ἔλεγε.—**ὀβολῶ** κατὰ ἓνα ὀβολόν.—**κατατίθεμαι** ἀποθηκεύω.—**ἀλλήλοις ἀντωνεῖσθαι=ὑπερβάλλειν ἀλλήλους**.—**τῆτες** (ἐπίρρ.) κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος.

§ 10. **ἐὰν ὡς μάλιστα** καὶ ἂν ἀκόμη (ὅπερ ἀπίθανον).—**περὶ τούτων** (δηλ. **τῶν πραγμάτων**) περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως.—**τούτων**, δηλ. τῶν ἀρχόντων.—**περὶ ὦν**, δηλ. πραγμάτων (ὡς ἐδῶ περὶ σίτου).—**διαρρήδην** ρητῶς, σαφῶς.—**δίδωμι δίκην** τιμωροῦμαι.

§ 11 - 12. **ἀλλὰ γὰρ ἄλλ' ὅμως.—ἐλεοῦμαι ἐπὶ τινι** τυγχάνω ἐλέους (συγγνώμης) διὰ τι.—**ἐπ' εὐνοίᾳ τῆς πόλεως** ἐξ ἀγάπης πρὸς τοὺς πολίτας, διὰ τὸ συμφέρον τῶν πολιτῶν.—**περιφανῆς καταφανῆς, πειστικός.—τῆς αὐτῆς τιμῆς**, γνκ. τοῦ τιμήματος.—**ἐπιλείπει τινα ὁ σῖτος** ἐξαντλεῖται εἰς τινα ὁ σῖτος.

§ 13. **δεινὸν παράδοξον.—εἰσφοράν**, περὶ αὐτῆς ἰδ. 1, § 30 - 31 (σελ. 42).—**εἴσεσθαι**, μέλλ. τοῦ οἶδα.—**ἐφ' οἷς δι' ὅσα.—καὶ λαθεῖν...=καὶ (ἄ) συνέφερον αὐτοῖς λαθεῖν (ποιοῦσι) καὶ ὅσα** εἶχον συμφέρον αὐτοὶ νὰ κάμνουν κρυφά.—**ἐπ' εὐνοίᾳ τῇ ὑμετέρᾳ = ἐπ' εὐνοίᾳ ὑμῶν.—τάναντία αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις συμφέρει** τὰ συμφέροντα αὐτῶν εἶναι ἀντίθετα πρὸς τὰ συμφέροντα ὄλων τῶν ἄλλων πολιτῶν.

§ 14 - 15. **οὕτω ἄσμενοι** με τόσῃ χαράν.—**λογοποιῶ** πλάττω, ἐπινοῶ.—**τὰς ναῦς**, ἐδῶ : τὰ σιταγωγὰ πλοῖα.—**διεφθάρθαι**, ἐκ τῆς τρικυμίας.—**ἐκπλεούσας**, ἐκ τοῦ Πόντου ἢ ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου.—**ἐμπόριον** ἐμπορικὸς λιμὴν.—**τὰς σπονδάς**, νοεῖται ἢ Ἀντακίδειος εἰρήνη (387 π.Χ.).—**ἀπορρηθῆσθαι**, μέλλ. παθητ. ἀπαρεμφ. τοῦ ἀπαγορεύω διαλύω, ἀκυρώνω.—**εἰς τοῦτ' ἔχθρας**, δηλ. πρὸς ὑμᾶς.—**καιρὸς κρίσιμος περίστασις.—ἀναρπάζω (τὸν σῖτον)** κάμνω ἀναρπαστὸν τὸν σῖτον (καὶ τὸν ἀποθηκεύω).—**διαφέρομαι περὶ τῆς τιμῆς** συζητῶ περὶ τῆς τιμῆς, «παζαρεύω».—**ἀγαπῶ** μένω εὐχαριστημένος.—**ὀποσουτινοσοῦν**, γεν. τοῦ τιμήματος : εἰς ὅσηνδῆποτε τιμὴν (ὅσα - ὅσα).

§ 16. **οὕτω γιννώσκω** τοιαύτην γνώμην σχηματίζω (μορφώνω).—**κακόνοια** δυσμένεια, ἐχθρότης.—**τὰ ὄνια** τὰ πράγματα τοῦ πωλοῦνται εἰς τὴν ἀγοράν.—**ἀγορανόμοι**, ἄρχοντες, 5 εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ 5 εἰς τὸν Πειραιᾶ, οἱ ὅποιοι ἐφρόντιζον νὰ πωλοῦνται τὰ ὄνια εἰς τὴν ἀγορὰν καθαρὰ καὶ ἀνόθευτα.—**τέχνη** ἐπάγγελμα.—**χωρὶς** ξεχωριστά, ἰδιαιτέρως.—**ἀποκληρῶ** ἐκλέγω διὰ κλήρου.—**τὴν μεγίστην δίκην λαμβάνω** παρὰ τίνος τιμωρῶ τινα διὰ τῆς ἐσχάτης τῶν ποινῶν (δηλ. ;).—**ἐπικρατῶ** τινος ὑπερισχύω τινός· ἐδῶ : καταστέλλω τι.—**ὀπότε** ἀφοῦ.—**φυλάττειν**, δηλ. τοὺς ἀδικοῦντας.

§ 17 - 18. **ἀπογιγνώσκω** τινὸς ἀθρώνω τινά.—**ὁμολογούντων=εἰ καὶ ὁμολογοῦσιν.—ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι** διτι συνεννοοῦνται καὶ συνεταιρίζονται ἐναντίον τῶν ἐμπόρων (διὰ ν' ἀγο-

ράζουν εὐθηνὰ καὶ παλοῦν ἀκριβὰ τὸν σῆτον. — ἐπιβουλεύειν τοῖς εἰσπλέουσι ὅτι τηρεῖτε ἐχθρικὴν στάσιν ἀπέναντι τῶν ἐμπόρων, οἱ ὅποιοι εἰσάγουν τὸν σῆτον (: ἀπέναντι τῶν εἰσαγωγέων). — ἄλλην τινὰ ἀπολογία, πλὴν τῆς ὁμολογίας. — ἔχω (μετ' ἀπαρμφ.) = ; — ἐπιτιμῶ τινι, ἰδ. 2, § 17 - 18 (σελ. 47). — ἐφ' ὑμῖν (δηλ. ἦν ἄν) δικαίωμα σας θὰ ἦτο. — ὁποτέροις, δηλ. τοῖς κατηγοροῖς ἢ τοῖς κατηγορουμένοις. — καταγιγνώσκω τινὸς θάνατον καταδικάζω τινὰ εἰς θάνατον. — ἐχόντων ταύτην τὴν αἰτίαν οἱ ὅποιοι κατηγοροῦντο διὰ τοῦτο (ὅτι δηλ. συνηγόραζον τὸν σῆτον). — ἀρνούμενων καὶ μ. παρεχομένων ἄν καὶ ἤρνοῦντο (τὴν ἐνοχὴν των) καὶ παρουσίαζον μάρτυρας (περὶ τῆς ἀθρότητός των). — πιστὸς πειστικός. — μᾶλλον παρὰ τῶν ἀρν., ὡς β' ὅρος τῆς συγκρίσεως : ἢ παρὰ τῶν ὁμολογούντων.

§ 19 - 20. καὶ μὲν δὴ ἄλλ' ὅμως, καὶ ὅμως. — περὶ τῶν τοιούτων, δηλ. πραγμάτων ὑποθέσεων (ἦτοι περὶ τοῦ σίτου). — κοινότητα τυγχάνουσιν ὄντες τοῖς ἐν τῇ πόλει προκαλοῦν τὸ ἐνδιαφέρον ὄλων τῶν κατοίκων τῆς πόλεως. — πεύσσονται, μέλλ. τοῦ πυνθάνομαι. — περὶ αὐτῶν, τῶν σιτοπωλῶν. — κόσμιος εὐπειθής εἰς τοὺς νόμους, νομοταγής. — πολλὴν ἄδειαν ψηφρίζομαί τινι παρέχω διὰ τῆς ψήφου μου εἰς τινα πλήρη ἐλευθερίαν. — ἔνεκα τῶν παρεληλυθότων, δηλ. ἁμαρτημάτων. — ἔσονται, ὑποκμ. : οἱ λοιποὶ σιτοπῶλαι. — μόγισ μόλις, ὅπωςδήποτε. — ἐκ ταύτης, ἢ ἐκ ἔνεκα. — τέχνη, ἰδ. § 16. — ἀγωνίζομαι περὶ τοῦ σώματος εἰσάγομαι εἰς δίκην καὶ κινδυνεύω νὰ καταδικασθῶ εἰς θάνατον. — κινδυνεύω περὶ τῆς ψυχῆς διακινδυνεύω τὴν ζωὴν μου.

§ 21. ἀντιβολῶ παρακαλῶ. — τῶν πολιτῶν, οἱ = τούτους τῶν πολιτῶν, οἱ. — οἱ... ἀπέθνησκον, νοοῦνται οἱ τιμωρηθέντες σιτοφύλακες (πρβλ. § 16). — ἐφ' οὓς συνέστησαν, πρβλ. § 17 « ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι ». — οἷς = τούτοις δέ, δηλ. τοῖς ἐμπόροις. — χαρίζομαί τινι εὐχαριστῶ τινα. — αὐτούς, τοὺς ἐμπόρους. — κάπηλοι μικροπωληταί· ὁ ρῆτωρ περιφρονητικῶς ἀποκαλεῖ οὕτω τοὺς σιτοπῶλας.

§ 22. ὅτι δεῖ τις ἢ ἀνάγκη, διατὶ πρέπει. — ὅτου, ἀντωνυμία ἀναφρκ. πτ. γνκ. γένους οὐδ. (ὅτι, γνκ. οὔτινος ἢ ὅτου)· ἢ γενν. ὅτου δηλοῖ τὴν αἰτίαν = ἔνεκα τίνος.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΙΩ. ΣΑΦΕΙΡΙΟΥ

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΑΘΗΝΑΙ 1974

ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΥΣΤΑΤΙΚΟΙ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΩ. ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ

(ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ, ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ, ΕΥΑΓΟΡΑΣ)

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1974

ΚΥΡΙΑΚΟΣ Κ. ΚΑΡΑΪΩΤΗΣ

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ

(ΕΠΟΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΡΑΪΩΤΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1974

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α'. Περί ρητορικῆς.

Πολλοὶ ἄνθρωποι ἔχουν τὸ φυσικὸν χάρισμα νὰ παριστοῦν τὰς σκέψεις των ἐντέχνως καὶ ζωηρῶς τόσον, ὥστε νὰ συγκινοῦν τοὺς ἀκροατὰς καὶ νὰ παρασύρουν αὐτοὺς εἰς τὴν γνώμην των.

Τοῦτο ἀπὸ τοὺς παλαιούς χρόνους ἦτο κτῆμα ὀλίγων ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι διὰ τοῦτο ἐτιμῶντο πολὺ. Τοιοῦτοι ἦσαν παρ' Ὀμήρῳ ὁ Νέστωρ, ὁ Ὀδυσσεὺς κ.λ.π., βραδύτερον δὲ ὁ Σόλων, ὁ Πεισίστρατος, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἀριστείδης, ὁ Περικλῆς.

Ἡ τοιαύτη ἰκανότης λέγεται **ἐμφυτος εὐγλωττία**. Ταύτην ἔπρεπε νὰ ἔχουν εἰς τὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα οἱ πολιτικοί, ἵνα παρασύρουν τὸν λαὸν εἰς τὴν γνώμην των. Ἐπειδὴ δὲ πάντες δὲν εἶχον τὴν ἐμφυτον εὐγλωττίαν, προσεπάθουν νὰ τὴν ἀποκτήσουν διὰ τῆς μελέτης καὶ τῆς ἀσκήσεως. Τοιοῦτοτρόπως ἤρχισε νὰ ἀναπτύσσεται ἡ ἐντεχνος ρητορικὴ, ἡ **τέχνη τοῦ εὖ λέγειν**. Αὕτη τὸ πρῶτον διεμορφώθη εἰς Σικελίαν· πρῶτοι δὲ διδάσκαλοι τῆς ρητορικῆς ἦσαν ὁ Κόραξ, ὁ ὁποῖος ὤρισεν αὐτὴν, ὅτι εἶναι **πειθοῦς δημιουργός**, καὶ ὁ Τισίας, ὁ ὁποῖος συνέταξε **ρητορικὴν τέχνην**. Ἐκ τῆς Σικελίας μετεφυτεύθη ἡ ρητορικὴ τέχνη εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπὸ τοῦ σοφιστοῦ Γόργίου τοῦ Λεοντίνου καὶ ἐδιδάσκετο μαζὶ μὲ πολλὰς ἄλλας γνώσεις ὑπὸ τῶν **σοφιστῶν**.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ἀνήχθη εἰς ἐπιστημονικὴν περιωπὴν ἀπὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ ἰδίως πολέμου καὶ ἐξῆς, διότι συνετέλουν πολλοὶ λόγοι, ὡς αἱ συχναὶ δίκαι, αἱ πολιτικαὶ συζητήσεις, ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου, αἱ πανηγύρεις, αἱ παντὸς εἴδους συγκεντρώσεις καὶ ἡ καθόλου πνευματικὴ ἀκμὴ τῆς πόλεως. Ἐνεκα τούτου ἤκμασαν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὰ τρία εἶδη τοῦ ρητορικοῦ λόγου : τὸ **δικανικόν** εἰς τὰ δικαστήρια, τὸ **συμβουλευτικόν** εἰς τὴν βουλὴν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου καὶ τὸ **πανηγυρικόν** ἢ **ἐπιδεικτικόν** εἰς τὰς ἑορτάς, πανηγύρεις καὶ συγκεντρώσεις.

Μεταξὺ τῶν ἀττικῶν ρητόρων διεκρίθησαν ὁ Λυσίας, ὁ μέγας ρητοροδιδάσκαλος Ἴσοκράτης, ὁ Ἰσαῖος, ὁ Δημοσθένης καὶ ἄλλοι.

Τοὺς ρητορικοὺς λόγους οἱ ρήτορες πρῶτον ἀπήγγελλον καὶ ἔπειτα ἐδημοσίεον ἐπέξεργαζόμενοι καὶ συμπληρώνοντες αὐτούς. Πολλάκις ὁμως δὲν ἀπήγγελλον, ἀλλὰ μόνον τοὺς ἔγραφον ἢ κατὰ παράκλησιν καὶ διὰ τὰς ἀνάγκας ἄλλων (παραινετικοὶ καὶ δικανικοὶ) ἢ ὡς ρητορικά γυμνάσματα καὶ τοὺς ἐδημοσίεον πρὸς ἀνάγνωσιν.

Β'. Περὶ Ἴσοκράτους.

Βίος τοῦ Ἴσοκράτους. Ὁ Ἴσοκράτης ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 436 π.Χ. Οἱ γονεῖς του Θεόδωρος, Ἐρχιεὺς τὸν δῆμον καὶ Ἡδυτῶ, καίτοι ἐκ τῶν μετρίων πολιτῶν, ἦσαν ἀρκετὰ εὐποροὶ καὶ εἶχον ἐργοστάσιον αὐλοποιίας. Ὡς τοιοῦτοι λοιπὸν ἔδωσαν εἰς τὸν υἱὸν των ὅλα τὰ μέσα, διὰ νὰ μορφωθῇ τελείως. Πράγματι κατ' ἀρχὰς ἐγινε μαθητῆς τῶν σοφιστῶν Γοργίου, Προδίκου καὶ Πρωταγόρου, ἔπειτα δὲ τοῦ φιλοσόφου Σωκράτους, τοῦ ὁποῦ ἡ ἠθικὴ διδασκαλία τὰ μέγιστα ἐπέδρασεν εἰς τὸν νεαρὸν Ἴσοκράτη.

Ἠλικιωθεὶς ἐγινε ρήτωρ καὶ ἐσκέφθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν δημόσιον βίον πρὸς ἀπόκτησιν δόξης καὶ πρωτείων, τὰ ὁποῖα ἐπεθύμει πολὺ ἀλλὰ ἡ ἀσθενὴς φωνή του καὶ ἡ ἐκ φύσεως ἀτολμία καὶ δειλία του ἠμπόδιζον αὐτὸν πρὸς τοῦτο· ὡς λογογράφος δέ, θὰ εἶχε μέγιστον ἀντίπαλον τὸν Λυσίαν. Δι' ὅλα ταῦτα ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ **ρητοροδιδάσκαλος**. Πράγματι ὡς τοιοῦτος ἀπέκτησε καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν καὶ πρωτεῖα.

Κατ' ἀρχὰς ἱδρυσε ρητορικὴν σχολὴν εἰς Χίον (393 π.Χ.), ἔνθα εἶχεν ἑννέα μαθητάς. Βραδύτερον δὲ ἱδρυσε τοιαύτην εἰς Ἀθήνας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐμαθήτευσαν οἱ ἀριστοὶ τῆς ἐποχῆς του καὶ ἐκ τῆς ὁποίας ἐξῆλθον ἔξοχοι ἄνδρες, ἱστορικοὶ, ρήτορες, πολιτικοὶ καὶ στρατηγοί. Δικαίως δὲ ὠνομάσθη ἡ σχολὴ του σχολεῖον ὅλης τῆς Ἑλλάδος, διότι εἰς αὐτὴν ἐμαθήτευσαν ὑπὲρ τοὺς 100 νέοι ἐξ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος, ἐπλήρωνον δὲ ὡς δίδακτρα ἕκαστος 1000 δραχμὰς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἐφοίτων 3 - 4 ἔτη. Ὁ δὲ Κικέρων (De oratore II, 24) λέγει: «ἐκ τοῦ παιδευτηρίου τοῦ Ἴσοκράτους, ὡς ἐκ τοῦ τρωικοῦ ἵππου, ἔξοχοι μόνον ἐξῆλθον ἄνδρες».

Σύζυγον ἔλαβε τὴν χήραν τοῦ σοφιστοῦ Ἴππίου, τὴν Πλαθάνην·

ἐπειδὴ δὲ δὲν ἀπέκτησε τέκνα, υἱοθέτησε τὸν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου υἱὸν τῆς, τὸν Ἀφαρέα.

Ὡς **ἄνθρωπος** ἦτο δίκαιος, εἰλικρινῆς καὶ φιλόπατρις. Φρονῶν δὲ ὅτι ὁ Φίλιππος ἦτο ἄξιος ἡγέτης πρὸς πραγματοποίησιν τῆς πολιτικῆς ἐνότητος ὄλων τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείας, ὑπεστήριξε τοῦτον ἐκθύμως· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην (338 π.Χ.), λυπηθεὶς διὰ τὴν ταπεινώσιν τῆς πόλεώς του καὶ μὴ δυνάμενος νὰ βοηθήσῃ αὐτήν, ἐζήτησε τὸν θάνατον. Πράγματι δὲ ἐπὶ 14 ἡμέρας μὴ ἐγγίσας τροφήν καὶ ποτὸν ἀπέθανε (338 π.Χ.) εἰς ἡλικίαν 98 ἐτῶν. Ἐτάφη δημοσίᾳ δαπάνῃ, ἐπὶ τοῦ τάφου του δὲ ἐστήθη Σειρὴν ὡς σύμβολον τῆς ἐλκυστικῆς χάριτος.

Ὁ Ἴσοκράτης ὡς **παιδαγωγὸς** ἐπεδίωκε τὴν μόρφωσιν ἠθικῶν χαρακτήρων. Τοιαύτη δὲ μόρφωσις ἄγει πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν, ἡ ὁποία κατ' αὐτὸν ἐγκρατεία εἰς τὴν ἀσκησιν τῆς εὐσεβείας, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς. Πρὸς πλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τούτου ἀπήτει **εὐβουλίαν** (ἦτοι φρόνησιν) καὶ **σωφροσύνην**, ἄνευ τῆς ὁποίας αἱ σπουδαὶ εἶναι ζημία μᾶλλον ἢ ὠφέλεια· ἔπειτα **φιλεργίαν** καὶ **ἐπιμέλειαν**, τῆς ὁποίας ἡ δύναμις εἶναι ἀπιστευτῶς μεγάλη· καὶ ὁ εὐφύεστατος πρέπει νὰ εἶναι ἐπιμελής καὶ φίλεργος, διότι ἄλλως εἰς τὸν βίον του θὰ εἶναι δυστυχής. Ἀποτέλεσμα δὲ τῆς φιλεργίας εἶναι ἡ **ἀλυπία**, τὸ κύριον τοῦτο γνώρισμα τῆς εὐδαιμονίας, ὡς ὁ ἴδιος διδάσκει (Εὐαγ. 42): «οἱ ἄριστα τῶν ὄντων ἐπιμελούμενοι ἐλάχιστα λυποῦνται». Ὁ Ἴσοκράτης ὡσαύτως ἤθελε τὸν σύνδυασμὸν τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως· «ἐμπειρία», λέγει (πρὸς Νικοκλ. 35), «μέτιθι καὶ φιλοσοφία· αὕτη μὲν γὰρ τὴν ὁδὸν σοὶ δείξει, ἡ δὲ ἐμπειρία ποιήσει σε δύνασθαι χρῆσθαι τοῖς πράγμασι». Τὴν θεωρίαν ἤθελε μόνον ὡς ὁδηγὸν τῆς ὁδοῦ· διὰ τοῦτο ἐμόρφωσε τὴν διδασκαλίαν του οὕτως, ὥστε νὰ δύναται αὕτη νὰ φέρῃ τοὺς ἀκούοντας εἰς ὀρθὴν καὶ βαθεῖαν κρίσιν ἐν τῷ βίῳ. Εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ τοῦ Ἡρακλείτου: «πολυμαθίη νόον ἔχειν οὐ διδάσκει».

Φέρων πάντοτε τὸν ἑαυτὸν του ὡς παράδειγμα ἐδίδασκεν ὅτι ἕκαστος δέον νὰ σπουδάζῃ σύμφωνα μὲ τὴν κλίσιν καὶ τὰς ἰκανότητάς του, διὰ νὰ γίνωνται ὅλοι τέλειοι εἰς τὸν κλάδον των, διὰ νὰ γίνωνται **προσωπικότητες**. Εἰς τὸν Παναθηναϊκὸν (§ 11) λέγει ὅτι στερούμενος φωτὸς ἰκανῆς καὶ τόλμης ἀπέσχε τῆς πολιτικῆς καὶ ἐπεδόθη «ἐπὶ τὸ φιλο-

σοφείν καὶ πονεῖν καὶ γράφειν, ἃ διανοηθεῖη». Ἔτσι ἔγινε μέγας ρητοροδιδάσκαλος, ἡ ἐνδοξότερα προσωπικότης τῆς ἐποχῆς του.

Ἡ παιδαγωγική του ἐπέδρασε τὰ μέγιστα εἰς τοὺς μετέπειτα μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, διότι αἱ διδασκαλίαι του λύουν τὰ βασικώτερα προβλήματα τῆς νεότητος πάσης ἐποχῆς.

Διὰ τὴν ἀνθρωπιστικὴν του διδασκαλίαν ὁ Ἴσοκράτης παρουσιάζεται ὡς ἀνταγωνιστὴς τῶν σοφιστῶν καὶ φιλοσόφων, οἱ ὅποιοι, μὴδ' αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος ἐξαιρουμένου, διετέθησαν δυσμενῶς πρὸς αὐτόν.

Ὡς **φιλόσοφος**—καίτοι δὲν ἀνέπτυξεν ἴδιον φιλοσοφικὸν σύστημα—δύναται νὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν πρακτικῶν ἠθικῶν φιλοσόφων χάρις εἰς τὰ ἐξοχα ἠθικὰ παραγγέλματα αὐτοῦ, τὰ ὅποια ἀφθονοῦσιν εἰς τὰ ἔργα του.

Ὁ Ἴσοκράτης ὡς **πολιτικός**. Ὁ Ἴσοκράτης παρακολουθῶν μὲ μεγάλην λύπην πρῶτον μὲν τοὺς ἐμφυλίους πολέμους καὶ τὰς ἀντιζηλίαις τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ἔπειτα δὲ τὴν ἀνάμειξιν τῶν Περσῶν εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἑλληνικῶν πόλεων, τέλος δὲ φοβούμενος τὸν κίνδυνον τῆς ὑποδουλώσεως ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος, ἔπλασε τὸ πολιτικὸν του ἰδεῶδες, τὸ ὅποion συνοψίζεται εἰς τὰ ἐξῆς : 1) ἔνωσις ὅλων τῶν Ἑλλήνων εἰς μίαν κοινοπολιτείαν, εἰς ἓν ἰσχυρὸν ἑλληνικὸν κράτος· 2) ἐκστρατεία κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τῶν Περσῶν· 3) κατάληψις καὶ ἐξελληνίσις τῆς Μ. Ἀσίας διὰ τῆς διοχετεύσεως πρὸς τὰ ἐκεῖ τοῦ πλεονάζοντος πληθυσμοῦ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων· καὶ 4) ἐκμετάλλευσις τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς μεγάλης καὶ πλουσίας ἐκείνης χώρας.

Ὁ Ἴσοκράτης δὲν διενεόθη πρῶτος τὴν ἔνωσιν τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν βαρβάρων τῆς Ἀσίας. Πρῶτος ὁ τὸν 5' π.Χ. αἰῶνα ἀκμάσας Πολυκράτης, ὁ ἐξοχος τύραννος τῆς Σάμου, βλέπων ἐκ τοῦ πλησίον τὸν ἐκ τῶν βαρβάρων κίνδυνον, διενεόθη καὶ ἐπεχείρησε τὴν ἔνωσιν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων κατὰ τῶν Περσῶν. Ἐπειτα ὁ μέγας Περικλῆς τὸν 4' αἰῶνα, συνεχιστὴς τῆς πανελληνίου πολιτικῆς τοῦ Πολυκράτους, ἐπεδίωξε καὶ αὐτὸς τὴν ἔνωσιν τῶν Ἑλλήνων. Ἡ πολιτειακὴ ὁμως κατάσταση τοῦ 4' καὶ 5' αἰῶνος ἦτο τοιαύτη, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχη δυνατότης πραγματοποιήσεως ἐνὸς τόσο μεγάλου σχεδίου.

Ὁ 4' αἰὼν παρουσιάζεται εὐνοϊκώτερος διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ πολιτικοῦ ἰδεώδους τοῦ ἐθνικωτάτου ρήτορος Ἴσοκράτους. Ἡ ἔνωσις

τῶν Ἑλλήνων, ἡ ὁποία ἦτο τότε ἠθικὸν καὶ ἔθνικὸν αἶτημα, τώρα εἶναι καὶ οἰκονομικόν, διότι οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι ἐπέφερον κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀναστάτωσησιν τόσοσιν εἰς τὰς πόλεις ὡς κράτη, ὅσον καὶ εἰς τὰ ἄτομα. Οἱ σοφισταὶ δὲ διδάσκοντες τὸν ἀτομικισμὸν συνετέλεσαν εἰς τὴν διάλυσιν τῆς **πολιτείας** ὡς ἐνότητος. Τὰ ἄτομα ἔχασαν τὴν σύνδεσιν τῶν μὲ τὴν ὁλόκληρα τῆς **πόλεως**. Ἀφ' ἐτέρου οἱ αὐτοὶ σοφισταὶ διδάσκοντες, ὡς ἄνδρες περιπλανώμενοι, ὅτι πατρίς εἶναι κάτι περισσότερον ἀπὸ τὴν πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν γεννᾶται τις, ἐνέβαλλον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν τῶν, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ πατρίς περιλαμβάνει τὸν ὅλον ἑλληνικὸν κόσμον. Ἔτσι ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀναπροσαρμογὴν τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς, εἰς τὸ αἶτημα τῆς δημιουργίας μεγαλυτέρας πολιτικῆς ἐνότητος πρὸς ἀντιμετώπισιν ὅλων τῶν ἔθνικῶν, κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν προβλημάτων. Πρόκειται περὶ τῆς **πανελληνίου ιδέας**, γύρω ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀγωνίζεται ὁ Ἰσοκράτης καθ' ὅλον τὸν βίον του. Χάριν αὐτῆς εἰργάσθη διὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς δευτέρας Ἀθηναϊκῆς συμμαχίας μὲ τὴν προοπτικὴν νὰ περιλάβῃ αὕτη τὰς πλείστας τοῦλάχιστον ἑλληνικὰς πόλεις καὶ νὰ καταστῇ πανελλήνιος κοινοπολιτεία, ἐν ἰσχυρὸν κράτος ἑλληνικόν.

Ἀλλὰ τὸν ἀπογοητεύει ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων μὲ τοὺς δημαγωγούς του. Ἡ δημοκρατία τοῦ Εὐβούλου δὲν ἦτο ἡ δημοκρατία τοῦ Περικλέους. Διὰ τοῦτο ἤρχισε νὰ κλονίζεται ἡ πίστις του εἰς τὴν ἀνθρώπιν τῆς Ἀθηναϊκῆς Πολιτείας, ἕνα αὕτη, ὡς ἀρχηγός, ἀναλάβῃ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ πολιτικοῦ του ιδεώδους.

Ἀφορμὴν πρὸς τὴν πολιτικὴν στροφήν τοῦ ρήτορος ἔδωσεν ὁ Εὐαγόρας τῆς Κύπρου, τὸν ὁποῖον ἐπεσκέφθη, ὅτε περιήρχετο τὰς συμμαχικὰς πόλεις μαζὶ μὲ τὸν μαθητὴν του, τὸν ἱκανώτατον στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων Τιμόθεον. Τόσος δὲ ἐθαύμασε τὸν Εὐαγόραν ὡς ἄρχοντα, ὡς ἰδανικὸν μονάρχην, ὥστε ἐσκέφθη, ὅτι ἕνας τοιοῦτος ἄρχων, μία τοιαύτη προσωπικότης, πρέπει νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς Πανελλήνας κατὰ τῶν Περσῶν.

Ὁ θαυμασμὸς του τώρα πρὸς τὰς προσωπικότητας τὸν φέρει πησιέστερον πρὸς τὸν Φίλιππον. Οὗτος ἦτο εὐγενὴς τὴν καταγωγὴν, διότι κατήγετο ἀπὸ τοὺς Ἡρακλίδας, ἦτο συνετὸς καὶ δίκαιος, ἡγέτης ἐκλεκτός, ἄριστος στρατιωτικὸς μὲ ἰσχυρὸν στρατόν, καταπλήσσοσα δραστηριότης· οἱ δὲ Μακεδόνες του δὲν ἦσαν μὲν τόσοσιν πολιτισμένοι, ὅσον οἱ Ἀθηναῖοι, ἦσαν ὅμως ἀγνή ἑλληνικὴ φυλὴ, ἀξία νὰ μετᾶσχη τῆς παν-

ελληνίου κινήσεως. "Όλα αυτά ἦσαν χαρακτηριστικὰ ἱκανά, διὰ νὰ διεκδικῆ ὁ Φίλιππος τὰ πρωτεῖα μεταξύ τῶν Ἑλλήνων.

Ἄλλ' ἀπέναντι τοῦ Φιλίππου ὠρθώθη ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων μετὰ τὴν συμμαχίαν τῆς καὶ μετὰ τὸν φλογερὸν ῥητορὰ τῆς Δημοσθένην. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνθυμούμενοι τὸν Μαραθῶνα καὶ τὴν Σαλαμίνα δὲν ἤθελον νὰ εἶναι ἄλλος ἡγέτης καὶ νὰ τεθῆ εἰς δευτέραν μοῖραν ἡ πόλις τῶν, ἡ πόλις τοῦ Περικλέους, τὸ κέντρον τοῦ πολιτισμοῦ.

Τὰ δύο αὐτὰ λίαν ἰσχυρὰ κράτη ἔμελλον νὰ συγκρουσθοῦν. Τὴν κρίσιμον κατάστασιν παρακολουθεῖ ὁ Ἴσοκράτης μετὰ ἀγωνίαν γράφει καὶ εὐχεται ἢ εἰρήνην, ἢ Φιλοκράτειος κληθεῖσα, τὴν ὁποίαν ἐκλείσιν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ Φίλιππος, νὰ εἶναι στερεά, νὰ γίνῃ συμμαχία διαρκῆς ἀπαρχὴ τῆς πανελληνίου ἐνώσεως.

Εἰς τὴν προσωπικότητα τοῦ Φιλίππου βλέπει τὸν ἀξιὸν ἡγέτην τῶν Πανελλήνων, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Ἀθηναίους βλέπει τοὺς ἰσχυροὺς συντελεστὰς τῆς κατὰ τῶν βαρβάρων νίκης. Δὲν μένει παρὰ νὰ ἐκλείψῃ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος καὶ νὰ συνεργασθοῦν ἐν ἰσοτομίᾳ τὰ δύο κράτη, ἡ καταπλήσσοῦσα δραστηριότης τοῦ Φιλίππου νὰ χρησιμοποιηθῆ πρὸς κατανίκησιν τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τῶν Περσῶν.

Ἦθελεν ὁ Ἴσοκράτης ἡγέτην τὸν Φίλιππον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ταπεινώσιν τῆς πόλεώς του, τὴν ὁποίαν τόσον ἐκαμάρωνε, τὴν ὁποίαν τόσον ἠγάπα. Ὁ σκοπὸς του πληροῦται· τὸ πολιτικὸν του ἰδεῶδες πραγματοποιεῖται, ἀλλ' ἡ πόλις του ταπεινοῦται. Ὁ Ἴσοκράτης εἶχε διαγνώσει καλῦτερον ἀπὸ τὸν Δημοσθένη τὴν πολιτικὴν κατάστασιν.

Ὁ Ἴσοκράτης ὡς ρητοροδιδάσκαλος καὶ συγγραφεὺς. Ὁ Ἴσοκράτης ἐδίδασκε τὴν ρητορικὴν ὄχι μόνον θεωρητικῶς, ἀλλὰ καὶ πρακτικῶς διὰ γυμνασμάτων· ἐλάμβανε δὲ συνήθως τὰ θέματα τῶν λόγων του ἀπὸ τὴν σύγχρονον ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας τὰ συμφέροντα ἐνέπνεον αὐτόν.

Θεωρῶν τὴν ρητορικὴν ὄχι ὡς ἀπλοῦν μέσον πειθοῦς, ὡς οἱ ἄλλοι ῥήτορες, ἀλλὰ κυρίως ὡς μέσον παιδευτικὸν τοῦ ἀνθρώπου, προσεπάθει νὰ καταστήσῃ τοὺς μαθητάς του ὄχι μόνον ἱκανοὺς εἰς τὸ λέγειν, ἀλλὰ καὶ σπουδαίους κατὰ τὰ ἔθνη καὶ χρησίμους εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν πατρίδα. Τοσοῦτον δὲ ἠὐδοκίμησεν εἰς τὴν διδασκαλίαν του, ὥστε πάντες ἀναγνώριζον αὐτόν ὡς τὸν μέγιστον **ρητοροδιδάσκαλον**.

Ὁ Ἴσοκράτης ἔγραψεν ὑπὲρ τοὺς ἐξήκοντα λόγους, ἐκ τῶν ὁποίων σφύζονται 21, δικανικοί, πανηγυρικοί καὶ συμβουλευτικοὶ ἢ πρὸς ἄσκησιν γεγραμμένοι· ἐπίσης σφύζονται ἑννέα ἐπιστολαὶ καὶ ἀποσπάσματα ρητορικῆς τέχνης.

Εἰς τοὺς λόγους τοῦ ὁ Ἴσοκράτης προτρέπει πανταχοῦ εἰς ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην καὶ συμβουλεύει τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐνωθοῦν κατὰ τοῦ κοινοῦ ἔθροῦ, τῶν Περσῶν.

Ἐνταῦθα ἐρμηνεύονται τρεῖς τῶν ἐν τοῖς Γυμνασίοις διδασκομένων λόγων τοῦ Ἴσοκράτους. Πλὴν τούτων ὅμως σπουδαῖοι ἐπίσης εἶναι ὁ Πανηγυρικός, Φίλιππος, Ἀρχίδαμος, Ἀρεοπαγιτικός, Βούσιρις, Πανθηναϊκός, Πλαταϊκός, κατὰ Σοφιστῶν, περὶ Ἀντιδόσεως κ.λ.π.

ΚΕΙΜΕΝΟ
ΚΕΙΜΕΝΟ

Ι. ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ

Εἰσαγωγή. Ὁ λόγος οὗτος εἶναι εἶδος παραινετικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἰσοκράτους πρὸς τὸν Δημόνικον, νεαρὸν υἱὸν τοῦ ἐν Κύπρῳ ἀποθανόντος φίλου του Ἰππονίκου. Ἀπευθύνει δηλ. πρὸς τὸν Δημόνικον συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας περὶ τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ζῆ. Ἐπειδὴ δὲ ἔχον αὐταὶ γενικὸν χαρακτῆρα, καίτοι μεταχειρίζεται μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Δημόνικου, εἶναι πολὺ ἀφέλιμοι διὰ πάντα νέον, καθόσον εἶναι ἄρισται ὑποδείξεις περὶ τοῦ τρόπου τοῦ ζῆν. Περὶ τοῦ Ἰππονίκου τίποτε δὲν γνωρίζομεν, καίτοι τινὲς διδάσκουν, ὅτι ἦτο βασιλεὺς εἰς τινα πόλιν τῆς Κύπρου.

(α') Ἐν πολλοῖς μὲν, ὦ Δημόνικε, πολὺ διεστῶσας εὐρή- 1
σομεν τὰς τε τῶν σπουδαίων γνώμας καὶ τὰς τῶν φαύλων δι-
ανοίας, πολὺ δὲ μεγίστην διαφορὰν εἰλήφασιν ἐν ταῖς πρὸς ἀλ-
λήλους συνηθείαις· οἱ μὲν γὰρ τοὺς φίλους παρόντας μόνον τι-
μῶσιν, οἱ δὲ καὶ μακρὰν ἀπόντας ἀγαπῶσι, καὶ τὰς μὲν τῶν
φαύλων συνηθείας ὀλίγος χρόνος διέλυσε, τὰς δὲ τῶν σπου-
δαίων φιλίας οὐδ' ἂν ὁ πᾶς αἰὼν ἐξαλείψειεν· ἡγούμενος οὖν 2
πρέπειν τοὺς δόξης ὀρεγομένους καὶ παιδείας ἀντιποιοιούμενους
τῶν σπουδαίων ἀλλὰ μὴ τῶν φαύλων εἶναι μιμητὰς, ἀπέσταλ-
κά σοι τόνδε τὸν λόγον δῶρον, τεκμήριον μὲν τῆς πρὸς ὑμᾶς
εὐνοίας, σημεῖον δὲ τῆς πρὸς Ἰππόνικον συνηθείας· πρέπει
γὰρ τοὺς παῖδας ὡσπερ τῆς οὐσίας οὕτω καὶ τῆς φιλίας τῆς
πατρικῆς κληρονομεῖν. (β') Ὅρῳ δὲ καὶ τὴν τύχην ἡμῖν συλ- 3
λαμβάνουσιν καὶ τὸν παρόντα καιρὸν συναγωνιζόμενον· σὺ
μὲν γὰρ παιδείας ἐπιθυμεῖς, ἐγὼ δὲ παιδεύειν ἄλλους ἐπιχει-
ρῶ, καὶ σοὶ μὲν ἀκμὴ φιλοσοφεῖν, ἐγὼ δὲ τοὺς φιλοσοφοῦντας
ἐπανορθῶ. Ὅσοι μὲν οὖν πρὸς τοὺς ἑαυτῶν φίλους τοὺς προ- 4
τρεπτικούς λόγους συγγράφουσι, καλὸν μὲν ἔργον ἐπιχειροῦ-

σιν, οὐ μὴν περί γε τὸ κράτιστον τῆς φιλοσοφίας διατρίβουσιν· ὅσοι δὲ τοῖς νεωτέροις εἰσηγοῦνται, μὴ δι' ὧν τὴν δεινότητα τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἀσκήσουσιν, ἀλλ' ὅπως τὰ τῶν τρόπων ἦθη σπουδαῖοι πεφυκέναι δόξουσι, τοσοῦτω μᾶλλον ἐκείνων τοὺς ἀκούοντας ὠφελοῦσιν, ὅσον οἱ μὲν ἐπὶ λόγον μόνον παρακαλοῦσιν, οἱ δὲ τὸν τρόπον αὐτῶν ἐπανορθοῦσι.

- 5 Διόπερ ἡμεῖς οὐ παράκλησιν εὐρόντες ἀλλὰ παραίνεσιν γράψαντες μέλλομέν σοι συμβουλεύειν, ὧν χρὴ τοὺς νεωτέρους ὀρέγεσθαι καὶ τίνων ἔργων ἀπέχεσθαι καὶ ποίοις τισὶν ἀνθρώποις ὀμιλεῖν καὶ πῶς τὸν ἑαυτῶν βίον οἰκονομεῖν· ὅσοι γὰρ τοῦ βίου ταύτην τὴν ὁδὸν ἐπορεύθησαν, οὗτοι μόνοι τῆς ἀρετῆς ἐφικέσθαι γνησίως ἠδυνήθησαν, ἧς οὐδὲν κτῆμα σε-
- 6 μνότερον οὐδὲ βεβαιότερόν ἐστι. Κάλλος μὲν γὰρ ἢ χρόνος ἀνήλωσεν ἢ νόσος ἐμάρανε, πλοῦτος δὲ κακίας μᾶλλον ἢ καλοκαγαθίας ὑπηρέτης ἐστίν, ἐξουσίαν μὲν τῇ ῥαθυμίᾳ παρασκευάζων, ἐπὶ δὲ τὰς ἡδονὰς τοὺς νέους παρακαλῶν· ῥώμη δὲ μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης πλείω τοὺς ἔχοντας ἔβλαψε, καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσχοῦντων ἐκόσμησε,
- 7 ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπεσκότησεν. Ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κτῆσις, οἷς ἂν ἀκιβδήλως ταῖς διανοίαις συναυξηθῆ, μόνη μὲν συγγῆράσκει, πλούτου δὲ κρείττων, χρησιμωτέρα δὲ εὐγενείας ἐστὶ, τὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἀδύνατα δυνατὰ καθιστᾶσα, τὰ δὲ τῷ πλήθει φοβερὰ θαρσαλέως ὑπομένουσα, καὶ τὸν μὲν
- 8 ὄκνον ψόγον, τὸν δὲ πόνον ἐπαινον ἡγουμένη. Ῥάδιον δὲ τοῦτο καταμαθεῖν ἐστὶν ἔκ τε τῶν Ἡρακλέους ἄθλων καὶ τῶν Θησέως ἔργων, οἷς ἢ τῶν τρόπων ἀρετὴ τηλικούτον εὐδοξίας χαρακτῆρα τοῖς ἔργοις ἐπέβαλεν, ὥστε μηδὲ τὸν ἅπαντα χρόνον δύνασθαι λήθην ἐμποιῆσαι τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων.
- 9 (γ') Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς τοῦ πατρὸς προαιρέσεις ἀναμνησθεῖς οἰκεῖον καὶ καλὸν ἕξις παράδειγμα τῶν ὑπ' ἐμοῦ σοι λεγομένων· οὐ γὰρ ὀλιγωρῶν τῆς ἀρετῆς οὐδὲ ῥαθυμῶν διετέ-

λεσε τὸν βίον, ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα τοῖς πόνοις ἐγύμναζε, τῇ δὲ ψυχῇ τοὺς κινδύνους ὑπέμενεν. Οὐδὲ τὸν πλοῦτον παρακαίρως ἠγάπα, ἀλλ' ἀπέλαυε μὲν τῶν παρόντων ἀγαθῶν ὡς θνητός, ἐπεμελεῖτο δὲ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἀθάνατος· οὐδὲ ταπεινῶς διώκει τὸν ἑαυτοῦ βίον, ἀλλὰ φιλόκαλος ἦν καὶ μεγαλοπρεπῆς καὶ τοῖς φίλοις κοινός, καὶ μᾶλλον ἐθαύμαζε τοὺς περὶ αὐτὸν ¹⁰ σπουδάζοντας ἢ τοὺς γένει προσήκοντας· ἠγεῖτο γὰρ εἶναι πρὸς ἑταιρίαν πολλῶ κρείττω φύσιν νόμου καὶ τρόπον γένους καὶ προαίρεσιν ἀνάγκης· ἐπιλίποι δ' ἂν ἡμᾶς ὁ πᾶς χρόνος, εἰ πάσας τὰς ἐκείνου πράξεις καταριθμησαίμεθα· ἀλλὰ τὸ μὲν ἀκριβὲς αὐτῶν ἐν ἑτέροις καιροῖς δηλώσομεν, δεῖγμα δὲ τῆς ¹¹ Ἰππονίκου φύσεως νῦν ἐξενηνόχασμεν, πρὸς ὃν δεῖ ζῆν σ' ὡσπερ πρὸς παράδειγμα, νόμον μὲν τὸν ἐκείνου τρόπον ἠγησάμενον, μιμητὴν δὲ καὶ ζηλωτὴν τῆς πατρῴας ἀρετῆς γιγνόμενον· αἰσχρὸν γὰρ τοὺς μὲν γραφεῖς ἀπεικάζειν τὰ καλὰ τῶν ζῶν, τοὺς δὲ παῖδας μὴ μιμεῖσθαι τοὺς σπουδαίους τῶν γονέων· ἠγοῦ δὲ μηδενὶ τῶν ἀθλητῶν οὕτω προσήκειν ἐπὶ τοὺς ἀνταγω- ¹² νιστάς ἀσχεῖν, ὡς σοὶ σκοπεῖν, ὅπως ἐνάμιλλος γενήσῃ τοῖς τοῦ πατρὸς ἐπιτηδεύμασι. Οὕτω δὲ τὴν γνώμην οὐ δυνατὸν διατεθῆναι τὸν μὴ πολλῶν καὶ καλῶν ἀκουσμάτων πεπληρωμένον· τὰ μὲν γὰρ σώματα τοῖς συμμέτροις πόνοις, ἡ δὲ ψυχὴ τοῖς σπουδαίοις λόγοις αὐξῆσθαι πέφυκε· διόπερ ἐγὼ σοὶ πειράσομαι συντόμως ὑποθέσθαι, δι' ὧν ἂν μοι δοκεῖς ἐπιτηδεύματων πλεῖστον πρὸς ἀρετὴν ἐπιδοῦναι καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις εὐδοκιμῆσαι.

(δ') Πρῶτον μὲν οὖν εὐσέβει τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς μὴ μό- ¹³ νον θύων ἀλλὰ καὶ τοῖς ὅρκις ἐμμένων· ἐκεῖνο μὲν γὰρ τῆς τῶν χρημάτων εὐπορίας σημεῖον, τοῦτο δὲ τῆς τῶν τρόπων καλοκαγαθίας τεκμήριον. Τίμα τὸ δαιμόνιον αἰεὶ μὲν, μάλιστα δὲ μετὰ τῆς πόλεως· οὕτω γὰρ δόξεις ἅμα τε τοῖς θεοῖς θύειν καὶ τοῖς ὅρκις ἐμμένειν. Τοιοῦτος γίγνου περὶ τοὺς γονεῖς, ¹⁴

- οἷους ἂν εὐξαιο περὶ σεαυτὸν γενέσθαι τοὺς σεαυτοῦ παῖδας. Ἄσκει τῶν περὶ τὸ σῶμα γυμνασίων μὴ τὰ πρὸς τὴν ῥώμην ἀλλὰ τὰ πρὸς τὴν ὑγίειαν· τούτου δ' ἂν ἐπιτύχοις, εἰ λήγοις τῶν πόνων ἔτι πονεῖν δυνάμενος. Μῆτε γέλωτα προπετῆ στέργε μῆτε λόγον μετὰ θράσους ἀποδέχου· τὸ μὲν γὰρ ἀνόητον, τὸ
- 15 δὲ μανικόν. Ἄ ποιεῖν αἰσχρὸν, ταῦτα νόμιζε μὴδὲ λέγειν εἶναι καλόν. Ἐθιζε σεαυτὸν εἶναι μὴ σκυθρωπὸν ἀλλὰ σύννουν· δι' ἐκεῖνο μὲν γὰρ αὐθάδης, διὰ δὲ τοῦτο φρόνιμος εἶναι δόξεις. Ἐγοῦ μάλιστα σεαυτῷ πρέπειν [κόσμον] αἰσχύνην, δικαιοσύνην, σωφροσύνην· τούτοις γὰρ ἅπασιν δοκεῖ κοσμεῖσθαι τὸ
- 16 τῶν νεωτέρων ἥθος. Μηδέποτε μὴδὲν αἰσχρὸν ποιήσας ἔλπιζε λήσειν· καὶ γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους λάθης, σεαυτῷ συνειδήσεις. Τοὺς μὲν θεοὺς φοβοῦ, τοὺς δὲ γονεῖς τίμα, τοὺς δὲ φίλους αἰσχύνου, ταῖς δὲ νόμοις πείθου. Τὰς ἡδονὰς θήρευε τὰς μετὰ δόξης· τέρ-
- 17 φις γὰρ σὺν τῷ καλῷ μὲν ἄριστον, ἄνευ δὲ τούτου κάκιστον. Εὐλαβοῦ τὰς διαβολάς, κὰν ψευδεῖς ᾧσιν· οἱ γὰρ πολλοὶ τὴν μὲν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἀποβλέπουσιν. Ἄπαντα δόκει ποιεῖν ὡς μὴδὲνα λήσων· καὶ γὰρ ἂν παραυτίκα κρύψης, ὕστερον ὀφθήσει. Μάλιστα δ' ἂν εὐδοκιμοίης, εἰ φαίνοιο ταῦτα μὴ πράττων, ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν πράττουσιν ἐπιτι-
- 18 μῆς. Ἐὰν ἦς φιλομαθής, ἔσει πολυμαθής. Ἄ μὲν ἐπίστασαι, ταῦτα διαφύλαττε ταῖς μελέταις, ἃ δὲ μὴ μεμάθηκας, προσλάμβανε ταῖς ἐπιστήμαις· ὁμοίως γὰρ αἰσχρὸν ἀκούσαντα χρήσιμον λόγον μὴ μαθεῖν καὶ διδόμενόν τι ἀγαθὸν παρὰ τῶν φίλων μὴ λαβεῖν. Κατανάλισκε τὴν ἐν τῷ βίῳ σχολὴν εἰς τὴν τῶν λόγων φιληκοῖαν· οὕτω γὰρ τὰ τοῖς ἄλλοις χαλεπῶς
- 19 εὐρημένα συμβήσεται σοι ῥαδίως μανθάνειν. Ἐγοῦ τῶν ἀκουσμάτων πολλὰ πολλῶν εἶναι κτημάτων κρείττω· τὰ μὲν γὰρ ταχέως ἀπολείπει, τὰ δὲ πάντα τὸν χρόνον παραμένει· σοφία γὰρ μόνον τῶν κτημάτων ἀθάνατον. Μὴ κατόκνει μακρὰν ὁδὸν πορεύεσθαι πρὸς τοὺς διδάσκειν τι χρήσιμον ἐπαγγελλο-

μένους· αἰσχροὺν γὰρ τοὺς μὲν ἐμπόρους τηλικαῦτα πελάγη διαπερᾶν ἔνεκα τοῦ πλείω ποιῆσαι τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν, τοὺς δὲ νεωτέρους μηδὲ τὰς κατὰ γῆν πορείας ὑπομένειν ἐπὶ τῷ βελτίῳ καταστῆσαι τὴν αὐτῶν διάνοιαν. Τῷ μὲν τρόπῳ 20 γίνου φιλοπροσῆγορος, τῷ λόγῳ δ' εὐπροσῆγορος· ἔστι δὲ φιλοπροσηγορίας μὲν τὸ προσφωνεῖν τοὺς ἀπαντῶντας, εὐπροσηγορίας δὲ τὸ τοῖς λόγοις αὐτοῖς οἰκείως ἐντυγχάνειν. Ἡδέως μὲν ἔχε πρὸς ἅπαντας, χρῶ δὲ τοῖς βελτίστοις· οὕτω γὰρ τοῖς μὲν οὐκ ἀπεχθὴς ἔσει, τοῖς δὲ φίλος γενήσει. Τὰς ἐντεύξεις μὴ ποιοῦ πυκνάς τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μακρὰς περὶ τῶν αὐτῶν· πλησμονὴ γὰρ ἀπάντων. Γύμναζε σεαυτὸν πόνοις ἐ- 21 κουσίοις, ὅπως ἂν δύνῃ καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑπομένειν. Ὑφ' ὧν κρατεῖσθαι τὴν ψυχὴν αἰσχροὺν, τούτων ἐγκράτειαν ἄσκει πάντων, κέρδους, ὀργῆς, ἡδονῆς, λύπης· ἔσει δὲ τοιοῦτος, εἰάν κέρδη μὲν εἶναι νομίζῃς δι' ὧν εὐδοκιμήσεις, ἀλλὰ μὴ δι' ὧν εὐπορήσεις, τῇ δὲ ὀργῇ παραπλησίως ἔχῃς πρὸς τοὺς ἀμαρτάνοντας, ὥσπερ ἂν πρὸς ἑαυτὸν ἀμαρτάνοντα καὶ τοὺς ἄλλους ἔχειν ἀξιώσειας, ἐν δὲ τοῖς τερπνοῖς, εἰάν αἰσχροὺν ὑπολάβῃς τῶν μὲν οἰκετῶν ἄρχειν, ταῖς δ' ἡδοναῖς δουλεύειν, ἐν δὲ τοῖς πονηροῖς, εἰάν τὰς τῶν ἄλλων ἀτυχίας ἐπιβλέπῃς καὶ σεαυτὸν ὡς ἄνθρωπος ὦν ὑπομιμνήσκῃς. Μᾶλλον τήρει τὰς 22 τῶν λόγων ἢ τὰς τῶν χρημάτων παρακαταθήκας· δεῖ γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τρόπον ὄρκου πιστότερον φαίνεσθαι παρεχομένους. Προσῆκειν ἡγοῦ τοῖς πονηροῖς ἀπιστεῖν, ὥσπερ τοῖς χρηστοῖς πιστεῖν. Περὶ τῶν ἀπορρήτων μηδενὶ λέγε, πλὴν εἰάν ὁμοίως συμφέρῃ τὰς πράξεις σιωπᾶσθαι σοί τε τῷ λέγοντι κάκεινοις τοῖς ἀκούουσιν. Ὅρκον ἐπακτὸν προσδέ- 23 χου διὰ δύο προφάσεις, ἢ σεαυτὸν αἰτίας αἰσχροῦς ἀπολύων, ἢ φίλους ἐκ μεγάλων κινδύνων διασφύζων. Ἐνεκα δὲ χρημάτων μηδένα θεῶν ὁμόσης, μηδ' ἂν εὐορκεῖν μέλλῃς· δόξεις γὰρ τοῖς μὲν ἐπιορκεῖν, τοῖς δὲ φιλοχρημάτως ἔχειν.

- 24 Μηδένα φίλον ποιού, πρὶν ἂν ἐξετάσῃς, πῶς κέχρηται τοῖς πρότερον φίλοις· ἔλπιζε γὰρ αὐτὸν καὶ περὶ σέ γενέσθαι τοιοῦτον, οἷος καὶ περὶ ἐκείνους γέγονε. Βραδέως μὲν φίλος γίγνου, γενόμενος δὲ πειρῶ διαμένειν· ὁμοίως γὰρ αἰσχροὺς μηδένα φίλον ἔχειν καὶ πολλοὺς ἐταίρους μεταλλάττειν. Μῆτε μετὰ βλάβης πειρῶ τῶν φίλων, μῆτε ἄπειρος εἶναι τῶν ἐταίρων θέλει. Τοῦτο δὲ ποιήσεις, ἐὰν μὴ δεόμενος τὸ δεῖσθαι
- 25 προσποιῇ. Περὶ τῶν ῥητῶν ὡς ἀπορρήτων ἀνακοινοῦ· μὴ τυχῶν μὲν γὰρ οὐδὲν βλάβῃσει, τυχῶν δὲ μᾶλλον αὐτῶν τὸν τρόπον ἐπιστήσει. Δοκίμαζε τοὺς φίλους ἐκ τε τῆς περὶ τὸν βίον ἀτυχίας καὶ τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις κοινωνίας· τὸ μὲν γὰρ χρυσίον ἐν τῷ πυρὶ βασανίζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ταῖς ἀτυχίαις διαγιγνώσκομεν. Οὕτως ἄριστα χρήσει τοῖς φίλοις, ἐὰν μὴ προσμένῃς τὰς παρ' ἐκείνων δεήσεις, ἀλλ' αὐτεπάγγελ-
- 26 τος αὐτοῖς ἐν τοῖς καιροῖς βοηθῆς. Ὅμοίως αἰσχροὺς εἶναι νόμιζε τῶν ἐχθρῶν νικᾶσθαι ταῖς κακοποιαῖς καὶ τῶν φίλων ἠττᾶσθαι ταῖς εὐεργεσίαις. Ἀποδέχου τῶν ἐταίρων μὴ μόνον τοὺς ἐπὶ τοῖς κακοῖς δυσχεραίνοντας ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς μὴ φθονοῦντας· πολλοὶ γὰρ ἀτυχοῦσι μὲν συνάχθον-
- 27 ται, καλῶς δὲ πράττουσι φθονοῦσι. Τῶν ἀπόντων φίλων μέμνησο πρὸς τοὺς παρόντας, ἵνα δοκῆς μηδὲ τούτων ἀπόντων ὀλιγωρεῖν. Εἶναι βούλου τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα φιλοκάλως, ἀλλὰ μὴ καλλωπιστής· ἔστι δὲ φιλοκάλως μὲν τὸ μεγαλοπρεπές, καλλωπιστοῦ δὲ τὸ περιέργον. Ἀγάπα τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν μὴ τὴν ὑπερβάλλουσαν κτῆσιν ἀλλὰ τὴν μετρίαν ἀπόλαυσιν. Καταφρόνει τῶν περὶ τὸν πλοῦτον σπουδαζόντων μὲν, χρῆσθαι δὲ τοῖς ὑπάρχουσι μὴ δυναμένων· παραπλήσιον γὰρ οἱ τοιοῦτοι πάσχουσιν, ὥσπερ ἂν εἴ τις
- 28 ἵππον κτήσαιο καλὸν κακῶς ἵππεύειν ἐπιστάμενος. Πειρῶ τὸν πλοῦτον χρήματα καὶ κτήματα κατασκευάζειν· ἔστι δὲ χρήματα μὲν τοῖς ἀπολαύειν ἐπισταμένοις, κτήματα δὲ τοῖς κτᾶσθαι δυναμένοις. Τίμα τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν δυοῖν ἔ-

νεκεν, τοῦ τε ζημίαν μεγάλην ἐκτίσαι δύνασθαι καὶ τοῦ φίλῳ σπουδαίῳ δυστυχοῦντι βοηθῆσαι· πρὸς δὲ τὸν ἄλλον βίον μηδὲν ὑπερβαλλόντως ἀλλὰ μετρίως αὐτὴν ἀγάπα. Στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτηι δὲ τὰ βέλτιστα. Μηδενὶ συμφορὰν ὄνειδίσης· 29 κοινὴ γὰρ ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον. Τοὺς ἀγαθοὺς εὖ ποιεῖ· καλὸς γὰρ θησαυρὸς παρ' ἀνδρὶ σπουδαίῳ χάρις ὀφειλομένη. Κακοὺς εὖ ποιῶν ὅμοια πείσει τοῖς τὰς ἀλλοτρίας κύναις σιτίζουσιν· ἐκεῖναί τε γὰρ τοὺς διδόντας ὥσπερ τοὺς τυχόντας ὑλακτοῦσιν οἷ τε κακοὶ τοὺς ὠφελοῦντας ὥσπερ τοὺς βλάπτοντας ἀδικοῦσι. Μίσει τοὺς κολακεύοντας ὥσπερ τοὺς ἐξαπατῶν- 30 τας· ἀμφοτέροι γὰρ πιστευθέντες τοὺς πιστεύσαντας ἀδικοῦσιν. Ἐὰν ἀποδέχη τῶν φίλων τοὺς πρὸς τὸ φαυλότατον χαριζομένους, οὐχ ἕξεις ἐν τῷ βίῳ τοὺς πρὸς τὸ βέλτιστον ἀπεχθαστομένους. Γίγνου πρὸς τοὺς πλησιάζοντας ὁμιλητικὸς ἀλλὰ μὴ σεμνός· τὸν μὲν γὰρ τῶν ὑπεροπτικῶν ὄγκον μόλις ἂν οἱ δοῦλοι καρτερήσειαν, τὸν δὲ τῶν ὁμιλητικῶν τρόπον ἅπαντες ἠδέως ὑποφέρουσιν. Ὁμιλητικὸς δ' ἔσει μὴ δύσερις ὢν μηδὲ 31 δυσάρεστος μηδὲ πρὸς πάντα φιλόνικος, μηδὲ πρὸς τὰς τῶν πλησιάζοντων ὀργὰς τραχέως ἀπαντῶν, μηδ' ἂν ἀδίκως ὀργιζόμενοι τυγχάνωσιν, ἀλλὰ θυμουμένοις μὲν αὐτοῖς εἰκῶν, πεπαυμένοις δὲ τῆς ὀργῆς ἐπιπλήττων· μηδὲ παρὰ τὰ γελοῖα σπουδάζων, μηδὲ παρὰ τὰ σπουδαῖα τοῖς γελοίοις χαίρων· τὸ γὰρ ἄκαιρον πανταχοῦ λυπηρόν· μηδὲ τὰς χάριτας ἀχαρίστως χαριζόμενος, ὅπερ πάσχουσιν οἱ πολλοί, ποιοῦντες μὲν, ἀηδῶς δὲ τοῖς φίλοις ὑπουργοῦντες· μηδὲ φιλαίτιος ὢν, βαρὺ γὰρ, μηδὲ φιλεπιτιμητῆς, παροξυντικὸν γάρ. Μάλιστα μὲν εὐλαβοῦ 32 τὰς ἐν τοῖς πότοις συνουσίας· ἐὰν δέ ποτέ σοι συμπέση καιρὸς, ἐξανίστασο πρὸ μέθης· ὅταν γὰρ ὁ νοῦς ὑπ' οἴνου διαφθαρῆ, ταῦτά πάσχει τοῖς ἄρμασι τοῖς τοὺς ἠνιόχους ἀποβαλοῦσιν. ἐκεῖνά τε γὰρ ἀτάκτως φέρεται διαμαρτόντα τῶν εὐθυνοῦντων ἢ τε ψυχὴ πολλὰ σφάλλεται διαφθαρείσης τῆς διανοίας. Ἄθάνατα μὲν φρόνει τῷ μεγαλόψυχος εἶναι, θνητὰ δὲ τῷ συμ-

- 33 μέτρως τῶν ὑπαρχόντων ἀπολαύειν. Ἦγοῦ τὴν παιδείαν τοσούτῳ μείζον ἀγαθὸν εἶναι τῆς ἀπαιδευσίας, ὅσῳ τὰ μὲν ἄλλα μοχθηρὰ πάντες κερδαίνοντες πράττουσιν, αὐτὴ δὲ μόνη καὶ προσεζημίωσε τοὺς ἔχοντας· πολλάκις γὰρ ὦν τοῖς λόγοις ἐλύπησαν, τούτων τοῖς ἔργοις τὴν τιμωρίαν ἔδοσαν. Οὓς ἂν βούλη ποιήσασθαι φίλους, ἀγαθὸν τι λέγε περὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀπαγγελοῦντας· ἀρχὴ γὰρ φιλίας μὲν ἔπαινος, ἔχθρας δὲ φόγος.
- 34 Βουλευόμενος παραδείγματα ποιῶν τὰ παρεληλυθότα τῶν μελλόντων· τὸ γὰρ ἀφανὲς ἐκ τοῦ φανεροῦ ταχίστην ἔχει τὴν διάγνωσιν. Βουλευοῦ μὲν βραδέως, ἐπιτέλει δὲ ταχέως τὰ δόξαντα. Ἦγοῦ κράτιστον εἶναι παρὰ μὲν τῶν θεῶν εὐτυχίαν, παρὰ δ' ἡμῶν αὐτῶν εὐβουλίαν. Περὶ ὧν ἂν αἰσχύνῃ παρρησιάσασθαι, βούλη δὲ τισι τῶν φίλων ἀνακοινώσασθαι, χρῶ τοῖς λόγοις ὡς περὶ ἀλλοτρίου τοῦ πράγματος· οὕτω γὰρ τὴν ἐκείνων τε διάνοιαν αἰσθήσει καὶ σεαυτὸν οὐ καταφανῆ ποιήσεις.
- 35 Ὅταν ὑπὲρ τῶν σεαυτοῦ μέλλης τινὶ συμβούλῳ χρῆσθαι, σκόπει πρῶτον πῶς τὰ ἑαυτοῦ διψήσῃ· ὁ γὰρ κακῶς διανοηθεὶς περὶ τῶν οἰκείων οὐδέποτε καλῶς βουλευέσεται περὶ τῶν ἀλλοτρίων. Οὕτω δ' ἂν μάλιστα βουλευέσθαι παροξυνθείης, εἰ τὰς συμφορὰς τὰς ἐκ τῆς ἀβουλίας ἐπιβλέψεις· καὶ γὰρ τῆς ὑγείας πλείστην ἐπιμέλειαν ἔχομεν, ὅταν τὰς λύπας τὰς ἐκ τῆς ἀρρωστίας ἀναμνησθῶμεν. Μιμοῦ τὰ τῶν βασιλέων ἦθη καὶ δίωκε τὰ ἐκείνων ἐπιτηδεύματα· δόξεις γὰρ αὐτοὺς ἀποδέχεσθαι καὶ ζηλοῦν, ὥστε σοι συμβήσεται παρὰ τε τῷ πλήθει μᾶλλον εὐδοκιμεῖν καὶ τὴν παρ' ἐκείνων εὐνοίαν βεβαιοτέραν ἔχειν. Πείθου μὲν καὶ τοῖς νόμοις τοῖς ὑπὸ τῶν βασιλέων κειμένοις, ἰσχυρότατον μέντοι νόμον ἡγοῦ τὸν ἐκείνων τρόπον. Ὡσπερ γὰρ τὸν ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευόμενον τὸ πλήθος δεῖ θεραπεύειν, οὕτω καὶ τὸν ἐν μοναρχίᾳ κατοικοῦντα τὸν βασιλέα προσήκει θαυμάζειν. Εἰς ἀρχὴν κατασταθεὶς μηδενὶ χρῶ πονηρῶ πρὸς τὰς διοικήσεις· ὦν γὰρ ἂν ἐκεῖνος ἀμάρτη,

σοὶ τὰς αἰτίαις ἀναθῆσουσιν. Ἐκ τῶν κοινῶν ἐπιμελειῶν ἀπαι-
λάττου μὴ πλουσιώτερος ἀλλ' ἐνδοξότερος· πολλῶν γὰρ χρη-
μάτων κρείττων ὁ παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινος. Μηδενὶ πονηρῷ
πράγματι μήτε παρίστασο μήτε συνηγόρει· δόξεις γὰρ καὶ
αὐτὸς τοιαῦτα πράττειν, οἷά περ ἂν τοῖς ἄλλοις πράττουσι βοη-
θῆς. Παρασκευάζε σεαυτὸν πλεονεκτεῖν μὲν δύνασθαι, ἀνέχου 38
δὲ τὸ ἴσον ἔχων, ἵνα δοκῆς ὀρέγεσθαι τῆς δικαιοσύνης μὴ δι'
ἀσθένειαν ἀλλὰ δι' ἐπιείκειαν. Μᾶλλον ἀποδέχου δικαίαν πενίαν
ἢ πλοῦτον ἀδικον· τοσοῦτῳ γὰρ κρείττων δικαιοσύνη χρημά-
των, ὅσῳ τὰ μὲν ζῶντας μόνον ὠφελεῖ, ἡ δὲ καὶ τελευτήσασι
δόξαν παρασκευάζει, κάκεινων μὲν καὶ τοῖς φαύλοις μέτεστι,
τούτου δὲ τοῖς μοχθηροῖς ἀδύνατον μεταλαβεῖν. Μηδένα ζήλου 39
τῶν ἐξ ἀδικίας κερδαινόντων, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποδέχου τοὺς με-
τὰ δικαιοσύνης ζημιωθέντας· οἱ γὰρ δίκαιοι τῶν ἀδίκων εἰ μη-
δὲν ἄλλο πλεονεκτοῦσιν, ἀλλ' οὖν ἐλπίσι γε σπουδαίαις ὑπερ-
έχουσι. Πάντων μὲν ἐπιμελοῦ τῶν περὶ τὸν βίον, μάλιστα δὲ 40
τὴν σεαυτοῦ φρόνησιν ἄσκει· μέγιστον γὰρ ἐν ἐλαχίστῳ νοῦς
ἀγαθὸς ἐν ἀνθρώπου σώματι. Πειρῷ τῷ σώματι μὲν εἶναι
φιλόπρονος, τῇ δὲ ψυχῇ φιλόσοφος, ἵνα τῷ μὲν ἐπιτελεῖν δύνῃ
τὰ δόξαντα, τῇ δὲ προορᾶν ἐπίστη τὰ συμφέροντα. Πᾶν ὅ τι 41
ἂν μέλλῃς ἐρεῖν, πρότερον ἐπισκόπει τῇ γνώμῃ· πολλοῖς γὰρ ἡ
γλῶττα προτρέχει τῆς διανοίας. Δύο ποιοῦ καιροῦς τοῦ λέγειν,
ἡ περὶ ὧν οἴσθα σαφῶς, ἡ περὶ ὧν ἀναγκαῖον εἰπεῖν· ἐν τού-
τοις γὰρ μόνοις ὁ λόγος τῆς σιγῆς κρείττων, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις
ἄμεινον σιγᾶν ἢ λέγειν.

Νόμιζε μηδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον· οὕτω γὰρ 42
οὔτ' εὐτυχῶν ἔσει περιχαρῆς οὔτε δυστυχῶν περίλυπος. Χαῖρε
μὲν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι τῶν ἀγαθῶν, λυποῦ δὲ μετρίως ἐπὶ
τοῖς γιγνομένοις τῶν κακῶν, γίγνου δὲ τοῖς ἄλλοις μηδ' ἐν ἐτέ-
ροις ὧν κατάδηλος· ἄτοπον γὰρ τὴν μὲν οὐσίαν ἐν ταῖς οἰκίαις
ἀποκρύπτειν, τὴν δὲ διάνοικν φανεράν ἔχοντα περιπατεῖν. Μᾶλ- 43
λον εὐλαβοῦ ψόγον ἢ κίνδυνον· δεῖ γὰρ εἶναι φοβεράν τοῖς μὲν

φαύλοις τὴν τοῦ βίου τελευτήν, τοῖς δὲ σπουδαίοις τὴν ἐν τῷ ζῆν ἀδοξίαν. Μάλιστα μὲν πειρῶ ζῆν κατὰ τὴν ἀσφάλειαν· ἐὰν δέ ποτέ σοι συμβῆ κινδυνεύειν, ζήτει τὴν ἐκ τοῦ πολέμου σωτηρίαν μετὰ καλῆς δόξης, ἀλλὰ μὴ μετ' αἰσχροῦς φήμης· τὸ μὲν γὰρ τελευτῆσαι πάντων ἢ πεπρωμένη κατέκρινε, τὸ δὲ καλῶς ἀποθανεῖν ἴδιον τοῖς σπουδαίοις ἢ φύσις ἀπένειμεν.

44 (ε΄) Καὶ μὴ θαυμάσης, εἰ πολλὰ τῶν εἰρημένων οὐ πρόπει σοι πρὸς τὴν νῦν παροῦσαν ἡλικίαν· οὐδὲ γὰρ ἐμέ τοῦτο διέλαθεν· ἀλλὰ προειλόμην διὰ τῆς αὐτῆς πραγματείας ἅμα τοῦ τε παρόντος βίου συμβουλίαν ἐξενεγκεῖν καὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου παράγγελμα καταλιπεῖν· τὴν μὲν γὰρ τούτων χρεῖαν ῥαδίως εἰδήσεις, τὸν δὲ μετ' εὐνοίας συμβουλευόντα χαλεπῶς εὐρήσεις· ὅπως οὖν μὴ παρ' ἐτέρου τὰ λοιπὰ ζητῆς, ἀλλ' ἐντεῦθεν ὥσπερ ἐκ ταμείου προσφέρῃς, ᾧήθην δεῖν μηδὲν παραλιπεῖν, ὧν ἔχω σοι συμβουλεύειν.

45 Πολλὴν δ' ἂν τοῖς θεοῖς χάριν σχοίην, εἰ μὴ διαμάρτομι τῆς δόξης, ἧς ἔχων περὶ σοῦ τυγχάνω. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων τοὺς πλείστους εὐρήσομεν ὥσπερ τῶν σιτίων τοῖς ἡδίστοις μᾶλλον ἢ τοῖς ὑγιεινοτάτοις χαίροντας, οὕτω καὶ τῶν φίλων τοῖς συνεξαμαρτάνουσι πλησιάζοντας ἀλλ' οὐ τοῖς νουθετοῦσι. Σὲ δὲ νομίζω τοῦναντίον τούτων ἐγνωκέναι, τεκμηρίῳ χρώμενος τῇ περὶ τὴν ἄλλην παιδείαν φιλοπονίᾳ· τὸν γὰρ αὐτῷ τὰ βέλτιστα πράττειν ἐπιτάττοντα, τοῦτον εἰκὸς καὶ τῶν ἄλλων τοὺς ἐπὶ

46 τὴν ἀρετὴν παρακαλοῦντας ἀποδέχεσθαι. Μάλιστα δ' ἂν παροξυνθείης ὀρέγεσθαι τῶν καλῶν ἔργων, εἰ καταμάθοις, ὅτι καὶ τὰς ἡδονὰς ἐκ τούτων μάλιστα γνησίως ἔχομεν. Ἐν μὲν γὰρ τῷ ῥαθυμεῖν καὶ τὰς πλησμονὰς ἀγαπᾶν εὐθύς αἰ λῦπαι ταῖς ἡδοναῖς παραπεπήγασι, τὸ δὲ περὶ τὴν ἀρετὴν φιλοπονεῖν καὶ σωφρόνως τὸν αὐτοῦ βίον οἰκονομεῖν ἀεὶ τὰς τέρψεις εἰλικρι-

47 νεῖς καὶ βεβαιοτέρας ἀποδίδωσι· κάκει μὲν πρότερον ἡσθέντες ὕστερον ἐλυπήθησαν, ἐνταῦθα δὲ μετὰ τὰς λύπας τὰς ἡδονὰς ἔχομεν. Ἐν πᾶσι δὲ τοῖς ἔργοις οὐχ οὕτω τῆς ἀρχῆς μνημονεύ-

ομεν, ὡς τῆς τελευτῆς αἴσθησιν λαμβάνομεν· τὰ γὰρ πλεῖστα τῶν περι τὸν βίον οὐ δι' αὐτὰ τὰ πράγματα ποιούμεν, ἀλλὰ τῶν ἀποβαινόντων ἔνεκα διαπονοῦμεν. (ς') Ἐνθυμοῦ δ' ὅτι τοῖς 48 μὲν φαύλοις ἐνδέχεται τὰ τυχόντα πράττειν· εὐθύς γὰρ τοῦ βίου τοιαύτην πεποίησιν τὴν ὑπόθεσιν· τοῖς δὲ σπουδαίοις οὐχ οἷόν τε τῆς ἀρετῆς ἀμελεῖν ἢ πολλοὺς ἔχειν τοὺς ἐπιπλήττοντας· πάντες γὰρ μισοῦσιν οὐχ οὕτω τοὺς ἐξαμαρτάνοντας ὡς τοὺς ἐπεικειῖς μὲν φήσαντας εἶναι, μηδὲν δὲ τῶν τυχόντων διαφέροντας, εἰκότως· ὅπου γὰρ τοὺς τῶ λόγῳ μόνον ψευδο- 49 μένους ἀποδοκιμάζομεν, ἢ πού γε τοὺς τῶ βίῳ παντὶ ἐλαττούμενους φαύλους εἶναι φήσομεν. Δικαίως δ' ἂν τοὺς τοιούτους ὑπολάβοιμεν μὴ μόνον εἰς αὐτοὺς ἀμαρτάνειν ἀλλὰ καὶ τῆς τύχης εἶναι προδότας· ἢ μὲν γὰρ αὐτοῖς χρήματα καὶ δόξαν καὶ φίλους ἐνεχείρισεν, οἱ δὲ σφᾶς αὐτοὺς ἀναξίους τῆς ὑπαρχούσης εὐδαιμονίας κατέστησαν. Εἰ δὲ δεῖ θνητὸν ὄντα τῆς 50 τῶν θεῶν στοχάσασθαι διανοίας, ἡγοῦμαι κάκεινους ἐπὶ τοῖς οἰκειοτάτοις μάλιστα δηλωῶσαι, πῶς ἔχουσι πρὸς τοὺς φαύλους καὶ τοὺς σπουδαίους τῶν ἀνθρώπων. Ζεὺς γὰρ Ἡρακλέα καὶ Τάνταλον γεννήσας, ὡς οἱ μῦθοι λέγουσι καὶ πάντες πιστεύουσι, τὸν μὲν διὰ τὴν ἀρετὴν ἀθάνατον ἐποίησε, τὸν δὲ διὰ τὴν κακίαν ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις ἐκόλασεν. Οἷς δεῖ παρα- 51 δεῖγμασι χρώμενόν σ' ὀρέγεσθαι τῆς καλοκαγαθίας καὶ μὴ μόνον τοῖς ὑφ' ἡμῶν εἰρημένοις ἐμμένειν ἀλλὰ καὶ τῶν ποιητῶν τὰ βέλτιστα μαυθάνειν καὶ τῶν ἄλλων σοφιστῶν εἴ τι χρήσιμον εἰρήκασιν ἀναγιγνώσκειν· ὥσπερ γὰρ τὴν μέλιτταν 52 ὀρῶμεν ἐφ' ἅπαντα μὲν τὰ βλαστήματα καθιζάνουσαν, ἀφ' ἑκάστου δὲ τὰ βέλτιστα λαμβάνουσαν, οὕτω δεῖ καὶ τοὺς παιδείας ὀρεγομένους μηδενὸς μὲν ἀπείρως ἔχειν, πανταχόθεν δὲ τὰ χρήσιμα συλλέγειν· μόλις γὰρ ἂν τις ἐκ ταύτης τῆς ἐπιμελείας τὰς τῆς φύσεως ἀμαρτίας ἐπικρατήσκειν.

II. ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ

Εἰσαγωγή. Ὅπως ὁ πρὸς Δημόνικον εἶναι συμβουλευτικός, οὕτω καὶ ὁ πρὸς Νικοκλέα. Ἀλλὰ ἐκεῖνος μὲν περιέχει συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας χρησίμους διὰ πάντα ἄνθρωπον, οὗτος δέ, περιέχων συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας περὶ τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Νικοκλῆς πρέπει νὰ ἄρχῃ, εἶναι χρησίμος διὰ τοὺς ἄρχοντας.

Πρὸς τὸν αὐτὸν Νικοκλέα ἀπέστειλεν ὁ Ἰσοκράτης δύο ἄλλους λόγους (Νικοκλῆς, Εὐαγόρας)· καὶ ὁ μὲν ἐπιγραφόμενος Νικ ο κ λ ῆ ς εἶναι συμβουλευτικός πρὸς τοὺς Σαλαμίνιους, ἵνα ὑπακούουν εἰς τὸν βασιλέα των, ὁ δὲ Εὐ α γ ὄ ρ α ς εἶναι ἐγκώμιον τοῦ πατρὸς τοῦ Εὐαγόρου.

- 1 (α') Οἱ μὲν εἰωθότες, ὧ Νικόκλεις, τοῖς βασιλεῦσιν ὑμῖν ἐσθῆτας ἄγειν ἢ χαλκὸν ἢ χρυσὸν εἰργασμένον ἢ τῶν ἄλλων τι τῶν τοιούτων κτημάτων, ὧν αὐτοὶ μὲν ἐνδεεῖς εἰσιν, ὑμεῖς δὲ πλουτεῖτε, λίαν ἔδοξαν εἶναί μοι καταφανεῖς οὐ δόσιν ἄλλ' ἐμπορίαν ποιούμενοι καὶ πολὺ τεχνικώτερον αὐτὰ πωλοῦντες τῶν
- 2 ὁμολογούντων καπηλεύειν· ἡγησάμην δ' ἂν γενέσθαι ταύτην καλλίστην δωρεάν καὶ χρησιμωτάτην καὶ μάλιστα πρέπουσαν ἐμοί τε δοῦναι καὶ σοὶ λαβεῖν, εἰ δυνηθεῖην ὀρίσαι, ποίων ἐπιτηδευμάτων ὀρεγόμενος καὶ τίνων [ἔργων] ἀπεχόμενος ἄριστ' ἂν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν βασιλείαν διοικῶις. Τοὺς μὲν γὰρ ἰδιώτας ἐστὶ πολλὰ τὰ παιδεύοντα, μάλιστα μὲν τὸ μὴ τρυφᾶν ἀλλ' ἀναγκάζεσθαι περὶ τοῦ βίου καθ' ἑκάστην βουλευέσθαι
- 3 τὴν ἡμέραν. Ἐπειθ' οἱ νόμοι, καθ' οὓς ἕκαστοι πολιτευόμενοι τυγχάνουσιν, ἔτι δ' ἡ παρρησία καὶ τὸ φανερώς ἐξεῖναι τοῖς τε φίλοις ἐπιπλῆξαι καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιθέσθαι ταῖς ἀλλήλων ἀμαρτίαις. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ τῶν ποιητῶν τινες τῶν προγεγενημένων ὑποθήκας ὡς χρῆ ζῆν καταλελοίπασιν· ὥστ'
- 4 ἐξ ἀπάντων τούτων εἰκὸς αὐτοὺς βελτίους γίγνεσθαι. Τοῖς

δὲ τυράννοις οὐδὲν ὑπάρχει τοιοῦτον, ἀλλ' οὐς ἔδει παιδεύεσθαι μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἐπειδὴν εἰς τὴν ἀρχὴν καταστῶσιν, ἀνουθέτητοι διατελοῦσιν· οἱ μὲν γὰρ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων κῦτοῖς οὐ πλησιάζουσιν, οἱ δὲ συνόντες πρὸς χάριν ὀμιλοῦσι. Καὶ γὰρ τοὶ κύριοι γιγνόμενοι καὶ χρημάτων πλείστων καὶ πραγμάτων μεγίστων, διὰ τὸ μὴ καλῶς χρῆσθαι ταῦταις ταῖς ἀφορμαῖς πεποιήκασιν ὥστε πολλοὺς ἀμφισβητεῖν, πότερόν ἐστιν ἄξιον ἐλέσθαι τὸν βίον τὸν τῶν ιδιωτευόντων μὲν, ἐπιεικῶς δὲ πραττόντων, ἢ τὸν τῶν τυραννεούντων· ὅταν μὲν γὰρ⁵ ἀποβλέψωσιν εἰς τὰς τιμὰς καὶ τοὺς πλοῦτους καὶ τὰς δυναστείας, ἰσοθέους ἅπαντες νομίζουσι τοὺς ἐν ταῖς μοναρχίαις ὄντας· ἐπειδὴν δ' ἐνθυμηθῶσι τοὺς φόβους καὶ τοὺς κινδύνους, καὶ διεξιόντες ὀρῶσι τοὺς μὲν ὑφ' ὧν ἥκιστα χρῆν διεφθαρμένους, τοὺς δ' εἰς τοὺς οἰκειοτάτους ἐξαμαρτεῖν ἠναγκασμένους, τοῖς δ' ἀμφοτέρα ταῦτα συμβεβηκότα, πάλιν ὀπωσοῦν ζῆν ἡγοῦνται λυσιτελεῖν μᾶλλον ἢ μετὰ τοιούτων συμφορῶν ἀπάσης τῆς Ἀσίας βασιλεύειν. Ταύτης δὲ τῆς ἀνωμαλίας καὶ⁶ τῆς παραχῆς αἰτίον ἐστιν, ὅτι τὴν βασιλείαν ὥσπερ ἱερωσύνην παντὸς ἀνδρὸς εἶναι νομίζουσιν, ὃ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων μέγιστόν ἐστι καὶ πλείστης προνοίας δεόμενον.

(β') Καθ' ἐκάστην μὲν οὖν τὴν πρᾶξιν, ἐξ ὧν ἂν τις μάλιστα δύναίτο κατὰ τρόπον διοικεῖν καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ διαφυλάττειν, τὰς δὲ συμφορὰς διαφεύγειν, τῶν αἰεὶ παρόντων ἔργων ἐστὶ συμβουλεύειν· καθ' ὅλων δὲ τῶν ἐπιτηδευμάτων, ὧν χρῆ στοχάζεσθαι καὶ περὶ ἃ δεῖ διατρίβειν, ἐγὼ πειράσομαι διελθεῖν. Εἰ μὲν οὖν ἔσται τὸ δῶρον ἐξεργασθὲν ἄξιον τῆς ὑποθέσεως,⁷ χαλεπὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς συνιδεῖν· πολλὰ γὰρ καὶ τῶν μετὰ μέτρου ποιημάτων καὶ τῶν καταλογάδην συγγραμμάτων ἔτι μὲν ἐν ταῖς διανοαῖς ὄντα τῶν συντιθέντων μεγάλας τὰς προσδοκίας παρέσχεν, ἐπιτελεσθέντα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιδειχθέντα πολὺ καταδεεστέραν τὴν δόξαν τῆς ἐλπίδος ἔλαβεν·

8 οὐ μὴν ἀλλὰ τό γ' ἐπιχείρημα καλῶς ἔχει, τὸ ζητεῖν τὰ παραλειμμένα καὶ νομοθετεῖν ταῖς μοναρχίαις· οἱ μὲν γὰρ τοὺς ἰδιώτας παιδεύοντες ἐκείνους μόνον ὠφελοῦσιν· εἰ δέ τις τοὺς κρατοῦντας τοῦ πλήθους ἐπ' ἀρετὴν προτρέψειεν, ἀμφοτέρους ἂν ὀνήσειε, καὶ τοὺς τὰς δυναστείας ἔχοντας καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῖς ὄντας· τοῖς μὲν γὰρ ἂν τὰς ἀρχὰς ἀσφαλεστέρας, τοῖς δὲ τὰς πολιτείας πραοτέρας ποιήσειεν.

9 (γ') Πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον, τί τῶν βασιλευόντων ἔργον ἐστίν· ἂν γὰρ ἐν κεφαλαίοις τὴν δύναμιν ὅλου τοῦ πράγματος καλῶς περιλάβωμεν, ἐνταῦθ' ἀποβλέποντες ἄμεινον καὶ περὶ τῶν μερῶν ἐροῦμεν. Οἴμαι δὴ πάντας ἂν ὁμολογήσαι προσήκειν αὐτοῖς πόλιν δυστυχούσαν παῦσαι καὶ καλῶς πράττουσαν διαφυλάξαι καὶ μεγάλην ἐκ μικρᾶς ποιῆσαι· τὰ γὰρ ἄλλα τὰ συμπίπτοντα κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκάστην τούτων ἕνεκα
10 πρακτέον ἐστί. Καὶ μὴν ἐκεῖνό γε φανερόν, ὅτι δεῖ τοὺς ταῦτα δυνησομένους καὶ περὶ τηλικούτων βουλευομένους μὴ ῥαθυμεῖν μηδ' ἀμελεῖν ἀλλὰ σκοπεῖν, ὅπως φρονιμώτερον διακείσονται τῶν ἄλλων· δέδεικται γάρ, ὅτι τοιαύτας τὰς βασιλείας
11 ἔξουσιν, οἷας περ ἂν τὰς αὐτῶν γνώμας παρασκευάσωσιν. Ὡστ' οὐδενὶ τῶν ἀσκητῶν οὕτω προσήκει τὸ σῶμα γυμνάζειν ὡς τοῖς βασιλεύουσι τὴν ψυχὴν τὴν αὐτῶν· ἅπασαι γὰρ αἱ πανηγύρεις οὐδ' ἐν μέρος τιθέασι τούτων τῶν ἄθλων, περὶ ὧν ὑμεῖς καθ' ἐκάστην ἀγωνίζεσθε τὴν ἡμέραν.

(δ') Ὡν ἐνθυμούμενον χορῆ προσέχειν τὸν νοῦν, ὅπως, ὅσονπερ ταῖς τιμαῖς τῶν ἄλλων προέχεις, τοσοῦτον καὶ ταῖς
12 ἀρεταῖς αὐτῶν διοίσεις. Καὶ μὴ νόμιζε τὴν ἐπιμέλειαν ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις πράγμασι χρησίμην εἶναι, πρὸς δὲ τὸ βελτίους ἡμᾶς καὶ φρονιμωτέρους γίγνεσθαι μηδεμίαν δύναμιν ἔχειν· μηδὲ καταγνῶς τῶν ἀνθρώπων τοσαύτην δυστυχίαν, ὡς περὶ μὲν τὰ θηρία τέχνας εὐρήκαμεν, αἷς αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἡμεροῦμεν καὶ πλείονος ἀξίας ποιοῦμεν, ἡμᾶς δ' αὐτοὺς οὐδὲν ἂν πρὸς

ἀρετὴν ὠφελήσασιν, ἀλλ' ὡς καὶ τῆς παιδεύσεως καὶ τῆς ἐπιμελείας μάλιστα δυναμένης τὴν ἡμετέραν φύσιν εὐεργετεῖν, 13 οὕτω διάκεισο τὴν γνώμην, καὶ τῶν τε παρόντων τοῖς φρονιμωτάτοις πλησίαζε καὶ τῶν ἄλλων, οὓς ἂν δύνη, μεταπέμψου, καὶ μήτε τῶν ποιητῶν τῶν εὐδοκιμούντων μήτε τῶν σοφιστῶν μηδενὸς οἴου δεῖν ἀπέριως ἔχειν, ἀλλὰ τῶν μὲν ἀκροατῆς γίγνου, τῶν δὲ μαθητῆς, καὶ παρασκευάζε σαυτὸν τῶν μὲν ἐλατόνων κριτῆν, τῶν δὲ μειζόνων ἀγωνιστῆν. Διὰ γὰρ τούτων τῶν γυμνασίων τάχιστ' ἂν γένοιο τοιοῦτος, οἷον ὑπεθέμεθα δεῖν εἶναι τὸν ὀρθῶς βασιλεύοντα καὶ τὴν πόλιν ὡς χρὴ διοικήσοντα. Μάλιστα δ' ἂν αὐτὸς ὑπὸ σαυτοῦ παρακληθείης, εἰ δεῖν 14 ἡγήσαιο τοὺς χεῖρους τῶν βελτιόνων ἄρχειν καὶ τοὺς ἀνοητοτέρους τοῖς φρονιμωτέροις προστάττειν· ὅσα γὰρ ἂν ἐρρωμενεστέρως τὴν τῶν ἄλλων ἀνοιαν ἀτιμάσῃς, τοσούτω μᾶλλον τὴν αὐτοῦ διάνοιαν ἀσκήσεις.

(ε') Ἄρχεσθαι μὲν οὖν ἐντεῦθεν χρὴ τοὺς μέλλοντάς τι 15 τῶν δεόντων ποιήσῃς, πρὸς δὲ τούτοις φιλόθρωπον εἶναι δεῖ καὶ φιλόπολιν· οὔτε γὰρ ἵππων οὔτε κυνῶν οὔτ' ἀνδρῶν οὔτ' ἄλλου πράγματος οὐδενὸς οἷόν τε καλῶς ἄρχειν, ἂν μή τις χαίρη τούτοις, ὧν αὐτὸν δεῖ ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν. Μελέτω 16 σοι τοῦ πλήθους καὶ περὶ παντὸς ποιοῦ κεχαρισμένως αὐτοῖς ἄρχειν, γινώσκων, ὅτι καὶ τῶν ὀλιγαρχιῶν καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν αὗται πλεῖστον χρόνον διαμένουσιν, αἵτινες ἂν ἄριστα τὸ πλῆθος θεραπεύωσι. Καλῶς δὲ δημαγωγῆσεις, ἂν μήθ' ὑβρίζειν τὸν ὄχλον ἕξ μηθ' ὑβριζόμενον περιορᾷς, ἀλλὰ σκοπῆς, ὅπως οἱ βέλτιστοι μὲν τὰς τιμὰς ἔξουσιν, οἱ δ' ἄλλοι μηδὲν ἀδικήσονται· ταῦτα γὰρ στοιχεῖα πρῶτα καὶ μέγιστα χρηστῆς πολιτείας ἐστίν.

(ς') Τῶν προσταγμάτων καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων κίνει 17 καὶ μετατίθει τὰ μὴ καλῶς καθεστῶτα, καὶ μάλιστα μὲν εὐρετῆς γίγνου τῶν βελτίστων, εἰ δὲ μή, μιμοῦ τὰ παρὰ τοῖς ἄλ-

- λοισ ὀρθῶς ἔχοντα. Ζήτει νόμους τὸ μὲν σύμπαν δικαίους καὶ συμφέροντας καὶ σφίσιν αὐτοῖς ὁμολογουμένους, πρὸς δὲ τοῦτοις οἵτινες τὰς μὲν ἀμφισβητήσεις ὡς ἐλαχίστας, τὰς δὲ διαλύσεις ὡς οἷόν τε ταχίστας τοῖς πολίταις ποιῶσι· ταῦτα γὰρ
- 18 ἅπαντα προσεῖναι δεῖ τοῖς καλῶς κειμένοις. Τὰς μὲν ἐργασίας αὐτοῖς καθίστη κερδαλέας, τὰς δὲ πραγματείας ἐπιζημίους, ἵνα τὰς μὲν φεύγωσι, πρὸς δὲ τὰς προθυμότερον ἔχωσι. Τὰς κρίσεις ποιῶ περι ὧν ἂν πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητῶσι μὴ πρὸς χάριν μηδ' ἐναντίας ἀλλήλαις, ἀλλ' ἀεὶ ταῦτά περι τῶν αὐτῶν γίνωσκε· καὶ γὰρ πρέπει καὶ συμφέρει τὴν τῶν βασιλέων γνώμην ἀκινήτως ἔχειν περι τῶν δικαίων, ὥσπερ τοὺς νό-
- 19 μους τοὺς καλῶς κειμένους. Οἴκει τὴν πόλιν ὁμοίως ὥσπερ τὸν πατρῶον οἶκον ταῖς μὲν κατασκευαῖς λαμπρῶς καὶ βασιλικῶς, ταῖς δὲ πράξεσιν ἀκριβῶς, ἕν' εὐδοκιμῆς ἅμα καὶ διαρκῆς. Τὴν μεγαλοπρέπειαν ἐπιδείκνυσο μηδ' ἐν μιᾷ τῶν πολυτελειῶν τῶν εὐθὺς ἀφανιζομένων ἀλλ' ἐν τε τοῖς προειρημένοις καὶ τῷ κάλλει τῶν κτημάτων καὶ ταῖς τῶν φίλων εὐεργεσίαις· τὰ γὰρ τοιαῦτα τῶν ἀναλωμάτων αὐτῷ τε σοὶ παραμενεῖ καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις πλείονος ἄξια τῶν δεδαπανημένων καταλείψεις.
- 20 Τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ποιεὶ μὲν ὡς οἱ πρόγονοι κατέδειξαν, ἡγοῦ δὲ θυμᾶ τοῦτο κάλλιστον εἶναι καὶ θεραπείαν μεγίστην, ἂν ὡς βέλτιστον καὶ δικαιοῦτατον σαυτὸν παρέχῃς· μᾶλλον γὰρ ἐλπίς τοὺς τοιοῦτους ἢ τοὺς ἱερεῖα πολλὰ καταβάλλοντας πράξειν τι παρὰ τῶν θεῶν ἀγαθόν. (Ζ΄) Τίμα ταῖς μὲν ἀρχαῖς [τῶν φίλων] τοὺς οἰκειοτάτους, ταῖς δ' ἀληθείαις αὐταῖς
- 21 τοὺς εὐνουστάτους. Φυλακὴν ἀσφαλεστάτην ἡγοῦ τοῦ σώματος εἶναι τὴν τε τῶν φίλων ἀρετὴν καὶ τὴν τῶν πολιτῶν εὐνοϊαν καὶ τὴν σαυτοῦ φρόνησιν· διὰ γὰρ τούτων καὶ κτᾶσθαι καὶ σφῆζειν τὰς τυραννίδας μάλιστ' ἂν τις δύναιτο. Κήδου τῶν οἴκων τῶν πολιτικῶν καὶ νόμιζε καὶ τοὺς δαπανῶντας ἀπὸ

τῶν σῶν ἀναλίσκειν καὶ τοὺς ἐργαζομένους τὰ σὰ πλείω ποιεῖν· ἅπαντα γὰρ τὰ τῶν οἰκούντων τὴν πόλιν οἰκεῖα τῶν καλῶς βασιλευόντων ἐστί. Διὰ παντός τοῦ χρόνου τὴν ἀλήθειαν οὕτω 22 φαίνου προτιμῶν, ὥστε πιστοτέρους εἶναι τοὺς σοὺς λόγους μᾶλλον ἢ τοὺς τῶν ἄλλων ὄρκους. Ἄπασι μὲν τοῖς ξένοις ἀσφαλῆ τὴν πόλιν ἀπέχευε καὶ πρὸς τὰ συμβόλαια νόμιμον, περὶ πλείστου δὲ πριουῦ τῶν ἀφικνουμένων μὴ τοὺς σοὶ δωρεὰς ἄγοντας ἀλλὰ τοὺς παρὰ σοῦ λαμβάνειν ἀξιοῦντας· τιμῶν γὰρ τοὺς τοιούτους μᾶλλον παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐδοκιμήσεις. Τοὺς 23 πολλοὺς φόβους ἐξαιρεῖ τῶν πολιτῶν καὶ μὴ βούλου περιδεεῖς εἶναι τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας· ὅπως γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους πρὸς σαυτὸν διαθῆς, οὕτω καὶ σὺ πρὸς ἐκείνους ἔξεις. Ποίει μὲν μηδὲν μετ' ὀργῆς, δόκει δὲ τοῖς ἄλλοις, ὅταν σοι καιρὸς ᾗ. Δεινὸς μὲν φαίνου τῷ μηδὲν σε λανθάνειν τῶν γιγνομένων, πρᾶος δὲ τῷ τὰς τιμωρίας ἐλάττους ποιεῖσθαι τῶν ἀμαρτανουμένων.

Ἄρχικὸς εἶναι βούλου μὴ χαλεπότητι μηδὲ τῷ σφόδρα 24 κολάζειν ἀλλὰ τῷ πάντας ἠττᾶσθαι τῆς σῆς διανοίας καὶ νομίζειν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν σωτηρίας ἄμεινον αὐτῶν σὲ βουλευέσθαι. Πολεμικὸς μὲν ἴσθι ταῖς ἐπιστήμαις καὶ ταῖς παρασκευαῖς, εἰρηνικὸς δὲ τῷ μηδὲν παρὰ τὸ δίκαιον πλεονεκτεῖν. Οὕτως ὁμίλει τῶν πόλεων πρὸς τὰς ἠττους, ὥσπερ ἂν τὰς κρείττους πρὸς ἑαυτὸν ἀξιῶσειας. Φιλονίκει μὴ περὶ πάντων, ἀλλὰ περὶ 25 ὧν κρατήσαντί σοι μέλλοι συνοίσειν. Φαύλους ἡγοῦ μὴ τοὺς συμφερόντως ἠττωμένους ἀλλὰ τοὺς μετὰ βλάβης περιγιγνομένους. Μεγαλόφρονas νόμιζε μὴ τοὺς μείζω περιβαλλομένους, ὧν οἱοί τ' εἰσὶ κατασχεῖν, ἀλλὰ τοὺς καλῶν μὲν ἐφιεμένους, ἐξεργάζεσθαι δὲ δυναμένους, οἷς ἂν ἐπιχειρῶσι. Ζήλου μὴ τοὺς 26 μεγίστην ἀρχὴν κτησαμένους ἀλλὰ τοὺς ἄριστα τῇ παρούσῃ χρησαμένους καὶ νόμιζε τελέως εὐδαιμονήσεις, οὐκ ἂν πάντων ἀνθρώπων μετὰ φόβων καὶ κινδύνων καὶ καχίας ἀρξῆς, ἀλλ' ἂν τοιοῦτος ὢν, οἷον χρῆ, καὶ πράττων ὥσπερ ἐν τῷ

παρόντι μετρίων ἐπιθυμῆς καὶ μηδενὸς τούτων ἀτυχῆς.

- 27 (η') Φίλους κτῶ μὴ πάντας τοὺς βουλομένους ἀλλὰ τοὺς τῆς σῆς φύσεως ἀξίους ὄντας, μηδὲ μεθ' ὧν ἤδιστα συνδιατρίψεις, ἀλλὰ μεθ' ὧν ἄριστα τὴν πόλιν διοικήσεις. Ἀκριβεῖς ποιούσιν τὰς δοκιμασίας τῶν συνόντων, εἰδώς, ὅτι πάντες οἱ μὴ σοὶ πλησιάσαντες ὁμοίον σε τοῖς χρωμένοις εἶναι νομιούσιν. Τοιούτους ἐφίστη τοῖς πράγμασι τοῖς μὴ διὰ σοῦ γιγνομένοις, ὡς
- 28 αὐτὸς τὰς αἰτίας ἔξων, ὧν ἂν ἐκεῖνοι πράξωσι. Πιστοὺς ἡγοῦ μὴ τοὺς ἅπαν ὅτι ἂν λέγῃς ἢ ποιῆς ἐπαινοῦντας ἀλλὰ τοὺς τοῖς ἁμαρτανόμενοις ἐπιτιμῶντας. Δίδου παρρησίαν τοῖς εὖ φρονούσιν, ἵνα, περὶ ὧν ἂν ἀμφιγνοῆς, ἔχῃς τοὺς συνδοκιμάσοντας. Διόρα καὶ τοὺς τέχνη κολακεύοντας καὶ τοὺς μετ'εὐνοίας θεραπεύοντας, ἵνα μὴ πλέον οἱ πονηροὶ τῶν χρηστῶν ἔχωσιν. Ἄκουε τοὺς λόγους τοὺς περὶ ἀλλήλων, καὶ πειρῶ γνωρίζειν ἅμα τοὺς τε λέγοντας, ὁποῖοί τινές εἰσι, καὶ περὶ ὧν ἂν λέγῃσι. Ταῖς αὐταῖς κόλαζε ζημίαις τοὺς ψευδῶς διαβάλλοντας, αἴσπερ τοὺς ἔξαμαρτάνοντας.
- 29 Ἄρχε σαυτοῦ μηδὲν ἤττον ἢ τῶν ἄλλων, καὶ τοῦθ' ἡγοῦ βασιλικώτατον, ἂν μηδεμιᾶ δουλεύῃς τῶν ἡδονῶν, ἀλλὰ κρατῆς τῶν ἐπιθυμιῶν μᾶλλον ἢ τῶν πολιτῶν. Μηδεμίαν συνουσίαν εἰκῆ προσδέχου μηδ' ἀλογίστως, ἀλλ' ἐπ' ἐκείναις ταῖς διατριβαῖς ἔθιζε σαυτὸν χαίρειν, ἐξ ὧν αὐτὸς τ' ἐπιδώσεις καὶ
- 30 τοῖς ἄλλοις βελτίων εἶναι δόξεις. (θ') Μὴ φαίνου φιλοτιμούμενος ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ἃ καὶ τοῖς κακοῖς διαπράξασθαι δυνατὸν ἐστίν, ἀλλ' ἐπ' ἀρετῇ μέγα φρονῶν, ἧς οὐδὲν μέρος τοῖς πονηροῖς μέτεστι. Νόμιζε τῶν τιμῶν ἀληθεστάτας εἶναι μὴ τὰς ἐν τῷ φανερῷ μετὰ δέους γιγνομένας, ἀλλ' ὅταν αὐτοὶ παρ' αὐτοῖς ὄντες μᾶλλον σοὶ τὴν γνώμην ἢ τὴν τύχην θαυμάζωσι. Λάνθανε μὲν, ἦν ἐπὶ τῷ σοὶ συμβῆ τῶν φαύλων χαίρειν, ἐνδείκνυσο δὲ περὶ τὰ μέγιστα σπουδάζων. Μὴ τοὺς μὲν
- 31 ἄλλους ἀξίου κοσμίως ζῆν, τοὺς δὲ βασιλέας ἀτάκτως, ἀλλὰ

τὴν σαυτοῦ σωφροσύνην παράδειγμα τοῖς ἄλλοις καθίστη, γινώσκων, ὅτι τὸ τῆς πόλεως ὅλης ἦθος ὁμοιοῦται τοῖς ἄρχουσι. Σημεῖον ἔστω σοι τοῦ καλῶς βασιλεύειν, ἂν τοὺς ἀρχομένους ὀρθῶς εὐπορωτέρους καὶ σωφρονεστέρους γιγνομένους διὰ τὴν σὴν ἐπιμέλειαν. Περὶ πλείονος ποιοῦ δόξαν καλὴν ἢ ³² πλοῦτον μέγαν τοῖς παισὶ καταλιπεῖν· ὁ μὲν γὰρ θνητός, ἢ δ' ἀθάνατος, καὶ δόξῃ μὲν χρήματα κτητά, δόξα δὲ χρημάτων οὐκ ὠνητή, καὶ τὰ μὲν καὶ φαύλοις παραγίγνεται, τὴν δ' οὐχ οἶδόν τ' ἄλλ' ἢ τοὺς διενεγκόντας κτήσασθαι. Τρύφα μὲν ἐν ταῖς ἐσθῆσι καὶ τοῖς περὶ τὸ σῶμα κόσμοις, καρτέρει δ' ὡς χρῆ τοὺς βασιλεύοντας ἐν τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν, ἵν' οἱ μὲν ὀρθῶντες διὰ τὴν ὄψιν ἀξιόν σε τῆς ἀρχῆς εἶναι νομίζωσιν, οἱ δὲ συνόντες διὰ τὴν τῆς ψυχῆς βίωμην τὴν αὐτὴν ἐκείνοις γνώμην ἔχωσιν. Ἐπισκόπει τοὺς λόγους αἰεὶ τοὺς σαυτοῦ καὶ ³³ τὰς πράξεις, ἵν' ὡς ἐλαχίστοις ἀμαρτήμασι περιπίπτῃς. Κράτιστον μὲν γὰρ τῆς ἀκμῆς τῶν καιρῶν τυγχάνειν, ἐπειδὴ δὲ δυσκαταμαθῆτως ἔχουσιν, ἐλλείπειν αἰροῦ καὶ μὴ πλεονάζειν· αἱ γὰρ μετριότητες μᾶλλον ἐν ταῖς ἐνδείαις ἢ ταῖς ὑπερβολαῖς ἐνεῖσιν. (1') Ἀστεῖος εἶναι πειρῶ καὶ σεμνός· τὸ μὲν ³⁴ γὰρ τῇ τυραννίδι πρέπει, τὸ δὲ πρὸς τὰς συνουσίας ἀρμόττει. Χαλεπώτατον δὲ τοῦτο πάντων ἐστὶ τῶν προσταγμάτων· εὐρήσεις γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοὺς μὲν σεμννομένους ψυχροὺς ὄντας, τοὺς δὲ βουλομένους ἀστείους εἶναι ταπεινοὺς φαινομένους. Δεῖ δὲ χρῆσθαι μὲν ἀμφοτέραις ταῖς ιδέαις ταύταις, τὴν δὲ συμφορὰν τὴν ἑκατέρα προσοῦσαν διαφεύγειν. Ὅτι ἂν ³⁵ ἀκριβῶσαι βουλευθῆς, ὧν ἐπίστασθαι προσήκει τοὺς βασιλέας, ἐμπειρία μέτιθι καὶ φιλοσοφία· τὸ μὲν γὰρ φιλοσοφεῖν τὰς ὁδοὺς σοι δείξει, τὸ δ' ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων γυμνάζεσθαι δύνασθαι σε χρῆσθαι τοῖς πράγμασι ποιήσει.

Θεώρει τὰ γιγνόμενα καὶ τὰ συμπύπτοντα καὶ τοῖς ιδιώταις καὶ τοῖς τυράννοις· ἂν γὰρ τὰ παρεληλυθότα μνημονεύῃς,

- 36 ἄμεινον περὶ τῶν μελλόντων βουλευσεῖ. Δεινὸν ἡγοῦ τῶν μὲν ἰδιωτῶν τινὰς ἐθέλειν ἀποθνήσκειν, ἵνα τελευτήσαντες ἐπαινεθῶσι, τοὺς δὲ βασιλέας μὴ τολμᾶν χρῆσθαι τοῖς ἐπιτηδεύμασι τούτοις, ἐξ ὧν ζῶντες εὐδοκιμήσουσι. Βούλου τὰς εἰκόνας τῆς ἀρετῆς ὑπόμνημα μᾶλλον ἢ τοῦ σώματος καταλιπεῖν. Μάλιστα μὲν πειρῶ τὴν ἀσφάλειαν καὶ σαυτῶ καὶ τῇ πόλει
- 37 διαφυλάττειν· ἦν δ' ἀναγκασθῆς κινδυνεύειν, αἰροῦ τεθνάναι καλῶς μᾶλλον ἢ ζῆν αἰσχυρῶς. Ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις μέμνησο τῆς βασιλείας καὶ φρόντιζ', ὅπως μηδὲν ἀνάξιον τῆς τιμῆς ταύτης πράξεις. (1α') Μὴ περιύδης τὴν σαυτοῦ φύσιν ἅπασαν ἅμα διαλυθεῖσαν· ἀλλ' ἐπειδὴ θνητοῦ σώματος ἔτυχες, πειρῶ τῆς
- 38 ψυχῆς ἀθάνατον μνήμην καταλιπεῖν. Μελέτα περὶ καλῶν ἐπιτηδευμάτων λέγειν, ἵνα συνεθισθῆς ὅμοια τοῖς εἰρημένοις φρονεῖν. "Ἄττ' ἂν σοι λογιζομένῳ φαίνεται βέλτιστα, ταῦτα τοῖς ἔργοις ἐπιτέλει. Ὦν τὰς δόξας ζηλοῖς, μιμοῦ τὰς πράξεις." Ἀ τοῖς αὐτοῦ παισὶν ἂν συμβουλεύσειας, τούτοις αὐτὸς ἐμμένειν
- 39 ἀξίου. Χρῶ τοῖς εἰρημένοις ἢ ζῆτει βελτίῳ τούτων. Σοφοὺς νόμιζε μὴ τοὺς ἀκριβῶς περὶ μικρῶν ἐρίζοντας ἀλλὰ τοὺς εὖ περὶ τῶν μεγάλων λέγοντας· μηδὲ τοὺς τοῖς μὲν ἄλλοις εὐδαιμονίαν ὑπισχνουμένους, αὐτοὺς δ' ἐν πολλαῖς ἀπορίαις ὄντας, ἀλλὰ τοὺς μέτρια μὲν περὶ αὐτῶν λέγοντας, ὁμιλεῖν δὲ καὶ τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς ἀνθρώποις δυναμένους, καὶ μὴ διαταραττομένους ἐν ταῖς τοῦ βίου μεταβολαῖς, ἀλλὰ καλῶς καὶ μετρίως καὶ τὰς συμφορὰς καὶ τὰς εὐτυχίας φέρειν
- 40 ἐπισταμένους. (1β') Καὶ μὴ θαυμάσης, εἰ πολλὰ τῶν λεγομένων ἐστίν, ἃ καὶ σὺ γινώσκεις. Οὐδὲ γὰρ ἐμὲ τοῦτο παρέλαθεν, ἀλλ' ἠπιστάμην, ὅτι τοσοῦτων ὄντων τὸ πλῆθος καὶ τῶν ἄλλων καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ μὲν τι τούτων εἰρήκασιν, οἱ δ' ἀκηκόασιν, οἱ δ' ἐτέρους ποιοῦντας ἐοράκασιν, οἱ δ' αὐτοὶ τυγχάνουσιν ἐπιτηδεύοντες. Ἄλλὰ γὰρ οὐκ ἐν τοῖς λόγοις χρῆ
- 41 τούτοις [τῶν ἐπιτηδευμάτων] ζητεῖν τὰς καινότητας, ἐν οἷς

οὔτε παράδοξον οὔτ' ἄπιστον οὔτ' ἔξω τῶν νομιζομένων οὐδὲν ἔξεστιν εἰπεῖν, ἀλλ' ἠγεῖσθαι τοῦτον χαριέστατον, ὃς ἂν τῶν διεσπαρμένων ἐν ταῖς τῶν ἄλλων διανοίαις ἀθροῖσαι πλεῖστα δυνηθῆ καὶ φράσαι κάλλιστα περὶ αὐτῶν. Ἐπεὶ κάκεινόν μοι πρόδηλον ἦν, ὅτι τὰ συμβουλευόντα καὶ τῶν ποιημάτων καὶ τῶν συγγραμμάτων χρησιμώτατα μὲν ἅπαντες νομίζουσιν, οὐ μὴν ἠδιστα γ' αὐτῶν ἀκούουσιν, ἀλλὰ πεπόνθασιν ὑπὲρ πρὸς τοὺς νουθετοῦντας· καὶ γὰρ ἐκείνους ἐπαινοῦσι μὲν, πλησιάζειν δὲ βούλονται τοῖς συνεξαμαρτάνουσιν ἄλλ' οὐ τοῖς ἀποτρέπουσι. Σημεῖον δ' ἂν τις ποιήσαιτο τὴν Ἡσιόδου καὶ Θεόγνιδος καὶ Φωκυλίδου ποίησιν· καὶ γὰρ τούτους φασὶ μὲν ἀρίστους γεγενῆσθαι συμβούλους τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων, ταῦτα δὲ λέγοντες αἰροῦνται συνδιατρίβειν ταῖς ἀλλήλων ἀνοίαις μᾶλλον ἢ ταῖς ἐκείνων ὑποθήκαις. Ἐπι δ' εἴ τις ἐκλέξειε τῶν προεχόντων ποιητῶν τὰς καλουμένας γνώμας, ἐφ' αἷς ἐκεῖνοι μάλιστ' ἐσπούδασαν, ὁμοίως ἂν καὶ πρὸς ταύτας διατεθεῖεν· ἠδίων γὰρ ἂν κωμωδίας τῆς φαυλοτάτης ἢ τῶν οὔτω τεχνικῶς πεποιημένων ἀκούσειαν. (ιγ') Καὶ τί δεῖ καθ' ἐν λέγοντα διατρίβειν· ὅπως γὰρ εἰ θέλομεν σκοπεῖν τὰς φύσεις τὰς τῶν ἀνθρώπων, εὐρήσομεν τοὺς πολλοὺς αὐτῶν οὔτε τῶν σιτίων χαίροντας τοῖς ὑγιεινοτάτοις οὔτε τῶν ἐπιτηδεύμάτων τοῖς καλλίστοις οὔτε τῶν πραγμάτων τοῖς βελτίστοις οὔτε τῶν μαθημάτων τοῖς ὠφελιμωτάτοις, ἀλλὰ παντάπασιν ἐναντίας τῷ συμφέροντι τὰς ἡδονὰς ἔχοντας, καὶ δοκοῦντας καρτερικοὺς καὶ φιλοπόνους εἶναι τοὺς τῶν δεόντων τι ποιούντας· ὥστε πῶς ἂν τις τοῖς τοιούτοις ἢ παραινῶν ἢ διδάσκων ἢ χρησιμὸν τι λέγων ἀρέσειεν; οἳ πρὸς τοῖς εἰρημένους φθονοῦσι μὲν τοῖς εὖ φρονοῦσιν, ἀπλοῦς δ' ἠγοῦνται τοὺς νοῦν οὐκ ἔχοντας, οὔτω δὲ τὰς ἀληθείας τῶν πραγμάτων φεύγουσιν, ὥστ' οὐδὲ τὰ σφέτερον αὐτῶν ἴσασιν, ἀλλὰ λυποῦνται μὲν περὶ τῶν ἰδίων λογιζόμενοι, χαίρουσι δὲ περὶ τῶν ἄλλοτρίων

δικαλεγόμενοι, βούλονται δ' ἂν τῷ σώματι κακοπαθῆσαι μᾶλλον ἢ τῇ ψυχῇ πονῆσαι καὶ σκέψασθαι περί τινος τῶν ἀναγκάων· εὐροι δ' ἂν τις αὐτοὺς ἐν μὲν ταῖς πρὸς ἀλλήλους συνουσίαις ἢ λοιδοροῦντας ἢ λοιδορουμένους, ἐν δὲ ταῖς ἐρημίαις οὐ βουλευομένους ἀλλ' εὐχομένους. Λέγω δ' οὐ καθ' ἀπάντων ἀλλὰ κατὰ τῶν ἐνόχων τοῖς εἰρημένοις ὄντων. Ἐκεῖνο δ' οὖν φανερόν, ὅτι δεῖ τοὺς βουλομένους ἢ ποιεῖν ἢ γράφειν τι κεχαρισμένον τοῖς πολλοῖς μὴ τοὺς ὠφελιμωτάτους τῶν λόγων ζητεῖν ἀλλὰ τοὺς μυθωδεστάτους· ἀκούοντες μὲν γὰρ τῶν τοιούτων χαίρουσι, θεωροῦντες δὲ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ἀμίλλας ψυχαγωγοῦνται. Διὸ καὶ τὴν Ὀμήρου ποίησιν καὶ τοὺς πρώτους εὐρόντας τραγῳδίαν ἄξιον θαυμάζειν, ὅτι κατιδόντες τὴν φύσιν τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀμφοτέραις ταῖς ἰδέαις ταύταις κατεχρήσαντο πρὸς τὴν ποίησιν. Ὁ μὲν γὰρ τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς πολέμους τοὺς τῶν ἡμιθέων ἐμυθολόγησεν, οἱ δὲ τοὺς μύθους εἰς ἀγῶνας καὶ πράξεις κατέστησαν, ὥστε μὴ μόνον ἀκουστοὺς ἡμῖν ἀλλὰ καὶ θεατοὺς γενέσθαι. Τοιούτων οὖν παραδειγμάτων ὑπαρχόντων δέδεικται τοῖς ἐπιθυμοῦσι τοὺς ἀκρωμένους ψυχαγωγεῖν, ὅτι τοῦ μὲν νοθετεῖν καὶ συμβουλεύειν ἀφρακτέον, τὰ δὲ τοιαῦτα λεκτέον, οἷς ὁρῶσι τοὺς ὄχλους μάλιστα χαίροντας.

50 (18') Ταῦτα δὲ διήλθον ἡγούμενος σὲ δεῖν, τὸν οὐχ ἓνα τῶν πολλῶν ἀλλὰ πολλῶν ὄντα τύραννον, μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν τοῖς ἄλλοις, μηδὲ τὰ σπουδαῖα τῶν πραγμάτων μηδὲ τοὺς εὖ φρονούντας τῶν ἀνθρώπων ταῖς ἡδοναῖς κρίνειν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν χρησίμων αὐτοὺς δοκιμάζειν, ἄλλως τ' ἐπεὶ περὶ μὲν τῶν γυμνασίων τῶν τῆς ψυχῆς ἀμφισβητοῦσιν οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες καὶ φασιν οἱ μὲν διὰ τῶν ἐριστικῶν λόγων, οἱ δὲ διὰ τῶν πολιτικῶν, οἱ δὲ δι' ἄλλων τινῶν φρονιμωτέρους ἔσεσθαι τοὺς αὐτοῖς πλησιάζοντας, ἐκεῖνο δὲ πάντες ὁμολογοῦσιν, ὅτι δεῖ τὸν καλῶς πεπαιδευμένον ἐξ ἐκάστου τούτων

φαίνεσθαι βουλευέσθαι δυνάμενον. Χρή τοίνυν ἀφέμενον τῶν 52
 ἀμφισβητουμένων ἐπὶ τοῦ συνομολογουμένου λαμβάνειν αὐ-
 τῶν τὸν ἔλεγχον, καὶ μάλιστα μὲν ἐπὶ τῶν καιρῶν θεωρεῖν
 συμβουλευόντας, εἰ δὲ μή, καὶ καθ' ὅλων τῶν πραγμάτων
 λέγοντας. Καὶ τοὺς μὲν μηδὲν γινώσκοντας τῶν δεόντων
 ἀποδοκίμαζε· δῆλον γάρ, ὡς ὁ μηδὲν ὄν αὐτὸς χρήσιμος οὐδ'
 ἂν ἄλλον φρόνιμον ποιήσῃ· τοὺς δὲ νοῦν ἔχοντας καὶ δυ- 53
 ναμένους ὄραν πλέον τι τῶν ἄλλων περὶ πολλοῦ ποιοῦ καὶ θε-
 ράπυε, γινώσκων, ὅτι σύμβουλος ἀγαθὸς χρησιμώτατος καὶ
 τυραννικώτατος ἀπάντων τῶν κτημάτων ἐστίν· ἡγοῦ δὲ τού-
 τος μεγίστην σοὶ ποιεῖν τὴν βασιλείαν, οὔτινες ἂν τὴν διά-
 νοιαν τὴν σὴν πλεῖστ' ὠφελῆσαι δυνηθῶσιν.

(ΙΕ΄) Ἐγὼ μὲν οὖν ἂ τε γινώσκω παρήνεκα καὶ τιμῶ σε 54
 τούτοις, οἷς τυγχάνω δυνάμενος. Βούλου δὲ καὶ τοὺς ἄλλους,
 ὅπερ εἶπον ἀρχόμενος, μὴ τὰς εἰθισμένας ἄγειν σοὶ δωρεάς,
 ἀς ὑμεῖς πολὺ πλείονος ἀγοράζετε παρά τῶν διδόντων ἢ
 παρά τῶν πωλούντων, ἀλλὰ τοιαύτας, αἷς κὰν σφόδρα χρῆ
 καὶ μηδεμίαν ἡμέραν διαλείπῃς οὐ κατατρίψῃς, ἀλλὰ μεί-
 ζους καὶ πλείονος ἀξίας ποιήσεις.

III. ΕΥΑΓΟΡΑΣ

Εἰσαγωγή. Ὁ λόγος οὗτος χαρακτηρίζεται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰσοκράτους (§§ 8 καὶ 11) ὡς ἡ πρώτη ἀπόπειρα πρὸς ἐξέλιμνησιν τῆς ἀρετῆς ἀποθανόντος συγχρόνου ἀνδρὸς διὰ πανηγυρικοῦ λόγου. Ὑπόθεσις τοῦ παρόντος λόγου εἶναι ὁ βασιλεὺς τῆς Σαλαμῖνος τῆς Κύπρου Εὐαγόρας (405 - 375 π.Χ.). Οὗτος ἐγεννήθη μακρὰν τῆς Σαλαμῖνος, διότι τὴν ἀρχὴν κατεῖχε τότε ἄρπαξ τις ἐλθὼν ἐκ Φοινίκης. Ἀλλ' εὐθὺς ὡς ἦλθεν εἰς ἡλικίαν, κατέβαλε τὸν τύραννον καὶ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τῶν πατέρων του (405 π.Χ.). Ἀμέσως τότε ἐφρόντισε νὰ προαγάγῃ τὴν πόλιν ἢ γεωργία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ ναυτιλία ἐνεψυχώθησαν, ἡ δὲ ἐκ τούτων οἰκονομικὴ εὐπορία ἔδωσε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν Εὐαγόραν νὰ προαγάγῃ καὶ τὰ στρατιωτικά. Τόσον δὲ ἰσχυρὸς ἔγινεν, ὥστε τὸ 396 π.Χ., ἐπωφελοῦμενος ἐκ τοῦ πολέμου τῶν Περσῶν πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας, συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ ὑπαγάγῃ ὅλην τὴν Κύπρον εἰς τὸ κράτος του. Πράγματι ἐντὸς ὀλίγου ὄχι μόνον ἡ Κύπρος ἀλλὰ καὶ πολλαὶ πόλεις τῆς Φοινίκης ὑπήκουον εἰς αὐτόν.

Ἀλλὰ ἐπῆλθεν ἡ Ἀνταλκίδειος εἰρήνη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Κύπρος ὑπήγετο εἰς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν (387 π.Χ.). Ὁ Εὐαγόρας ὁμως δὲν ἀναγνωρίζει αὐτήν διὰ τοῦτο ἐξεργάγη πόλεμος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Περσῶν. Κατ' ἀρχάς ὁ Εὐαγόρας ἐνίκησε τοὺς Πέρσας, ἀλλὰ κατόπιν ἐπολιορκήθη εἰς τὴν Σαλαμίνα ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοῦ βασιλέως Ὁρόντα καὶ Τιριβάζου. Ὁ Εὐαγόρας ἀντέστη ἐπὶ μακρὸν καὶ ἐπὶ τέλους ἐπέτυχε νὰ εἰρηνεύσῃ ὡς ἴσος μὲ τὸν μέγαν βασιλέα, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ διατηρήσῃ μὲν τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν του, ἀλλὰ νὰ ἀφήσῃ ὅλας τὰς κτήσεις του. Ἡ διὰ τοὺς Πέρσας αἰσχρὰ αὕτη συνθήκη ἔγινε τὸ 385 π.Χ.

Δέκα ἔτη βραδύτερον, ἤτοι τὸ 375 π.Χ., ἐδολοφονήθη ὑπὸ τινος δούλου του, διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ υἱὸς του Νικοκλῆς, ὁ ἑποῖος ἐπιθυμῶν νὰ τιμίσῃ τὸν πατέρα του προέτρεψε τὸν Ἰσοκράτη νὰ γράψῃ τὸ ἐπικηδεῖον τοῦτο ἐγκώμιον.

1 (α') Ὁρῶν, ὧ Νικόκλεις, τιμῶντά σε τὸν τάφον τοῦ πα-

τρός οὐ μόνον τῷ πλήθει καὶ τῷ κάλλει τῶν ἐπιφερομένων ἀλλὰ καὶ ἄχοροις καὶ μουσικῇ καὶ γυμνικοῖς ἀγῶσιν, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἔππων τε καὶ τριήρων ἀμίλλαις, καὶ λείποντ' οὐδεμίαν τῶν τοιούτων ὑπερβολήν, ἡγησάμην Εὐαγόραν, εἴ τις ἐστὶν αἰσθησις τοῖς τετελευτηκόσι περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων, εὐμενῶς μὲν ἀποδέχεσθαι καὶ ταῦτα, καὶ χαίρειν ὄρωντα τὴν γε περὶ αὐτὸν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν, πολὺ δ' ἂν ἔτι πλείω χάριν ἔχειν ἢ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, εἴ τις δυνηθεῖη περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτοῦ καὶ τῶν κινδύνων ἀξίως διελθεῖν τῶν ἐκείνω πεπραγμένων· εὐρήσομεν γὰρ τοὺς φιλοτίμους καὶ μεγαλοψύχους τῶν ἀνδρῶν οὐ μόνον ἀντὶ τῶν τοιούτων ἐπαινέϊσθαι βουλομένους ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ζῆν ἀποθνήσκειν εὐκλεῶς αἰρουμένους, καὶ μᾶλλον περὶ τῆς δόξης ἢ τοῦ βίου σπουδάζοντας, καὶ πάντα ποιοῦντας, ὅπως ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην καταλείψουσιν. Αἱ μὲν οὖν δαπάναι τῶν μὲν τοιούτων οὐδὲν ἐξεργάζονται, τοῦ δὲ πλούτου σημεῖόν εἰσιν· οἱ δὲ περὶ τὴν μουσικὴν καὶ τὰς ἄλλας ἀγωνίας ὄντες, οἱ μὲν τὰς δυνάμεις αὐτῶν, οἱ δὲ τὰς τέχνας ἐπιδειξάμενοι, σφᾶς αὐτοὺς ἐντιμοτέρους κατέστησαν· ὁ δὲ λόγος εἰ καλῶς διέλθοι τὰς ἐκείνου πράξεις, αἰμίνηστον ἂν τὴν ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ποιήσειεν.

(β') Ἐχρῆν μὲν οὖν καὶ τοὺς ἄλλους ἐπαινεῖν τοὺς ἐφ' αὐτῶν ἀνδρας ἀγαθοὺς γεγεννημένους, ἔν' οἱ τε δυνάμενοι τὰ τῶν ἄλλων ἔργα κοσμεῖν ἐν εἰδόσι ποιούμενοι τοὺς λόγους ταῖς ἀληθείαις ἐχρῶντο περὶ αὐτῶν, οἱ τε νεώτεροι φιλοτιμοτέρως διέκειντο πρὸς τὴν ἀρετὴν, εἰδότες, ὅτι τούτων εὐλογήσονται μᾶλλον ὢν ἂν ἀμείνους σφᾶς αὐτοὺς παράσχωσι. Νῦν δὲ τίς οὐκ ἂν ἀθυμήσειεν, ὅταν ὄρῃ τοὺς μὲν περὶ τὰ Τρωικὰ καὶ τοὺς ἐπέκεινα γενομένους ὕμνουμένους καὶ τραγωδουμένους, αὐτὸν δὲ προειδῆ, μηδ' ἂν ὑπερβάλλῃ τὰς ἐκείνων ἀρετάς, μηδέποτε τοιούτων ἐπαίνων ἀξιώθησόμενον; τούτων δ' αἰ-

τιος ὁ φθόνος, ᾧ τοῦτο μόνον ἀγαθὸν πρόσσεστιν, ὅτι μέγιστον κακὸν τοῖς ἔχουσιν ἐστίν· οὕτω γὰρ τινες δυσκόλως πεφύκασι, ὥστ' ἡδίων ἂν εὐλογομένων ἀκούοιεν, οὐς οὐκ ἴσασι εἰ γεγόνασι, ἢ τούτων, ὅφ' ὧν εὖ πεπονθότες αὐτοὶ τυγχάνουσι. Οὐ μὴν δουλευτέον τοὺς νοῦν ἔχοντας τοῖς οὕτω κακῶς φρονοῦσιν, ἀλλὰ τῶν μὲν τοιούτων ἀμελητέον, τοὺς δ' ἄλλους ἐπιστέον ἀκούειν, περὶ ὧν καὶ λέγειν δίκαιόν ἐστιν, ἄλλως τ' ἐπειδὴ καὶ τὰς ἐπιδόσεις ἴσμεν γιγνομένας καὶ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων οὐ διὰ τοὺς ἐμμένοντας τοῖς καθεστῶσιν ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐπανορθοῦντας καὶ τολμῶντας αἰεὶ τι κινεῖν τῶν μὴ καλῶς ἐχόντων.

8 (γ') Οἶδα μὲν οὖν, ὅτι χαλεπὸν ἐστίν, ὃ μέλλω ποιεῖν, ἀνδρὸς ἀρετὴν διὰ λόγων ἐγκωμιάζειν. Σημεῖον δὲ μέγιστον· περὶ μὲν γὰρ ἄλλων πολλῶν καὶ παντοδαπῶν λέγειν τολμῶσιν οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες, περὶ δὲ τῶν τοιούτων 9 οὐδεὶς πώποτ' αὐτῶν συγγράφειν ἐπεχείρησε. Καὶ πολλὴν αὐτοῖς ἔχω συγγνώμην· τοῖς μὲν γὰρ ποιηταῖς πολλοὶ δέδονται κόσμοι· καὶ γὰρ πλησιάζοντας τοὺς θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις οἶόν τ' αὐτοῖς ποιῆσαι καὶ διαλεγομένους καὶ συναγωνιζομένους οἷς ἂν βουληθῶσι, καὶ περὶ τούτων δηλῶσαι μὴ μόνον τοῖς τεταγμένοις ὀνόμασιν, ἀλλὰ τὰ μὲν ξένοις, τὰ δὲ καινοῖς, τὰ δὲ μεταφοραῖς, καὶ μηδὲν παραλιπεῖν ἀλλὰ 10 πᾶσι τοῖς εἶδεσι διαποικιῖλαι τὴν ποίησιν· τοῖς δὲ περὶ τοὺς λόγους οὐδὲν ἔξεστι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἀποτόμως καὶ τῶν ὀνομάτων τοῖς πολιτικοῖς μόνον καὶ τῶν ἐνθυμημάτων τοῖς περὶ αὐτὰς τὰς πράξεις ἀναγκαῖόν ἐστι χρῆσθαι. Πρὸς δὲ τούτοις οἱ μὲν μετὰ μέτρων καὶ ῥυθμῶν ἅπαντα ποιοῦσιν, οἱ δ' οὐδενὸς τούτων κοινωνοῦσιν· ἃ τοσαύτην ἔχει χάριν, ὥστ' ἂν καὶ τῇ λέξει καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν ἔχη κακῶς, ὅμως αὐταῖς ταῖς εὐρυθμίαις καὶ ταῖς συμμετρίας ψυχαγωγῶσι 11 τοὺς ἀκούοντας. Γνοίη δ' ἂν τις ἐκεῖθεν τὴν δύνάμιν αὐτῶν·

ἦν γάρ τις τῶν ποιημάτων τῶν εὐδοκιμούντων τὰ μὲν ὀνόματα καὶ τὰς διανοίας καταλίπη, τὸ δὲ μέτρον διαλύσει, φανήσεται πολὺ καταδεέστερα τῆς δόξης, ἧς νῦν ἔχομεν περὶ αὐτῶν. "Ὁμως δέ, καίπερ τοσοῦτον πλεονεκτοῦσης τῆς ποιήσεως, οὐκ ὀκνητέον ἀλλὰ ἀποπειρατέον τῶν λόγων ἐστίν, εἰ καὶ τοῦτο δυνήσονται, τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας εὐλογεῖν μηδὲν χεῖρον τῶν ἐν ταῖς ᾠδαῖς καὶ τοῖς μέτροις ἐγκωμιαζόντων.

(δ') Πρῶτον μὲν οὖν περὶ τῆς φύσεως τῆς Εὐαγόρου καὶ τίνων ἦν ἀπόγονος, εἰ καὶ πολλοὶ προεπίστανται, δοκεῖ μοι πρέπειν κάμει τῶν ἄλλων ἕνεκα διελθεῖν περὶ αὐτῶν, ἵνα πάντες εἰδῶσιν, ὅτι καλλίστων αὐτῶ καὶ μεγίστων παραδειγμάτων καταλειφθέντων οὐδὲν καταδεέστερον αὐτὸν ἐκείνων παρέσχεν. Ὁμολογεῖται μὲν γὰρ τοὺς ἀπὸ Διὸς εὐγενεστάτους τῶν ἡμίων θεῶν εἶναι, τούτων δ' αὐτῶν οὐκ ἐστὶν ὅστις οὐκ ἂν Αἰακίδας προκρίνειεν· ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις γένεσιν εὐρήσομεν τοὺς μὲν ὑπερβάλλοντας, τοὺς δὲ καταδεεστέρους ὄντας, οὗτοι δ' ἅπαντες ὀνομαστότατοι τῶν καθ' αὐτοὺς γεγόνησι.

(ε') Τοῦτο μὲν γὰρ Αἰακὸς ὁ Διὸς μὲν ἔκγονος, τοῦ δὲ γένους τοῦ Τευκριδῶν πρόγονος, τοσοῦτον διήνεγκεν, ὥστε γενομένων αὐχμῶν ἐν τοῖς Ἑλλησι καὶ πολλῶν ἀνθρώπων διαφθαρέντων, ἐπειδὴ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς ὑπερέβαλλεν, ἦλθον οἱ προεστώτες τῶν πόλεων ἱκετεύοντες αὐτόν, νομίζοντες διὰ τῆς συγγενείας καὶ τῆς εὐσεβείας τῆς ἐκείνου τάχιστ' ἂν εὐρέσθαι παρὰ τῶν θεῶν τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγὴν. Σωθέντες δὲ καὶ τυχόντες ὧν ἐδέηθησαν, ἱερὸν ἐν Αἰγίῳ κατεστήσαντο κοινὸν τῶν Ἑλλήνων, οὐπερ ἐκεῖνος ἐποίησατο τὴν εὐχὴν. Καὶ καθ' ἐκεῖνόν τε τὸν χρόνον, ἕως ἦν μετ' ἀνθρώπων, μετὰ καλλίστης ὧν δόξης διετέλεσεν· ἐπειδὴ τε μετήλλαξε τὸν βίον, λέγεται παρὰ Πλούτωνι καὶ Κόρη μεγίστας τιμὰς ἔχων παρεδρεύειν ἐκείνοισ. (ς') Τοῦτου δὲ παῖδες ἦσαν Τελαμών καὶ Πηλεὺς, ὧν ὁ μὲν ἕτερος μεθ' Ἡ-

- ρακλέους ἐπὶ Λαομέδοντα στρατευσάμενος ἀριστείων ἤξιώθη, Πηλεὺς δ' ἐν τε τῇ μάχῃ τῇ πρὸς Κενταύρους ἀριστεύσας καὶ κατὰ πολλοὺς ἄλλους κινδύνους εὐδοκιμήσας Θέτιδι τῇ Νηρέως θυγατρὶ ὦν ἀθανάτῳ συνώκησε, καὶ μόνου τούτου φασι τῶν προγεγενημένων ὑπὸ θεῶν ἐν τοῖς γάμοις ὑμέναιον ἄσθῆναι. (Ζ') Τούτῳ δ' ἑκατέρου, Τελαμῶνος μὲν Αἴας καὶ Τεῦκρος ἐγενέσθην, Πηλέως δ' Ἀχιλλεύς, οἳ μέγιστον καὶ σαφέστατον ἔλεγχον ἔδοσαν τῆς αὐτῶν ἀρετῆς· οὐ γὰρ ἐν ταῖς αὐτῶν πόλεσι μόνον ἐπρώτευσαν, οὐδ' ἐν τοῖς τόποις; ἐν οἷς κατῴκουν, ἀλλὰ στρατείας τοῖς Ἕλλησιν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους γενομένης, καὶ πολλῶν μὲν ἑκατέρων ἀθροισθέντων, οὐδενὸς δὲ τῶν ὀνομαστῶν ἀπολειφθέντος, ἐν τούτοις τοῖς κινδύνοις Ἀχιλλεύς μὲν ἀπάντων διήνεγκεν, Αἴας δὲ μετ' ἐκεῖνον ἠρίστευσε, Τεῦκρος δὲ τῆς τε τούτων συγγενείας ἄξιός καὶ τῶν ἄλλων οὐδενὸς χείρων γενόμενος, ἐπειδὴ Τροίαν συνεξεῖλεν, ἀφικόμενος εἰς Κύπρον Σαλαμῖνά τε κατῴκισεν, ὁμώνυμον ποιήσας τῆς πρότερον αὐτῷ πατρίδος οὔσης, καὶ τὸ γένος τὸ νῦν βασιλεῦον κατέλιπε.
- 19 (Ἡ') Τὰ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς Εὐαγόρα παρὰ τῶν προγόνων ὑπάρξαντα τηλικαῦτα τὸ μέγεθος ἐστὶ. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον τῆς πόλεως κατοικισθείσης κατὰ μὲν ἀρχὰς οἱ γεγονότες ἀπὸ Τεῦκρου τὴν βασιλείαν εἶχον, χρόνῳ δ' ὕστερον ἀφικόμενος ἐκ Φοινίκης ἀνὴρ φυγὰς καὶ πιστευθεὶς ὑπὸ τοῦ τότε βασιλεύοντος καὶ μεγάλας δυναστείας λαβὼν οὐ χάριν ἔσχε τούτων, ἀλλὰ κακὸς μὲν γενόμενος περὶ τὸν ὑποδεξάμενον, δεινὸς δὲ πρὸς τὸ πλεονεκτῆσαι, τὸν μὲν εὐεργέτην ἐξέβαλεν, αὐτὸς δὲ τὴν βασιλείαν κατέσχευεν. Ἀπιστῶν δὲ τοῖς πεπραγμένοις καὶ βουλόμενος ἀσφαλῶς κατασκευάσασθαι τὰ περὶ αὐτὸν τὴν τε πόλιν ἐξε-
- 21 βαρβάρωσε καὶ τὴν νῆσον βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ κατεδούλωσεν. (Θ') Οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων καθεστώτων καὶ τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐκείνου τὴν ἀρχὴν ἐχόντων Εὐαγόρας γίγνεται·

περὶ οὗ τὰς μὲν φήμας καὶ τὰς μαντείας καὶ τὰς ὄψεις τὰς ἐν τοῖς ὕπνοις γενομένας, ἐξ ὧν μειζρόνως ἂν φανείη γεγονώς ἢ κατ' ἄνθρωπον, αἰροῦμαι παραλιπεῖν, οὐκ ἀπιστῶν τοῖς λεγομένοις, ἀλλ' ἵνα πᾶσι ποιήσω φανερόν, ὅτι τοσοῦτου δέω πλάσάμενος εἰπεῖν τι περὶ τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων, ὥστε καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀφήμι τὰ τοιαῦτα, περὶ ὧν ὀλίγοι τινὲς ἐπίστανται καὶ μὴ πάντες οἱ πολῖται συνίσασιν. Ἄρξομαι δ' ἐκ τῶν ὁμολογουμένων λέγειν περὶ αὐτοῦ.

(ι') Παῖς μὲν γὰρ ὧν ἔσχε κάλλος καὶ βῶμην καὶ σωφρο- 22
 σύνην, ἅπερ τῶν ἀγαθῶν πρεπωδέστατα τοῖς τηλικούτοις ἐστί. Καὶ τούτων μάρτυρας ἂν τις ποιήσαιτο, τῆς μὲν σωφροσύνης τοὺς συμπαιδευθέντας τῶν πολιτῶν, τοῦ δὲ κάλλους ἅπαντας τοὺς ἰδόντας, τῆς δὲ βῶμης τοὺς θεασαμένους τοὺς ἀγῶνας, ἐν οἷς ἐκεῖνος τῶν ἡλικιωτῶν ἐκρατίστευσεν. Ἄνδρὶ δὲ γενομένῳ 23
 ταῦτά τε πάντα συνηυξήθη καὶ πρὸς τούτοις ἀνδρεία προσεγένετο καὶ σοφία καὶ δικαιοσύνη, καὶ ταῦτ' οὐ μέσως οὐδ' ὥσπερ ἑτέροις τισίν, ἀλλ' ἕκαστον αὐτῶν εἰς ὑπερβολὴν τοσοῦτον 24
 γὰρ καὶ ταῖς τοῦ σώματος καὶ ταῖς τῆς ψυχῆς ἀρεταῖς διήνεγκεν, ὥσθ', ὅποτε μὲν αὐτὸν ὄρῳεν οἱ τότε βασιλεύοντες, ἐκπλήττεσθαι καὶ φοβεῖσθαι περὶ τῆς ἀρχῆς, ἡγουμένους οὐχ οἷόν τ' εἶναι τὸν τοιοῦτον τὴν φύσιν ἐν ἰδιώτου μέρει διαγαγεῖν, ὅποτε δ' εἰς τοὺς τρόπους ἀποβλέψειαν, οὕτω σφόδρα πιστεύειν ὥστ', εἰ καὶ τις ἄλλος τολμῶη περὶ αὐτοὺς ἐξημαρτάνειν, νομίζειν Εὐαγόραν αὐτοῖς ἔσεσθαι βοηθόν. (ια') Καὶ 25
 τοσοῦτον τῆς δόξης παραλλαττούσης οὐδετέρου τούτων ἐψεύσθησαν· οὔτε γὰρ ἰδιώτης ὧν διετέλεσεν οὔτε περὶ ἐκείνους ἐξήμαρτεν, ἀλλὰ τοσαύτην ὁ δαίμων ἔσχεν αὐτοῦ πρόνοιαν, ὅπως καλῶς λήψεται τὴν βασιλείαν, ὥσθ', ὅσα μὲν ἀναγκαῖον ἦν παρασκευασθῆναι δι' ἀσεβείας, ταῦτα μὲν ἕτερος ἔπραξεν, ἐξ ὧν δ' οἷόν τ' ἦν ὀσίως καὶ δικαίως λαβεῖν τὴν ἀρχήν, Εὐαγόρα διεφύλαξεν. Εἷς γὰρ τῶν δυναστευόντων ἐπιβουλεύσας τὸν 26

τε τύραννον ἀπέκτεινε καὶ συλλαβεῖν Εὐαγόραν ἐπεχείρησεν,
 ἡγούμενος οὐ δυνήσεσθαι κατασχεῖν τὴν ἀρχήν, εἰ μὴ κάκει-
 27 νον ἐκποδῶν ποιήσαιοτο. Διαφυγῶν δὲ τὸν κίνδυνον καὶ σω-
 θείς εἰς Σόλους τῆς Κιλικίας οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχε τοῖς
 ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς περιπίπτουσιν. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι,
 κὰν ἐκ τυραννίδος ἐκπέσωσι, διὰ τὰς παρούσας τύχας τα-
 πεινοτέρως τὰς ψυχὰς ἔχουσιν· ἐκεῖνος δ' εἰς τοσοῦτον μεγα-
 λοφροσύνης ἤλθεν, ὥστε τὸν ἄλλον χρόνον ἰδιώτης ὢν, ἐπειδὴ
 28 φεύγειν ἠναγκάσθη, τυραννεῖν ᾤήθη δεῖν. Καὶ τοὺς μὲν πλά-
 νους τοὺς φυγαδικούς καὶ τὸ δι' ἐτέρων ζητεῖν τὴν κάθοδον
 καὶ θεραπεύειν αὐτοῦ χεῖρους ὑπερεῖδε, λαβὼν δὲ ταύτην
 ἀφορμήν, ἦνπερ χρὴ τοὺς εὐσεβεῖν βουλομένους, ἀμύνεσθαι
 καὶ μὴ προτέρους ὑπάρχειν, καὶ προσελόμενος ἢ κατορθώσας
 τυραννεῖν ἢ διαμαρτῶν ἀποθανεῖν, παρακαλέσας ἀνθρώπους,
 ὡς οἱ τοὺς πλείστους λέγοντες, περὶ πεντήκοντα, μετὰ τού-
 29 των παρεσκευάζετο ποιεῖσθαι τὴν κάθοδον. "Ὅθεν καὶ μάλιστα"
 ἂν τις καὶ τὴν φύσιν τὴν ἐκείνου καὶ τὴν δόξαν, ἣν εἶχε παρὰ
 τοῖς ἄλλοις, θεωρήσειε· μέλλοντος γὰρ πλεῖν μετὰ τοσοῦ-
 των ἐπὶ τηλικαύτην πρᾶξιν τὸ μέγεθος καὶ πάντων τῶν δεινῶν
 πλησίον ὄντων οὔτ' ἐκεῖνος ἠθύμησεν οὔτε τῶν παρακλη-
 θέντων οὐδεὶς ἀποστῆναι τῶν κινδύνων ἠξίωσεν, ἀλλ' οἱ μὲν
 ὥσπερ θεῶ συνακολουθοῦντες ἅπαντες ἐνέμειναν τοῖς ὁμο-
 λογημένοις, ὁ δ' ὥσπερ ἢ στρατόπεδον ἔχων κρεῖττον τῶν
 ἀντιπάλων ἢ προειδῶς τὸ συμβησόμενον οὕτω διέκειτο τὴν
 30 γνώμην. (ιβ') Δῆλον δ' ἐκ τῶν ἔργων· ἀποβάς γὰρ εἰς τὴν
 νῆσον οὐχ ἠγήσατο δεῖν χωρίον ἐχυρὸν καταλαβὼν καὶ τὸ
 σῶμ' ἐν ἀσφαλείᾳ καταστήσας περιδεῖν, εἴ τινες αὐτῷ τῶν
 πολιτῶν βοηθήσουσιν· ἀλλ' εὐθύς, ὥσπερ εἶχε, ταύτης τῆς
 νυκτὸς διελὼν τοῦ τείχους πυλίδα καὶ ταύτη τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ
 31 διαγαγῶν προσέβαλλε πρὸς τὸ βασιλείον. Καὶ τοὺς μὲν θορύ-
 βους τοὺς ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς γιγνομένους καὶ τοὺς φό-

βους τοὺς τῶν ἄλλων καὶ τὰς παρακελεύσεις τὰς ἐκείνου τί δεῖ λέγοντα διατρίβειν; γενομένων δ' αὐτῶ τῶν μὲν περὶ τὸν τύραννον ἀνταγωνιστῶν, τῶν δ' ἄλλων πολιτῶν θεατῶν (δεδιότες γὰρ τοῦ μὲν τὴν ἀρχὴν, τοῦ δὲ τὴν ἀρετὴν ἡσυχίαν εἶχον), 32 οὐ πρότερον ἐπαύσατο μαχόμενος καὶ μόνος πρὸς πολλοὺς καὶ μετ' ὀλίγων πρὸς ἅπαντας [τοὺς ἐχθροὺς], πρὶν ἐλεῖν τὸ βασίλειον, [καὶ] τοὺς τ' ἐχθροὺς ἐτιμωρήσατο καὶ τοῖς φίλοις ἐβοήθησεν, ἔτι δὲ τῶ γένει τὰς τιμὰς τὰς πατρίους ἐκομίσασατο, καὶ τύραννον αὐτὸν τῆς πόλεως κατέστησεν.

(1γ') Ἡγοῦμαι μὲν οὖν, εἰ καὶ μηδενὸς ἄλλου μνησθεῖην, 33 ἀλλ' ἐνταῦθα καταλίπομι τὸν λόγον, ῥάδιον ἐκ τούτων εἶναι γινῶναι τὴν τ' ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου καὶ τὸ μέγεθος τῶν πεπραγμένων· οὐ μὴν ἀλλ' ἔτι γε σαφέστερον περὶ ἀμφοτέρων τούτων ἐκ τῶν ἐχομένων οἶμαι δηλώσειν.

(1δ') Τοσοῦτων γὰρ τυράννων ἐν ἅπαντι τῶ χρόνῳ γεγε- 34 νημένων οὐδεὶς φανήσεται τὴν τιμὴν ταύτην κάλλιον ἐκείνου κτησάμενος. Εἰ μὲν οὖν πρὸς ἕκαστον αὐτῶν τὰς πράξεις τοῦ Εὐαγόρου παραβάλλοιμεν, οὐτ' ἂν ὁ λόγος ἴσως τοῖς καιροῖς ἀρμόσειεν οὐτ' ἂν ὁ χρόνος τοῖς λεγομένοις ἀρκέσειεν· ἦν δὲ προσελομένοι τοὺς εὐδοκιμωτάτους ἐπὶ τούτων σκοπῶμεν, οὐδὲν μὲν χειρὸν ἐξετῶμεν, πολὺ δὲ συντομώτερον διαλεχθησόμεθα περὶ αὐτῶν.

(1ε') Τῶν μὲν οὖν τὰς πατρικὰς βασιλείας παραλαβόντων 35 τίς οὐκ ἂν τοὺς Εὐαγόρου κινδύνους προκρίνειεν; οὐδεὶς γὰρ ἔστιν οὕτω ῥάθυμος, ὅστις ἂν δέξαιτο παρὰ τῶν προγόνων τὴν ἀρχὴν ταύτην παραλαβεῖν μᾶλλον ἢ κτησάμενος ὥσπερ ἐκεῖνος τοῖς παισὶ τοῖς αὐτοῦ καταλιπεῖν. (1ς') Καὶ μὴν τῶν 36 γε παλαιῶν καθόδων αὐταὶ μάλιστα εὐδοκιμοῦσιν, ἅς παρὰ τῶν ποιητῶν ἀκούομεν· οὗτοι γὰρ οὐ μόνον τῶν γεγενημένων τὰς καλλίστας ἡμῖν ἀπαγγέλλουσιν, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῶν καινὰς συντιθέασιν. Ἄλλ' ὅμως οὐδεὶς αὐτῶν μεμυθολό-

- γηκεν, ὅστις οὕτω δεινούς καὶ φοβερούς ποιησάμενος τοὺς κινδύνους εἰς τὴν αὐτοῦ κατῆλθεν· ἀλλ' οἱ μὲν πλεῖστοι πεποιοῦνται διὰ τύχην λαβόντες τὰς βασιλείας, οἱ δὲ μετὰ δόλου καὶ
- 37 τέχνης περιγενόμενοι τῶν ἐχθρῶν. (ιζ') Ἄλλὰ μὴν τῶν γ' ἐπὶ τάδε γεγενημένων, ἴσως δὲ καὶ τῶν ἀπάντων, Κῦρον τὸν Μήδων μὲν ἀφελόμενον τὴν ἀρχήν, Πέρσαις δὲ κτησάμενον καὶ πλεῖστοι καὶ μάλιστα θαυμάζουσιν. Ἄλλ' ὁ μὲν τῷ Περσῶν στρατοπέδῳ τὸ Μήδων ἐνίκησεν, ὁ πολλοὶ καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ῥαδίως ἂν ποιήσειαν· ὁ δὲ διὰ τῆς ψυχῆς τῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ σώματος τὰ πλεῖστα φαίνεται τῶν
- 38 προειρημένων διαπραξάμενος. Ἐπειτ' ἐκ μὲν τῆς Κύρου στρατηγίας οὕτω δῆλον, ὅτι καὶ τοὺς Εὐαγόρου κινδύνους ἂν ὑπέμεινεν, ἐκ δὲ τῶν τούτῳ πεπραγμένων ἅπασι φανερόν, ὅτι ῥαδίως ἂν κάκεινοις τοῖς ἔργοις ἐπεχείρησε. Πρὸς δὲ τούτοις τῷ μὲν ὀσίως καὶ δικαίως ἅπαντα πέπρακται, τῷ δ' οὐκ εὐσεβῶς ἔνια συμβέβηκεν· ὁ μὲν γὰρ τοὺς ἐχθροὺς ἀπώλεσε, Κῦρος δὲ τὸν πατέρα τὸν τῆς μητρὸς ἀπέκτεινεν. Ὡστ' εἴ τινες βούλοιντο μὴ τὸ μέγεθος τῶν συμβάντων ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν τὴν ἑκατέρου κρίνειν, δικαίως ἂν Εὐαγόραν καὶ τούτου μάλ-
- 39 λον ἐπαινέσειαν. Εἰ δὲ δεῖ συντόμως καὶ μηδὲν ὑποστειλόμενον μηδὲ δέισαντα τὸν φθόνον ἀλλὰ παρρησίᾳ χρησάμενον εἰπεῖν, οὐδεὶς οὔτε θνητὸς οὔθ' ἡμίθεος οὔτ' ἀθάνατος εὐρεθήσεται κάλλιον οὐδὲ λαμπρότερον οὐδ' εὐσεβέστερον λαβῶν ἐκείνου τὴν βασιλείαν. Καὶ τούτοις ἐκείνως ἂν τις μάλιστα πιστεύσειεν, εἰ σφόδρα τοῖς λεγομένοις ἀπιστήσας ἐξετάζειν ἐπιχειρήσειεν, ὅπως ἕκαστος ἐτυράννευσε. Φανήσομαι γὰρ οὐκ ἐκ παντὸς τρόπου μεγάλα λέγειν προθυμούμενος ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ πράγματος ἀλήθειαν οὕτω περὶ αὐτοῦ θρασέως εἰρηκῶς.
- 40 (ιη) Εἰ μὲν οὖν ἐπὶ μικροῖς διήνεγκε, τοιούτων ἂν καὶ τῶν λόγων αὐτῷ προσῆκεν ἀξιοῦσθαι· νῦν δ' ἅπαντες ἂν ὁμο-

λογήσειαν, τυραννίδα καὶ τῶν θείων ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀνθρωπίνων μέγιστον καὶ σεμνότατον καὶ περιμαχητότατον εἶναι. Τὸν δὴ τὸ κάλλιστον τῶν ὄντων κάλλιστα κτησάμενον τίς ἂν ῥήτωρ ἢ ποιητὴς ἢ λόγων εὐρετὴς ἀξίως τῶν πεπραγμένων ἐπαινέσειεν ;

(10') Οὐ τοίνυν ἐν τούτοις ὑπερβαλλόμενος ἐν τοῖς ἄλλοις εὐρεθήσεται καταδεέστερος γενόμενος, ἀλλὰ πρῶτον μὲν εὐφρέστατος ὢν τὴν γνώμην καὶ πλεῖστα κατορθοῦν δυνάμενος, ὅμως οὐκ ᾤθηται δεῖν ὀλιγωρεῖν οὐδ' αὐτοσχεδιάζειν περὶ τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐν τῷ ζητεῖν καὶ φροντίζειν καὶ βουλευέσθαι τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου διέτριβεν, ἡγούμενος μὲν, εἰ καλῶς τὴν αὐτοῦ φρόνησιν παρασκευάσειεν, ὁμοίως αὐτῷ καὶ τὴν βασιλείαν ἔξειν, θαυμάζων δ' ὅσοι τῶν μὲν ἄλλων ἕνεκα τῆς ψυχῆς ποιοῦνται τὴν ἐπιμέλειαν, αὐτῆς δὲ ταύτης μηδὲν τυγχάνουσι φροντίζοντες. Ἐπειτα καὶ περὶ τῶν πραγμάτων τὴν αὐτὴν διάνοιαν εἶχεν· ὁρῶν γὰρ τοὺς ἄριστα τῶν ὄντων ἐπιμελουμένους ἐλάχιστα λυπουμένους, καὶ τὰς ἀληθινὰς τῶν ῥαθυμιῶν οὐκ ἐν ταῖς ἀργίαις ἀλλ' ἐν ταῖς εὐπραγίαις καὶ καρτερίαις ἐνούσας, οὐδὲν ἀνεξέταστον παρέλιπεν, ἀλλ' οὕτως ἀκριβῶς καὶ τὰς πράξεις ἦδει καὶ τῶν πολιτῶν ἕκαστον ἐγίνωσκεν, ὥστε μήτε τοὺς ἐπιβουλευόντας αὐτῷ φθάνειν μήτε τοὺς ἐπεικειῖς ὄντας λανθάνειν ἀλλὰ πάντας τυγχάνειν τῶν προσηκόντων· οὐ γὰρ ἐξ ὧν ἐτέρων ἤκουεν οὐτ' ἐκόλαζεν οὐτ' ἐτίμα τοὺς πολίτας, ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτὸς συνήδει τὰς κρίσεις ἐποιεῖτο περὶ αὐτῶν. Ἐν τοιαύταις δ' ἐπιμελείαις αὐτὸν καταστήσας οὐδὲ περὶ τῶν κατὰ τὴν ἡμέραν ἕκαστην προσπιπτόντων οὐδὲ περὶ ἐν πεπλανημένως εἶχεν, ἀλλ' οὕτω θεοφιλῶς καὶ φιλανθρώπως διώκει τὴν πόλιν, ὥστε τοὺς εἰσαφικνουμένους μὴ μᾶλλον Εὐαγόραν τῆς ἀρχῆς ζηλοῦν ἢ τοὺς ἄλλους τῆς ὑπ' ἐκείνου βασιλείας· ἅπαντα γὰρ τὸν χρόνον διετέλεσεν οὐδένα μὲν ἀδι-

κῶν, τοὺς δὲ χρηστοὺς τιμῶν, καὶ σφόδρα μὲν ἀπάντων ἄρ-
 44 χων, νομίμως δὲ τοὺς ἐξαμαρτόντας κολάζων· οὐδὲν μὲν συμ-
 βούλων δεόμενος, ὅμως δὲ τοῖς φίλοις συμβουλευόμενος· πολ-
 λά μὲν τῶν χρωμένων ἠττώμενος, ἅπαντα δὲ τῶν ἐχθρῶν
 περιγιγνόμενος· σεμνὸς ὢν οὐ ταῖς τοῦ προσώπου συναγω-
 γαῖς ἀλλὰ ταῖς τοῦ βίου κατασκευαῖς· οὐδὲ πρὸς ἓν ἀτάκτως
 οὐδ' ἀνωμάλως διακείμενος ἀλλ' ὁμοίως τὰς ἐν τοῖς ἔργοις ὁ-
 45 μολογίας ὥσπερ τὰς ἐν τοῖς λόγοις διαφυλάττων· μέγα φρο-
 νῶν οὐκ ἐπὶ τοῖς διὰ τύχην ἀλλ' ἐπὶ τοῖς δι' αὐτὸν γιγνομέ-
 νοις· τοὺς μὲν φίλους ταῖς εὐεργεσίαις ὑφ' αὐτῶ ποιούμενος,
 τοὺς δ' ἄλλους τῇ μεγαλοψυχίᾳ καταδουλούμενος· φοβερὸς
 ὢν οὐ τῷ πολλοῖς χαλεπαίνειν ἀλλὰ τῷ πολὺ τὴν τῶν ἄλλων
 φύσιν ὑπερβάλλειν· ἠγούμενος τῶν ἡδονῶν ἀλλ' οὐκ ἀγόμενος
 ὑπ' αὐτῶν· ὀλίγοις πόνοις πολλὰς ῥαστώνας κτώμενος ἀλλ'
 46 οὐ διὰ μικρὰς ῥαθυμίας μεγάλους πόνους ὑπολείπόμενος· ἥ-
 λως οὐδὲν παραλείπων ὢν προσεῖναι δεῖ τοῖς βασιλεῦσιν, ἀλλ'
 ἐξ ἐκάστης τῆς πολιτείας ἐξειλεγμένος τὸ βέλτιστον, καὶ δη-
 μοτικὸς μὲν ὢν τῇ τοῦ πλήθους θεραπείᾳ, πολιτικὸς δὲ τῇ τῆς
 πόλεως ὅλης διοικήσει, στρατηγικὸς δὲ τῇ πρὸς τοὺς κιν-
 δύνους εὐβουλίᾳ, τυραννικὸς δὲ τῷ πᾶσι τούτοις διαφέρειν.
 Καὶ ταῦθ' ὅτι προσῆν Εὐαγόρῃ, καὶ πλείω τούτων, ἐξ αὐτῶν
 τῶν ἔργων ῥάδιον καταμαθεῖν.

47 (κ') Παραλαβὼν γὰρ τὴν πόλιν ἐκβεβαρβαρωμένην καὶ
 διὰ τὴν τῶν Φοινίκων ἀρχὴν οὔτε τοὺς Ἕλληνας προσδεχο-
 μένην οὔτε τέχνας ἐπισταμένην οὔτ' ἐμπορίῳ χρωμένην οὔτε
 λιμένα κεκτημένην ταῦτά τε πάντα διώρθωσε καὶ πρὸς τού-
 τοις καὶ χώραν πολλὴν προσεκτέησατο καὶ τείχη προσπερι-
 εβάλετο καὶ τριήρεις ἐναυπηγήσατο καὶ ταῖς ἄλλαις κατα-
 σκευαῖς οὕτως ἠὔξησε τὴν πόλιν, ὥστε μηδεμιᾶς τῶν Ἑλ-
 ληνίδων ἀπολελεῖσθαι, καὶ δύναμιν τοσαύτην ἐνεποίησεν, ὥσ-
 τε πολλοὺς φοβεῖσθαι τῶν πρότερον καταφρονούντων αὐτῆς.

Καίτοι τηλικαύτας ἐπιδόσεις τὰς πόλεις λαμβάνειν οὐχ οἶόν 48
 τ' ἐστίν, ἣν μή τις αὐτὰς διοικῆ τοιοῦτοις ἤθεσιν, οἷοις Εὐα-
 γόρας μὲν εἶχεν, ἐγὼ δ' ὀλίγω πρότερον ἐπειράθην διελθεῖν.
 Ὡστ' οὐ δέδοικα, μὴ φανῶ μείζω λέγων τῶν ἐκείνω προσ-
 ὄντων, ἀλλὰ μὴ πολὺ ἀπολειφθῶ τῶν πεπραγμένων αὐ-
 τῷ. Τίς γὰρ ἂν ἐφίκοιτο τοιαύτης φύσεως; ὅς οὐ μόνον τὴν 49
 αὐτοῦ πόλιν πλείονος ἀξίαν ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον
 ὅλον τὸν περιέχοντα τὴν νῆσον ἐπὶ πραότητα καὶ μετριότητα
 προήγαγε· πρὶν μὲν γε λαβεῖν Εὐαγόραν τὴν ἀρχὴν οὕτως
 ἀπροσοίστως καὶ χαλεπῶς εἶχον, ὥστε καὶ τῶν ἀρχόντων
 τούτους ἐνόμιζον εἶναι βελτίστους, οἵτινες ὠμότατα πρὸς
 τοὺς Ἕλληνας διακείμενοι τυγχάνοιεν· νῦν δὲ τοσοῦτον με- 50
 ταπεπτώκασιν, ὥσθ' ἀμιλλᾶσθαι μὲν, οἵτινες αὐτῶν δόξου-
 σι φιλέλληνες εἶναι μάλιστα, παιδοποιεῖσθαι δὲ τοὺς πλεί-
 στους αὐτῶν γυναῖκας λαμβάνοντας παρ' ἡμῶν, χαίρειν δὲ
 καὶ τοῖς κτήμασι καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασι τοῖς Ἕλληνικοῖς
 μᾶλλον ἢ τοῖς παρὰ σφίσιν αὐτοῖς, πλείους δὲ καὶ τῶν περὶ
 τὴν μουσικὴν καὶ τῶν περὶ τὴν ἄλλην παιδείουσιν ἐν τούτοις
 τοῖς τόποις διατρίβειν, ἢ παρ' οἷς πρότερον εἰωθότες ἦσαν.
 Καὶ τούτων ἀπάντων οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν Εὐαγόραν αἶτιον
 προσομολογήσειε.

(κα') Μέγιστον δὲ τεκμήριον καὶ τοῦ τρόπου καὶ τῆς 51
 ὀσιότητος ἐκείνου· τῶν γὰρ Ἑλλήνων πολλοὶ καὶ καλοὶ κά-
 γαθοὶ τὰς αὐτῶν πατρίδας ἀπολιπόντες ἦλθον εἰς Κύπρον οἰ-
 κήσοντες, ἡγούμενοι κουφοτέραν καὶ νομιμωτέραν εἶναι τὴν
 Εὐαγόρου βασιλείαν τῶν οἴκοι πολιτειῶν. Ὡν τοὺς μὲν ἄλλους
 ὀνομαστὶ διελθεῖν πολὺ ἂν ἔργον εἴη· Κόνωνα δὲ τὸν διὰ 52
 πλείστας ἀρετὰς πρωτεύσαντα τῶν Ἑλλήνων τίς οὐκ οἶδεν,
 ὅτι δυστυχήσας ἐξ ἀπάντων ἐκλεξάμενος ὡς Εὐαγόραν ἦλθε,
 νομίσας καὶ τῷ σώματι βεβαιοτάτην εἶναι τὴν παρ' ἐκείνω
 καταφυγὴν καὶ τῇ πόλει τάχιστ' ἂν αὐτὸν γενέσθαι βοηθόν;

καὶ πολλὰ πρότερον ἤδη κατωρθωκῶς οὐδὲ περὶ ἑνὸς πώποτε
 53 πράγματος ἔδοξεν ἄμεινον ἢ περὶ τούτου βουλευσασθαι· συνέ-
 βη γὰρ αὐτῷ διὰ τὴν ἀφίξιν τὴν εἰς Κύπρον καὶ ποιῆσαι καὶ
 παθεῖν πλείστ' ἀγαθὰ. Πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ ἔφθασαν ἀλλή-
 λους πλησιάζαντες καὶ περὶ πλείονος ἐποίησαντο σφᾶς αὐτοῦς
 ἢ τοὺς πρότερον οἰκείους ὄντας. Ἐπειτα περὶ τῶν ἄλλων
 ὁμονοοῦντες ἅπαντα τὸν χρόνον διετέλεσαν καὶ περὶ τῆς ἡμε-
 54 τέρας πόλεως τὴν αὐτὴν γνώμην εἶχον. Ὀρῶντες γὰρ αὐτὴν
 ὑπὸ Λακεδαιμονίοις οὔσαν καὶ μεγάλη μεταβολῇ κεκρημέ-
 νην λυπηρῶς καὶ βραρέως ἔφερον, ἀμφοτέροι προσήκοντα ποι-
 οῦντες· τῷ μὲν γὰρ ἦν φύσει πατρὶς, τὸν δὲ διὰ πολλὰς καὶ
 μεγάλας εὐεργεσίας νόμῳ πολίτην ἐπεποίητο. Σκοποῦμενοι
 δ' αὐτοῖς ὅπως τῶν συμφορῶν αὐτὴν ἀπαλλάξουσι, ταχὺν τὸν
 καιρὸν Λακεδαιμόνιοι παρεσκεύασαν· ἄρχοντες γὰρ τῶν Ἑλ-
 λήνων καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν εἰς τοῦτ' ἀπληστίας
 55 ἦλθον, ὥστε καὶ τὴν Ἀσίαν κακῶς ποιεῖν ἐπεχείρησαν. Λα-
 βόντες δ' ἐκεῖνοι τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν
 βασιλέως ἀπορούντων, ὅ τι χρήσωνται τοῖς πράγμασιν, ἐδί-
 δασκον αὐτοὺς μὴ κατὰ γῆν ἀλλὰ κατὰ θάλατταν ποιῆσθαι
 τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους, νομίζοντες, εἰ μὲν
 πεζὸν στρατόπεδον καταστήσαιντο καὶ τούτῳ περιγένοιτο,
 τὰ περὶ τὴν ἠπειρον μόνον καλῶς ἔξειν, εἰ δὲ κατὰ θάλατταν
 κρατήσειαν, ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα τῆς νίκης ταύτης μεθέξειν.
 56 Ὅπερ συνέβη· πεισθέντων γὰρ ταῦτα τῶν στρατηγῶν καὶ
 ναυτικοῦ συλλεγέντος Λακεδαιμόνιοι μὲν κατεναυμαχήθησαν
 καὶ τῆς ἀρχῆς ἀπεστερήθησαν, οἱ δ' Ἑλληνες ἠλευθερώθη-
 σαν, ἣ δὲ πόλις ἡμῶν τῆς τε παλαιᾶς δόξης μέρος τι πάλιν ἀ-
 νέλαβε καὶ τῶν συμμάχων ἡγεμῶν κατέστη. Καὶ ταῦτ' ἐπρά-
 χθη Κόνωνος μὲν στρατηγοῦντος, Εὐαγόρου δὲ τοῦτό τε πα-
 ρασχόντος καὶ τῆς δυνάμεως τὴν πλείστην παρασκευάσαν-
 57 τος. Ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς μὲν αὐτοὺς ἐτιμήσαμεν ταῖς μεγίσταις τι-

μαῖς καὶ τὰς εἰκόνας αὐτῶν ἐστήσαμεν, οὐπὲρ τὸ τοῦ Διὸς ἄγαλμα τοῦ σωτῆρος, πλησίον ἐκείνου τε καὶ σφῶν αὐτῶν, ἀμφοτέρων ὑπόμνημα, καὶ τοῦ μεγέθους τῆς εὐεργεσίας καὶ τῆς φιλίας τῆς πρὸς ἀλλήλους.

(κβ') Βασιλεὺς δ' οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχε περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ὅσῳ μείζω καὶ πλείονος ἄξια κατειργάσαντο, τοσοῦτω μᾶλλον ἔδεισεν αὐτούς. Περὶ μὲν οὖν Κόνωνος ἄλλος ἡμῖν ἔσται λόγος· ὅτι δὲ πρὸς Εὐαγόραν οὕτως ἔσχεν, οὐδ' αὐτὸς λαθεῖν ἐζήτησε· φαίνεται γὰρ μᾶλλον μὲν σπουδάσας περὶ τὸν 58 ἐν Κύπρῳ πόλεμον ἢ περὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, μείζω δὲ καὶ χαλεπότερον ἐκεῖνον ἀνταγωνιστὴν νομίσας ἢ Κῦρον τὸν περὶ τῆς βασιλείας ἀμφισβητήσαντα. Μέγιστον δὲ τεκμήριον· τοῦ μὲν γὰρ ἀκούων τὰς παρασκευὰς τοσοῦτον κατεφρόνησεν, ὥστε διὰ τὸ μὴ φροντίζειν μικροῦ δεῖν ἔλαθεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ βασιλείον ἐπιστάς· πρὸς δὲ τοῦτον οὕτως ἐκ πολλοῦ περιδεῶς ἔσχεν, ὥστε μεταξὺ πάσων εὖ πολεμεῖν πρὸς αὐτὸν ἐπεχείρησε, δίκαια μὲν οὐ ποιῶν, οὐ μὴν παντάπασιν ἀλόγως βουλευσάμενος. Ἠπίστατο μὲν γὰρ πολλοὺς καὶ τῶν Ἑλλή- 59 νων καὶ τῶν βαρβάρων ἐκ ταπεινῶν καὶ φαύλων πραγμάτων μεγάλας δυναστείας κατεργασαμένους, ἠσθάνετο δὲ τὴν Εὐαγόρου μεγαλοψυχίαν καὶ τὰς ἐπιδόσεις αὐτῷ καὶ τῆς δόξης καὶ τῶν πραγμάτων οὐ κατὰ μικρὸν γιγνομένης ἀλλὰ καὶ τὴν φύσιν ἀνυπέμβλητον ἔχοντα καὶ τὴν τύχην αὐτῷ συναγωνιζομένην· ὥστ' οὐχ ὑπὲρ τῶν γεγενημένων ὀργιζόμενος ἀλλὰ περὶ 60 τῶν μελλόντων φοβούμενος, οὐδὲ περὶ Κύπρου μόνον δεδιὼς ἀλλὰ πολὺ περὶ μειζόνων ἐποιήσατο τὸν πόλεμον πρὸς αὐτόν· οὕτω δ' οὖν ὥρμησεν, ὥστ' εἰς τὴν στρατείαν ταύτην πλέον ἢ τάλαντα πεντακισχίλια καὶ μύρια κατηνάλωσεν. (κγ') Ἄλλ' ὅμως Εὐαγόρας πάσαις ἀπολελειμμένους ταῖς δυνάμεσιν, ἀν- 61 τιτάξας τὴν αὐτοῦ γνώμην πρὸς τὰς οὕτως ὑπερμεγέθεις παρασκευὰς, ἐπέδειξεν αὐτὸν ἐν τούτοις πολὺ θαυμαστότερον

- 62 ἢ τοῖς ἄλλοις τοῖς προειρημένοις. Ὅτε μὲν γὰρ αὐτὸν εἶων εἰρήνην ἄγειν, τὴν αὐτοῦ πόλιν μόνην εἶχεν· ἐπειδὴ δ' ἠναγκάσθη πολεμεῖν, τοιοῦτος ἦν καὶ τοιοῦτον εἶχε Πρυταγόραν τὸν υἱὸν τὸν αὐτοῦ συναγωνιστήν, ὥστε μικροῦ μὲν ἐδέθησε Κύπρον ἅπασαν κατασχεῖν, Φοινίκην δ' ἐπόρθησε, Τύρον δὲ κατὰ κράτος εἶλε, Κιλικίαν δὲ βασιλέως ἀπέστησε, τοσοῦτους δὲ τῶν πολεμίων ἀπώλεσεν, ὥστε πολλοὺς Περσῶν πενθοῦντας τὰς αὐτῶν συμφορὰς μεμνησθαι τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκείνου·
- 63 τελευτῶν δ' οὕτως ἐνέπλησεν αὐτοὺς τοῦ πολεμεῖν, ὥστ' εἰθισμένων τὸν ἄλλον χρόνον τῶν βασιλέων μὴ διαλλάττεσθαι τοῖς ἀποστᾶσι, πρὶν κύριοι γένοιτο τῶν σωμαίων, ἄσμενοι τὴν εἰρήνην ἐποιήσαντο, λύσαντες μὲν τὸν νόμον τοῦτον, οὐδὲν δὲ κινήσαντες τῆς Εὐαγόρου τυραννίδος. Καὶ Λακεδαιμονίων μὲν τῶν καὶ δόξαν καὶ δύναμιν μεγίστην ἐχόντων κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐντὸς τριῶν ἐτῶν ἀφείλετο τὴν ἀρχήν, Εὐαγόρα δὲ πολεμήσας δέκα ἔτη τῶν αὐτῶν κύριον αὐτὸν κατέλιπεν, ὧν περ ἦν καὶ πρὶν εἰς τὸν πόλεμον εἰσελθεῖν. Ὁ δὲ πάντων δεινότατον· τὴν γὰρ πόλιν ἦν Εὐαγόρας ἐτέρου τυραννοῦντος μετὰ πενήκοντ' ἀνδρῶν εἶλε, ταύτην βασιλεὺς ὁ μέγας τοσαύτην δύναμιν ἔχων οὐχ οἶός τ' ἐγένετο χειρώσασθαι.
- 65 (κδ') Καίτοι πῶς ἂν τις τὴν ἀνδρείαν ἢ τὴν φρόνησιν ἢ σύμπασαν τὴν ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου φανερώτερον ἐπιδείξειεν ἢ διὰ τοιούτων ἔργων καὶ κινδύνων; οὐ γὰρ μόνον φανεῖται τοὺς ἄλλους πολέμους ἀλλὰ καὶ τὸν τῶν ἡρώων ὑπερβαλόμενος, τὸν ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ὑμνούμενον. Οἱ μὲν γὰρ μεθ' ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος Τροίαν μόνην εἶλον, ὁ δὲ μίαν πόλιν ἔχων πρὸς ἅπασαν τὴν Ἀσίαν ἐπολέμησεν· ὥστ', εἰ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ἐγκωμιάζουσιν αὐτὸν ἠβουλήθησαν, ὅσοι
- 66 περ ἐκείνους, πολὺ ἂν μείζω καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν ἔλαβε. (κε') Τίνα γὰρ εὐρήσομεν τῶν τότε γενομένων, εἰ τοὺς μύθους

ἀφέντες τὴν ἀλήθειαν σκοποῖμεν, τοιαῦτα διαπεπραγμένον, ἢ τίνα τοσοῦτων μεταβολῶν ἐν τοῖς πράγμασιν αἴτιον γεγενημένον; ὃς αὐτὸν μὲν ἐξ ἰδιώτου τύραννον κατέστησε, τὸ δὲ γένος ἅπαν ἀπεληλαμένον τῆς πολιτείας εἰς τὰς προσηκούσας τιμὰς πάλιν ἐπανήγαγε, τοὺς δὲ πολίτας ἐκ βαρβάρων μὲν Ἑλληνας ἐποίησεν, ἐξ ἀνάνδρων δὲ πολεμικούς, ἐξ ἀδόξων δ' ὀνομαστούς, τὸν δὲ τόπον ἄμεικτον ὅλον παραλαβὼν καὶ 67 παντάπασιν ἐξηγριωμένον ἡμερώτερον καὶ προότερον κατέστησεν, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις εἰς ἔχθραν μὲν βασιλεῖ καταστάς, οὕτως αὐτὸν ἡμύνατο καλῶς, ὥστ' ἀείμνηστον γεγενῆσθαι τὸν πόλεμον τὸν περὶ Κύπρον, ὅτε δ' ἦν αὐτῷ σύμμαχος, τοσοῦτῳ χρησιμώτερον αὐτὸν παρέσχε τῶν ἄλλων, ὥσθ' ὁ 68 μολογουμένως μεγίστην αὐτῷ συμβαλέσθαι δύναμιν εἰς τὴν ναυμαχίαν τὴν περὶ Κνίδον, ἧς γενομένης βασιλεὺς μὲν ἀπάσης τῆς Ἀσίας κύριος κατέστη, Λακεδαιμόνιοι δ' ἀντὶ τοῦ τὴν ἡπειρον πορθεῖν περὶ τῆς αὐτῶν κινδυνεύειν ἠναγκάσθησαν, οἱ δ' Ἑλληνες ἀντὶ δουλείας αὐτονομίας ἔτυχον, Ἀθηναῖοι δὲ τοσοῦτον ἐπέδωσαν, ὥστε τοὺς πρότερον αὐτῶν ἄρχοντας ἐλθεῖν αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν δώσοντας. (κς') Ὡστ' εἰ 69 τις ἔροιτό με, τί νομίζω μέγιστον εἶναι τῶν Εὐαγόρα πεπραγμένων, πότερον τὰς ἐπιμελείας καὶ τὰς παρασκευὰς τὰς πρὸς Λακεδαιμονίους, ἐξ ὧν τὰ προειρημένα γέγονεν, ἢ τὸν τελευταῖον πόλεμον, ἢ τὴν κατάληψιν τῆς βασιλείας, ἢ τὴν ὅλην τῶν πραγμάτων διοίκησιν, εἰς πολλὴν ἀπορίαν ἂν κατασταίην· αἰεὶ γάρ μοι δοκεῖ μέγιστον εἶναι καὶ θαυμαστότατον, καθ' ὃ τι ἂν αὐτῶν ἐπιστήσω τὴν διάνοιαν.

(κζ') Ὡστ', εἰ τινες τῶν προγεγενημένων δι' ἀρετὴν ἀ- 70 θάνατοι γεγόνασιν, οἶμαι κάκεινον ἤξιῶσθαι ταύτης τῆς δωρεᾶς, σημείοις χρώμενος, ὅτι καὶ τὸν ἐνθάδε χρόνον εὐτυχέστερον καὶ θεοφιλέστερον ἐκείνων διαβεβίωκε. Τῶν μὲν γὰρ ἡμιθέων τοὺς πλείστους καὶ τοὺς ὀνομαστοτάτους εὐρήσο-

- μεν ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιπεσόντας, Εὐαγόρας δ' οὐ μόνον θαυμαστότατος ἀλλὰ καὶ μακαριστότατος ἐξ ἀρχῆς ὧν
- 71 διετέλεσε. (κη') Τί γὰρ ἀπέλιπεν εὐδαιμονίας; ὅς τοιούτων μὲν προγόνων ἔτυχεν, οἷων οὐδεὶς ἄλλος, πλὴν εἴ τις ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἐκείνῳ γέγονε, τοσοῦτον δὲ καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ γνώμῃ τῶν ἄλλων διήνεγκεν, ὥστε μὴ μόνον Σαλαμίνοσ ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀσίας ἀπάσης ἄξιός εἶναι τυραννεῖν, κάλλιστα δὲ κτησάμενος τὴν βασιλείαν ἐν ταύτῃ τὸν βίον διετέλεσε, θνητὸς δὲ γενόμενος ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτοῦ μνήμην κατέλιπε, τοσοῦτον δ' ἐβίω χρόνον, ὥστε μήτε τοῦ γήρως ἄμοιρος γενέσθαι μήτε τῶν νόσων μετασχεῖν τῶν διὰ ταύτην τὴν ἡλικίαν γιγνο-
- 72 μένων. Πρὸς δὲ τούτοις, ὃ δοκεῖ σπανιώτατον εἶναι καὶ χαλεπώτατον, εὐπαιδίας τυχεῖν ἅμα καὶ πολυπαιδίας, οὐδὲ τούτου διήμαρτεν, ἀλλὰ καὶ τοῦτ' αὐτῷ συνέπεσε. Καὶ τὸ μέγιστον, ὅτι τῶν ἐξ αὐτοῦ γεγονότων οὐδὲν κατέλιπεν ἰδιωτικοῖς ὀνόμασι προσαγορευόμενον, ἀλλὰ τὸν μὲν βασιλέα καλούμενον, τοὺς δ' ἀνακτας, τὰς δ' ἀνάσσας. "Ὡστ' εἴ τινες τῶν ποιητῶν περὶ τινος τῶν προγεγενημένων ὑπερβολαῖς κέχρηται, λέγοντες, ὡς ἦν θεὸς ἐν ἀνθρώποις ἢ δαίμων θνητὸς, ἅπαντα τὰ τοιαῦτα περὶ τὴν ἐκείνου φύσιν ῥηθῆναι μάλιστ' ἂν ἀρμόσειε.
- 73 (κθ') Τῶν μὲν οὖν εἰς Εὐαγόραν πολλὰ μὲν οἶμαι παρλιπεῖν· ὑστερίζω γὰρ τῆς ἀκμῆς τῆς ἐμαυτοῦ, μεθ' ἧς ἀκριβέστερον καὶ φιλοπονώτερον ἐξειργασάμην ἂν τὸν ἔπαινον τοῦτον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νῦν, ὅσον κατὰ τὴν ἐμὴν δύναμιν, οὐκ ἀνεγκωμιάστος ἐστίν. (λ') Ἐγὼ δ', ὧ Νικόκλεισ, ἡγοῦμαι καλὰ μὲν εἶναι μνημεῖα καὶ τὰς τῶν σωμάτων εἰκόνας, πολὺ μέντοι πλείονος ἀξίας τὰς τῶν πράξεων καὶ τῆς διανοίας, ἃς ἐν τοῖς λόγοις ἂν τις μόνον τοῖς τεχνικῶς ἔχουσι θεωρήσειε.
- 74 Προκρίνω δὲ ταύτας πρῶτον μὲν εἰδῶς τοὺς καλοὺς κάγαθοὺς τῶν ἀνδρῶν οὐχ οὕτως ἐπὶ τῷ κάλλει τοῦ σώματος σεμννομένους ὡς ἐπὶ τοῖς ἔργοις καὶ τῇ γνώμῃ φιλοτιμουμένους.

ἔπειθ' ὅτι τοὺς μὲν τύπους ἀναγκαῖον παρὰ τούτοις εἶναι μόνους, παρ' οἷς ἂν σταθῶσι, τοὺς δὲ λόγους ἐξενεχθῆναι θ' οἷόν τ' ἐστὶν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ διαδοθέντας ἐν ταῖς τῶν εὐφρονούντων διατριβαῖς ἀγαπᾶσθαι, παρ' οἷς κρεῖττόν ἐστιν ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν εὐδοκιμεῖν· πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι 75 τοῖς μὲν πεπλασμένοις καὶ τοῖς γεγραμμένοις οὐδεὶς ἂν τὴν τοῦ σώματος φύσιν ὁμοιώσειε, τοὺς δὲ τρόπους τοὺς ἀλλήλων καὶ τὰς διανοίας τὰς ἐν τοῖς λεγομένοις ἐνούσας ῥαδίον ἐστι μιμεῖσθαι τοῖς μὴ ῥαθυμεῖν αἰρουμένοις ἀλλὰ χρηστοῖς εἶναι βουλομένοις. (λα') Ὡν ἕνεκα καὶ μᾶλλον ἐπεχείρησα γρά- 76 φειν τὸν λόγον τοῦτον, ἠγούμενος καὶ σοὶ καὶ τοῖς σοῖς παισὶ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀπ' Εὐαγόρου γεγονόσι πολὺ καλλίστην ἂν γενέσθαι ταύτην τὴν παράκλησιν, εἴ τις ἀθροίσας τὰς ἀρετὰς τὰς ἐκείνου καὶ τῷ λόγῳ κοσμήσας παραδοίῃ θεωρεῖν ὑμῖν καὶ συνδιατρίβειν αὐταῖς. Τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους προτρέ- 77 πομεν ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν ἐτέρους ἐπαινοῦντες, ἵνα ζηλοῦντες τοὺς εὐλογουμένους τῶν αὐτῶν ἐκείνοις ἐπιτηδευμάτων ἐπιθυμῶσιν, ἐγὼ δὲ σὲ καὶ τοὺς σοὺς οὐκ ἄλλοτρίοις παραδείγμασι χρώμενος ἄλλ' οἰκείοις παρακαλῶ καὶ συμβουλεύω προσέχειν τὸν νοῦν, ὅπως καὶ λέγειν καὶ πράττειν μηδενὸς ἤττον δυνήσει τῶν Ἑλλήνων. (λβ') Καὶ μὴ νόμιζέ με καταγιγνώ- 78 σκειν, ὡς νῦν ἀμελεῖς, ὅτι πολλάκις σοὶ διακελεύομαι περὶ τῶν αὐτῶν· οὐ γὰρ οὐτ' ἐμὲ λέληθας οὔτε τοὺς ἄλλους, ὅτι καὶ πρῶτος καὶ μόνος τῶν ἐν τυραννίδι καὶ πλούτῳ καὶ τρυφαῖς ὄντων φιλοσοφεῖν καὶ πονεῖν ἐπικεχείρηκας οὐδ' ὅτι πολλοὺς τῶν βασιλέων ποιήσεις ζηλώσαντας τὴν σὴν παιδευσιν τούτων τῶν διατριβῶν ἐπιθυμεῖν, ἀφεμένους ἐφ' οἷς νῦν λίχν χαίρουσιν· ἀλλ' ὅμως ἐγὼ ταῦτ' εἰδὼς οὐδὲν ἤττον 79 καὶ ποιῶ καὶ ποιήσω ταυτόν, ὅπερ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν οἱ θεαταί. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι παρακελεύονται τῶν δρομέων οὐ τοῖς ἀπολελειμμένοις ἀλλὰ τοῖς περὶ τῆς νίκης ἀμιλλωμένοις.

- 80 (λγ') Ἐμὸν μὲν οὖν ἔργον καὶ τῶν ἄλλων φίλων τοιαῦτα καὶ λέγειν καὶ γράφειν, ἐξ ὧν μέλλομέν σε παροξύνειν ὀρέγεσθαι τούτων, ὧν περ καὶ νῦν τυγχάνεις ἐπιθυμῶν· σοὶ δὲ προσήκει μὴ δὲν ἐλλείπειν ἀλλ' ὥσπερ ἐν τῷ παρόντι καὶ τὸν λοιπὸν χρόνον ἐπιμελεῖσθαι καὶ τὴν ψυχὴν ἀσκεῖν, ὅπως ἄξιός ἔσῃ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων· ὡς ἅπασι μὲν προσήκει περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τὴν φρόνησιν, μάλιστα δ' ὑμῖν τοῖς
- 81 πλείστον καὶ μεγίστων κυρίοις οὔσι. Χρὴ δ' οὐκ ἀγαπᾶν, εἰ τῶν παρόντων τυγχάνεις ὧν ἤδη κρείττων, ἀλλ' ἀγανακτεῖν, εἰ τοιοῦτος μὲν ὧν αὐτὸς τὴν φύσιν, γεγονώς δὲ τὸ μὲν παλαιὸν ἀπὸ Διός, τὸ δ' ὑπογυιότατον ἐξ ἀνδρὸς τοιοῦτου τὴν ἀρετὴν, μὴ πολὺ διοίσεις καὶ τῶν ἄλλων καὶ τῶν ἐν ταῖς αὐταῖς σοι τιμαῖς ὄντων. Ἔστι δ' ἐπὶ σοὶ μὴ διαμαρτεῖν τούτων· ἂν γὰρ ἐμμένῃς τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ τοσοῦτον ἐπιδιδῶς, ὅσον περ νῦν, ταχέως γενήσῃ τοιοῦτος, οἷόν σε προσήκει.

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

I. ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ

Α'. Ὁ Ἰσοκράτης ἐκθέτει τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους ἔγραψε πρὸς Δημόνικον, ὁμιλεῖ περὶ ἀρετῆς καὶ ἀναφέρει τὰ προτερήματα τοῦ Ἰππονίκου, ὁ ὁποῖος δύναιται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Δημόνικου (§§ 1 - 12).

§ 1 - 3. ἐν πολλοῖς· ἐνν. πράγμασι.—διεστῶσας· κατηγορημ. μετχ. ἐκ τοῦ εὐρήσομεν.—εὐρήσομεν· ἐνν. ἐὰν ἐξετάσωμεν.—διίσταμαι=διαφέρω.—σπουδαῖος=ἄξιος λόγου, εὐγενής.—φαῦλος=ταπεινός, χυδαῖος.—γνώμη = πεποιθήσις, ἰδέα — διάνοια = σκέψις.—συνήθεια = συναναστροφή.—οἱ μὲν· δηλ. φαῦλοι.—οἱ δὲ· δηλ. σπουδαῖοι.—διέλυσε· γνωμικὸς ἀόρ. (=συνήθως διαλύει).—ἀν... ἐξαλείψειεν· δυνητικὴ εὐκτικὴ.—πρέπειν· ἐκ τοῦ ἡγούμενος, τὸ δὲ εἶναι ἐκ τοῦ πρέπειν.—ἀντιποιοῦμαι τινος = οἰκειοποιοῦμαι τι· ἀντιποιοῦμαι παιδείας = λέγω ὅτι εἶμαι μορφωμένος. — δῶρον· κατηγορ.—τεκμήριον... σημεῖον, παράθεσις εἰς τὸ δῶρον.—πρὸς ὑμᾶς· πληθ. ἀν καὶ προηγεῖται: σοι.—εὐνοια = ἀγάπη.—συνήθεια = φιλία.—συλλαμβάνω τινί = βοηθῶ τινα. — συναγωνίζομαι τινί = συμπράττω, ὑποστηρίζω τινά.—καιρὸς = περίστασις.—παιδεία = ἀνωτέρα μόρφωσις.—ἀκμή = κατάλληλος περίστασις.—φιλοσοφεῖν· ἐκ τοῦ ἀκμή (ἐστὶ)· φιλοσοφῶ = σπουδάζω, ἐπιδιδῶ ἀνωτέραν μόρφωσιν.—ἐπανορθῶ τινα = διορθῶν τινά, φέρω τινά εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, διδάσκω τινά.

§ 4 - 5. προτρεπτικοὶ λόγοι = αἱ πρὸς μάθησιν ἀπαραίτητοι ὁδηγίαι. Ὁ Ἰσοκράτης ἐναυθὰ ἔχει ὑπ' ὄψιν τοὺς σοφιστάς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀπέβλεπον εἰς τὴν πραγματικὴν μόρφωσιν τῶν μαθητῶν των, ἀλλὰ ἢ προσπάθειά των ἔτινε πρὸς τὴν ἐπίδειξιν· ἢ διδασκαλία των δηλ. εἶχε μοναδικὸν σκοπὸν τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα, ὅπως ἀμέσως κατωτέρω λέγει ὁ Ἰσοκρ.—οὐ μὴν = ὅμως δὲν.—τὸ κράτιστον (=τὸ ἄριστον) τῆς φιλοσοφίας· τοῦτο εἶναι ἡ ἠθικὴ ἐξύψωσις καὶ ἐξευγένησις.—διατρίβω περὶ τι = ἀσχολοῦμαι, καταγίνομαι εἰς τι.—

είσηγοῦμαι τινι = ὀδηγῶ τινα, διδάσκω τινά. — δι' ὧν = ἐκείνοις δι' ὧν. — ἡ ἐν τοῖς λόγοις δεινότης = ἡ ρητορικὴ δεινότης. — ἀσκῶ τι = ἐπιτυγχάνω τι. — τὰ ἦθη = κατὰ τὰς συνηθείας. — τρόπος = χαρακτηριστήρ. — πέφυκα = ἐκ φύσεώς εἰμι. — ἐκείνων· δηλ. τῶν συγγραφέων τοὺς προτρεπτικούς λόγους. — παρακαλῶ τινα = προσκαλῶ, παρακινῶ, προτρέπω τινά. — παράκλησις = προτροπὴ τις. — εὐρίσκω τι = μὲ κόπον ἐξευρίσκω τι. — παραίνεσις = συμβουλή. — γράφω = γράφω χωρὶς νὰ προσέχω νὰ κρατήσω τὸν λόγον τεχνικόν, ἀφροντίστως γράφω, φιλικῶς γράφω. — εὐρόντες... γράψαντες· εἰς τὰς λέξεις ταύτας εὐρίσκεται ἡ ἐνταῦθα παρατηρουμένη ἀντίθεσις· ὁ Ἰσοκράτης δηλαδὴ δὲν προσεπάθησε νὰ γράψῃ ρητορικὸν λόγον, ἀλλὰ ἀπλῆν φιλικὴν παραινέσιν. — τοὺς νεωτέρους· ἀντὶ τοὺς νέους. — ὀμιλῶ τινι = συναναστρέφομαι μὲ τινα. — οἰκονομῶ τὸν βίον = κυβερνῶ τὸν βίον. — ἐφικνοῦμαι τινος = ἐπιτυγχάνω τι. — γνησίως = πραγματικῶς. — ἦς· δηλ. ἀρετῆς. — βέβαιος = ἀσφαλής, μόνιμος.

§ 6 - 8. ἀνήλωσε... ἐμάρτυνε· πρβλ.. ἐν § 1 : διέλυσε. — ἐξουσία = δικαίωμα. — ῥαθυμία = ὀκνηρία. — παρασκευάζω = παρέχω. — παρασκευαζων... παρακαλῶν· μετχ. αἰτιολ. — ὠφέλησε... ἔβλαψε κ.τ.λ.· πρβλ. ἐν § 1 : διέλυσε. — τῶν ἀσκούντων· (ἐνν. τὸ σῶμα) = τῶν ἀσκουμένων. — ἐπισκοτέω-ῶ τινι = ἐπιρρίπτω σκότος εἰς τι· ἐπισκοτέω ταῖς τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις = γίνομαι ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἀσκησιν τῆς ψυχῆς (τοῦ πνεύματος). — οἷς· παρ' οἷς· δηλ. ἀνθρώποις. — ἀκιβδήλως = γνησίως. — διάνοια = νοῦς. — συναυξηθῆ = αὐξηθῆ σὺν ταῖς διανοίαις. — δυνατὰ καθιστάσα, ἐνν. τοῖς ἀρετὴν κεκτημένοις. — ὄκνος = ὀκνηρία. — ψόγον... ἔπαινον· κατηγορ. — καθιστάσα... ὑπομένουσα... ἡγουμένη· μετχ. αἰτιολ. — ἔργον = κατόρθωμα. — οἷς... τοῖς ἔργοις. σχῆμα καθ' ὅλον καὶ μέρος· ἀντί: ὧν ... τοῖς ἔργοις· — τρόποι = ἦθη. — χαρακτήρ εὐδοξίας = σφραγίς, τύπος, γνώρισμα καλῆς φήμης. — ἐπιβάλλω τινί τι = ἐπιχύνω, ἐπιχαράττω εἰς τινά τι. Ἡ μεταφορὰ ἐλήφθη ἀπὸ τὰ νομίματα. — τὸν ... χρόνον, ὑποκμ. εἰς τὸ δύνασθαι. — ἐκείνοις, ποιητ. αἴτιον.

§ 9 - 10. οὐ μὴν ἀλλὰ (= οὐ μὴν ἐκ τῶν Ἡρακλέους καὶ Θησεῶς ἔργων ἔστι σοι καταμαθεῖν, ἀλλὰ καί): κάμνει ἰσχυρὰν ἀντίθεσιν πρὸς τὰ προηγουμένα καὶ προσθέτει νέον τι. — προαίρεσις =

ἐπιθυμία, φρόνημα, ἀρχή.— **ὀλιγωρῶ τινος** = παραμελῶ τι.— **τοῖς πόνοις... τῇ ψυχῇ**, δοτ. τροπική· **τῇ ψυχῇ ὑπέμενε** = περιφρονῶν τοὺς κινδύνους διὰ τῆς ψυχῆς συγχρόνως ἐξήσκει αὐτήν.— **παρακαίρω** = ὑπερμέτρως.— **τὰ ὑπάρχοντα** = ἡ περιουσία.— **ταπεινῶς** = πτωχικά.— **κοινὸς τοῖς φίλοις** = ὁ ἀνήκων εἰς τοὺς φίλους, ὁ μὴ διακρίνων τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τοὺς φίλους.— **θαυμάζω τινά** = ἐκτιμῶ τινά.— **σπουδάζω περὶ τινά** = σπουδαίως καὶ σοβαρῶς ὑποστηρίζω τινά, (προσπαθῶ νὰ ὠφελήσω τινά) = ἐπιζητῶ τὴν φιλίαν τινός.— **οἱ γένει προσήκοντες** = οἱ συγγενεῖς.— **ἐταιρεία** = φιλία.— **προαίρεσις** = αὐθόρμητος κλίσις.

§ 11 - 12. **ἐπιλείπει με ὁ χρόνος** = μοῦ λείπει ὁ καιρός, δὲν μοῦ ἀρκεῖ ὁ καιρός.— **ἐκείνου**, δηλ. τοῦ Ἰππονίκου.— **τὸ ἀκριβές** = ἡ ἀκριβῆς ἐξιστόρησις.— **φύσις** = φυσικὰ προτερήματα.— **ἐκφέρω τι** = παρέχω τι, ἀναφέρω τι.— **ἡμᾶς... δηλώσομεν... ἐξενηνόχαμεν** ὁ Ἰσοκρ. μετεχειρίσθη πληθ. ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέστερον.— **πρὸς ὃν** (δηλ. τὸν Ἰππόνικον) = συμφώνως πρὸς τὸν βίον τοῦ ὁποίου.— **παράδειγμα** = πρότυπον.— **ἡγησάμενον... γιγνόμενον**, χρν. μτχ.— **ζηλωτῆς** = θαυμαστής.— **αἰσχρὸν** = ἐντροπή.— **γραφεὺς** = ζωγράφος.— **ἀπεικάζω** = ζωγραφίζω.— **ἡγοῦμαι** = ἔχω ὑπ' ὄψιν μου.— **ἀσκέιν'** πρβλ. ἐν § 6 : **τῶν ἀσκούντων**.— **σκοπῶ, ὅπως γενήσομαι** = ἐξετάζω, κοιτάζω πῶς θά...— **ἐπιτήδευμα** = κατόρθωμα.— **τὴν γνῶμην**, αἰτ. τοῦ κατὰ τι.— **διατίθεμαι τὴν γνῶμην** = σκέπτομαι.— **οὕτω** δηλ. ὅτι πρέπει τις νὰ ἀμιλλᾶται πρὸς τοὺς ἀρίστους.— **ἀκούσματα** = μαθήματα.— **πληροῦμαί τινος** (μτφ.) = διδάσκομαί τι.— **σπουδαῖος λόγος** = ἠθικὸς λόγος.— **πέφυκα** (μετ' ἀπαρεμφ.) = ἔχω φυσικὸν ἰδίωμα (νὰ...).— **ὑποτίθεμαι τινι** = συμβουλευῶ τινά.— **ἐπιδίδωμι πρὸς τι** = προκόπτω εἰς τι.— **εὐδοκιμῶ** = ἐπιτυγχάνω, ἀποκτῶ ὑπόληψιν.

B'. Αἰ ἐπὶ μέρους διδασκαλίαι (παραινέσεις) τὰς ὁποίας ὁ Ἰσοκράτης ἤθελε νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Δημονίου (§§ 13-43).

§ 13 - 18. **τὰ πρὸς τοὺς θεούς**, αἰτ. τῆς ἀναφορᾶς· **εὐσεβῶ τὰ πρὸς...** = εἶμαι εὐσεβῆς πρὸς τοὺς θεούς.— **ἐμμένω τινί** = μένω πιστὸς εἰς τι, τηρῶ τι.— **ἐκείνο**, δηλ. τὸ θύειν.— **καλοκαγαθία τῶν τρόπων** = χρηστότης τῶν ἡθῶν.— **δαιμόνιον** = θεός.— **πόλις** = πολίται.— **περὶ τινά** = πρὸς τινά.— **τοὺς γονεῖς'** μετεχειρίσθη πληθυν-

τικόν, ἂν καὶ ὁ Ἰππόνικος εἶχεν ἀποθάνει, διότι τὰ πρὸς τοὺς γονεῖς καθήκοντα δὲν ἔπαυον καὶ μετὰ θάνατον.—**ἀσκῶ τι** = καταγίνομαι εἰς τι.—**τὰ πρὸς τὸ σῶμα γυμνάσια** = αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις.—**τὰ πρὸς τὴν ῥώμην** = τὰ συντείνοντα, τὰ συντελοῦντα πρὸς τὴν ῥώμην.—**λήγω τινός** = παύω ἀπὸ τι.—**πονῶ** = κοπιᾶζω.—**δυνάμενος**· ἐναντ. μετχ.—**προπετής** = ἀκράτητος, ἀναιδής.—**στέργω τι** = ἀγαπῶ τι.—**ἀποδέχομαι τι** = παραδέχομαι τι, εὐχαριστοῦμαι εἰς τι.—**μανικός**, γίνεται ἐκ τοῦ **μανία** (**μαίνομαι**).—**σύννους** = σκεπτικός.—**τούτοις**· δοτ. ὄργαν.—**τῶν νεωτέρων**· πρβλ. ἐν § 5 : **τοὺς νεωτέρους**.—**κρατοῦμαι** = περιορίζομαι.—**μηδέποτε μηδέν**· ἡ διπλῆ ἄρνησις φανερώ- νει ἔμφασιν.—**ποιήσας**· ὑποθ. μετχ.—**συνειδήσεις**· ἐπικός καὶ ἰωνικός τύπος· ὁ ἀπτικός μέλλων τοῦ **οἶδα** εἶναι **εἴσομαι**.—**ἡ μετὰ δόξης ἡδονή** = ἡ τιμία ἡδονή.—**θηρεύω** = ἐπιδιώκω.—**εὐλαβοῦμαι τι** = φοβοῦμαι τι.—**δόξα** = φήμη, ἡ κοινὴ γνώμη.—**δόκει** = ἡγοῦ· (πρβλ. § 12).—**λήσων**· μέλλ. τοῦ ρ. **λανθάνω** (**τινά**) = διαφεύγω τὴν προσοχὴν τινος.—**παραυτίκα** = πρὸς στιγμὴν.—**κρύψης**· ἐνν. **τὸ ποιεῖν**, τὴν πρᾶξίν σου.—**ὀφθήσει**· παθ. μέλλ. τοῦ **ὄρωμαι** = γίνομαι φανερός.—**ἐπιτιμῶ τινί τι** = ἐπιπλήττω, κατηγορῶ τινα διὰ τι.—**πράττουσι**· ὑποθ. μετχ.—**μελέτη** = ἐπιμελής ἀσκήσις.—**ἐπιστήμη** = σπουδὴ, ἐπιστημονικὴ ἐργασία· **μελέταις**... **ἐπιστήμαις**· ὁ πληθ. φανερώνει τὰ διάφορα εἶδη τῆς μελέτης, ἐπιστήμης.—**ἀκούσαντα** (ἐνν. **τινά**)· χρν. μετχ.—**καταναλίσκω τι** = ἐξοδεύω, ἀφιερῶνω τι.—**φιληκοῖα** = ἐπιμελής ἀκρόασις. Ὁ Ἰσοκράτης ἐνταῦθα συνιστᾷ νὰ φοιτοῦν οἱ νέοι εἰς διαφόρους διαλέξεις πρὸς μόρφωσίν των, ὅταν δὲν ἔχουν ἄλλην ἐργασίαν.—**τοῖς ἄλλοις**· ποιητ. αἴτιον.—**τὰ εὕρημένα** = ὅσα εὕρεθσαν.—**μανθάνειν** (ἐνν. **σέ**)· ὑποκείμε. εἰς τὸ ἀπρόσωπον **συμβήσεται**.

§ 19 - 23. **τῶν ἀκουσμάτων**· πρβλ. § 12.—**πολλά**· ἀναφέρεται εἰς τὸ **ἀκουσμάτων**.—**πολλά πολλῶν**, παρήχησις.—**ἀπολείπει** = **ἀπολείπουσι** (ἀμτβ.) = μᾶς ἀφήνουν.—**κατοκνῶ** = δυσκολεῦομαι, παραμελῶ.—**ἐπαγγέλλομαι** (**ποιεῖν τι**) = ὑπισχοῦμαι, εἶμαι ἰκανὸς νὰ...—**πλείω** κατγρ. εἰς τὸ **οὐσίαν**· **οὐσία** = περιουσία.—**τοὺς νεωτέρους**· πρβλ. § 5.—**ἡ κατὰ γῆν πορεία** = τὸ κατὰ ξηρὰν ταξίδι.—**ἐπὶ τῷ**... **καταστήσαι**· σημαίνει τὸν σκοπόν.—**τρόπος** = συμπεριφορά.—**φιλοπροσῆγορος** = εὐγενής.—**εὐπροσῆγορος** = καταδεκτικός.—**προσφωνῶ τινα** = χαιρετίζω τινα.—**ἐντυγχάνω τινί τοῖς**

λόγους = συνδιαλέγομαι μετά τινος.—ήδέως ἔχω πρὸς τινα = εἶμαι εὖνους, τὸ ἔχω καλὰ μὲ ἓνα.—**χρῶμαί τινι** = συναναστρέφομαι τινα.—**ἀπεχθής** = μισητός.—**ἐντευξίς** = συνέντευξις, ἐπίσκεψις.—**τοῖς αὐτοῖς**· δηλ. ἀνθρώποις.—**πλησμονή** = κόρος, χορτασιά.—**ὄπως ἄν...**, τελικὴ πρότασις.—**κρατοῦμαι ὑπό τινος** = ἄρχομαι, κυριεύομαι ὑπό τινος.—**κέρδους... λύπη**· ἐπεξήγησις τοῦ **τούτων... πάντων**.—**τοιούτος** (δηλ. ἐγκρατής), ἔνν. **ἐν τῷ κέρδει**.—**δι' ὧν** = ἐκεῖνα δι' ὧν.—**εὐδοκιμῶ**· πρβλ. § 12.—**εὐπορῶ** = γίνομαι εὐπορος, πλούσιος.—**τῇ δ' ὀργῇ... ἔχης** = **ἐν δὲ τῇ ὀργῇ... ἐὰν ἔχης**.—**παραπλησίως ἔχω πρὸς τινα, ὡσπερ...** = διατίθεμαι, φέρομαι πρὸς τινα παρομοίως, ὅπως...—**ἀμαρτάνοντα**· χρον. μτχ.—**τὰ τερπνά** (οὐσιαστικῶς) = αἱ διασκεδάσεις.—**αἰσχρόν** ἔνν. **εἶναι**· ὑποκμ. δὲ αὐτοῦ τὰ ἀπαρμφ. **ἄρχειν... δουλεύειν**.—**ὑπολαμβάνω** = νομίζω.—**τὰ πονηρὰ** (οὐσιαστικῶς) = αἱ δυστυχίαι, αἱ λῦπαι.—**ἐπιβλέπω τι** = παρατηρῶ τι.—**ῶν**· κατηγορ. μτχ. ἐκ τοῦ **ὑπομιμνήσκης**· ὁμαλότερον θὰ ἦτο: **ὑπομιμνήσκης σεαυτὸν ἄνθρωπον ὄντα**· ἀλλ' ἐνταῦθα ἡ μτχ. συνεφώνησε πρὸς τὸ ὑποκείμενον **σύ** καὶ ὄχι πρὸς τὸ ἀντικείμεν. **σεαυτόν**.—**τηρῶ τι** = φυλάττω τι.—**παρακαταθήκη** = πᾶν ὅτι ἐμπιστεύεται τις εἰς ἄλλον πρὸς φύλαξιν· **παρακαταθήκη λόγων** = τὸ ἐμπιστευθὲν μυστικόν.—**παρέχομαί τι** = παρουσιάζω, ἐπιδεικνύω, ἔχω τι.—**ἀγαθὸς ἄνθρωπος** = ἐνάρετος, ὅπως πρέπει ἄνθρωπος.—**τὰ ἀπόρρητα** = τὰ μυστικά.—**σιωπᾶσθαι**· ἐκ τοῦ ἀπροσώπου **συμφέρη**, εἰς τὸ ὅποῖον ἀναφέρονται καὶ αἱ προσωπ. δοτ. **σοὶ... κακείοις**.—**ἐπακτὸς ὄρκος** = ὁ ὑπὸ τοῦ ἀντιδίκου ἐπαγόμενος, ἐπιβαλλόμενος.—**πρόφασις** = λόγος, αἰτία.—**αἰτία** = κατηγορία.—**ἀπολύων... διασώζων**· μτχ. ὑποθ.—**ἐνεκα χρημάτων**· τελικὸν αἶτιον (=γιατὶ χρήματα).—**εὐορκῶ** = ὀρκιζόμενος λέγω τὴν ἀλήθειαν.—**ἐπιορκῶ** = ὀρκιζόμενος λέγω ψεύδη.—**φιλοχρημάτως ἔχω** = εἶμαι φιλοχρήματος.

§ 24 - 28. **χρῶμαί τινι** = μεταχειρίζομαι τινα, φέρομαι πρὸς τινα.—**ἐκείνους**· δηλ. τοὺς πρότερον φίλους.—**διαμένειν**· ἔνν. **φίλος**.—**ἔχειν... μεταλλάττειν**· ἔνν. **τινὰ** (ὑποκμ.).—**πειρῶμαί τινος** = δοκιμάζω τινά.—**ἐταῖρος** = σύντροφος, γνωστός, φίλος ἀδοκίμαστος.—**τοῦτο**· δηλ. τὸ **πειρᾶσθαι τῶν φίλων**.—**δεόμενος**· ἐναντιομ. μτχ.—**τὸ δεῖσθαι** = τὸ ἔχειν ἀνάγκην.—**ῥητὰ** = ὅσα δύνανται νὰ λεχθῶν.—**ὡς ἀπορρήτων** = ὡς περὶ ἀπορρήτων.—**μηδέν**· σύστοιχον ἀντικμ.—

ἐπιστήσει· μέλλ. τοῦ ρ. **ἐπίσταμαι τι** = γνωρίζω, μανθάνω τι.—**περὶ τὸν βίον** = κατὰ τὸν βίον.—**κοινωνία** = συμμετοχή.—**βασανίζω τι** = δοκιμάζω τι.—**οὕτω** = τότε.—**χρῶμαί τινι** = ἐξυπηρετῶ τινά.—**τάς δέησεις**· ἴνα δηλ. βοηθήσης αὐτούς.—**αὐτεπάγγελτος** = αὐτόκλητος, μὲ ἰδικήν σου πρωτοβουλίαν.—**καιρὸς** = κακὴ περίστασις, δυστυχία.—**νικῶμαί τινος** = ὑπολείπομαι τινος, εἶμαι κατώτερός τινος· συνώνυμον τὸ **ἠττώμαί τινος**· τὰ ῥήματα ταῦτα συντάσσονται μετὰ γεν. ὡς ἔχοντα ἔννοϊαν παραθετικὴν.—**ταῖς κακοποιαῖς... ταῖς εὐεργεσίαις**· δοτ. τοῦ κατὰ τι.—**αἰσχρὸν... κακοποιαῖς**· ἡ συμβουλή αὕτη δὲν εἶναι καὶ χριστιανική, διότι ὁ Χριστὸς ἐδίδαξεν «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν... καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς» (Ματθ. Ε', 44).—**ἀποδέχομαί τινά** = ἐγκρίνω τινά, εὐχαριστοῦμαι μὲ τινά.—**δυσχεραίνω ἐπὶ τινι** = λυποῦμαι διὰ τι.—**ἀτυχοῦσι, πράττουσι**· ἔνν. **τισὶ** (αἱ μτχ. χρν.).—**ἀτυχῶ**· ἀντίθετον· **καλῶς πράττω**.—**πρὸς τοὺς...=ἐνώπιον τῶν παρόντων (φίλων)**.—**ἀπόντων**· χρν. μτχ.—**τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα**· πρβλ. ἐν § 13: **τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς**.—**καλλωπιστής**=ὁ ἀγαπῶν τὸν περιττὸν στολισμόν.—**ἔστι**· ἔνν. ἴδιον.—**τὸ περίεργον** = ὁ περιττὸς στολισμὸς, ἡ ἐπίδειξις.—**τὴν ὑπερβάλλουσαν** (ἔνν. τὸ μέτρον) = τὴν ὑπερβολικὴν.—**ἀγάπα τῶν ὑπαρχόντων... ἀπόλαυσιν**· τὸ νόημα: νὰ μὴ θεωρῆς εὐτυχίαν σου τὴν ἀπόκτησιν πολλῶν ἀλλὰ τὴν καλὴν χρῆσιν τῶν ὑπαρχόντων.—**σπουδάζω περὶ τι** = δεικνύω προθυμίαν εἰς τι, θέλω νὰ ἀποκτήσω τι.—**ὡσπερ... ἂν κτήσαιτο** = **ὡσπερ πάσχοι ἂν τις, εἰ κτήσαιτο ἵππον καλόν**.—**ἐπιστάμενος**· ἐναντιωμ. μτχ.—**πλοῦτος** = περιουσία.—**κατασκευάζω τι** = ποιῶ, κάμνω τι.—**ἔστι**· ἔνν. ὁ πλοῦτος.—**ἀπολαύω τινός** = μεταχειρίζομαι τι μὲ ἐλευθεριότητα.—**κτώμαί τι** = ἀποκτῶ προσοδοφόρα κτήματα. Ὁ Ἰσοκράτης ἐνταῦθα συμβουλεύει νὰ φροντίζωμεν, ὥστε ἡ περιουσία μας νὰ εἶναι χρηματικὴ καὶ κτηματικὴ.—**δυοῖν ἔνεκεν** = διὰ δύο λόγους.—**ζημία** = πρόστιμον (ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου).—**ἐκτίνω τι** = πληρώνω τι. Τὸ πρόστιμον ἔπρεπε νὰ πληρωθῆ, ἄλλως συνεπήγето ἀτιμίαν.—**πρὸς τὸν ἄλλον**· ὁ ἐμπρόθετος προσδιορισμὸς σημαίνει ἀναφοράν.—**μηδέν**· ἐπιτείνει τὸ **ὑπερβαλλόντως**.—**στέργω τι** = εὐχαριστοῦμαι μὲ κάτι, ἀρκοῦμαι εἰς τι.

§ 29 - 33. παρ' ἀνδρὶ· πρέπει νὰ συνδεθῆ μὲ τὸ **ὀφειλομένη**.—**σιτίζω τινά** = τρέφω τινά.—**τοὺς διδόντας**· ἔνν. **τροφήν**.—**τοὺς**

ὠφελούοντας.. βλάπτοντας· ἔνν. αὐτούς.—**πιστευθέντες**· ὑποθ. μτχ.—**τῶν φίλων**· γεν. διαιρετ.—**χαρίζομαι τινι** = εὐχαριστῶ τινα, γίνομαι εὐάρεστος εἰς τινα.—**πρὸς τὸ φαυλότατον** = πρὸς μεγίστην βλάβην σου.—**πρὸς τὸ βέλτιστον** = πρὸς μεγίστην ὠφέλειάν σου.—**ἀπεχθάνομαι τινι** = γίνομαι μισητὸς εἰς τινα.—**οὐχ ἔξεις...** = δὲν θὰ ἔχῃς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι, χωρὶς νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν ὅτι θὰ τοὺς μισήσῃς, θὰ σὲ συμβουλευσοῦν πρὸς τὸ καλὸν σου.—**σεμνός** = ὑπερήφανος, ἀκατάδεκτος· ἀντίθετον : **ὀμιλητικός**.—**ὄγκος**=ὑπερηφάνεια.—**καρτερῶ τι** = ὑπομένω τι.—**δύσερις (-ιδος)** = ἐριστικός, γκρινιάρης, δύστροπος.—**ῶν... ἀπαντῶν... εἰκῶν... ἐπιπλήττων...** κτλ. μτχ. ὑποθ.—**τραχέως**=μὲ ἀπότομον τρόπον.—**θυμουμένοις... πεπαυμένοις**, χρν. μτχ.—**σπουδάξω** = σπουδαιολογῶ.—**παρὰ τὰ σπουδαῖα** = εἰς τὰς σπουδαίας περιστάσεις.—**χαρίζομαι χάριτάς τινι** = κάμνω εὐεργεσίαν εἰς τινα.—**ἀχαρίστως**=χωρὶς καλὸν τρόπον.—**ποιοῦντες**· ἔνν. **χάριν**.—**ἀηδῶς** = δυσαρέστως.—**ὑπουργῶ τινι** = προσφέρω ὑπηρεσίαν εἰς τινα.—**φιλαίτιος** = φιλοκατήγορος.—**φιλεπιτιμητῆς** = ὁ ἀγαπῶν νὰ κάμνη παρατηρήσεις.—**παροξυντικός** = ἐξερρηστικός.—**συνουσία** = συναναστροφή.—**ἐξανίσταμαι** = σηκώνομαι καὶ φεύγω.—**ἀποβάλλω τι** = χάνω τι.—**διαμαρτάνω τινος** = χάνω τι, στεροῦμαι τινος.—**εὐθύνω τι** = κυβερνῶ τι, διευθύνω τι.—**πολλά**· σύστοιχον ἀντικμ.—**τῷ... εἶναι... τῷ... ἀπολαύειν**· δοτ. τοῦ τρόπου.—**φρονῶ ἀθάνατα** = σκέπτομαι ὡς ἀθάνατος.—**μοχθηρὸς** = κακός, ἐλαττωματικός.—**κερδαίνοντες**· τροπ. μτχ.—**προσεζημίωσε**· πρβλ. ἐν § 1 : **διέλυσε**.—**πολλάκις γὰρ ῶν... ἔδοσαν** = **πολλάκις γὰρ τοῖς ἔργοις** (ὄργαν.) **ἔδοσαν τὴν τιμωρίαν τούτων, ῶν ἐλύπησαν (τοὺς ἄλλους) τοῖς λόγοις· ῶν**· καθ' ἑλξιν, ἀντὶ ἃ = δι' ὅσα.—**οὐς**· ἀναφέρεται εἰς τὸ **περὶ αὐτῶν**.—**τοὺς ἀπαγγελοῦντας**· ἔνν. **τοῦτο αὐτοῖς**· ἢ κατὰ μέλλοντα μτχ. μετὰ τοῦ ἄρθρου σημαίνει τὸν μέλλοντα ἀσφαλῶς νὰ πράξῃ τι.

§ 34 - 39. **παραδείγματα**· κατηγορ.—**τὸ ἀφανές**· δηλ. τὸ μέλλον.—**ἔχει τὴν διάγνωσιν** = διαγιγνώσκεται.—**εὐτυχίαν... εὐβουλίαν**· ὑποκειμ. τοῦ εἶναι.—**ῶν (ἄν), γένους οὐδ.**—**ἀνακοινώσασθαι**· ἔνν. **ταῦτα**, δηλ. **περὶ ῶν ἄν αἰσχύνῃ...**—**παρρησιάζομαι**=ἐλευθερα ὀμιλῶ.—**καταφανῆ ποιῶ ἑμαυτὸν**=καθιστῶ τὸν ἑαυτὸν μου φανερόν, φανερώνω τὰς πραγματικὰς μου διαθέσεις (καὶ ἐπομένως ἐκτί-

θεμαι εἰς τοὺς φίλους μου).—τῶν σεαυτοῦ· ἔνν. πραγμάτων.—συμβούλω· κατηγορ. εἰς τὸ τινί.—ἐπιτήδευμα=πρᾶξις.—ἀποδέχομαι τινα = ἀγαπῶ τινα.—ζηλώω - ὦ τινα = μιμούμαι τινα.—τρόπος=βίος, διαγωγή.—θαυμάζω τινά=ἐκτιμῶ, περιποιῶμαι τινα.—ἀρχή=δημοσία θέσις, ἀρχή.—ὦν=δι' ὅσα.—ἀνατίθημι τὰς αἰτίας τινί=ἐπιρρίπτω εἰς τινα τὰς κατηγορίας (εὐθύνας).—αἱ κοιναὶ ἐπιμέλειαι=αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι.—παρίσταμαί τινι=ὑποστηρίζω τι.—πράττουσι· μτχ. χρν.—ἔχων, κατηγορ. μτχ. ἐκ τοῦ ἀνέχου.—ἐπιείκεια=μαλακότης, εὐγένεια.—μᾶλλον ἀποδέχομαι τι=προτιμῶ τι.—τελευτήσασι δόξαν· ἀντικμ. εἰς τὸ παρασκευάζει.—μέτεστι τινί τινός=μετέχει τις τινός.—τοῖς μοχθηροῖς· ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀδύνατον (ἔνν. ἐστί).—μεταλαμβάνω τινός = λαμβάνω μέρος ἐκ τινος.—τῶν κερδαινόντων· γεν. διαφ.—μηδὲν ἄλλο· αἰτ. τοῦ κατὰ τι.—οὖν = τοῦλάχιστον.—ἐλπίσι· δοτ. τοῦ κατὰ τι.

§ 40 - 43. τὰ περὶ τὸν βίον = τὰ ἀφορῶντα τὸν βίον (σου).—μέγιστον... σώματι=νοῦς ἀγαθὸς ἐν σώματι ἀνθρώπου (ἐστί) μέγιστον (πρᾶγμα) ἐν ἐλαχίστῳ.—τῷ σώματι... τῇ ψυχῇ· δοτ. τοῦ κατὰ τι.—τὰ δόξαντα = τὰ ἀποφασισθέντα.—ἐπισκοπῶ τι = ἐξετάζω τι.—προτρέχει· πολλοὶ ὀμιλοῦν, πρὶν σκεφθοῦν· εἶναι οἱ λεγόμενοι ἐπιπόλαιοι, οἱ ὅποιοι πολλάκις ἐκτίθενται εἰς κινδύνους. Τὸ «μη προτρεχέτω ἡ γλῶσσα τοῦ νοῦ» εἶναι ἀπόφθεγμα τοῦ Λακεδαιμονίου Χίλωνος ἑνὸς τῶν ἐπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος.—δύο... καιροῦς=δύο (καιροῦς) ποιοῦ καιροῦς τοῦ λέγειν = δύο περιστάσεις νὰ θεωρῆς ὡς καταλλήλους περιστάσεις τοῦ νὰ ὀμιλῆς.—ἡ περὶ ὧν... ἡ..., ἐπεξήγησις τοῦ δύο (καιροῦς).—περὶ ὧν=περὶ τούτων ᾧ.—ἐν τούτοις· δηλ. τοῖς καιροῖς.—σιγᾶν· ἔνν. τινά.—οὕτω· δηλ. ἂν νομίζης.—εὐτυχῶν... δυστυχῶν· μτχ. χρν.—ἐπὶ τινι=διὰ τι.—ἀποκρύπτειν... περιπατεῖν· ὑποκμ. τινά.—ἄδοξία=ἔλλειψις δόξης, ἀφάνεια.—κατὰ τὴν ἀσφάλειαν = ἐν ἀσφαλείᾳ, ἀσφαλῶς.—κινδυνεύειν· ὑποκμ. σε (ἐννοουμένον ἐκ τῆς δοτ. προσωπικῆς σοι).—αἰσχροῦς=ὁ προξενῶν αἰσχος.—κατακρίνω τινός τι = καταδικάζω τινά εἰς τι.—τὸ τελευτήσαι = ἡ τελευτή, ὁ θάνατος.—ἀπονέμω τινί τι ἴδιον=δίδω εἰς τινά τι ὡς ἰδιαιτέρον προνόμιον.

Γ'. Ἐπίλογος. Ὁ Ἰσοκράτης ἐξηγεῖ διατὶ ἔδωκε πολλὰς συμβουλάς μὴ ἀρμοζούσας εἰς τὴν ἡλικίαν τοῦ Δημοσίου, ἐπαινεῖ τὰς διαβέ-

σεις αὐτοῦ καὶ τὸν προτρέπει νὰ μεταχειρίζεται πρὸς ἠθικὴν ἐξέφω-
σιν καὶ ἐξευγένισίν του καὶ ταύτας καὶ τὰς συμβουλὰς παντὸς ἄλλου
(§§ 44 - 52).

§ 44 - 45. εἰ πρέπει, πλαγ. ἐρώτ. τὸ εἰ = ὅτι (αἰτιολ.), διότι
προηγῆται τὸ ρ. θαυμάζω.—πολλά· ὑποκμ. εἰς τὸ πρέπει.—πρὸς
τὴν... ἡλικίαν = ὡς πρὸς τὴν ἡλικίαν, εἰς τὴν (σημερινὴν) ἡλικίαν.—
πραγματεία = ἐργασία, σύγγραμμα.—ἐκφέρω τι = ἐκφράζω, διατυ-
πώνω, δίδω τι.—τούτων· δηλ. τῶν συμβουλῶν.—ἐντεῦθεν· δηλ. ἐκ ταύ-
της τῆς πραγματείας.—ταμειῶν = ἀποθήκη.—προσφέρω τι = ἐξά-
γω τι εἰς τὸ μέσον.—δεῖν... ὦν = δεῖν παραλιπεῖν μηδὲν ὦν (γεν.
διαρ.).—χάριν ἔχω τινὶ = χρεωστῶ εὐγνωμοσύνην εἰς τινα.—διαμαρ-
τάνω τινὸς = ἀποτυγχάνω εἰς τι.—ἦς· καθ' ἕλξιν ἐκ τοῦ δόξης, ἀντὶ
ἦν.—τῶν ἄλλων· ἐνν. ἀνθρώπων.—τῶν ἄλλων... τῶν σιτίων...
τῶν φίλων· γεν. διαρ.—χαίροντας... πλησιάζοντας· κατηγορ. μτχ.
ἐκ τοῦ εὐρήσομεν.—χαίρω τινὶ = εὐχαριστοῦμαι εἰς τι.—γιγνώσκω
τούναντίον = σχηματίζω ἐναντίαν γνώμην.—τούτων· δηλ. τῶν πλεί-
στων ἄλλων ἀνθρώπων.—τὸν ἐπιτάττοντα, τοῦτον· ἡ δεικτικὴ ἀν-
τωνυμία μετὰ τὴν μετοχὴν ἐπαναλαμβάνει καὶ ἐξαιρεῖ τὸ ὑπὸ τῆς μετο-
χῆς δηλούμενον.—τῶν ἄλλων· γεν. διαρ.

§ 46 - 49. παροξύνομαι ποιεῖν τι = παρακινουῖμαι νὰ...—ἐκ
τούτων· δηλ. τῶν καλῶν ἔργων.—καὶ τὰς πλησμονὰς ἀγαπᾶν = καὶ
ἐν τῷ ἀγαπᾶν τὰς πλησμονὰς.—πλησμονῆ = ἡ κατὰ κόρον ἀπό-
λαυσις.—παραπέπηγά τινι (ἐνεργ. πρkm. β' ὡς μέσ. τοῦ ρ. παραπή-
γνυμι) = (μτφρ.) παρακολουθῶ τινα.—τὸ φιλοπονεῖν = ἡ φιλοπο-
νία (πρβλ. τὸ ῥαθυμεῖν = ἡ ῥαθυμία).—ἡ περὶ τὴν ἀρετὴν φιλοπο-
νία = ἡ μετὰ ζήλου ἐνασχόλησις εἰς τὴν ἀρετὴν.—βεβαιότερας· ἐνν.
τῶν ἐκ τῶν ἡδονῶν τέρψεων.—κάκει· δηλ. ἐν τῇ ῥαθυμίᾳ.—ἐν-
ταῦθα· δηλ. ἐν τῇ φιλοπονίᾳ.—ἡσθέντες· χρν. μτχ.—ἐλυπήθησαν·
πρβλ. ἐν § 1 : διέλυσε.—οὔτω... ὡς = τόσον... ὅσον.—τὰ ἀποβαί-
νοντα = τὰ ἀποτελέσματα.—διαπονοῦμεν· ἡ προθ. διὰ = διαρκῶς,
ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους. Ἐνταῦθα ὁ Ἰσοκράτης διδάσκει ὅτι ὁ ἄνθρωπος
μόνον εἰς τὸ ἀποτέλεσμα ἀποβλέπει.—ἐνδέχεται = ἔξεστι = εἶναι ἐπι-
τετραμμένον.—τὰ τυχόντα = ὅ,τι τύχη.—εὐθὺς = εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς.—
ὑπόθεσις = βᾶσις.—οὐχ οἷόν τε· ἐνν. ἐστί.—ἢ ἔχειν = εἰ δὲ μὴ
(ἐνν. ἀνάγκη ἐστί) ἔχειν.—οὔτω... ὡς· πρβλ. § 47.—ἐπιεικῆς =

κόσμιος, καθὼς πρέπει ἄνθρωπος.—εἰκότως· ἔνν. ποιοῦντες ταῦτα.—
 ὄπου· ἐπίρρ. χρν.—ἦ πού γε... φήσομεν = βεβαίως, ἀληθῶς, κατὰ
 μείζονα λόγον θὰ εἴπωμεν.—ἐλαττοῦμαι = εἶμαι κατώτερος, μειονε-
 κτῶ.—ἀν... ὑπολάβοιμεν· δυνητικὴ εὐκτ.—τοὺς τοιοῦτους· δηλ.
 τοὺς φαύλους.—ὑπολαμβάνω τινὰ = θεωρῶ, νομίζω τινά.—ἦ μὲν·
 δηλ. τύχη.—οἱ δέ· δηλ. φαῦλοι.

§ 50 - 52. ὄντα· ἔνν. τινὰ (μτχ. ἐναντιωματικὴ).—στοχάζομαι
 τινος = ἐξετάζω τι.—κάκεινους· δηλ. τοὺς θεοὺς.—ἐπὶ τοῖς = ἐν
 τοῖς.—πῶς ἔχουσι· πλαγ. ἐρώτ. ἐκ τοῦ δηλώσαι· πῶς ἔχω πρὸς
 τινά = πῶς διάκειμαι πρὸς τινά.—γάρ· διασαφητικός.—Τάνταλος·
 βασιλεὺς τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ Φρυγίας, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Πλουτοῦς,
 πατὴρ τοῦ Πέλοπος καὶ τῆς Νιόβης. Ἐπειδὴ ἔτεμάχισε τὸν υἱὸν τοῦ
 Πέλοπα καὶ παρέθεσεν εἰς τοὺς θεοὺς ὡς φαγητόν, ἐρίφθη εἰς τὸν
 Τάρταρον καὶ κατεδικάσθη εἰς αἰωνίαν δίψαν καὶ πείναν· ὑπῆρχον μὲν
 πρὸ αὐτοῦ ἄφθονον ὕδωρ καὶ ὕπεροφόρα δένδρα, ἀλλὰ μόλις ἐπλησια-
 ζεν ἀπεμακρύνοντο αὐτοῦ.—κολάζω τινά = τιμωρῶ τινά.—οἷς = τού-
 τοις· ἢ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως ἰσοδυναμεῖ
 μὲ δεικτικὴν· (διὰ τοῦ οἷς ἐννοεῖ τὰς εἰς τὸν παρόντα λόγον ἀναφερομέ-
 νας συμβουλὰς)· τὸ οἷς ἀντικμ.—παραδείγμασι· κατηγρ. εἰς τὸ χρω-
 μένοις.—ἐμμένω τινί = μένω σταθερὸς εἰς τι.—τῶν ποιητῶν...
 τῶν σοφιστῶν· γεν. κτητικαί.—σοφιστῆς = σοφός.—καθιζάνω ἐπὶ
 τινι = ἐπικάθημαι εἰς τι.—μηδενὸς ἀπείρως ἔχω = τίποτε δὲν ἀ-
 φήνω ἀδοκίμαστον, τὰ πάντα δοκιμάζω.—ἐκ ταύτης = διὰ ταύτης.—
 μόλις = μὲ δυσκολίαν.—ἐπικρατῶ τι (σπανίως μὲ αἰτ. ἀντὶ ἐπικρα-
 τῶ τινος) = ὑπερτερῶ, κατανικῶ τι.—αἱ ἁμαρτίαι τῆς φύσεως =
 τὰ φυσικὰ ἐλαττώματα.

II. ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ

Α'. Ἀντὶ παντὸς ἄλλου δώρου σοῦ στέλλω τὸν λόγον τοῦτον περιέχοντα τὰ καθήκοντα τοῦ ἄρχοντος, ἵνα μὴ, ὅπως οἱ λοιποὶ ἄρχοντες, μείνης ἀνουθέτητος (§§ 1 - 6).

§ 1 - 6. **Νικόκλεις**: ὁ Νικοκλῆς ἦτο υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ βασιλέως τῆς ἐν Κύπρῳ Σαλαμῖνος Εὐαγόρου· πρὸς τὸν ἴδιον δὲ ἀπέστειλε καὶ δύο ἄλλους λόγους (Νικοκλῆς, Εὐαγόρας).— **εἰωθότες**: μτχ. παρακειμένοι μετὰ σημ. ἐνεστώτος· **εἴωθα** = συνηθίζω.—**εἰργασμένος** = δουλευμένος.—**κτῆμα** = πολῦτιμον πρᾶγμα.—**δόσις** = δῶρον.—**ποιούμενοι**: κατγρμτ. μτχ. ἐκ τοῦ καταφανεῖς εἶναι.—**καπηλεύω** = εἶμαι μεταπράτης.—**ἂν γενέσθαι** = ὅτι γένοιτο· ἂν.—**ὑρέγομαι** τινος = ἐπιθυμῶ τι.—**ὀρεγόμενος... ἀπεχόμενος**: ὑποθ. μτχ.—**ἐπιτήδευμα** = ἐνασχόλησις, ἔργον.—**τοὺς μὲν ἰδιώτας**: ἢ ἀπόδοσις εἰς τὸ τοῖς δὲ τυράννοις.—**τρυφάω - ῶ** = ζῶ βίον μαλθακὸν καὶ πλήρη ἀπολαύσεων.—**καθ' οὖς**: ἢ κατὰ σημαίνει συμφωνίαν.—**πολιτεύομαι** = διοικουμαι.—**παρρησία** = τὸ νὰ ὁμιλῇ τις μεθ' ἄλλου ἐνώπιόν τινος· τοῦτο σαφηνίζεται διὰ τοῦ κατωτέρω: **καὶ τὸ φανερώς ἐξεῖναι... ἁμαρτίας**.—**ἐπιπλήξαι**: ἐνν. αὐτοῖς.—**ἔξεστί τινα ποιεῖν τι** = ἐπιτρέπεται εἰς τινα νὰ πράττῃ τι.—**ἐπιτίθεμαι ταῖς ἁμαρτίαις** τινος = ψέγω, ἐπικρίνω τὰ σφάλματά τινος.—**ὑποθῆμαι** = συμβουλαί, παραγγέλματα.—**τύραννος** = βασιλεύς, μονάρχης.—**ὑπάρχει μοί τι** = ἔχω τι.—**οὖς** = ἐκείνοι οὖς.—**διατελοῦσι**: ἐνν. ὄντες.—**οἱ συνόντες (σὺν - εἰμί)** = οἱ συναναστρεφόμενοι αὐτοῦς.—**πρὸς χάριν ὁμιλῶ τινα** = συναναστρεφόμενός τινα ὁμιλῶ πρὸς εὐχαρίστησίν του (κολακευτικῶς).—**τὰ πράγματα** = ἡ πολιτικὴ δύναμις.—**ἀφορμαί** = τὰ μέσα.—**ποιῶ ὥστε** = συντελῶ ὥστε.—**ἰδιωτεύοντες** = οἱ μὴ ἔχοντες δημόσιον ὑπουργημα (ἀρχήν).—**ὁ ἐπιεικῶς πράττων** = ὁ μῆτε πολὺ πλούσιος μῆτε πάλιν πολὺ πτωχός.—**δυναστεία** = δύναμις, ἐξουσία.—**ἐνθυμοῦμαι τι** = φέρω εἰς τὸν νοῦν μου, συλλογίζομαι.—**διέξειμί τι** = διεξέρχομαι τι, ἐξετάζω τι.—**διεφθαρμένους... ἠναγκασμένους... συμβεβηκότα** κτγρ. μτχ. ἐκ τοῦ ὀρώσι.—**ἔξαμαρτάνω εἰς τινα** = διαπράττω σφάλμα τι πρὸς τινα, κάμνω εἰς τινα κακόν.—**πάλιν... μᾶλλον ἢ** = πάλιν

ἡγοῦνται λυσιτελεῖν μᾶλλον ζῆν ὀπωσοῦν ἢ.— ὀπωσοῦν = καθ' οἰονδήποτε τρόπον.— τῆς ἀνωμαλίας καὶ τῆς ταραχῆς· τῆς συμβαινούσης δηλ. εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων.— παντὸς ἀνδρὸς (γεν. κτγμ.) = ἴδιον παντὸς ἀνδρός.— νομίζουσιν· ἔνν. οἱ βασιλεῖς.— ὁ ἀντί ἡ, δηλ. ἡ βασιλεία· ἐτέθη κατ' οὐδετ. γένος, διότι συνεφώνησε πρὸς τὸ μέγιστον.— δεόμενον· ἔνν. ἐστὶ (= δεῖται) = ἔχει ἀνάγκην. Πᾶς ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ γίνῃ βασιλεύς, ὅπως γίνεται καὶ ἱερεὺς, διότι ἡ βασιλεία ἔχει ἀνάγκην πολὺ περισσοτέρων γνώσεων καὶ πείρας.

B'. Ὁ νουθετῶν τοὺς ἄρχοντας ὠφελεῖ καὶ ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους (§§ 6 - 8).

§ 6 - 8. καθ' ἐκάστην· εἰς τοῦτο ἀντιτίθεται τὸ καθ' ὄλων δέ.— ἐξ ὧν· ἀναφέρεται εἰς τὸ συμβουλευεῖν.— ἐξ ὧν· (μετὰ τὰ ρήμ. συμβουλευεῖν, σκοπεῖν καὶ τὰ τοιαῦτα) = ὅπως.— κατὰ τρόπον = κατὰ τὸν προσήκοντα τρόπον, καθὼς πρέπει.— αἰεὶ = ἐκάστοτε.— καθ' ὄλων = περὶ ὄλων.— ὧν· ἀναφέρεται εἰς τὸ στοχάζεσθαι· στοχάζομαι τινος = μετ' ἐπιτυχίας ἀποβλέπω εἰς τι.— ἐξεργαζομαί τι = ἐπεξεργάζομαι τι, καλῶς ἀποπερατώνω τι.— ὑπόθεσις = πρόθεσις, προαίρεσις.— εἰ... ἔσται· πλαγ. ἐρώτησις.— συνιδεῖν· ἔνν. τοῦτο συν-ορῶ τι = κατανοῶ τι, προβλέπω τι.— τὰ καταλογάδην = τὰ πεζά.— παρέσχε... ἔλαβε = παρέχει... λαμβάνει· γνομ. ἀόρ.— δόξα = φήμη, ἔπαινος.— ἐπιχείρημα = ἡ ἐπιχείρησις.— ὀνήσειε· τοῦ ρ. ὀνί-νημί τινα = ὠφελῶ τινα.— ἀρχάς· συνων. δυναστείας (πρβλ. § 5).— ἀσφαλεστέρας... πραοτέρας· πράγματι ὁ ἄρχων εἶναι ἀσφαλέστερος εἰς τὴν ἀρχήν, ὅταν οἱ πολῖται ζῶσιν ἡσύχως χωρὶς νὰ πιέζωνται ὑπὸ σκληρᾶς δουλείας.

Γ'. Ἔργον τοῦ ἄρχοντος εἶναι ἢ διὰ συνεχοῦς ἐπιμελείας καὶ ἐργασίας αὐξήσις καὶ εὐημερία τοῦ κράτους του (§§ 9 - 14).

§ 9 - 14. ἐν κεφαλαίοις = ἐν γένει, ἐν περιλήψει.— περιλαμβάνω τι = ὀρίζω τι.— ἂν ὁμολογήσαι = ὅτι ἂν ὁμολογήσαιτε.— τὰ συμπύπτοντα = τὰ συμβαίνοντα.— ῥαθυμῶ = παραμελῶ ἀπὸ ὀκνηρίαν.— ἀμελῶ = παραμελῶ ἕνεκα ἄλλων ἀσχολιῶν ἀμελεῖν· κεῖται ἀπολύτως ἄνευ πτώσεως.— ὅπως = πῶς.— τῶν ἄλλων· γεν. συγκριτική.— γνώμη = πνεῦμα, διάνοια.— ἀσκητής = ὁ ἐξ ἐπαγγέλματος

ἀθλητής.—**αἱ πανηγύρεις** νοοῦνται οἱ πανελλήνιοι ἀγῶνες (Ὀλύμπια, Ἴσθμια, Νέμεα καὶ Πύθια).—**οὐδ' ἐν μέρος**· διότι βραβεῖα τοῦ βασιλέως διὰ τὴν καλὴν διοίκησιν δὲν εἶναι στέφανος ἢ δῶρα, ἀλλὰ ἡ εὐτυχία τῶν πολιτῶν καὶ ἡ δόξα τοῦ κράτους του.—**ῶν** = τούτων δέ.—**ἐνθυμοῦμαι τινος** = ἔχω τι ὑπ' ὄψιν μου. — **προσέχω τὸν νοῦν ὄπως** = φροντίζω πῶς· τὸ ὄπως ἀναφέρεται εἰς τὸ διοίσεις.—**διαφέρω τινός τι εἶμαι** = ἀνώτερός τινος κατὰ τι.—**δύναμις** = σημασία, σπουδαιότης.—**καταγιγνώσκω τινὸς δυστυχίαν, ὡς** = καταλογίζω εἰς τινα δυστυχίαν, διότι.—**αἴς**· δοτ. ὄργαν.—**οὐδέν**· ἐπίρρ.—**ὡς ... δυναμένης ... οὕτω διάκεισο τὴν γνώμην** = οὕτω νὰ σκέπτεσαι μὲ τὴν ἰδέαν, ὅτι δύναται ἡ παιδείσις... νὰ εὐεργετῇ τὴν ἡμετέραν φύσιν.—**οὓς ἂν δύνῃ** = ἔαν τινὰς δύνασαι, ὅποιους δύνασαι.—**μήτε τῶν σοφιστῶν ... ἔχειν** = μήτε οἷου δεῖν ἀπείρως ἔχειν μηδενὸς τῶν σοφιστῶν.—**ἀπείρως ἔχω τινός** = εἶμαι ἀπειρός τινος, ἀγνοῶ τι.—**τῶν μὲν**· δηλ. σοφιστῶν.—**τῶν δέ**· δηλ. ποιητῶν· νοοῦνται δὲ οἱ καλούμενοι γνωμικοὶ ποιηταὶ (Ἡσίοδος, Θέογνις, Φωκυλίδης) ἀπὸ τοὺς ὁποίους θὰ ἐλάμβανε τὰ χρήσιμα μόνον ἀναγιγνώσκων αὐτούς, καθόσον ἦσαν προγενέστεροι· ἐνῶ ἀπὸ τοὺς σοφιστὰς θὰ ἐλάμβανε τὰ χρήσιμα ὄχι μόνον μελετῶν τοὺς προγενεστέρους ἀλλὰ καὶ ἀκροώμενος τοὺς συγχρόνους του.—**γυμνάσιον** = ἀσκήσις.—**ὑποτίθεμαι** = παραδέχομαι, θέτω ὡς βάσιν.—**δεῖν**· εἰδ. ἀπρμφ. ἐκ τοῦ ὑπεθέμεθα.—**καὶ τὴν πόλιν ... καὶ (τὸν) διοικήσοντα τὴν πόλιν ὡς χρῆ** (ἐνν. διοικεῖν).—**μάλιστα δ' ἂν ... παρακληθείης** = πρὸ πάντων (ἐξαιρέτως) δὲ ὁ ἴδιος ἤθελες προτρέπει τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τοῦτο (δηλ. εἰς τὴν παιδείαν καὶ καλλιέργειαν τοῦ πνεύματος).—**ἔρρωμένως** (ἐπίρρ. τῆς μετοχῆς **ἔρρωμένος** τοῦ ρ. **ῥώννυμαι**) = μὲ θάρρος καὶ ἀποφασιστικότητα.—**ἀτιμάζω τι** = περιφρονῶ τι, δὲν τιμῶ τι.

Δ'. Καθήκοντα τοῦ ἄρχοντος πρὸς τοὺς θεοὺς, πρὸς ἑαυτὸν, πρὸς τοὺς φίλους καὶ ἐν γένει πρὸς τοὺς ἀρχομένους (§§ 15 - 39).

§ 15 - 19. **ἐντεῦθεν**· δηλ. ἀπὸ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς διανοίας, ἡ ὁποία πρέπει νὰ εἶναι ὁδηγὸς εἰς πᾶν ἔργον.—**φιλόπολις** = φιλόπατρις.—**χαίρω τινί** = εὐχαριστοῦμαι εἰς τι.—**ποιοῦμαι τὴν ἐπιμέλειάν τινος** = καταβάλλω φροντίδα διὰ τι.—**μέλει μοί τινος** = φροντίζω περὶ τινος.—**περὶ παντός ποιοῦμαι ἄρχειν** = ὑπὲρ πᾶν ἄλλο (ἐκτιμῶ) θέλω νὰ ἄρχω.—**κεχαρισμένως τινί** = ἀρεστῶς, προσφιλῶς

πρός τινα.—αὐτοῖς· κατά πληθ. ἀριθμόν, διότι ἡ προηγουμένη λέξις πλῆθους εἶναι περιληπτική.—τῶν ὀλιγαρχιῶν καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν· γεν. διαιρετ.—πολιτεία=πολίτευμα.—θεραπέυω τινα=περιποιουῦμαι τινα.—δημαγωγέω - ὦ = (ὁδηγῶ) διοικῶ τὸν λαόν.—ὕβριζω=γίνομαι, (εἶμαι) αὐθάδης, ἀλαζών.—ὕβριζομαι=πάσχω ὑβριστικὴν μεταχείρισιν.—σκοπῆς ὄπως· πρβλ. ἐν § 11: προσέχειν τὸν νοῦν ὄπως.—πολιτεία=διοικήσεις τῆς πολιτείας.—πρόσταγμα=κατὰ νόμον προσταγή.—ἐπιτήδευμα=ἔθιμον.—κινῶ τι=μεταβάλλω τι.—μετατίθημί τι=καθιστῶ τι ἄκυρον (καταλύω).—τὸ σύμπαν (ἐπίρρ.)=καθόλου, ἐν γένει.—σφίσιν αὐτοῖς ὁμολογούμενοι=σύμφωνοι πρὸς ἑαυτούς.—πρὸς δὲ τούτοις· ἐνν. ζήτηει νόμους.—ἀμφισβήτησις=ἀμφιβολία, φιλονικία, διαφορά.—τὰς διαλύσεις· δηλ. τῶν διαφορῶν.—ὡς οἶόν τε τάχιστος=τάχιστος ὅσον εἶναι δυνατόν (κατὰ τὸ δυνατόν).—ταῦτα· συγκεφαλαιώνει τὰ προηγούμενα.—προσεῖναι... τοῖς καλῶς κειμένοις=πρὸς τοῖς καλῶς κειμένοις εἶναι.—τὰ καλῶς κείμενα=τὰ καλῶς ἔχοντα.—αὐτοῖς· δηλ. τοῖς πολίταις.—ἐργασία=ἡ ἀσχολία εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν γεωργίαν καὶ τὰς τέχνας· ἀντίθετον τούτου εἶναι ἡ πραγματεία=ἡ εἰς τὴν ρητορείαν ἀσχολία καὶ ἀνάμειξις εἰς ξένας ὑποθέσεις.—τὰς μὲν... πρὸς δὲ τὰς=ταύτας μὲν... πρὸς ταύτας δέ.—προθύμως ἔχω πρὸς τι=δεικνύω προθυμίαν πρὸς τι.—ποιοῦμαι τὰς κρίσεις=κρίνω τι.—ἀμφισβητῶ πρὸς τινα περί τινος=φιλονικῶ πρὸς τινα περί τινος.—πρὸς χάριν· πρβλ. § 4.—ταῦτά γινώσκω=ἔχω τὴν αὐτὴν γνώμην, κρίνω ὁμοίως.—οἰκῶ τὴν πόλιν=διοικῶ τὴν πόλιν.—ταῖς μὲν κατασκευαῖς (δοτ. τοῦ κατὰ τι)· κατασκευαῖ ἐνταῦθα δὲν εἶναι μόνον αἱ δημόσιαι οἰκοδομαί, ἀλλὰ ἐν γένει πᾶν ὅ, τι ἔχει νὰ παρουσιάσῃ μία πόλις καλῶς διοικουμένη.—πράξεις=εἰσπράξεις τῶν δημοσίων προσόδων.—ἀκριβῶς=ἐπιμελῶς, αὐστηρῶς.—διαρκῶ (ἀμτβ.)=ἐξαρκῶ (δηλ. ἵνα μὴ ἐξαντλῶνται οἱ πόροι.)—τοῖς προειρημένοις· δηλ. ταῖς κατασκευαῖς.—τῷ κάλλει=ἐν τῷ κάλλει.—τῶν δεδαπανημένων· γεν. συγκριτική.

§ 20 - 23. τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ποιῶ=λατρεύω τοὺς θεοὺς.—θῦμα=θυσία.—θεραπεία=σεβασμός, λατρεία.—ὡς· ἐπιτείνει τὸ βέλτιστον.—ἐλπῖς· ἐνν. ἐστί.—ιερεῖον=τὸ πρὸς τιμὴν τῶν θεῶν θυσιαζόμενον ζῶον.—καταβάλλω ἱερεῖον=κάμνω θυσίαν.—πράττω

τι παρά τινος = λαμβάνω τι παρά τινος.—**ταῖς ἀρχαῖς** (= με τὰς τιμάς αἱ ὁποῖαι ἔχουν σχέσιν με τὴν αὐλήν) = με τὰς αὐλικὰς περιποιήσεις.—**ταῖς δὲ ἀληθείαις αὐταῖς** = με τὰς πραγματικὰς δὲ τιμάς (λ.χ. προσκλήσεις εἰς συμβούλια, δῶρα διὰ καλὰς πράξεις κ.τ.λ.).—**σῶζω τι** = διασῶζω, διατηρῶ τι.—**τυραννίς** = ἀρχή.—**κῆδομαί τινος** = ἐπιμελοῦμαι τινος.—**τῶν πολιτικῶν** = τῶν πολιτῶν.—**τοὺς ἐργαζομένους**· κεῖται ἀπολύτως.—**ἀναλίσκειν... ποιεῖν**· ἐκ τοῦ νόμιζε.—**ποιῶ τινα πλείω** = αὐξάνω τινά.—**τὴν ἀλήθειαν προτιμῶν** = οὕτω φαίνου προτιμῶν τὴν ἀλήθειαν.—**ἀσφαλή**· κατγρμ. εἰς τὸ τὴν πόλιν.—**συμβόλαια** = δοσοληψία.—**νόμιμος** = δίκαιος.—**περὶ πλείου ποιοῦμαί τινα** = τὰ μέγιστα τιμῶ τινα.—**τῶν ἀφικνουμένων**· γεν. διαιρ.—**τοὺς σοὶ δωρεὰς ἄγοντας**· ἐννοεῖ τὰς συνηθισμένας δωρεὰς, περὶ τῶν ὁποίων ἀναφέρει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου, ἐν § 1.—**ἀλλά... ἀξιοῦντας**· πράγματι βασιλικὸν εἶναι τὸ δίδοναι δῶρα ἢ τὸ λαμβάνειν ἕως ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα ὁ Ἰσοκράτης τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἐν γένει τοὺς διανοουμένους καὶ λοιποὺς ἐπιφανεῖς ἄνδρας, οἱ ὅποιοι κατέφευγον εἰς τοὺς βασιλεῖς καὶ τυράννους.—**ἐξαιρῶ τινός τι** = ἀπομακρύνω τι ἀπὸ τινα.—**τοὺς πολλοὺς φόβους** = τοὺς παρά σοῦ μεγάλους φόβους.—**περιδεῆς** = λίαν φοβισμένος.—**δεινός** = φοβερός.—**τῶ ... τῶ**· δοτ. ὄργ.—**ποιοῦμαι τὰς τιμωρίας ἐλάττους τῶν ἀμαρτανομένων** = ἐπιβάλλω ποινὰς μικροτέρας τῶν σφαλμάτων (ὄχι δηλ. ἀναλόγους πρὸς τὰ σφάλματα).

§ 24 - 26. **ἀρχικός** = ἐπιτήδειος, ἱκανὸς εἰς τὸ ἄρχειν.—**χαλεπότητι** = με ἀγριότητα καὶ δυστροπίαν.—**ἤττωμαί τινος** = ἤττων εἰμί τινος.—**αὐτῶν**· γεν. συγκριτική.—**ταῖς ἐπιστήμασι**· δοτ. τροπ.—**μηδέν**· ἐπίρρ.—**οὕτως ὁμιλῶ πρὸς τινα** = οὕτω συμπεριφερόμαι πρὸς τινα.—**φιλονικῶ** = ἀμιλλῶμαι, διαμφισβητῶ τὰ πρωτεῖα.—**περὶ ὧν** = περὶ τούτων ἄ.—**κρατήσαντι**· ὑποθ. μτχ.—**μέλλοι συνοίσειν** = συνοίσει.—**φαῦλος** = ταπεινός, χυδαῖος.—**συμφερόντως**· ἀντίθετον· **μετὰ βλάβης**.—**περιβάλλομαί τι** (ἐνταῦθα) = διανοοῦμαι τι.—**κατέχω τι** = ἐπιτυγχάνω τι, κατορθώνω τι.—**ἐξεργάζομαί τι** = τελειώνω τι.—**οἷς** = ταῦτα, οἷς.—**τῇ παρουσίᾳ**· δηλ. ἀρχῇ.—**τελέως** = παντελῶς.—**ἄρχω τινός** = ἐξουσιάζω τινά.—**ἄν**· ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐπιθυμῆς.—**οἷον χρῆ**· ἐνν. εἶναι σε.—**πράττων** = εὖ πράττων.—**ἐν τῷ παρόντι**· ἐνν. εὖ πράττεις.

§ 27 - 28. ἀκριβεῖς· πρβλ. ἐν § 19 : ἀκριβῶς.—οἱ συνόντες· συνών. οἱ χρώμενοι=οἱ συναναστρεφόμενοι, οἱ σχετικοί, οἱ φίλοι.—ἐφίστημί τινά τινι=διορίζω τινά εἰς τι.—ὡς... ἔξων=μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ ἔχῃς.—αἰτίαν ἔχω τινός=κατηγοροῦμαι διὰ τι.—ὦν=τούτων ἅ.—ἡγοῦ πιστούς· ἐνν. εἶναι.—τὰ ἁμαρτανόμενα=τὰ ἁμαρτήματα, σφάλματα.—ἐπιτιμῶ τινι=ἐπικρίνω τι.—παρρησίαν· πρβλ. § 3.—ἀμφιγνοέω - ὦ περί τινος=ἀμφιβάλλω περί τινος.—διорῶ τινα=διακρίνω τινά.—τέχνη... μετ' εὐνοίας· τροπ. διορισμοί.—πλέον ἔχω τινός=εἶμαι ὑπέρτερός τινος.—ταῖς αὐταῖς ζημίαις... αἰς· δοτ. ὄργαν.

§ 29 - 32. ἄν... δουλεύης... ἀλλὰ κρατῆς· ἐπεξηγεῖ τὸ τοῦθ' .—δουλεύω τινί=εἶμαι δοῦλος εἰς τινα.—συνουσία=συναναστροφή.—εἰκῆ=ἀπερισκέπτως, ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε.—ἐπ' ἐκείναις... χαίρειν=ἔθιζε σαυτὸν χαίρειν ἐπ' ἐκείναις ταῖς διατριβαῖς.—χαίρω ἐπί τινι=εὐχαριστοῦμαι, ἀρκοῦμαι εἰς τι.—διατριβή=συνουσία.—ἐπιδίδωμι (ἀπολύτως)=προάγομαι, προκόπτω, προοδεύω.—φιλοτιμοῦμαι ἐπί τινι = καυχῶμαι διὰ τι.—διαπράττομαι τι = κατορθώνω τι.—τοῖς κακοῖς· ἀναφέρεται εἰς τὸ δυνατόν ἐστι.—μέγα φρονῶ ἐπί τινι=μεγαλοφρονῶ διὰ τι· μέγα φρονῶν· ἐκ τοῦ φαίνου.—οὐδὲν μέρος=οὐδόλως.—μέτεστί τινί τινος=μετέχει τίς τινος.—τῶν τιμῶν· γεν. διαίρ.—ἀλθροστάτας· κατηγορ. εἰς τὸ ὑποκμ. τάς... γιγνομένας.—αὐτοὶ παρ' αὐτοῖς=μόνοι των οἱ πολῖται (ἀπόντος σοῦ).—γνώμη=σχέψις, ἰδέα.—ἦν... χαίρειν=ἦν συμβῆ σοι χαίρειν ἐπί τῷ τῶν φαύλων.—ἐνδείκνυμαι (μετὰ μτχ.)=δεικνύω (ὅτι).—σπουδάζω περί τι = ἀσχολοῦμαι περί τι.—τὸ ἦθος = ὁ χαρακτήρ.—περί πλείονος ποιοῦμαι (μετ' ἀπαρμφ.) = προτιμῶ (νά).—δόξη· δοτ. ποιητ. αἰτίου εἰς τὸ κτητά.—κτητὸς=δυνάμενος ν' ἀποκτηθῆ.—χρημάτων (γεν. τοῦ τιμήματος) = ἀντὶ χρημάτων.—ὠνητὸς=δυνάμενος ν' ἀγορασθῆ.—τὰ μέν· δηλ. χρήματα.—παραγίγνεται τινί τι = ἔρχεται εἰς τινά τι, ἀποκτᾷ τίς τι.—τὴν δὲ (δηλ. δόξαν) οὐχ οἶόν τ' (ἐνν. ἐστὶ) κτήσασθαι ἀλλ' ἦ· μετὰ πρότασιν ἀποφατικὴν τὸ ἀλλ' ἦ = εἰμή.—οἱ διενεγκόντες = οἱ πρωτεύσαντες, οἱ ἔξοχοι.—τρυφᾶω - ὦ ἐν ταῖς ἐσθῆσι καὶ τοῖς... κόσμοις=ζῶ μεγαλοπρεπῶς (πολυτελεῶς) κατὰ τὰς ἐνδυμασίας καὶ τὰ... κοσμήματα· (πρβλ. καὶ § 1).—καρτερῶ ἐν τινι=μένω σταθερὸς εἰς τι.—ὡς χρῆ· ἐνν. καρτερεῖν.—ἐπιτήδευμα = τρόπος ζωῆς (πρβλ. καὶ § 17).—

ἐκείνοις· δηλ. τοῖς ὀρώσι· (ἐκ τοῦ οἱ μὲν ὀρώντες, εἰς τὸ ὅποιον ἀντιτίθεται τὸ οἱ δὲ συνόντες).—τὴν αὐτὴν ἐκείνοις=ὁμοίαν μὲ ἐκείνους.

§ 33 - 35. ὡς· ἐπιτείνει τὸ ἐλαχίστοις.—τυγχάνω τῆς ἀκμῆς τῶν καιρῶν=εὐρίσκω κατάλληλον στιγμήν· τὸ τυγχάνειν ἐκ τοῦ κράτιστόν (ἐστὶ).—δυσκαταμαθήτως ἔχω=δυσκόλως μαθάνομαι, γιγνώσκομαι.—πλεονάζω = εἶμαι ὑπερβολικός, ὑπερβαίνω τὰ ὅρια.—μετριότης = συμμετρία.—ἀστεῖος = εὐγενῆς τοὺς τρόπους.—τὸ μὲν· ἀναφέρεται εἰς τὸ σεμνός.—τὸ δέ· εἰς τὸ ἀστεῖος.—σεμνός=σεβαστός, ἀξιοπρεπής, ὑπερήφανος.—ιδέα = τρόπος, εἶδος· ἀμφοτέραις ταῖς ιδέαις· δηλ. τῇ τε ἀστείότητι καὶ τῇ σεμνότητι.—ἀκριβῶς - ὦ τι=ἐρευνῶ, ἐξετάζω τι.—ῶν· πρβλ. ἐν § 27 : ῶν ἄν.—μέτιθι· τοῦ ρ. μετέρχομαι τινι ἢ τι = ἀκολουθῶ, (ἐπι)διώκω, ἀσχολοῦμαι μὲ κάτι.—αἱ ὁδοὶ (μτφρ.) = τὰ μέσα.—τὸ δ' ἐπ' αὐτῶν...ποιήσει=τὸ δὲ γυμνάζεσθαι ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων ποιήσει σε δύνασθαι χρῆσθαι τοῖς πράγμασι.—τὸ γυμνάζεσθαι=ἡ ἀσκησις.—ποιῶ τινα δύνασθαι=κάμνω τινα ἱκανόν.—χρῶμαι τοῖς πράγμασι=μεταχειρίζομαι ὠφελιμώτερον τὰ πράγματα.—τὰ συμπίπτοντα· πρβλ. § 9.

§ 36 - 39. ἐπιτήδευμα· πρβλ. § 16.—εἰκῶν τῆς ἀρετῆς=εἰκῶν ἐμφανίζουσα τὸ ἦθος καὶ τὸν χαρακτήρα.—εἰκῶν τοῦ σώματος=εἰκῶν ἐμφανίζουσα τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον.—ὑπόμνημα = μνημεῖον.—καταλιπεῖν· ἐκ τοῦ βούλου.—διαφυλάττειν· ἐκ τοῦ πειρῶ.—καλῶς = ἐντίμως, ἐνδόξως.—φρόντιζ' ὅπως· πρβλ. § 11 : προσέχειν τὸν νοῦν ὅπως.—τῆς τιμῆς· δηλ. τῆς ἐκ τῆς βασιλείας.—περιορῶ τι διαλυθὲν = ἀφήνω τι νὰ διαλυθῇ.—μελετῶ λέγειν = φροντίζω νὰ λέγω.—ζηλώω - ὦ τινός τι=ζηλεύω, ἐπαινῶ τινός τι.—ἀκριβῶς· πρβλ. § 19.

Ε'. Ἐξηγῶν διὰ τὴν ἔγγραφον καὶ πολλὰ γνωστὰ εἰς τὸν Νικολέα, συνηστῆ εἰς αὐτὸν νὰ ἔχη συμβούλους φρονίμους, οἱ ὅποιοι μόνοι θ' ἀξήσουν τὴν βασιλείαν του (§§ 40 - 53).

§ 40 - 44. εἰ=ὄτι (αἰτιολ.), διότι προηγεῖται τὸ ρ. θαυμάζω.—παρέλαθε=διέλαθε.—ὄτι τοσοῦτων ὄντων...ἐπιτηδεύοντες=ὄτι καὶ τῶν ἄλλων (δηλ. τῶν ἰδιωτῶν) καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ μὲν εἰρήκασιν, οἱ δ' ἀκηκόασιν, οἱ δ' ἐτέρους ποιοῦντες ἐοράκασιν,

οὶ δ' αὐτοὶ τυγχάνουσιν ἐπιτηδεύοντες τι τούτων (δηλ. τῶν ὑπ' ἐμοῦ εἰρημένων) τοσούτων ὄντων τὸ πλῆθος.— γάρ· βεβαιωτικός.— τῶν ἐπιτηδευμάτων· ἀναφέρεται εἰς τὸ τὰς καινότητας.— ἄπιστον=ἀπίθανον.— τὰ νομιζόμενα=τὰ συνηθισμένα.— ἡγεῖσθαι· ἔνν. χρή.— χαρίεις = εὐφυής, ἀγαπητός, μορφωμένος, σοφός.— ἀθροῖσαι...καὶ φράσαι κάλλιστα· ἐνταῦθα ὁ Ἰσοκράτης ὑπαινίσσεται τὸν ἑαυτὸν του, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον πλείστας συμβουλὰς συνέλεξε καὶ εὐμεθόδως κατέταξεν, ἀλλὰ καὶ λογοτεχνικῶς συνέγραψε τὸν παρόντα λόγον.— ὄπερ· ἔνν. πάσχουσι.— 'Ἡσίοδος' ὁ ἰδρυτὴς καὶ διαμορφωτὴς τοῦ διδακτικοῦ ἔπους, γεννηθεὶς τὸ 750 π.Χ. εἰς Ἀσκρην τῆς Βοιωτίας· ἔργα αὐτοῦ εἶναι ἡ Θεογονία, Ἔργα καὶ Ἡμέραι καὶ Ἀσπίς τοῦ Ἡρακλέους.— Θεόγνις· ἐκ Μεγάρων ἑλεγειακὸς ποιητὴς (570 - 500 π.Χ.).— Φωκυλίδης· σύγχρονος τοῦ Θεόγνιδος, ἐκ Μιλήτου, γράψας καὶ αὐτὸς γνωμικὰς καὶ ἠθικὰς ἐλεγείας.— λέγοντες· δηλ. οἱ ἄνθρωποι.— συνδιατρίβω τινὶ (ἐνταῦθα)=ἀκούω τι.— ἄνοια=ἀνοησία.— αἰροῦνται...μᾶλλον ἢ· τὸ μᾶλλον κεῖται πλεοναστικῶς, διότι εἰς τὸ αἰροῦνται περιέχεται συγκριτικὴ ἔννοια· ἐτέθη ὅμως, ἵνα ἐπιτείνῃ τὴν εἰς τὸ ρῆμα ὑπάρχουσαν σύγκρισιν.— ὑποθῆκαι· πρβλ. § 3.— σπουδάζω ἐπὶ τινι=σοβαρῶς ἀσχολοῦμαι εἰς τι.

§ 45 - 49. τί δεῖ;=οὐ δεῖ.— διατρίβω λέγων=μακρηγορῶ.— χαίρω τινί· πρβλ. § 15.— χαίροντας...ἔχοντας...δοκοῦντας(=νομίζοντας)· κτηρμ. μετχ. ἐκ τοῦ εὐρήσομεν.— τὰ δέοντα=τὰ ἀναγκαῖα.— τοῖς τοιοῦτοις· ἀντκμ. εἰς τὸ ἀρέσειεν.— οἱ εὖ φρονοῦντες=οἱ πεπαιδευμένοι.— ἀπλοῦς=χρηστός.— λοιδοροῦντας· ἔνν. ἄλλους· λοιδοροῦμαι (παθητ.) =κακολογοῦμαι.— ἐρημία=ἐλλειψίς βοηθείας.— καθ' ἀπάντων· πρβλ. § 6.— τοῖς εἰρημένοσι· δοτ. συντκ. εἰς τὸ τῶν ἐχόντων.— δ' οὖν =βεβαίως.— κεχαρισμένον (τοῦ ρ. χαρίζομαι)=εὐάρεστον.— ὅτι· αἰτιολ.— καταχρῶμαί τινι πρὸς τι=κάμνω μεγάλην χρῆσιν τινος εἰς τι.— ταῖς ιδέαις ταύταις· ιδέας ἐννοεῖ τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς μύθους.— μυθολογῶ τι=μὲ τρόπον μυθώδη διηγοῦμαι τι.— καθίστημι εἰς τι=φέρω, παρουσιάζω τι εἰς τι.— ἀκουστούς· ἔνν. τοὺς ἀγῶνας.— ἀφρεκτέον τινός=δεῖ ἀπέχεσθαι τινος.— οἷς· ἡ δοτ. ἀναφέρεται εἰς τὸ χαίροντας.

§ 50 - 53. διέρχομαί τι=διεξέρχομαι, διηγοῦμαι τι.— ἡγούμενος σέ... τοῖς ἄλλοις=ἡγούμενος σέ, τὸν...ὄντα τύραννον δεῖν

μη την αὐτὴν γνώμην ἔχειν τοῖς ἄλλοις.—ταῖς ἡδοναῖς κρίνω
 τι=κρίνω τι ἀπὸ τὰς ἡδονάς, τὰς ὁποίας μοῦ πρέχει.—ἐπὶ τῶν χρη-
 σίμων=ἐπάνω εἰς τὰ χρήσιμα, ἀπὸ τὴν ὠφέλειαν τὴν ὁποίαν παρέ-
 χουν.—ἄλλως τε=πλὴν τούτου.—οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες=
 οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὴν φιλοσοφίαν, οἱ φιλόσοφοι.—ἀμφισβητοῦσι·
 βλ. Εὐαγόραν § 8.—ἐριστικῶν λόγων· ἐνταῦθα ὁ Ἴσοκρ. ὑπαινίσσει-
 ται τοὺς φιλοσόφους τῆς Μεγαρικῆς σχολῆς (καὶ διαλεκτικῆς ἢ ἐρι-
 στικῆς καλουμένης), οἱ ὁποῖοι κατεγίνοντο πολὺ μὲ τὴν διαλεκτικὴν
 καὶ ἀπέδιδον μεγίστην δύναμιν εἰς αὐτήν.—ἐξ ἐκάστου τούτων· δηλ.
 τῶν ἐριστικῶν, πολιτικῶν.—ὅτι δεῖ... δυνάμενον=ὅτι δεῖ τὸν κα-
 λῶς πεπαιδευμένον φαίνεσθαι δυνάμενον βουλευέσθαι (= αἰ-
 ρεῖσθαι τὰ χρήσιμα) ἐξ ἐκάστου τούτων.—(χρῆ) τοίνυν· δηλ.
 ἀφοῦ πάντες οὕτως ὁμολογοῦσι.—ἀφέμενον· ὑπκμ. τὸν καλῶς πε-
 παιδευμένον καὶ δυνάμενον βουλευέσθαι.—τῶν ἀμφισβητουμέ-
 νων· δηλ. ἐκεῖνων περὶ τῶν ὁποίων δὲν ὁμονοοῦν οἱ φιλόσοφοι.—τὸ
 συνομολογούμενον = ἐκεῖνο περὶ τοῦ ὁποίου συμφωνοῦν.—αὐτῶν·
 δηλ. τῶν φιλοσόφων.—λαμβάνω τὸν ἔλεγχόν τινος=ἐλέγχω, δοκι-
 μάζω τινά.—ἐπὶ τῶν καιρῶν = εἰς τὰς καταλλήλους περιστάσεις.—
 καθ' ὅλων· πρβλ. §§ 6 καὶ 47.—ὁ μηδὲν γινώσκων τῶν δεόντων·
 συνώνυμον : ὁ μηδὲν ὦν χρήσιμος. —χρήσιμος = ἱκανός, ὠφέλιμος,
 ὁ γινώσκων τί ὠφελεῖ.—περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι τινα = πολὺ ἐκτι-
 μῶ τινα.—τυραννικὸν = ἀρμόζον εἰς τύραννον, βασιλέα.—πλείστα
 = πλείστην ὠφέλειαν.

ς'. Ἐπίλογος. Ἐγὼ ὅπως ἡδυνάμην σὲ συνεβούλευσα· νὰ
 θέλῃς δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τοιαῦτα δῶρα νὰ σοῦ κάμνουν, τῶν ὁποίων ἡ χρη-
 σις θὰ καθιστᾷ αὐτὰ περισσώτερον πολῦτιμα (§ 54).

§ 54. ἀρχόμενος=εἰς τὴν ἀρχὴν (τοῦ λόγου μου τούτου).—πο-
 λὺ πλείονος· γεν. τοῦ τιμήματος.—ἀλλὰ τοιαύτας· ἐνν. ἄγειν σοι
 δωρεάς.—αἷς· ἀντικείμε. εἰς τὸ χρῆ.

III. ΕΥΑΓΟΡΑΣ

Α'. Οἱ μεγάλοι ἄνδρες προτιμοῦν τὴν διὰ πανηγυρικοῦ λόγον ἐξύμνησιν· οὐδείς ἄλλος σύγχρονον ἄνδρα ἐξύμνησε, διότι οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι διατεθειμένοι ν' ἀναγνωρίσουν τὰς ὑπηρεσίας τῶν συγχρόνων των. Ἐγὼ θὰ ἐπιχειρήσω νὰ ἐξυμνήσω τὸν Εὐαγόραν, καίτοι ὡς ρήτωρ δὲν διαθέτω τὰ μέσα τῶν ποιητῶν (§§ 1 - 11).

§ 1 - 4. τιμῶντα...λείποντ'· κατηγρμ. μτχ. ἐκ τοῦ ὄρων.—τὰ ἐπιφερόμενα (= τὰ νομιζόμενα) = τὰ προσφερόμενα (εἰς τὸν τάφον).—ἄμιλλα=ἀγών.—λείποντ'...ὑπερβολὴν=ὅτι οὐδεμίαν ὑπερβολὴν παραλείπεις τῶν τοιούτων (δηλ. τιμῶν)· οἱ τιμαὶ τὰς ὁποίας προσφέρεις εἶναι τόσον μεγαλοπρεπεῖς, ὥστε οὐδεὶς δύναται νὰ σὲ ὑπερτερήσῃ.—εἶ τις... τοῖς τετελευτηκόσι=εἰ οἱ τετελευτηκότες αἰσθάνονται.—ἀποδέχεσθαι... χαίρειν...ἔχειν· ἐξαρθῶνται ἐκ τοῦ ἡγησάμεν.—πολὺ δ' ἄν... χάριν ἔχειν=ὅτι... ἔχοι ἄν· ἀπόδοσις εἰς τὸ εἶ τις δυνηθείη.—τοῖς ἄλλοις ἅπασι=δι' ὅλα τὰ ἄλλα (δηλ. τὰς προσφερομένης τιμᾶς).—ἐπιτήδευμα=πρᾶξις, ἔργον.—κίνδυνος=πόλεμος, μάχη.—διέρχομαι τι=διεξέρχομαι, διηγούμαι, ἐξιστορῶ τι.—ἐκείνω· ποιητ. αἴτιον.—βουλομένους...αἰρουμένους...σπουδάζοντας... ποιοῦντας· κατηγρμ. μτχ. ἐκ τοῦ εὐρήσομεν.—ἀντὶ τῶν τοιούτων· δηλ. τιμῶν.—ἀντὶ τοῦ ζῆν ἀποθνήσκειν=ἀντὶ τῆς ζωῆς τὸν θάνατον.—σπουδάζω περὶ τινος=ἐνδιαφέρομαι περὶ τινος.—ἦ τοῦ βίου=ἦ περὶ τοῦ βίου (=ζωῆς).—ὅπως καταλείψουσι=διὰ νὰ... (τὸ ὅπως μετὰ μέλλ. ὀριστ. σημαίνει ἐνταῦθα τὸν σκοπόν).—τῶν τοιούτων· δηλ. ἀποτελεσμάτων.—ἐξεργάζομαι τι=κατορθώνω τι.—εἰμι περὶ τι=ἀσχολοῦμαι περὶ τι· οἱ περὶ τὴν μουσικὴν ὄντες=οἱ μουσικοί.—οἱ περὶ τὰς ἄλλας ἀγωνίας ὄντες=οἱ ἄλλοι ἀθληταί.—ἐντιμος=γνωστός, ἐπίσημος.—κατέστησαν· γνωμικὸς ἄορ.—ὁ λόγος δηλ. ὁ ρητορικὸς.

§ 5-7. τοὺς ἄλλους· δηλ. ρήτορας (σοφιστὰς).—οἱ ἐφ' αὐτῶν=οἱ καθ' αὐτοὺς=οἱ σύγχρονοὶ των.—κοσμεῖν· ἐνν. λόγῳ.—ἐν εἰδοσὶ=ἐνώπιον γνωρίζοντων.—φιλοτιμοτέρως διάκειμαι πρὸς τι=

μέ μεγαλύτερον ζῆλον κλίνω (τρέπομαι) πρὸς τι.—**εὐλογοῦμαι**=ἐπαινοῦμαι.—**εὐλογῆσονται** (= **εὐλογηθήσονται**)=θα ἐπαινεθοῦν (**μᾶλλον τούτων**=περισσότερον ἀπὸ αὐτούς).—**παρέχω τινά ἀμείνω**=ἀναδεικνύω τινά ἀνώτερον.—**οἱ ἐπέκεινα γενόμενοι** ἐννοοῦνται **οἱ ἐπίγονοι** (οἱ υἱοὶ τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας στρατευσάντων, οἱ ὅποιοι κατέστρεψαν τὰς Θήβας) καὶ ἐν γένει οἱ πρὸ τοῦ Τρωικοῦ ἥρωες, Θησεύς, Ἀργοναῦται κ.λ.π.—**ὑμνοῦμαι**=ἐπαινοῦμαι, ἐγκωμιάζομαι εἰς ὕμνους (ποιήματα ἐπικά).—**τραγωδοῦμαι**=ἐπαινοῦμαι εἰς τραγωδίας (δράματα).—**ἀξιωθησόμενον** κατηγορμ. μτχ. ἐκ τοῦ (**ὅταν**) **προειδῆ**.—**ἀρετῆ**=προτέρημα.—**πρόσεστί τινί τι**=ὑπάρχει εἰς τινά τι.—**ὄτι μέγιστον...ἔστί** ἐκ τοῦ **τοῦτο**.—**δυσκόλως πέφυκα**=φύσει εἶμαι δύστροπος.—**εὐλογουμένων** ἐνν. **ἐκείνων**.—**τούς νοῦν ἔχοντας** κατ' αἰτιατ. ἀντὶ δοτ., ὑποκμ. τοῦ **δουλευτέον**=**δεῖ δουλεύειν**.—**καὶ λέγειν** ὁ **καὶ ἐπιδοτικός**.—**ἄλλως τ' ἐπειδὴ καὶ**=καὶ μάλιστα ἐπειδὴ.—**τούς ἐπανορθούντας** δηλ. τὰ καθεστῶτα (τὰ κείμενα, τὰ συνηθισμένα).—**κινῶ τι**=μεταβάλλω τι.

§ 8 - 11. **λόγος**=πεζὸς λόγος.—**σημεῖον δὲ μέγιστον** προεξαγγελτικὴ παράθεσις.—**γάρ** διασαφητικός.—**φιλοσοφία** κατὰ τὸν Ἰσοκράτη σημαίνει πᾶσαν ἐλευθέριον παιδείαν· **οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες**=οἱ πεπαιδευμένοι, οἱ διανοοῦμενοι.—**πολλὴν συγγνώμην ἔχω τινί**=πολύ συγχωρῶ τινά.—**δέδοται τινί τι**=εἶναι ἐπιτετραμμένον εἰς τινά τι.—**κόσμοι**=τὰ πρὸς καλλωπισμὸν μέσα.—**πλησιάζω τινί**=συναναστρέφομαι πρὸς τινά· **πλησιάζοντας**=ὄτι πλησιάζουσι.—**δηλῶσαι** ἐκ τοῦ **οἶόν τ' (ἔστί)**.—**τὰ τεταγμένα ὀνόματα**=αἱ εἰς μεγάλην χρῆσιν λέξεις καὶ ἐκφράσεις, αἱ συνηθισμένοι.—**ξένα**=ἄλλης διαλέκτου.—**καιναὶ**=νέαι, ὑπὸ τῶν λογοτεχνῶν πλαττόμεναι.—**μεταφορά** ὁ λεκτικὸς τρόπος κατὰ τὸν ὅποιον αἱ ἔννοιαὶ παρίστανται εἰκονικῶς.—**τοῖς εἶδεσι** ἐνν. τῶν κόσμων.—**οἱ περὶ τοὺς λόγους**=οἱ λογογράφοι, οἱ πεζογράφοι.—**οὐδὲν ἔξεστι** κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἀνωτέρω **πολλοὶ δέδονται**.—**ἀποτόμως**=ἀπολύτως, αὐστηρῶς.—**τοῖς πολιτικοῖς** πρβλ. § 9 : **τοῖς τεταγμένοις**.—**ἐνθύμημα**=συλλογισμὸς, διανόημα.—**οὐδενὸς τούτων** δηλ. μέτρων καὶ ρυθμῶν. Τοῦτο δὲν εἶναι καθ' ἑλοκκληρίαν ἀληθές, διότι καὶ οἱ ῥήτορες ἐπιδιώκουν τὴν συμμετρίαν καὶ τὴν εὐρυθμίαν.—**ἡ λέξις**=τὸ λεκτικόν.—**ἐκεῖθεν**=ἀπὸ τὰ κατωτέρω. — **διάνοια**=νόημα. — **δόξα**=ὑπόληψις.— **ἤς**

(ἀντὶ ἦν)· καθ' ἔλξιν.— **πλεονεκτῶ** = εἶμαι ὑπέρτερος, ὑπερέχω.— **ἀποπειρώμαί τιος** = δοκιμάζω τι.— **εὐλογεῖν**· ἐπεξηγήσεις τοῦ **τοῦ**— **ἐν ταῖς ῥῥαῖς καὶ τοῖς μέτροις** = τοῖς μέτροις τῶν ῥῥῶν = μὲ ἐμμέτρους ῥῥῆς· (σχῆμα ἐν διὰ δυοῖν).

B'. Ὁ Εὐαγόρας δὲν ὑπῆρξε κατώτερος τῶν μεγάλων προγόνων του (§§ 12 - 20).

§ 12 - 18. **φύσις** = γενεά, καταγωγή· **τῆς φύσεως**· σαφηνίζεται διὰ τοῦ **καὶ τίνων ἦν ἀπόγονος**.— **τῶν ἄλλων ἔνεκα**· δηλ. τῶν μὴ ἐπισταμένων.— **οὐδὲν** = κατ' οὐδέν.— **ἐκείνων**· δηλ. τῶν προγόνων.— **τοὺς ἀπὸ Διός**· ὑποκμ. εἰς τὸ εἶναι.— **ἡμίθεος**· ὁ γεννηθεὶς ἐκ θεοῦ καὶ θνητῆς ἢ ἐκ θνητοῦ καὶ θεᾶς.— **τούτων δ' αὐτῶν**· δηλ. τῶν ἀπὸ Διὸς ἡμιθέων.— **οὐκ ἔστιν ὅστις οὐ** = πάντες.— **ὑπερβάλλω** (ἀπολύτως) = ὑπερέχω, γίνομαι ὑπέρμετρος, λίαν ἐξέχω.— **οἱ καθ' αὐτοῦς**· πρβλ. § 5 : **οἱ ἐφ' αὐτῶν**.— **τοῦτο μὲν** = ἀφ' ἑνὸς μὲν· λείπει ἢ ἀπόδοσις αὐτοῦ : **τοῦτο δέ**.— **γάρ**· αἰτιολ.— **Αἰακός**· υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Αἰγίνης, ὁ δίκαιος βασιλεὺς τῆς νήσου Αἰγίνης, ὁ μετὰ τὸν θάνατόν του κριτῆς καὶ κλειδοῦχος τοῦ Ἄδου.— **αὐχμός** = ἀνομβρία.— **ἐν τοῖς Ἑλλήσι** = ἐν τῇ Ἑλλάδι.— **ὑπερέβαλε** (ἀπολύτως)· πρβλ. § 13 : **ὑπερβάλλοντας**.— **ἰκετεύοντες αὐτὸν** = δεησόμενοι αὐτοῦ.— **εὐρίσκομαί τι** = ἐπιτυγχάνω τι.— **ῶν** = τούτων ᾶ.— **ἱερόν**· τὸ Αἰάκειον καλούμενον.— **οὔπερ**· ἐπίρρ. τοπικόν.— **μετὰ καλλίστης ὦν δόξης διατελῶ** = περνῶ τὴν ζωὴν μου ἀπολαύων ἀρίστης ὑπολήψεως.— **μεταλλάττω τὸν βίον** = ἀποθνήσκω.— **Πλούτων (-ωνος)**· θεὸς καὶ βασιλεὺς τοῦ Ἄδου, υἱὸς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ρέας καὶ ἀδελφὸς τοῦ Διός.— **Κόρη**· κατ' ἐξοχὴν Κόρη ὀνομάζεται ἢ Περσεφόνη (ἢ Περσέφασα), ἡ κόρη τοῦ Διὸς καὶ τῆς Δήμητρος καὶ σύζυγος τοῦ Πλούτωνος.— **παρεδρεύω τινὶ** = κάθημαι πλησίον τινός.— **μεγίστας τιμάς**· ἐδίκαζε τοὺς νεκροὺς καὶ ἐφύλαττε τὰς κλεῖδας τοῦ Ἄδου.— **Λαομέδων (-οντος)**· βασιλεὺς τῆς Τροίας· κατὰ παράκλησίν του ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσε θάλασσιον τέρας, τὸ ὅποιον ἐβλαπτε τὴν Τροίαν· ἐπειδὴ δὲ δὲν ἀντήμειψε κατὰ τὴν συμφωνίαν τὸν ἥρωα, οὗτος ἦλθε κατ' αὐτοῦ μετὰ τοῦ Τελαμῶνος, ἐκυρίευσε τὴν Τροίαν καὶ λαβὼν τὴν κόρην του Ἡσιόνην ἐνύμφευσε μὲ τὸν φίλον του Τελαμῶνα.— **ἀριστείων**· ἀριστεῖα εἶναι ἢ Ἡσιόνη.— **Κενταύρους**· οἱ Κένταυροι ὡς καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῶν Λαπί-

θαι εἶναι μυθικαὶ ἄγριαι φυλαὶ κατοικοῦσαι πλησίον ἀλλήλων εἰς τὴν Θεσσαλίαν παρὰ τὸ Πήλιον· οἱ γάμοι τοῦ βασιλέως τῶν Λαπιθῶν Πειρίθου ἔγιναν ἀφορμὴ νὰ ἐκραγῇ μεταξύ αὐτῶν φοβερός πόλεμος, εἰς τὸν ὁποῖον ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Πηλεὺς συντελέσας εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν Κενταύρων. — **ἄλλους κινδύνους**· εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Ἰωλκοῦ, κατὰ τῶν Ἀμαζόνων, εἰς τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν κ.τ.λ. — **κίνδυνος** = ἐπικίνδυνος ἐπιχειρήσεις. — **συνοικῶ τινα** = νυμφεύομαι τινα. — **μόνου τούτου**· πρέπει νὰ συνδεθῇ μὲ τὸ ἐν τοῖς γάμοις. — **ὑμέναιος**· ἄσμα, τὸ ὁποῖον ἔψαλλον οἱ συνοδεύοντες τὴν νύμφην ἀπὸ τὴν πατρικὴν οἰκίαν εἰς τὴν τοῦ γαμβροῦ. — **ἐκατέρου**· γεν. τῆς καταγωγῆς. — **ἐλεγχος** = ἀπόδειξις. — **ἀρετὴ** = ἀνδρεία. — **τόπους**· ὁ Τελαμών εἶχε τὴν Σαλαμῖνα, ὁ δὲ Πηλεὺς τὴν Φθίαν. — **τοὺς βαρβάρους**· δηλ. τοὺς Τρῶας. — **ἐκατέρων**· δηλ. τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Τρώων. — **διαφέρων τινός** = ὑπερβάλλω τινά. — **κατοικίζω πόλιν** = ἰδρύω πόλιν. — **τὸ νῦν βασιλεῦον**· δηλ. τὸν Νικοκλέα καὶ τοὺς ἀδελφούς.

§ 19 - 20. **τὰ Εὐαγόρα ... ὑπάρξαντα** = ὅσα ὁ Εὐαγόρας ἐκληρονόμησε. — **οἱ γεγονότες** = οἱ καταγόμενοι. — **χρόνῳ ὕστερον** = μετὰ τινα χρόνον. — **ἀνὴρ**· τὸ ὄνομά του δὲν γνωρίζομεν. — **πιστεύομαι ὑπό τινος** = ἀποκτῶ τὴν ἐμπιστοσύνην τινός. — **δυναστεία** = σπουδαῖον ἀξίωμα. — **τούτων**· γεν. τῆς αἰτίας. — **κακός** = ἀχάριστος. — **δεινός** = ἐπιτήδειος. — **πλεονεκτῶ** = ἀπαιτῶ, ἀδικῶν ὠφελοῦμαι. — **ἐξέβαλε**· δηλ. τῆς βασιλείας. — **κατασκευάζομαί τι ἀσφαλῶς** = διευθετῶ τι πρὸς ἀσφάλειάν μου. — **ἐξεβαρβάρωσε**· κατώκισε τόσους πολλοὺς βαρβάρους εἰς τὴν πόλιν, ὥστε αὕτη ἔχασε τὴν ἐλληνικότητά της.

Γ'. Ὁ Εὐαγόρας ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς ἀρχῆς (§§ 21 - 29).

§ 21 - 29. **γίγνεται** (ἱστορ. ἐνεστ.) = ἐγεννήθη. — **φήμη** = προφητικὴ ἀδέσποτος φωνή, προφητικὴ λέξις, τὴν ὁποίαν ἀκουσίως προφέρει τις. — **μαντεία** = χρησμός, ἀπόκρισις ἱερέων. — **μειζόνως ... γεγονώς ἢ κατ' ἀνθρώπων** = ὅτι ἐγεννήθη μὲ τρόπον λαμπρότερον (περισσότερον μεγαλειώδη) ἢ ὅπως γεννᾶται συνήθως ὁ ἀνθρώπος. — **ἀπιστῶν μετχ. αἰτιολ.** — **τοσοῦτου δέω** (μετ' ἀπαρμφ) = τόσον ἀπέχω τοῦ νὰ... — **τὰ ὑπάρχοντα** = τὰ πραγματικῶς ἀληθῆ. — **τὰ ὁμολογούμενα** =

τὰ γενικῶς γνωστὰ καὶ ἀναντίρρητα.— τῶν ἀγαθῶν· γεν. διαιρετ.
 ἐκ τοῦ ἄπερ (= ἄπερ ἀγαθὰ = προτερήματα).— πρεπώδης = ἀρ-
 μόζων.— τοῖς τηλικούτοις· δηλ. τοῖς παισι.— κρατιστεύω τινός =
 ὑπερβόλλω τινά.— ταῦτα· ἀνακεφαλαιώνει τὰ προλεχθέντα.— μέσως =
 μετρώως.— εἰς ὑπερβολήν = εἰς μέγιστον βαθμόν.— ὁπότε ὀρῶεν...
 ὁπότε... ἀποβλέπειαν· ἢ εὐκτ. φανερώνει ἐπανάληψιν.— οἱ τότε βα-
 σιλεῖς· ἔθεσε πληθυντικόν, διότι νοοῦνται οἱ περὶ τὸν βασιλέα.— ἐν
 ἰδιώτου μέρει διάγω· ἐνν. τὸν βίον = ζῶ ὡς ἀπλοῦς πολίτης.— τρό-
 ποι = χαρακτήρ.— πιστεύειν· ἐνν. αὐτῷ.— ἔξαμαρτάνω περὶ τινα =
 προσβάλλω τινά.— παραλλάττει ἡ δόξα = διαφέρει, εἶναι ποικίλη καὶ
 διάφορος ἢ κρίσις (τινός περὶ τινος).— ψεύδομαί τινος = ἀπατώμαι,
 ἀποτυγχάνω εἰς τι.— ὅπως... λήψεται· ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἔσχε...
 πρόνοιαν· πρβλ. ἐν § 3: ὅπως καταλείψουσι.— καλῶς = ἐντίμως.—
 δι' ἀσεβείας· ἐννοεῖ τὸν φόνον τοῦ τότε βασιλεύοντος.— ὀσίως = εὐ-
 σεβῶς.— εἰς τῶν δυναστευόντων· ὁ ἐκ Τύρου Ἀβδήμων.— ἐκποδῶν
 ποιῶμαι τινα = βγάζω ἀπὸ τὸ μέσον, φονεύω τινά.— Σόλοι (οἱ)· πό-
 λις τῆς Κιλικίας ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σόλωνος· οἱ ὀλίγοι δὲ Ἀθηναῖοι,
 τοὺς ὁποίους κατώκισεν ἐκεῖ, ἐλησμόνησαν σὺν τῷ χρόνῳ τὴν μητρικὴν
 τῶν γλῶσσαν, γεγονός τὸ ὅποῖον ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ πλασθῇ ἡ λέξις
 σολοικισμός, φανερώουσα καὶ σήμερον ἀκόμη τὰ περὶ τὴν γλῶσσαν
 σφάλματα.— γνῶμη = φρόνημα.— ταπεινότερας· ἐνν. ἢ πρότερον (ὡς
 β' ὅρος συγκρίσεως).— πλάνος = ἡ περιπλάνησις.— φυγαδικός = ὁ
 ἀρμόζων εἰς ἐξόριστον, ὁ συμβαίνων ἐξ ἀνάγκης εἰς τὸν ἐξόριστον.—
 ὑπερορῶ τινα = καταφρονῶ τινα.— ἀφορμὴν = τὴν ἀφορμὴν (ὁ Ἰσο-
 κράτης παραλείπει τὸ ἄρθρον)· ἀφορμὴ = ἀρχή.— χρῆ· ἐνν. λαβεῖν.—
 ἀμύνεσθαι καὶ... ὑπάρχειν· ἐπεξήγησις.— προτέρους· ἐτέθη κατὰ
 πλεονασμόν, διότι τὸ ὑπάρχω = πρῶτος κάμνω ἀδικίαν.— τυραννῶ =
 βασιλεύω.— παρακαλῶ τινα = προτρέπω τινά.— ὡς οἱ τοὺς πλεί-
 στους λέγοντες· ἐνν. λέγουσι.— φύσις καὶ δόξα = χαρακτήρ καὶ
 ὑπόληψις.— τοσοῦτοι = τόσον ὀλίγοι.— τὰ δεινὰ = οἱ κίνδυνοι.— ἐμ-
 μένω τοῖς ὠμολογημένοις = μένω πιστὸς εἰς τὰ συμφωνημένα.— ὦσ-
 περ... οὕτω = διέκειτο τὴν γνῶμην, ὡς περ... εἰ εἶχε... ἢ
 προῆδει.— διάκειμαι τὴν γνῶμην = εἶμαι διατεθειμένος κατὰ τὸ φρό-
 νημα.— τὸ συμβησόμενον = ἡ ἔκβασις τῆς ἐπιχειρήσεως.

Δ'. Ὁ Εὐαγόρας καταλαμβάνει τὸν θρόνον· τὸ κατόρθωμα τοῦτο,

ὄφ' ἄς συνθήκας κατωρθώθῃ, καταντᾶ τὸ σπουδαιότατον τῶν ὁμοίων του· ἀξίζει λοιπὸν τοῦ μεγίστου ἐπαίνου (§§ 30 - 50).

§ 30 - 34. γάρ· διασαφητικός.— καταβαλὼν... καταστήσας· αἱ μτχ. κατ' ὀνομαστικὴν καθ' ἔλξιν ἐκ τοῦ ἡγήσατο.—τὸ σῶμα=ἡ ζωή.—περιορῶ=περιβλέπω, παρατηρῶ, περιμένω.—εὐθύς ὡς εἶχε=ἀμέσως ὅπου ἦτο (με τοὺς ἄνδρας ποὺ εἶχε).—ταύτης τῆς νυκτός=τὴν ἰδίαν νύκτα (κατὰ τὴν ὁποῖαν ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν νῆσον).—διαιρῶ πυλίδα=σπάζω μικρὰν πύλην.—ταύτη· δηλ. τῆ πυλίδι.—διάγω τινα=διαβιβάζω τινα.—προσβάλλω πρὸς τι = ὀρμῶ κατὰ τινος.—καιρὸς=περίστασις.—τῶν ἄλλων· δηλ. τῶν σὺν αὐτῷ.—τί=διατί.—λέγοντα· κατγρμ. μετοχὴ ἐκ τοῦ διατρίβειν.—τι δεῖ λέγοντα διατρίβειν;=οὐ δεῖ λέγοντα διατρίβειν.—διατρίβω=χρονοτριβῶ.—ἀνταγωνιστῶν· κατηγορούμενον εἰς τό: τῶν περὶ τὸν τύραννον.—τοῦ μέν· δηλ. τοῦ τυράννου.—τοῦ δέ· δηλ. τοῦ Εὐαγόρου.—τοῖς φίλοις· τοῖς ἐν τῇ πόλει.—κομίζομαι τι=ἀνακτῶ τι.—τύραννος=βασιλεύς.—καταλείπω τὸν λόγον=διακόπτω τὸν λόγον.—ῥάδιον... εἶναι· ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἡγοῦμαι.—τὰ ἐχόμενα=τὰ ἐπόμενα.—δηλώσειν (ἀμτβ.)=δηλὸν ἔσεσθαι.—τῷ χρόνῳ· ἐτέθη τὸ ἄρθρον, διότι νοεῖται ὅτι ὅλος ἐκεῖνος ὁ χρόνος εἶναι γνωστός.—ἐκαστον αὐτῶν· δηλ. τῶν τυράννων.—τοῖς καιροῖς· καιροὶ εἶναι ἡ περίστασις, διὰ τὴν ὁποῖαν εἶναι οὗτος ὁ λόγος ὠρισμένος.—ἀρκῶ τι=ἐπαρκῶ εἰς τι.—ἦν δέ... ἐπὶ τούτων σκοπῶμεν=ἐὰν δὲν ἐξετάζωμεν θέτοντες ὡς βάσιν (με βάσιν) τούτους (τοὺς εὐδοκιμωτάτους).—ἐξετῶμεν μέλλ. β' τοῦ ἐξετάζω.

§ 35 - 39. τῶν μέν... προκρίνεις; = τίς μέν οὖν τῶν παραλαβόντων τὰς πατρικὰς βασιλείας οὐκ ἂν προκρίνειε τοὺς κινδύνους Εὐαγόρου;—οὕτω... ὅστις=οὕτως ὥστε.—ῥάθυμος=ἀδιάφορος, ὀκνηρός.—καὶ μὴν = ἀλλὰ πρὸς τούτοις.—καθόδων· ἐννοεῖ τοὺς νόστους, τοὺς ὁποῖους πολλοὶ ποιηταὶ ἐποίησαν.—ἀπαγγέλλω τινί τι=διηγοῦμαι τι εἰς τινα.—παρ' αὐτῶν=ἐξ ἰδίων των, με τὴν φαντασίαν των.—μεμυθολόγηκεν, ὅστις=μεμυθολόγηκεν περὶ τινος, ὅστις.—ποιοῦμαι τοὺς κινδύνους=δοκιμάζω τοὺς κινδύνους.—τὴν αὐτοῦ· ἐνν. χώραν ἢ πατρίδα.—πεποίηνται· δηλ. ὑπὸ τῶν ποιητῶν.—ποιοῦμαι ὑπὸ τινος=παριστάνομαι ὑπὸ τινος.—τέχνη=

πανουργία. Ἐνταῦθα νοοῦνται ὁ ἰδρυτὴς τῆς Σαλαμῖνος Τεῦκρος, ὁ τῆς Πάφου Ἀγαπήνωρ κ.λ.π.—**ἀλλὰ μὴν**· πρβλ. ἐν § 36: **καὶ μὴν**·—**οἱ ἐπὶ τάδε γεγενημένοι**=οἱ μετὰ τὰ Τρωικὰ ὑπάρξαντες.—**Κῦρον.. τὴν ἀρχὴν**=Κῦρον τὸν ἀφελόμενον μὲν τὴν ἀρχὴν Μήδων (=ἀπὸ τοὺς Μήδους).—**καὶ πλείστοι μάλιστα**· συνδέεται ἐπίθετον μὲ ἐπίρρημα.—**ὁ δέ**· δηλ. Εὐαγόρας.—**ψυχὴ**=θάρρος.—**σῶμα**=σωματικὴ δύναμις.—**διαπράττομαί τι**=κατορθῶνω τι.—**τοῖς ἔργοις**· ἀντικμ. εἰς τὸ ἐπεχείρησεν.—**ἀπέκτεινεν**· ὀμιλεῖ περὶ τοῦ βασιλέως τῶν Μήδων Ἀστυάγους· κατ' ἄλλους ὅμως δὲν ἐφόνευσεν, ἀλλ' εἶχε πλησίον του, μέχρις οὗτου ἐτελεύτησεν.—**καὶ τούτου**· δηλ. τοῦ Κύρου· ὁ **καὶ ἐπιδοτικός**·—**ὑποστέλλομαι**=ἀπὸ φόβον συστέλλομαι, ἔχω ἐπιφυλάξεις· τὸ ρῆμα κυρίως λέγεται ἐπὶ τῶν ναυτῶν, οἱ ὅποιοι φοβούμενοι κακοκαιρίαν μαζεῦουν τὰ πανιά.—**εἰπεῖν**· ὑποκμ. **ἐμέ**·—**παρρησία χρῶμαι**=ὀμιλῶ ἐλευθέρως, χωρὶς νὰ κρύπτω τι.—**κάλλιον**=ἐνδοξότερον.—**λαβῶν**· κατηγρμ. μτχ. ἐκ τοῦ **εὐρεθήσεται**·—**ἐκείνου**· β' ὄρος τῆς συγκρίσεως.—**ἐκείνως**=κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον· ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐπόμενα.—**ἐκ παντὸς τρόπου**=κατὰ πάντα τρόπον.—**οὐκ... προθυμόμενος... ἀλλὰ εἰρηκῶς**· ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ **φρανήσομαι**·—**οὕτω**· ἐπιτείνει τὸ θρασέως.

§ 40 - 46. **ἐπὶ μικροῖς**=εἰς μικρὰ (ἔργα).—**τοιούτων**· δηλ. μικρῶν· ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀξιοῦσθαι.—**τυραννίς**=βασιλεία.—**περιμάχητος**=περιζήτητος.—**τὸ κάλλιστον... κάλλιστα**· πρβλ. ἐν § 39: **κάλλιον**·—**λόγων εὐρετής**=λογογράφος (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ποιητὴν).—**ρήτωρ**=ὁ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ἀγορευῶν.—**ὑπερβαλλόμενος**· τὸ μέσον ἀντὶ τοῦ ἐνεργ. **ὑπερβάλλων**· πρβλ. ἐν § 13: **τοὺς μὲν ὑπερβάλλοντας, τοὺς δὲ καταδεεστέρους ὄντας**·—**γνώμη**=νοῦς, σκέψις.—**αὐτοσχεδιάζω**=ἄνευ προπαρασκευῆς λέγω, ἢ πράττω τι.—**φρόνησις**=φρόνημα· πρβλ. ἐν § 27: **γνώμη**·—**τῶν μὲν ἄλλων**· ἀναφέρεται εἰς τὸ ποιοῦνται τὴν ἐπιμέλειαν.—**αὐτῆς δὲ ταύτης**· δηλ. τῆς ψυχῆς· **ψυχὴ** ἐνταῦθα εἶναι ὁ νοῦς, ἢ φρόνησις· πρβ. ἀνωτέρω: **καλῶς τὴν...φρόνησιν παρασκευάσειε**·—**ἔπειτα**· εἶναι ἢ ἀπόδοσις τοῦ **πρῶτον μὲν** § 41.—**τὰ ὄντα**· πρβλ. ἐν § 21: **τὰ ὑπάρχοντα**·—**ῥαθυμία**=ἡ ἀπὸ ὀκνηρίαν προερχομένη ἀνάπαυσις.—**εὐπραγία**=προκοπὴ εἰς τὸ πράττειν, ἐπιτυχὴς ἐνέργεια.—**ὥστε μῆτε... φθάνειν**· ἐνν. **αὐτὸν**=ὥστε μῆτε ἐπρολάβανον αὐτόν.—**ἐπεικῆς**=

κόσμιος, ἐνάρετος.—ἐξ ὧν ἐτέρων=ἐκ τούτων ἃ παρ' ἐτέρων.—τὰ προσπίπτοντα=τὰ γιγνόμενα.—οὐδὲ περὶ ἔν=περὶ οὐδέν.—πεπλανημένως ἔχω περὶ τι=ἀπατώμαι ὡς πρὸς τι.—Εὐαγόραν· ἀντικμ. εἰς τὸ ζηλοῦν.—τῆς ἀρχῆς· γεν. τῆς αἰτίας.—τοὺς ἄλλους=τοὺς ἀρχομένους.—τῆς ὑπ' ἐκείνου βασιλείας (γεν. αἰτίας)=διότι ἐβασιλεύοντο ὑπ' ἐκείνου· τὸ οὐσιαστ. βασιλεία ἔχει ἔννοιαν παθητικὴν.—σφόδρα=ἰσχυρῶς.—πολλά...ἅπαντα. αἰτίατ. τοῦ κατὰ τι.—οἱ χρώμενοι=οἱ φίλοι.—ἤττώμαι τινος=ἤττων εἰμί τινος=ὑποχωρῶ εἰς τινα.—σεμνός=σοβαρός, σεβαστός.—συναγωγή τοῦ προσώπου=κατῆφεια, σκυθρωπότης.—κατασκευή τοῦ βίου=ἡ διευθέτησις τοῦ βίου, ὁ τακτικὸς βίος.—ὁμολογία=συμφωνία.—τὰ διὰ τύχην γιγνόμενα (ἀγαθά)· εἶναι τὰ πλούτη, τὸ κάλλος, τὰ ἀξιώματα κ.τ.λ. τὰ δὲ δι' αὐτόν· εἶναι ἡ παιδεία, ἡ φρόνησις, ἡ ἀρετή.—ἡγοῦμαι τῶν ἡδονῶν=ἐξουσιάζω τὰς ἡδονάς.—ῥασιτώνη=ἀναψυχὴ, ἀναπαυσις ἀπὸ τοῦ κόπου.—ὄλωσ=ἐν συντόμῳ.—ὧν=τούτων ἃ.—πολιτεία=πολίτευμα.—δημοτικὸς=ἀγαπητὸς εἰς τὸν λαόν.—πολιτικὸς=ἰκανὸς εἰς τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας (τοῦ κοινοῦ).—τυραννικὸς=βασιλικός.—τῷ...διαφέρειν=διότι ἐξεῖχε καθ' ὅλα ταῦτα (δηλ. θεραπεία, διοικήσει, εὐβουλία).

§ 47 - 50. ἐμπόριον=ἀγορά, τόπος ὅπου οἱ ἔμποροι πωλοῦν τὰ ἐμπορεύματα· ἐμπορίῳ χρώμαι=ἔχω ἀγοράν.—κατασκευαί=δημόσιαι οἰκοδομαί.—ἀπολείπομαι τινος=εἶμαι κατώτερός τινος.—ἐνεποίησεν· ἐνν. αὐτῇ.—τῶν...καταφρονούντων· ἀναφέρεται εἰς τὸ πολλούς.—μείζω λέγω τῶν προσόντων τινι (=εἶμαι ὑπερβολικός εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐν τινι ὑπαρχόντων προτερημάτων)=παραμεγαλῶνω τὰ προτερήματά τινος.—ἐφίκοιτο· ἐνν. τῷ λόγῳ· ἐφικνοῦμαι τινος τῷ λόγῳ=ἐπιτυχῶς παριστάνω, περιγράφω τι διὰ λόγου.—δς=διότι οὗτος.—φύσις=μεγαλοφυΐα.—ὁ τόπος ὅλος ὁ περιέχων τὴν νῆσον=ὅλη ἡ περιοχὴ τῆς νήσου.—ἀπροσοίστως=ἀγρίως.—ἀπροσοίστως καὶ χαλεπῶς ἔχω=δὲν δύναται κανεῖς νὰ με πλησιάσῃ· ἀντιτίθενται δὲ ταῦτα εἰς τὰ ἀνωτέρω: πραότητα καὶ μετριότη-
τα.—χαλεπῶς εἶχον· ἐνν. οἱ πολῖται καὶ οἱ περιοικοῦντες ἐκ τῶν ἀνωτέρω πόλιν καὶ τόπον. Ἡ ἀρχὴ τοῦ Εὐαγόρου ἐξεπολίτισεν καὶ ἐξηγύγινε τοὺς κατοίκους τῆς Σαλαμῖνος, διὰ τοῦ παραδείγματος τῶν ὀπιοίων ἐξεπολιτίσθη καὶ ὅλη ἡ νῆσος, ἂν καὶ δὲν ὑπήγετο εἰς τὸ κρά-

τος τοῦ Εὐαγόρου.—**μεταπίπτω**=μεταβάλλομαι.—**οἷτινες αὐτῶν**=
 τίνες αὐτῶν.—**κτήματα καὶ ἐπιτηδεύματα**=πράγματα (ἐπιπλα,
 σκεύη) καὶ συνήθειαι.—**οἱ περὶ τὴν μουσικὴν**=οἱ μουσικοί.—**εἰω-**
θότες ἦσαν=εἰώθησαν.—**οὐδεὶς ὅστις οὐ**=πᾶς τις· προβλ. ἐν §
 13: οὐκ ἔστιν ὅστις οὐ.

Ε'. Τὰ προτερήματα τοῦ Εὐαγόρα προσείλκυσαν εἰς τὴν Σαλαμίνα πολλοὺς καὶ ἰδίως τὸν Κόνωνα (§§ 51 - 57).

§ 51 - 56.—**μέγιστον δὲ τεκμήριον**· προεξαγγελτικὴ παράθεσις.—
τρόπος καὶ οὐσιότης=χαρακτῆρ καὶ δικαιοσύνη.—**κουφότερος**=ὀ-
 λιγώτερον πιεστικός.—**νόμιμος**=ὁ σεβόμενος τοὺς νόμους.—**ἔργον**=
 δύσκολον.—**δυστυχήσας**· ἐννοεῖται ἐνταῦθα ἡ ἡττα τῶν Ἀθηναίων εἰς
 Αἰγὸς ποταμοὺς (405 π.Χ.), κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Κόνων περισώσας ὀκτώ
 πλοῖα κατέφυγε μὲ αὐτὰ πρὸς τὸν Εὐαγόραν.—**σῶμα**=ζωή.—**ἐκεί-**
νω...αὐτόν· καὶ αἱ δύο ἀντανυμῖαι εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἀναφέρονται
 (τὸν Εὐαγόραν).—**πάσχω ἀγαθόν**=ἀπολαύω καλόν, εὐεργετοῦμαι.—
οὐκ ἔφθασαν... πλησιάσαντες=μόλις ἐπλησίασαν ἀλλήλους, μόλις
 συνανέστράφησαν.—**περὶ πλείονος ποιοῦμαι τινα ἢ**=περισσότερον
 ἐκτιμῶ τινα παρά.—**ὀμονοοῦντες**· ἀναφέρεται εἰς τὸ διετελέσαν.—**με-**
γάλῃ μεταβολῇ κεκρημένην· ὄντως μεγάλην μεταβολὴν ὑπέστη, διό-
 τι, ἐνῶ πρότερον ἦτο ἡ πρώτη πόλις τῆς Ἑλλάδος, τότε ἦτο ὑπήκοος
 εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, οἱ ὁποῖοι ἐπέβαλον εἰς αὐτὴν τοὺς τριάκοντα
 τυράννους καὶ κατεδάφισαν τὰ τείχη της.—**ἐπεποίητο**· ἐνν. **οἱ Ἀθη-**
ναῖοι, ἐκ τοῦ ἀνωτέρω **τῆς ἡμετέρας πολεως**.—**ταχύν**· κατηγορημ.
 εἰς τὸ τὸν καιρόν.—**ἐπεχείρησαν**· ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀγησιλάου.—
ἐκεῖνοι· δηλ. ὁ Κόνων καὶ ὁ Εὐαγόρας.—**τῶν στρατηγῶν**· δηλ. τοῦ
 Φαρναβάζου καὶ τοῦ Τισσαφέρνης.—**νομίζοντες**· αἰτιολ. μτχ.—**πεζὸν**
στρατόπεδον καθίσταμαι=συγκροτῶ στρατόπεδον πεζικοῦ στρα-
 τοῦ.—**τούτω**· δοτ. ὄργαν.—**τὴν ἡπειρον**· ὀνομάζει οὕτω ὁ Ἰσοκράτης
 τὴν ὑποτὴν ἔξουσίαν τῶν Περσῶν χώραν.—**μόνον**· ἐπιρρ. ἀντὶ **μό-**
νην.—**ταῦτα**=εἰς ταῦτα.—**ναυτικοῦ συλλεγέντος**· ὁ Κόνων διορι-
 σθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν ναύαρχος κατὰ τῶν Λακεδαιμο-
 νίων συνέλεξε πλοῖα εἰς Κύπρον, Φοινίκην κ.τ.λ., βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ
 Φαρναβάζου. Μὲ τὸν στόλον τοῦτον ὁ Κόνων συναντήσας παρά τὴν Κνί-
 δον τὸν στόλον τῶν Λακεδαιμονίων ὑπὸ τὸν Πείσανδρον κατεναυμάχη-

σεν αὐτὸν (394 π.Χ.), μετὰ τὴν νίκην δὲ πλείστας πόλεις ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τῆς Σπάρτης.— **πάλιν ἀνέλαβε**· πλεονασμός.— **τοῦτο τε... παρασκευάσαντος**· ὁ Εὐαγόρας ὄχι μόνον αὐτοπροσώπως ἐβοήθησεν, ἀλλὰ καὶ συνετέλεσε νὰ τεθῆ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Κόνωνος μέγα μέρος τοῦ Περσικοῦ στόλου.— **ὑπὲρ ὧν** = διὰ τὰ ὅποια (κατορθώματα, εὐεργεσίας).— **οὐπερ**· εἰς τὸν Κεραμεικὸν, παρὰ τὴν βασιλείον στοὰν καὶ πλησίον τοῦ ἀγάλματος τοῦ Διός.— **σφῶν αὐτῶν** = ἀλλήλων.

ζ'. Ὁ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν πόλεμος τοῦ Εὐαγόρου καὶ τὰ ἀποτελέσματά του ἀνυψώνουν αὐτὸν ὑπὲρ τοὺς ἐνδοξοτάτους ἀνδρας (§§ 57-65).

§ 57 - 65. **βασιλεύς**· βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἦτο ὁ Ἀρταξέρξης ὁ Μνήμων (401 - 361 π.Χ.).— **ἔδεισεν**· ἄορ. τοῦ ποιητ. ρ. **δεῖδω** = φοβοῦμαι.— **Κόνωνος**· πρβλ. Πανηγ. § 154: **Κόνωνα ἐπὶ θανάτῳ συλλαβεῖν ἐτόλμησαν (οἱ Πέρσαι)**.— **οὕτως ἔχω πρὸς τινα** = οὕτω διατεῖσθαι πρὸς τινα.— **λαθεῖν**· κείται ἀπολύτως (= νὰ κρυφθῆ).— **σπουδάσας... νομίσας**· ἐκ τοῦ φαίνεται.— **μέγιστον δὲ τεκμήριον**· πρβλ. § 52.— **τοῦ μὲν**· δηλ. Κύρου.— **διὰ τὸ μὴ φροντίζειν** = διὰ τὴν ὀλιγωρίαν.— **μικροῦ δεῖν** = σχεδόν.— **ἔλαθεν αὐτὸν ἐπιστάς** = χωρὶς νὰ τὸν ἐνοήσῃ, ἀπροόπτως ἐπέστη· **ἐφίσταμαι ἐπὶ τι** = πλησιάζω εἰς τι.— **βασιλείον** = ἀνάκτορον, καθέδρα τοῦ βασιλέως, πρωτεύουσα.— **πρὸς δὲ τοῦτον**· δηλ. τὸν Εὐαγόραν.— **ἐκ πολλοῦ**· δηλ. χρόνου.— **μεταξὺ πάσχω ἐῦ**· τὸ ἐπίρρ. **μεταξὺ** προτάσσεται τῆς χρον. μτχ. πρὸς δῆλωσιν τοῦ συγχρόνου (**μεταξὺ... ἐπεχείρησε** = συγχρόνως, ἐνῶ εὐηργετεῖτο ὑπὸ τοῦ Εὐαγόρου, ἐπεχείρησε...).— **φαῦλος** = μηδαμινός, ἀσήμαντος.— **αὐτῷ**· ἀναφέρεται εἰς τὸ γιγνομένης.— **κατὰ μικρὸν** = ὀλίγον κατ' ὀλίγον, σιγά-σιγά.— **φύσις** = μεγαλοφυΐα.— **πολὺ περὶ μειζόνων = περὶ πολὺ μειζόνων**· ἐνταῦθα ὁ Ἰσοκράτης ὑπαινίσσεται τὴν ἀποστασίαν τῆς Κιλικίας καὶ τὴν ἄλωσιν τῆς Τύρου καὶ ἄλλων πόλεων τῆς Φοινίκης (πρβλ. § 62).— **ὄρμάω - ᾧ** (κείται ἀπολύτως) = δεικνύω ζῆλον, σπουδὴν.— **ταῖς δυνάμεσι**· δοτ. τοῦ κατὰ τι.— **ἀπολελειμμένος**· πρβλ. ἐν § 48: **λίαν ἀπολειφθῶ**.— **ἢ τοῖς ἄλλοις** = ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις.— **Πινυταγόραν**· οὗτος, ὅτε ὁ Εὐαγόρας εἰς ναυμαχίαν τινὰ ἐνίκηθη καὶ ἔπλευσεν εἰς Αἴγυπτον, ἵνα λάβῃ βοήθειαν, μόνος ἐπὶ τινὰ χρόνον ὑπερήσπισε τὴν Σαλαμίνα.— **μικροῦ ἐδέησε...**

κατασχεῖν = ὀλίγον ἔλειψε νά... — **Κύπρον**· τὰς πλείστας πόλεις τῆς νήσου ἐκυρίευσε. — **πολλούς**· ὑποκμ. εἰς τὸ **μεμνησθαι**. — **τελευτῶν**· χρον. μτχ. ἰσοδυναμοῦσα μὲ ἐπίρρ. (= τελευταῖον, τέλος). — **ἐμπίπλημί τινά τινος** = γεμίζω τινά ἀπὸ κάτι, κάμνω τινά νά βαρεθῆ κάτι. — **γίγνομαι κύριος τοῦ σώματος** = συλλαμβάνω τινά ζωντανόν. — **ἐποίησαντο**· δηλ. οἱ Πέρσαι διὰ τοῦ Ὁρόντου, γαμβροῦ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν. — **λύω νόμον** = καταργῶ τὴν συνθήειαν. — **κινῶ τι**· πρβλ. § 7. Ὁ Εὐαγόρας συνῆψεν εἰρήνην μὲ τὸν ὄρον νά βασιλεύῃ τῆς Σαλαμῖνος, νά δίδῃ ὠρισμένον ἐνιαύσιον φόρον εἰς τοὺς Πέρσας καὶ « ὑπακούειν ὡς βασιλεὺς βασιλεῖ προστάττοντι ». — **ἀφείλετο**· δηλ. ὁ βασιλεὺς. — **ἔτη δέκα**· 385 - 376 π.Χ. — **τῶν αὐτῶν**· δηλ. πόλεων ἢ χωριῶν. — **τὴν... πόλιν, ἣν ταύτην**· μὲ ἔμφασιν ἐπιτάσσεται ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία, ὅταν προτάσσεται τὸ ὄνομα καὶ ἡ ἀναφορικὴ. — **γάρ**· διασαφητικόν. — **καίτοι** (ἀντὶ τοῦ **τοι**) = πράγματι, τῷ ὄντι. — **ἀρετὴ** = εὐσέβεια καὶ δικαιοσύνη. — **φανεῖται... ὑπερβαλόμενος** = θά παρουσιασθῆ ὅτι ὑπερέβαλε. — **τὸν τῶν ἡρώων**· ἐνν. **πόλεμον**. — **οἱ μὲν γάρ**· δηλ. ἥρωες. — **αὐτῶν**· ἀναφέρεται εἰς τὸ **μείζω**.

Z'. Συγκρινόμενος μὲ τοὺς μεγαλυτέρους ἥρωας παρουσιάζεται ἀνώτερος αὐτῶν, διότι καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἔζησεν εὐτυχῆ καὶ μετὰ θάνατον μνήμην ἀθάνατον κατέλιπε (§§ 66 - 72).

§ 66 - 69. **τῶν τότε**· δηλ. τῶν κατὰ τὸν Τρωικὸν πόλεμον ἀκμασάντων. — **ὄς** (πρβλ. § 40) = διότι οὗτος. — **πολιτεία** = διοικήσις. τῆς πόλεως. — **ἄμεικτος** = ἀκοινωνήτος, ἄξενος (πρβλ. ἐν § 47: οὔτε τοὺς Ἑλληνας προσδεχομένων· καὶ ἐν § 49: ἀπροσοίστως εἶχον). — **παντάπασι** = παντελῶς. — **χρησιμώτερον... τῶν ἄλλων**· νοοῦνται οἱ λοιποὶ σύμμαχοι τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἦτοι οἱ ἄρχοντες τῶν παραλίων πόλεων, οἱ ὁποῖοι κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως, ἔδωσαν πλοῖα εἰς τὸν Κόνωνα πρὸς καταπολέμησιν τῶν Λακεδαιμονίων. — **τῆς Ἀσίας κύριος**· τοῦτο ἔγινε διὰ τῆς Ἀνταλκιδείου εἰρήνης (387 π.Χ.). — **οἱ δ' Ἑλληνες αὐτονομίας ἔτυχον**· πρβλ. ἐν § 56: **οἱ δ' Ἑλληνες ἠλευθέρωθησαν. — ἐπέδωσαν** (κεῖται ἀπολύτως) = προώδυσαν. — **τὴν ἀρχὴν δώσοντας**· δηλ. τὴν κατὰ θάλασσαν ἡγεμονίαν· τοῦτο δὲ ἔγινε μετὰ τὴν ναυμαχίαν παρὰ τὴν Κνίδον καὶ τὸν θρίαμβον τοῦ Κόνωνος. — **Εὐαγόρα**· ποιητ. αἴτιον. — **πότερον**· ἐνταῦθα δὲν ἀκολουθεῖ, ὡς συνήθως, εἰς μόνον ἢ ἀλλὰ τρεῖς. — **καθ' ὅ,τι αὐτῶν** = εἰς ὅ,τι ἐξ αὐτῶν.

§ 70 - 72. οἱ προγεγεννημένοι=οἱ πρόγονοι.—ἀξιοῦμαι τινος= κρίνομαι· ἄξιός τινος.— δωρεὰ=τὸ χάρισμα· ταύτης τῆς δωρεᾶς· δηλ. τῆς ἀθανασίας, ὅπως ὁ Ἡρακλῆς κ.λ.π.—σημεῖον=ἀπόδειξις.— ἐνθάδε = ἐδῶ, ἐπὶ τῆς γῆς.— θεοφιλῆς = θεάρεστος. — ταῖς μεγίσταις... περιπεσόντας· λέγων ταῦτα ὁ Ἴσοκρ. ἔχει ὑπ' ὄψιν τοῦ ἰδίως τὸν Ἡρακλέα.— θαυμαστός=ἄξιος θαυμασμοῦ.— μακαριστός=ὁ νομιζόμενος εὐδαίμων.— τί ἀπέλιπεν (ἐνν. Εὐαγόρας) εὐδαιμονίας; (τὸ τί εἶναι ἀντικμ.)=ποῖον εἶδος εὐδαιμονίας τοῦ ἔλειψε; Ποία εὐτυχία τοῦ ἔλειψεν;— ὅς· (πρβλ. § 66)=διότι οὗτος.— ἐκείνω· ἀναφέρεται εἰς τὸ αὐτῶν.— τῷ σώματι=τῷ κάλλει καὶ τῇ ρώμῃ τοῦ σώματος (πρβλ. § 22 - 23, ἔνθα ἀναφέρει τὰ προτερήματα αὐτοῦ).— γνῶμη· πρβλ. § 41.— ἄμοιρος=ἀμέτοχος.— τὴν ἡλικίαν· δηλ. τὴν γεροντικήν.— μήτε τῶν νόσων· καὶ αὐτὸς ὁ θάνατός του δὲν προῆλθεν ἀπὸ ἀσθένειαν.— τυχεῖν· συνάπτεται μὲ τὴν ἀναφορικήν πρότασιν ὁ... εἶναι.— εὐπαιδίας... καὶ πολυπαιδίας=εὐτεκνίας καὶ πολυτεκνίας.— διαμαρτάνω τινός=ἀποτυγχάνω τινός.— καὶ τοῦτ'· μὲ ἔμφασιν ἐπανελήφθη ἢ ἀντωνυμία.— συμπίπτει τινί τι=συμβαίνει εἰς τινά τι.— ἰδιωτικός=ὁ ἀρμόζων εἰς ἰδιώτας (ἀπλοῦς πολίτας).— τὸν μὲν· δηλ. Νικοκλέα.— ἀνακτες ἐκαλοῦντο οἱ υἱοὶ καὶ ἀδελφοὶ τοῦ βασιλέως, ἀνασσαὶ δὲ αἱ ἀδελφαὶ καὶ γυναῖκες (πρίγκιπες καὶ πριγκίπισσαι).— τῶν ποιητῶν· ὑπονοεῖ τὸν Ὀμηρον, ὁ ὁποῖος (Ἰλ. Ω, 258) λέγει περὶ τοῦ Ἐκτορος ὅτι ἦτο θεὸς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ δὲν ὠμοίαζε μὲ υἷον θνητοῦ ἀλλὰ θεοῦ.— περὶ τὴν ἐκείνου φύσιν=περὶ τῆς φύσεως ἐκείνου (δηλ. τοῦ Εὐαγόρου).

Η'. Ἐπίλογος. Ζητεῖ συγγνώμην ἀπὸ τὸν Νικοκλέα, διότι διὰ τὴν γεροντικήν του ἡλικίαν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξυμνήσῃ τὸν Εὐαγόραν ὅπως ἔπρεπε· λέγει ὅτι σκοπιμωτέρα εἶναι ἢ ἐν τῷ παρόντι λόγῳ εἰκὼν τοῦ Εὐαγόρου παρὰ οἱ ἰδρῶμενοι ἀνδριάντες αὐτοῦ καὶ τέλος προτρέπει αὐτόν, ὅπως ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τῶν προγόνων γίνῃ ἀντάξιός αὐτῶν (§ § 73 - 81).

§ 73 - 77. τῶν οὖν... πολλὰ μὲν· ὁ πρῶτος μὲν ἔχει τὴν ἀπόδοσιν εἰς τὸ ἐγὼ δ', ὡ Νικόκλεις· ὁ δὲ δεύτερος μὲν εἰς τὸ οὐ μὴν ἀλλά.— τῶν μὲν οὖν· ἐνν. ἀνηκόντων ἢ ἀναφερομένων.— ὑστερίζω τῆς ἑμαυτοῦ ἀκμῆς = δὲν ἔχω τὴν ἀκμαίαν ἡλικίαν μου.— φι-

λόπωνος = ἐπιμελής.— ὅσον... δύναμιν = ὅσον ἐγὼ ἐγκωμιάζειν ἡδυνάμην.— τὰς τῶν πράξεων· ἔνν. εἰκόνας.— οἱ τεχνικῶς ἔχοντες λόγοι = οἱ τεχνικῶς συνθεθειμένοι λόγοι.— ταύτας· δηλ. τὰς εἰκόνας.— οὕτως... ὡς = τόσον ... ὅσον.— φιλοτιμοῦμαι ἐπὶ τινι = καυχῶμαι διὰ τι.— γνώμη· πρβλ. §§ 27, 41 καὶ 61.— τύποι = εἰκόνας καὶ ἀνδριάντες.— ἐξενεχθῆναι· κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς εἰκόνας καὶ τοὺς ἀνδριάντας, οἱ ὅποιοι μένουσιν ὅπου τοὺς στήσουν.— διατριβαί = συναναστροφαί, συνδιαλέξεις.— ἀγαπῶμαι = ἐπιδοκιμάζομαι, ἐπαινοῦμαι, θαυμάζομαι.— εὐδοκιμῶ = ἔχω ὑπόληψιν.— πρὸς δὲ τούτοις· ἔνν. προκρίνω τὰς τῶν πράξεων καὶ τῆς διανοίας εἰκόνας.— ὅτι = διότι.— πεπλασμένος = ὁ καμωμένος μὲ πηλόν.— γεγραμμένος = ζωγραφημένος.— ὁμοίω - ὦ τί τινι = ἐξομοιώνω, κάμνω ὁμοιον (ἴσον) τι πρὸς ἕν ἄλλο.— αἱ ἐν τοῖς λεγομένοις ἐναῦσαι = αἱ ἐνυπάρχουσαι εἰς τὰ λεγόμενα, αἱ διὰ τῶν λεγομένων φανεραὶ γιγνόμεναι : « Οὐδεὶς ἔχων ἀσθενικὸν σῶμα δύναται, παρατηρῶν προσεκτικὰ τὸν ἀνδριάντα λ.χ. τοῦ Ἡρακλέους, νὰ ἀποκτήσῃ σωματικὴν δύναμιν· καθεὶς ὅμως, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ γίνῃ χρηστὸς ἄνθρωπος, ἀκούων τοὺς ἐπαίνους τούτους εὐκόλως δύναται νὰ μιμηθῇ τὰ ἔργα καὶ τὰ φρονήματα, τὰ ὁποῖα γίνονται φανερὰ ἀπὸ τὰ λεγόμενα ».— χρηστοῖς· κατηγρμ. εἰς τὸ βουλομένοις.— γράφω· ἀντὶ συγγράφω.— τοῖς ἀπ' Εὐαγόρου· ἔννοεῖ τὸν Πυθαγόραν καὶ τοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς τοῦ Νικοκλέους.— παράκλησις = προτροπὴ (πρὸς μίμησιν τοῦ Εὐαγόρου).— θεωρεῖν· δηλ. ὡς εἰκόνα.— συνδιατρίβω τινὶ = ἀσχολοῦμαι μὲ κάτι, μελετῶ τι.— φιλοσοφία = παιδεία.— ἐτέρους = οὐκ οἰκείους, ἀλλοτρίους.— ζηλῶ τινα = μμποῦμαι τινα.— καὶ λέγειν καὶ πράττειν· ὁ σκοπὸς τῆς παιδείας κατὰ τὸν Ἰσοκράτη.— δυνήσει· κατὰ ἐνικὸν ἀριθμὸν, διότι ἔχει ὑπ' ὄψιν τοῦ μόνου τὸν Νικοκλέα.

§ 78 - 81. καταγιγνώσκειν· ἔνν. σοῦ, ὡς νῦν ἀμελεῖς· τὸ καταγιγνώσκειν ἐναυῦθα συνετάχθη μὲ γενικὴν καὶ εἰδικὴν πρότασιν ἀντὶ μὲ γεν. καὶ αἰτ. τοῦ πράγματος.— ὅτι· αἰτιολ.— διακελεύομαι τινι περὶ τίνος = δίδω συμβουλὰς εἰς τινὰ διὰ κάτι τι.— καὶ πρῶτος καὶ μόνος· ταῦτα εἶναι ὑπερβολικά, διότι καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ ἡγεμόνες ἦσαν πεπαιδευμένοι (Ἀγησίλαος, Διονύσιος).— εἰμί ἐν τινι = ἔχω τι.— ἐπιθυμῶ ἐκ τοῦ ποιήσεις.— διατριβή = ἐνασχόλησις εἰς τι, σπουδή.— ἀφεμένους· ἔνν. τούτων.— εἰδῶς· ἐναντιωμ. μτχ.— καὶ ποιῶ

καὶ ποιήσω ταῦτόν, ὅπερ... ταῦτα λέγει ὁ Ἰσοκράτης, διὰ νὰ μὴ φανοῦν αἱ συμβουλαὶ τοῦ αὐστηραίου.—ἀπολείπομαι=μένω ὀπίσω.—ἐξ ὧν=δι' ὧν.—παροξύνω τινὰ ποιεῖν τι=παρακινῶ τινὰ νὰ...—ἐπιμελεῖσθαι... ἀσκεῖν· ἐκ τοῦ προσήκει.—ὡς ἅπασι... αἰτιολ. πρότασις.—περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι τι=θεωρῶ τι ἄξιον πολλῆς τιμῆς, ἐκτιμῶ τι πολὺ.—ἀγαπᾶν· ἐνν. σε (ἐκ τοῦ κατωτέρω τυγχάνεις).—ἀγαπῶ=ἀρκοῦμαι.—οἱ παρόντες=οἱ σύγχρονοι.—γίγνομαι ἐκ τινοσ=κατάγομαι ἀπὸ τινος.—τὸ παλαιὸν... τὸ ὑπογυιότατον· ἐπίρρ.—τὸ ὑπογυιότατον=ἐπ' ἐσχάτων, πρὸ ὀλίγου.—οἱ ἐν ταῖς αὐταῖς σοι τιμαῖς ὄντες=οἱ ἔχοντες τὸ αὐτὸ μὲ σε ἀξίωμα, οἱ λοιποὶ βασιλεῖς.—ἔστιν ἐπὶ σοὶ=εἰς τὸ χέρι σου εἶναι.—προσήκει· ἐνν. γενέσθαι.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Α' . Λυσίου Λόγοι	Σελ.	7 - 54
1. Εισαγωγή	»	7 - 8
2. Κείμενον	»	9 - 34
1) Περί τοῦ Σηκοῦ ἀπολογία	»	11 - 20
2) Ὑπέρ τοῦ Ἀδυνάτου	»	21 - 27
3) Κατά τῶν Σιτοπωλῶν	»	28 - 33
3. Ἑρμηνευτικαὶ σημειώσεις	»	35 - 53
1) Ἐπὶ τῆς περὶ τοῦ Σηκοῦ ἀπολογίας	»	37 - 44
2) Ἐπὶ τοῦ ὑπέρ τοῦ Ἀδυνάτου	»	45 - 49
3) Ἐπὶ τοῦ κατὰ Σιτοπωλῶν	»	50 - 53
 Β' . Ἴσοκράτους Λόγοι	 »	 55 - 145
1. Εἰσαγωγή	»	59 - 65
2. Κείμενον	»	67 - 110
I. Πρὸς Δημόνικον	»	69 - 79
II. Πρὸς Νικοκλέα	»	80 - 91
III. Εὐαγόρας	»	92 - 110
3. Ἑρμηνευτικαὶ σημειώσεις	»	111 - 145
I. Ἐπὶ τοῦ πρὸς Δημόνικον	»	113 - 122
II. Ἐπὶ τοῦ πρὸς Νικοκλέα	»	123 - 131
III. Ἐπὶ τοῦ Εὐαγόρου	»	132 - 145

ΕΞΕΦΥΛΛΟΝ ΗΡΟΥΣ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. Αρχική Δόση

1. Εισαγωγή

2. Κείμενο

3. Πρωτόκολλο

4. Διατάξεις

5. Παραρτήματα

6. Τελική Διάταξη

7. Τελική Διακήρυξη

8. Τελική Διακήρυξη

9. Τελική Διακήρυξη

B. Προσθήκες

1. Εισαγωγή

2. Κείμενο

3. Πρωτόκολλο

4. Διατάξεις

5. Παραρτήματα

6. Τελική Διακήρυξη

7. Τελική Διακήρυξη

8. Τελική Διακήρυξη

ΕΚΔΟΣΙΣ Κ/ΓΓ' 1974 (IV) ΑΝΤΙΤΥΠΑ 118.000 - ΣΥΜΒΑΣΙΣ 2434/30-3-1974

Έκτύπωσις - Βιβλιοδεσία: Κ.ΚΟΝΤΟΓΟΝΗΣ - Α.ΜΑΛΙΚΟΥΤΗΣ Ο.Ε.

